

Voull 995

231

M. Th. u. Sch. 135

t. H.

Abula capitulorum
huius libri penitenti-
alis quid a de quib9
in vnoquoq; hui9 li-
bri capitulo tractatur. docens p-
legendium ac confessiones audi-
entium facilliori expeditōne In-
cipit felicitate.

Prologus huius libri **Capitulum**
primū.

De quibus tractabitur a or-
dine dicendorū in hoc libro **Ca-**
pitulum secundū.

Quid sit penitentia a vnde di-
catur. a q̄ tria necessaria sunt in
confessione. a de speciebus satisfac-
tionis. a de triplia peccato **Ca-**
pitulum terciū.

De septem criminalibus vi-
cijs a de arcūstantijs ac filiabus
eorum. a de differentia venialium
a mortaliū peccatorum Insuper
q̄d venialia per aque aspersionē:
genuflectōnem. oratōnem domi-
nicam. elemosinam a generalē
confessionem delectant **Ca.** iij.

De decem preceptis a quomo-
do virtutes theologice a cardina-
les in eisdem seruiatis implētur
Capitulum quintū

De decem plagis egipti. a quo-
modo hęc fiunt in mente hominis
spiritualiter **Capitulum** sextū

De septem petitiōibus in ora-
tiōe dominica. a quomodo p̄ eas
excluduntur septē vicia a intro-
ducuntur septē dona spiritus san-
cti ac donorum diffinitōnes cum
nonnullis eorundē distinctiōni-
bus **Capitulum** septimū

Item q̄ necessarium est audi-
enti confessiones scire. q̄ tres sūt
virtutes theologice a quatuor car-
dinales **Ca.** viij.

Item de arcūstantijs peccato-
rum. a q̄ quedam sunt de substā-
tia ipsius peccati. a quedam qua-
si accidentales. a quomodo arcū-
stantia attenditur ex attributis
persone vel ex attributis negotio
multa pulchra scdm diuersos ho-
minū mores. status nationes a
consuetudines **Ca.** ix.

De irregularitate quomodo cō-
trahitur. quid sit fama a quis sit
infamis **Ca.** x.

De dispensatiōe cuiusdam ir-
regularitatis. a quomodo quis p-
pter corporis viciū. seruitutem
infamiam dicitur irregularis Et
quomodo filij naturales. sacerdo-
tum a spurij dicuntur irregula-
res **Capitulum** xi.

De symonia a eius irregulari-
tate. a an aliqua irregularitas p-
baptismū tollat **Ca.** xij.

De irregularitate homicidij a
quotuplex sit. a de vicijs mēbro-
rum que inducunt irregularitatē
Et eorūdem viciōrum scdm gre-
gorium mystica expositio pulchre
valde **Capitulum** xij.

De regula sacerdotū quomo-
do oportet eum esse irreprehensi-
bilem sine crimine ac. **Capitulum**
xij.

De hīs que scē oportet sacer-
dotem iuxta canonem **Capitulum**
decimū quintū

Expositio eiusdem canonis in
quo ostendit hūc libellū p̄niales

scire necessarium eē cuiilibet sacer
doti **Capitulum deci
mum sextū.**

Quid sit sacramētum **Ca.
decimū septimū.**

Q septem sunt sacramēta ec
clesie. a primo de baptismo quo
modo se sacerdos debet habere in
baptizando **Capitulu deci
mū octauū**

Q de intentione in baptizando
necessaria. **Capitu
lum decimū nonū.**

Q de exorcismo **Capitulum
vice simū**

Q de cathexismo **Capitulum
vice simū p̄mū.**

Q de patrimis quomodo se ha
bere debent a ad quid se obligēt
Capitulu vice simū secundū

Q de hys de quibus dubitatur
vtrum sint baptizati vel non. a
quomodo baptizari debēt. **Ca
pitulu vice simū tertiu.**

Q de facimento eucaristie **Ca
pitulum vice simū quartū.**

Q Item que sunt necessaria ad
conficiendum eucaristiaz. **Ca
pitulu vice simū quintū.**

Q De vino quale erit. a aqua
quanta apponi debet ad consecra
tionem. a quid significet coniū
ctio vini a aque. **Capitulum
vice simū sextum.**

Q Quando panis a vinuz sit sa
cramentum. **Capitulum
vice simū septimū.**

Q De renouatione eucaristie. a
quotiens sufficiat sacerdotem ce
lebrare. a laycum communicare
Capitulu vice simū octauum.

Q Quibus danda a denegāda
est eucaristia. a qd sacerdos infir
mus sibi n̄ p̄i non dabit eucaristi
am **Capitulu vice simū
nonum.**

Q In quibus diebus possit sac
dos pluries celebrare **Ca.
tricesimum**

Q De matrice ecclesia a capel
la. a qd sacerdos non celebrabit
sine palla vestibus sacris a cor
poralibus. a quot modis eucari
stia sumitur **Ca. tricesi
mū p̄mū**

Q An vna missa pro defunctis
plus valeat q̄ alia. a an celebra
ta plus valeat vni q̄ alijs. a qd
significet diuisio hostie in tres p̄
tes. **Capitulu tricesimū
secundum.**

Q De sacramento ordinis. a de
substantiali a accidentalī digni
tate ac honore eius **Ca. tri
cesimum tertiu.**

Q Qui ordines maiores a qui
minores dicuntur. a quis eos cō
ferre potest. ac quomodo itelliga
tur qd p̄sbiter teneatur caste vi
uere. a qd degradatus nunq̄ a
mittit caracterem sed clerici p̄ui
legia. **Capitulum
tricesimum quartū**

Q De singulorum ordinum offi
cio in speciali pulchritudine

**Capitulum tricesimum quin
tum.**

Q De clericorum officijs. a quo
modo audiens confessiones eorū
diligenter examinabit an quod
tenentur seruauerint **Ca.
tricesimum sextū**

Q De hōis a oratōibus cleico
rū Capitulū tricesimūseptimū

Q An teneantur omni die pres
biteri celebrare missam Capitū
lū tricesimū octauū.

Q De hōis realibus a uocalib⁹
Capitulū xxxix.

Q De missis p defunctis a an p
sit alicui in inferno Capitulu⁹
quadragessimū

Q Utrum eucaristia danda sit
istis qui trahuntur ad patibulū
Capitulū xli.

Q Unde sumptum sit dominus
uobiscum. a qd ppiū est sacer
dotis. a q episcopus loco eius di
at pax uobis. a de tripliā pace
Capitulū xliij.

Q De benedictionibus noctur
nis q dicuntur in matutinis Ca
pitulū xliij.

Q Quare in fine lectōnum dia
tur. tu autem domine Capitu
lum quadragessimū quartū.

Q De periculis que acādūt circa
officiū sacerdotum Capitulū
quadragessimū quintū.

Q De infirmo qui non potest re
tinere abum: an dabitur ei euca
ristia. a si musca uel aranea ceci
derit in calicem quid faciet sacer
dos a quid si calix de manu sacer
dotis ceciderit aut eum fuderit
Capitulum quadragessimū sex
tum.

Q De sacramento coniugij siue
matrimonij. a quare potius di
catur matrimonij q patrimonij
um Capitulū quadragessimū
septimū.

Q De forma contrahendi matrā

monium a eius consensu uero.
Capitulum quadragessimū octa
uum.

Q Item q neuter alteruz dimitt
tere potest in duobus casibus.
Capitulum quadragessimū no
num.

Q De matrimonio paruuloruz
a q triplex est bonum coniugij a
quare institutum est Capi
tulū quinquagesimū.

Q De impedimentis matrimo
nij a de uoto simplicia a solemni
Capitulum quinquagesimū pri
mum.

Q De hīs qui intrāt religione⁹
a post probatōnis annum exie
rint an possunt contrahere mati
monium Capitulū quinquā
gesimū secundū.

Q De cōsanguinitate a eius im
pedimēto Capitulū quinquā
gesimū terciū.

Q De lineis cōsanguinitatis q
usq; impeditur matrimonium
Capitulū quinquagesimū quar
tum.

Q De affinitate a primo de eius
genere a qt affinitatis numerā
tur gradus sicut a cōsanguinita
tis Capitulū quinquagesimū
quintū.

Q De secundo genere eiusdem
affinitatis Capitulū quinquā
gesimū sextū.

Q De tercio affinitatis genere
Capitulū quinquagesimū septi
mum.

Q De affinitate per carnis p pagatō
nem Capitulū quinquagesi
mū octauū.

De compaternitate **Ca**
pitulū quinquagesimūnonū.

De affinitate confirmatōnis
Capitulū lx.

De affinitate confessionis
Capitulum lxi.

De impedimento per adulteri
um **Capitulū** sexage
simūsecundū

De impedimento seruitutis
Capitulū sexagesimūterciū.

De errore conditōnis **Ca**
pitulū lxxiiij.

De impedimento disparitatis cul
tus **Capitulū** sexagesimū
quintū.

De impedimento precedentis
ligatōnis **Capitulū** sexage
simūsextū.

De impedimento adulteriij
Capitulū lxxviiij.

De impedimento quod dicitur
publice honestatis iusticia.
Capitulum sexagesimum
octauū

De impedimento violentie
Capitulū lxxix.

De impotentia coeundi **Ca**
pitulum lxx.

De impedimento matrimonij
per generale interdictum ecclesie
Capitulū septuagesimum
num.

De impedimento matrimonij
quod dicitur raptus a de extra or
dinaria pollutione an impediatur.
Capitulum septuagesimūse
cundum

De impedimento quod fit p
pter enormitatem delicti **Ca**
pitulū lxxiiij.

De sacramento confirmatio
nis. a q in ea potest nomen ali
cuius mutari **Capitulū**
septuagesimūquartū.

De sacramento extreme vn
dionis. a qd melius sit eā in pñ
cipio egritudinis q in fine accipe
re. **Capitulum** septu
agesimūquintū.

De potestate clauium ligandi
a soluendi. a q quilibet sacerdos
habet eaz limitatam preter soluz
papaz. **Capitulū** sep
tuagesimūsextum.

Qz sententia pastorum in iu
sta potest esse tripliciter. **Ca**
pitulum lxxviiij.

Qz in extrema necessitate qui
libet sacerdos habet potestatem sol
uendi **Capitulū** lxxviiij.

De confessione clericorum v
trum quilibet sacerdos potestatem
habeat in confessione quęcunqz
clericorum absoluendi **Et** qd sa
cerdos parochianuz suum a tri
plici vinculo absoluere potest.
Capitulum lxxix.

De indulgentijs a relaxatio
nibus penitentie quomodo intel
ligende sint **Capitu**
lum octuagesimū.

Quomodo quis efficitur alte
rius parochianus **Ca**
pitulum octuagesimum p mū.

In quibus casibz sacerdos sol
uere vel ligare non potest priuz
parochianum. **Capitu**
lum octuagesimumsecundū.

Qz ppter enormitatem delicti
sacerdos parochianuz suum ad
episcopum debet mittere. **Ca**

pitulum octuagesimūtercū.

¶ De concubinis sacerdotum
Capitulum octuagesimumquar-
tum.

¶ De confessione facta per scrip-
tum // Capitulum octu-
agesimūquintum.

¶ De confessione mutorū a stul-
torum // capitulum octu-
agesimūsextum.

¶ De casu absoluedi alienum
parrochianum. // capitu-
lum octuagesimūseptimū.

¶ Vtrū sacerdos possit iniunge-
re penitenti quod voluerit a de tri-
plicia obedientia. // capitu-
lum octuagesimūoctauū.

¶ De penitentiali obedientia
capitulum // xxxix.

¶ De temperamento penitentie
capitulum nonagesimū.

¶ De claustrali obediētia // ca-
pitulum nonagesimumprimū.

¶ De obedientia clericorū quā
debent suis ep̄is // capitu-
lum nonagesimūsecundū.

¶ De scientia sacerdotum // ca-
pitulum nonagesimūtercū.

¶ De penitencia satisfactoris .
capitulum nonagesimūquartū.

¶ De penitencia ad futurozum
p̄seruationem // capitulum
nonagesimūquintū.

¶ De penitencia ad cautelam .
a p̄pter vite eterne meritū. // ca-
pitulum nonagesimūsextum.

¶ De vario modo satisfaciendi.
capitulum // xcvij.

¶ Quando penitens venire debeat
ad confessionem // capitu-
lum nonagesimumoctauū.

¶ Quod peccata dimissa p̄ peniten-
tia quomodo redeant. // capi-
tulū nonagesimumnonū.

¶ Quomodo sacerdos se debeat
habere in suscipiendo penitentez
ad confessionem // capi-
tulū centesimum.

¶ Que sunt inquirenda a peni-
tente // capitulum
centesimumprimū.

¶ Quod penitens non debet esse in
odio fraterno // capitu-
lum centesimumsecundū.

¶ De penitente p̄ excommuni-
cationem ab ecclesia sepato. a de
dupliā excommunicatione. a quo-
modo intelligatur canon late se-
tentie. a qui possunt cum excom-
municatis cōmunicare. a quid signi-
ficet p̄nunciatio de ambone cum
candele extinctōe. a quomodo sa-
cerdos huiusmodi absolue debet
capitulum centesimūtercū.

¶ De non reuelanda confessio-
ne // capitulum centesimum
quartum.

¶ Quod excommunicatus non ē ab-
soluendus sine disciplina // ca-
pitulū centesimūquintū.

¶ De p̄uilegio sepeliendi excom-
municatos // capi. // cxi.

¶ Quod sacerdos cōfidenti dicet ser-
munculū consolatoris // ca-
pitulū centesimūseptimū.

¶ Que penitētia cuiqz peccato sit
iniungēda. a que festiuitates p̄
annū celebrai debent iuxta cano-
nes. // capitulū // cxvij.

¶ Quare passio domini nō cum
solemnitate celebretur // capi-
tulum // cxix.

Quoniam in iugenda sunt
ieiunia per annum in ecclesia in
stituta **Capitulum centesimū
decimū.**

Que vigilijs sanctorum in qui
bus ieiunatur vel non ieiunatur
et propter tres causas necessariū est
ieiuniū. et de septuagesime ieiunio.
cena domini et pascha etc.

Capitulum centesimūdecimūprimū
Que orationibus laycorū quo
modo et ad quas informabūtur
orationes **Capitulum centesimū
duodecimū**

Que officio pugilorum et mer
cenariorum **Capitulum centesi
mūdecimūterciū.**

Que officio mendicorum et magi
strorum **Capitulum centesimūde
cimūquartū.**

Que officio sacerdotum et aliorū
clericorum **Capitulum centesi
mūdecimūquintū.**

Que officio mercatorū **capitū
lū cxxvi.**

Que officio iudicū tam in eccle
siastico quā in seculari foro. et quod cle
rici nunquam interesse possunt iudicio
sanguinis nisi ad defendendū etc.
Capitulum cxxvii

Que septem modis quibus pec
cata remittuntur **Capitulum cen
tesimūdecimūoctauum**

Que secundo modo per quē pec
cata remittantur. et de tercia specie
et de quarta specie. et etiam de quin
ta specie etc. **Capitulum centesi
mūdecimūnonū.**

Que irregularitatibus clerico
rum. laycorum et penis eorum **ca
pitulum cxx.**

Quare pro mortali peccato sep
tem penitentia datur **capitū
lū cxxi.**

Que tribus que penitenti dicē
da sunt **Capitulum centesimū
vicesimumsecundū.**

Que septem criminalibus pec
catis et speciebus eorum. et primo de
luxuria **Capitulum centesimum
decimumterciū.**

Que vario coitu et de copula cō
iugali licita. fragili impetuosa
Capitulum cxxiiii.

Que periculosum sit eū infirma
muliere coire **Capitulum cxxv.**

Que simplicia fornicatione. et quod
tripliciter iniuriā facit deo qui pol
luit mulierē. et de pena pro simplicia
fornicatione **Capitulum centesi
mūvicesimūsextū.**

Que meretricia et quid sit mere
trix. et quare ecclesia sustinet me
retrices. et multa alia de meretri
cibus **Capitulum centesimūvi
cesimumseptimū.**

Que raptu mulierū de eius pe
nitentia et de adulterio **Capitū
lū centesimumvicesimumocta
uum.**

Que vaia penitentia adultero
rum vel fornicatorum. **Capitū
lū cxxix.**

Que eo an mulier debeat sequi
virum suum in alienas partes.
Capitulum centesimumtricesimum.

Que causis quibus vir debet re
dire ad uxorem suam **Capitulum
centesimumtricesimūprimū.**

Que incestu ordinis et de ince
stu sacerdotis multiplici. et quod ne
mo eum rogabit quod celebret et de

concupiſcunt eorum ⁊ de inceſtu re-
ligioſorum **C**apitulū cē-
teſimū triceſimū ſecundū.

De penitentiā eius qui religi-
oſū corrupit **C**apitulū
cēteſimū triceſimū terciū

De inceſtu compaternitatis.
⁊ de vicio contra naturam. ⁊ qđ
graviſſimū eſt iſtud peccatum
Capitu. **cxviii**

De penitentiā eorum qui con-
tra naturā luxuriaꝝ faciunt **C**a-
pitulū cēteſimū triceſimū quātū.

De vicio gulaꝝ. ⁊ qđ ille deo in-
iuriā facit ⁊ primo qui exerce-
at tale viciū **C**apitulū
cēteſimū triceſimū ſextū.

Quinqꝫ modis viciū gu-
le exercetur **C**apitulū cen-
teſimū triceſimū ſeptimū.

De vicio ebrietatis. ⁊ de peni-
tentiā ebrioſorum. ⁊ qđ ibi ponū-
tur ſeptē queſtiones contra ebru-
oſos ⁊ eiꝫdem reſponſiones
capitulū cēteſimū triceſimū
oſtauiū.

De ira ⁊ qđ duplex ſit **C**api-
tulū cēteſimū triceſimū no-
num.

De homicidio. **C**apitu-
lum. **cxl**

De vario homicidio. **C**a-
pitulū cēteſimū quadrageſimū
primū.

Quod eccleſia debet defendē ma-
lefactores ſi cōfugerint ad ipāꝝ
capitulū cēteſimū quadra-
geſimū ſecundū.

Item de homicidio. **C**api-
tulū cēteſimū quadrageſimū
terciū.

Quod heretici nō ſunt combure-
di vel occidendi **C**apitu-
lum cēteſimū quadrageſimū
quartū.

De homicidio liato. ⁊ qđ defen-
denda eſt libertas eccleſiaſtica. ſi-
cut ⁊ fides **C**apitulū
cēteſimū quadrageſimū quin-
tum.

De homicidio proprii corporis.
capitulū cēteſimū quadra-
geſimū ſextū.

De penitentiā homicidarū per
ſingulos gradus. **C**api-
tulū cēteſimū quadrageſimū
ſeptimū.

De penitentiā eorum qui ſacer-
dotem occiderunt. ⁊ qđ eque patri-
cida eſt qui patrem occidit ſpiri-
tualem ſicut ⁊ carnalem **C**api-
tulū cēteſimū quadrageſimū
oſtauiū.

De penitentiā eorum qui propri-
as uxores occiderunt. **C**api-
tulū cēteſimū quadrageſimū
nonū.

De penitentiā mulieris que vi-
rum ſuum occidit. **C**api-
tulū cēteſimū quinquageſi-
mū.

De penitentiā triplicis homici-
dij. **C**apitulū cēteſi-
mū quinquageſimū primū

De rigore penitentię temperan-
do **C**apitulū cēteſimū
quinquageſimū ſecundū.

De homicidio per quod partꝝ
occiditur. ⁊ qđ illud quinqꝫ mo-
dis ſit. **C**apitulū cen-
teſimū quinquageſimū terciū.

Q De somniadio puulorū **C**apitulum cliv.

Q De sortib⁹ a sortilegijs **C**apitulum clv.

Q De varijs diuinationum generibus **C**apitulū clvi.

Q De nocturna illusione p quā quedam mulieres fatentur se eq̄tare **C**apitulū clvij.

Q De sbilitate a scientia demonum **C**apitulū clviij.

Q De vario augurio a virtute sacrorum verborum **C**apitulum clx.

Q Quid virtus nature possit ex equi. a de caracteribus vitandis a q̄ sacra verba pro deuotione pos sunt portare **C**apitulū centesimum sexagesimū.

Q De somnio a quinq; eius generibus **C**apitulū clxi.

Q Quia somnia sex modis tangūt animū **C**apitulū clxij.

Q De penitentia maleficorum **C**apitulū clxij.

Q De auaricia a quinq; speciebus eius **C**apitulū clxij.

Q De varia specie furti **C**apitulum clxv.

Q Quia sacrilegium species sit furti **C**apitulū clxvi.

Q De penitentia pro furto faciēda **C**apitulū clxvij.

Q De furto qd̄ fit defūctis **C**apitulum clxviij.

Q De penitentia eorum qui opera misericordie non impleuerint **C**apitulū clxix.

Q De varia specie occulte rapine in quibus fieri oportet restitutio **C**apitulum clxx.

Q De vsura a de multis dubijs circa eam **C**ap. clxxi.

Q De multiplici vsura a eius speciebus **C**apitulum centesimū septuagesimūsecundū.

Q De symonia capitulū centesimūseptuagesimūterciū.

Q De symonia que occasione misfarum committitur **C**apitulum centesimumseptuagesimumquartum.

Q De symonia que fieri possit in consecratione ecclesiarū **C**apitulum centesimūseptuagesimumquintum.

Q De symonia que committitur occasione iurispatronatus **C**apitulum centesimumseptuagesimumsextum.

Q De inuidia **C**apitulū centesimūseptuagesimūseptimū.

Q De acedia **C**apitulū centesimumseptuagesimūoctauū.

Q De supbia a q̄ quatuor sunt species supbie scdm̄ beatum gregorium **C**apitulum centesimū septuagesimūnonū.

Q De mendacō quid sit **C**apitulum centesimūoctuagesimū.

Q De varijs mendacōrum speciebus **C**apitulum centesimū octuagesimūprimū.

Q Item de mendacō a quid mendaciū sit sm̄ augustinū **C**apitulum centesimū octuagesimumsecundum.

Q Item de penitentia p̄ mendacio iniungenda **C**apitulum centesimū octuagesimūterciū.

Q Item de periurio **C**apitulū centesimūoctuagesimūquartū.

De forma iurandi ¶ Capitulum centesimum octuagesimum quintum.

¶ Quot modis periurium dicatur ¶ Capitulum centesimum octuagesimum sextum.

De coactis iuramentis ¶ Capitulum .clxxxvii.

De voto a de voto prime a secunde necessitatis ¶ Capitulum centesimum octuagesimum octauum.

De scandalo ¶ Capitulum centesimum octuagesimum nonum.

De scandalo non vitando ¶ Capitulum .cxc.

De penitētia pro peccato scandalali ¶ Capitulum .cxci.

Expiat tabula huius operis.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several lines and includes some red ink markings.

Liber penitentialis ad instar
libri Canonuz penitentialiu: ex
diuersis sanctoruz doctoruz Augu-
stini Hieronimi Gregorij. et cete-
roru dictis editus. ostēdēns a do-
cens: que penitētia cuiq; pctō sit
inūgēda. ac interrogatōes confi-
tentibus necessarias. Ab alme
vniuersitatis Coloñ. Rectore ap-
pbat⁹ a admissus. sacerdotib; su-
me necessari⁹ a vtilis. p̄sertim cu-
ram animarum habentibus.

Incipit plogus in librum peni-
tentialem.

Dom misera-
tiōes domini
sint sup om-
nia opa eius
mīscōdiam tñ
suā sup hōies
āplius exten-
dit. Nā q̄ hōmo benignitate crea-
toris dignissima creaturaru ē. eū
in viscerib; mīe sue magis resper-
xit. a nō solū magnā mīam s; etiā
habūdantē et suphabūdantē ei
exhibuit. Magna ei fuit mīa q̄
ad restauratiōē rūne angelice
hōminē creare voluit: vt ipm p̄ti-
cipē sue b̄titudinis efficeret. Vñ
et Poet⁹. Quē nō externe pepu-
lerit fingere cause. Materie flui-
tātis op⁹ verū insita fūim: forma
boni liuore carens. Idē etiā ait
Aug⁹. Si non potuit dñs hōiem
facē ad gloriā suā p̄tiāpandā
impotēs fuit si potuit et noluit. in-
uidie redarguend⁹ eāt. sed q̄ nō
ipotens nec inuidus fuit. hōi rēgnū

suū cōicare voluit. **H**abūdans
āt grā fuit qñ hōi post pctm reme-
diū cōtulit: vt quē dānare potuit
p iusticiā reparēt p grām. sed q̄
ante aduentū suū in carne q̄daz
semplicia remedia cōtulit. in adue-
tu suo plenitudinē remedij con-
tulit. Circūcisio et sacrificia que ā
te aduentū suū puulis exhibebā-
tur: reatum a maculam originalē
pcti debebant. sed grām non cōfe-
rebant nec ianuā paradisi ap̄ri-
ebant. Vñ oēs strauerūt lectū
suū in tenebris in infernū descen-
dentes: sed cū p passionē suā aq̄s
sanctificasset a vim regeneratiuā
eis contulisset. p remedia baptis-
mi reatus originalis pcti debeba-
tur. et ex virtute baptismatis grā-
tia conferebatur: et amota rum-
phea itroitus celestis renatis pa-
tebat. **S**uphabūdās autē grā fu-
it cum hōmo fracto federe baptis-
matis iterū mortē meruit: a dñs
tñ remediū remedio sup addens
p̄r confessionē a p̄miam hōi resur-
gē cōcessit. vt fracta nauī naufra-
gans per p̄miam quasi per scdam
tabulā post naufragiū enataret.
Et bene tabule inter fluctus ma-
ris cōcussē p̄mā compatur. quia
qui vere penitet inter procellas sa-
tisfactionis cōcussus laborat. **E**t ve-
re hęc est suphabūdās mīa. Non
ei eadē est causa que induxit do-
minū ad hōiem creandum. a que
induxit eū ad remissionē p p̄māz
concedendam. Non ei inuidie pos-
set redargui si hōminē nō rep̄assz
p mīscōdiāz: quē damnare potuit
per solam iusticiā. Erant tamē

a i

quidā heretia quasi caput xpiane religionis amputates q dice rent post caritate semel amissam nullū esse locum pnie. nec aliq re medio post pctm mortale amissa caritate aditū celestis regni patrie Sed cū dñs petz post trinaz negatōem oculo misericōdie respexit. a per lacrimas pnie crumen dele uerit. cuz etiaz dauid regem post adulteriū a homiaduuz ad grām repauerit. cū etiā ipse dixerit Nō solū septies s; a septuagesies septies peccatū dimittendū esse. p; iā manifestū errorem criminē menda cū pollutū ab hominū aurib; esse reiciendū.

Indipit liber penitential.
Capitulū secundū.

Penitentia igit di-
sturi subtilitates a in-
quisitōnes theoricas
p;termittem; a cōpa-
ratōnes practicas. sed q ad audi-
endas a adiūgendas pñas. fac-
dotib; necēaria sūt diligent; p;se-
qmur. **D**icendoz aut hic est or-
do **P**rimo cōsiderādū ē qd sit pñia
Secūdo qd sit pctmā q̄t sint eius
spēs **T**ercō q̄ sint illa a q̄t sint pec-
cata pro q̄b; iungēda ē peniten-
tia **Q**uarto q̄s a q̄lis dēt eē q̄ pe-
nitentiā dēt iungē **Q**ūto a sexto
quō factos se dēt hie in audiēdo
cōfessiones. s. in cōsiderādo psonaz
cōfētētis a q̄ sint ei inq̄renda a pe-
nitente **S**eptimo a vltimo q̄ satisf-
radio vnicuiq; pctō sit imponen-
da **E**t q; circa penitētiā multa a

iure canonico statuta sūt. in om-
nib; pdictis canonicas institutō-
nes qñq; interserere oport;.

Quid sit penitentia a vnde
dicatur.

Capitulū tertiū.

Quid aut sit pñia oñdīf-
p ethimologia a p descri-
ptionē **S**ecm ethimolo-
giam s; pñia q̄i pena tenax **O**is
em pena penalis ē. sine em pena
semp interiori vel exteriori deo p
pctō satisfieri nō pt. q̄a aut punit
de; aut punit hō. nec vnq; pctm
dimittit n̄ per interiorē dolorem
hō ceterat. nisi em hō dolet se fecit
se qd cōfitetur. apud dñm veniam
nō meretur **S**ciendū tñ q; dñs
nō delectat in pena. sed in deuotō-
ne a humilitate a paciētia pene.
Judas em qñ se suspendit penā
magnā habuit sed q; virtute pa-
tientie a humilitate caruit. de pe-
na sua nichil nisi mortē meruit.
pena em nō facit martirē sed cau-
sa. sc; qñ aliquis pro deo sustinet
penā **V**n̄ in canonica petri **R**e-
mo vlt; patiat; vt fur vel vt hō-
miada **N**ō ei ipa passio sed deuotio
patientie deo accepta ē. sed q; pena
est mateia patientie. nec si-
ne pena possit opus patientie ex-
erceri. nec homo mereri indulgen-
tiam nisi per patientiā. ideo sine
pena paciētia esse nō potest **D**e-
bet autē talis pena esse tenax. vt
salic; nūq; desinat dolere de com-
misso q; vult gaudere de dei promif-
so **Q**uāuis autē alie satisfactōes

sint t̄pales vt ieiuniū triū vel sep
 tē ānoꝝ a certa spacia oꝛionuz et
 similia: semper t̄n sacerdos dolo
 rē perpetuuz iungere debet peni
 tenti scz toto tēpore vite sue. **D**z āt
 sp penitēs h̄ie mēoziam pct̄i nō
 ad delectanduz sed ad dolendum
 p eo. **Vñ Aug⁹** Qui penitet om̄i
 no peniteat. Nūq̄ ei debet de h̄ie
 dolere de culpa. qui semper vult
 gaudere de venia. **S**ed in descripti
 onē āt penitē est preterita de h̄ie
 a flenda itez nō om̄ittere. Est āt
 flere de p̄teritis dolē a ea confitei
 a p eis satisfacere. Quia aliud ē
 de h̄ie a aliud flē. Qui h̄ie tria non
 hz plenā p̄mā nō hz. Flenda
 nō om̄itte est h̄ie p̄positū nō cō
 mittendi. Si ei aliquis postea lap
 surus est: a t̄n p̄ponat mō nō pec
 care: nō ideo m̄m⁹ penitens ē. **S**z
 si hz in p̄posito itez peccare nō pe
 nitet: neqz debet ei iungi p̄ma.
 t̄n p̄t ei dare s̄iliū b̄ti gregozij di
 centis. Qui in p̄posito peccandi ē
 faciat interi quicqd̄ boni p̄t vt do
 min⁹ cor suū illustret ad p̄mā.
Tria āt sic dictū est sūt i p̄mā
 scz. contritio. oris c̄fessio. satisfactio
 et quodlibet istoz dicit̄ p̄mā. **Vñ**
 cū dicit̄. **I**ste multū penitet de pec
 catis suis. sensus est. **I**ste multū
 dolet a c̄terit̄ de pct̄is suis. **Cū** vō
 d̄z. iste vadit ad p̄mā. sensus ē
 iste vadit ad c̄fessionē. **Cū** vō d̄z
 iste nondū p̄egit p̄mā: sensus
 est. iste nondū satisfecit. **S**ed cum
 p̄mā vnū dicit̄ de septē sacramē
 tis. om̄ia tria predicta. scz. contri
 tio. c̄fessio et satisfactio: dicitur
 vna penitentia et vnuz sacramē

tum. **E**t cui quodlibet sacramen
 tum debeat habere signuz et rem
 In hoc sacramento res est. ip̄a re
 missio peccatorū quā d̄omin⁹ dat
 homi. **S**ignū est ipsa cōtritio cor
 dis. quia sicut lapis cū conterit̄
 ad nichilaf. ita cū cor c̄terit̄ pct̄m
 ad nichilaf. **I**n c̄fessioe āt ip̄a eru
 bescētia signū ē interioris c̄tritois
 et i satisfactioe ipsa deuotio signū
 ē remissionis. **S**ed q̄ritur cū in cō
 tritione remittatur om̄is reat⁹ cul
 pe. a tanta potest esse contritio si
 cut fuit in latrone crucifixo cū do
 mino q̄ om̄is etiam pena remit
 tatur. **A**d quid valeat sequēs cō
 fessio. **Q**z autē remittatur per cō
 tritionez solam patet per psalmi
 stam dicētem. **D**ixi confitebor ad
 uersum me iniusticiam meaz d̄o
 mino: et tu remisisti impietatem
 peccati mei. **A**d hoc dicendum est
 q̄ sicut in corpali egritudine post
 primam cōualescentiam rema
 nēt alique reliquie morbi que
 purgandē sunt. ita post dimissuz
 reatum culpe remanent reliquie
 et quedam difficultates que pur
 gande sunt per confessionē a satis
 factionem. vt voluptuosa memo
 ria peccati et difficultas cessandi
 a consuetis. **V**aleat etiam confes
 sio propter erubescētiā sibi ad
 iunctam que magna pars est sa
 tisfactionis. **P**reterea deus non
 ita remittit culpam nisi exeat pe
 nam. quia licet ipse sit miseri
 cors. est etiam iustus. **V**nde sicut
 de magna misericordia remittit
 reatum et culpam. ita de magna
 iusticia exigit satisfactionem. et

ex magna misericordia ē q̄ penā et
nam conmutat in temporalē. sicut si
aliq̄s fur meruisset suspendium.
magna misericordia esset si ei concederet
redimē mortē suā per aliquā satisf
factionem. **S**atisfactōnis autē
tres sūt spēs. sicut dicūt sancti. scz
ieiuniū. oratō. elemosina. **S**z
querit̄ quare opera aliarū virtu
tū nō sint satisfactoria. vt p̄ ma
gnā fidem vel p̄ magnam carita
tē non dicit̄ homo satisfacē. **A**d
quod dicendū ē. q̄ satisfactō non
dicit̄ nisi q̄n aliquid datur ab v
no a recipitur ab alio p̄ iniuria si
bi illata. sed per soluz ieiuniū vel
per oratōnem vel p̄ elemosinam
dicit̄ deus aliquid recipere de no
stro. vt per ieiuniū recipit sacrifi
cium spūs cōtribulati. per orōem
recipit quandā oblatōnem. q̄ si
cut ait aug⁹. i. p̄mo psalmo p̄ma
li. **O**is oratō oblatio est. **P**er ele
mosinā autē recipit ip̄e hoc qd̄ dat̄
paup̄i. quia ipse ait math. xxv.
Qd vni ex minimis meis fecistis
michi fecistis. **S**ed cū credo in deū
vel diligo deum sz. sic oñditur q̄
nichil deus recipiat de nrō. a ideo
op̄a fidei vel caritatis non sūt satis
factoria. **V**el alia rō pōt eē. q̄ ois
satisfactō debz eē penā. sed p̄ fidē
q̄ de⁹ videtur. a p̄ caritatē q̄ deus
diligit̄. pot⁹ eē delectatio q̄ pena.
a iō nō ē ibi satisfactō. **P**er ieiuni
um at̄ h̄ accipit̄ ois labor corp̄is.
q̄ bñ ieiunat qui corp⁹ suuz i dei
seruicō fatigat. **P**er elemosinā at̄
intelligitur omne bñficiū p̄mo
impensū. sicut sz super illū locum
Omnī petenti te tribue. s. rem vel

inrepatōnem vel orōnem. intel
ligimus rem manualē elemosi
nā vel cōsiliū vel p̄tectōnē. quia
magnam elemosinā facit qui bo
nū cōsiliū dat pauperi. vel aliquē
defendit. **I**nrepatē etiam aliquē
qui petit cuz nō indigeat. vel cum
laborare possit. magna elemosi
na est. **S**imilit̄ oratō p̄ aliq̄ cum
aliud ei facē nō possum⁹. magna
elemosina ē. **S**z itez sciendū ē
q̄ nō omne ieiuniū vel ois oratō
vel ois elemosina possunt eē satis
factoria. **Q**uedā em̄ talia ex istī
tutōne ecclie oportz nos facē. etiaz
si nūq̄ peccassem⁹. vt ieiunaē in
q̄dragesima. a in q̄busdam v̄gi
līs scōz. a in q̄tuor t̄pib⁹. **S**ep̄
dare decimas a cōstitutas oblatō
nes. p̄mo etiā dare paup̄ibus
vel expendē in pias causas quic
qd̄ nob̄ vltra nēcessitates nr̄as sup
fluū ē. **S**ilī q̄tidie dicē credo in de
um a p̄i noster. sicut cū aliq̄s dēt
sensū annualē. soluere dño suo de
terra sua. si delinq̄t nō pōt liberari
a debito suo solūmō p̄ debitū cen
sū annualē. nisi etiā de nēcessarijs
suis aliqd̄ soluat p̄ misericordia in quaz
cecidit a p̄ emendatōnem faciēda.
Vn̄ videt̄ q̄ non pōt penitēs facē
elemosinā satisfactoriā de supfluis
suis vt. s. pauciora h̄eat idumen
ta a min⁹ cōdat a min⁹ bibat a
m̄ faciat elemosinā satisfactoriā qd̄
tū duz eēt dicē. **I**niūgēdū ē ḡ pe
nitētib⁹ vt diligent⁹ a efficacius
a libēt⁹ a cū maiori hilaritate fa
ciāt ea q̄ tenent̄ facere ex debito
a illa poterunt eis valē ad satisfi
cationē. **I**tez sciendū ē q̄ si h̄o p̄ se

nō p̄t facē ista: p̄t querē alios q̄
p̄ se faciāt ista. a peccat n̄ q̄rat.
Sicut dicit dñs **Luc. xvi.** **Facite**
vobis amicos de māmōna iniqui-
tatis: vt cuz defeceritis recipiant
v̄s in eterna tabernacula. **Ora-**
ones ei alioꝝ a ieiunia a discipli-
ne p̄ alijs facite sic elemosine pos-
sūt eis valere. Sicut si tu teneres
rus soluere alicui decē solidos et e-
go soluere p̄ te liberatus eēs. **Co-**
suetudo etiam in q̄busdā mōste-
rijs est q̄ frēs viui p̄ frīb⁹ defun-
ctis recipiūt disciplinas a valent
eis ad diminutōem purgatorij.
Maxie at̄ p̄uidendū est vt inū-
gāt penitētib⁹ suis tōnū facē p̄
defūctis q̄ magis paupes sunt q̄
illi q̄ inter nos ambulāt. q̄ neq̄
p̄nt ambulare neq̄ petē: a maxi-
me p̄ illis qui bñfecerūt ip̄s dū
vixerūt **Nisi** ei reddam⁹ bñfacto-
rib⁹ n̄is orōis debitū defūctis.
defraudam⁹ eos debitis que eis
debem⁹. a magis p̄ctm̄ est detie-
re eis defūctis q̄ si tenerem⁹ qd
eis teneremur reddere viuis.
Vitanda est tñ praua cōsuetudo
q̄rundā sacerdotū q̄ inūgūt lai-
cis in p̄ma vt faciāt missas cele-
brari p̄ defūctis cū non sit officiu
laicoꝝ missas celebrare. **Sacdo-**
tib⁹ tñ d̄z inūgi vt celebrēt mis-
sas p̄ defūctis: q̄ ad ip̄os p̄tinet
celebrare. **Doc** at̄ ortū habuit a
p̄ua cupiditate sacerdotū vt recipe-
rēt oblatōes a laicis p̄ talib⁹ mis-
sis sibi inūctis. **Vñ** ad extirpan-
dā talē cupiditatē p̄hibitu ē i ca-
nomib⁹. ne nōia defūctoꝝ p̄iq̄bz
celebrat̄ recitēt in orōib⁹ misse.

sicut antiq̄tus faciebant cupidi
sacerdotes dicētes. **Miserē** q̄s deus
aīe famuli tui wilhelmi vel liber-
ti. Non ei debet nōiare illū sacer-
dōs in missa pro quo celebrat ni-
si mētaliter in mente. sc̄z ne vide-
atur adulari parentibus vel ami-
cis defūctoꝝ a quibus expectat
oblationes. **Tamē** post missaz ce-
lebratam in precibus vulgarib⁹
que sūt ad populū vbi non expe-
ctatur aliquis questus bene pos-
sūt nōiare illos p̄ q̄bus est orā-
dū. **Verūtamen** bene p̄nt consu-
lere sacerdotes laicis a non inun-
gere vt si aliquos habeant aicos
sacerdotes impetrent ab eis vt q̄-
tis sine precio lucrī celebrent p̄
amias suis. **Et** p̄terea sciendū
est: q̄ p̄ma alia p̄uata alia pub-
lica. alia solēnis. sc̄dm q̄ p̄ma di-
ctur satisfactio. q̄ p̄ma que etiā
est confessio priuata debet eē: ni-
si fuerit in iure extorta. **Publica**
aut̄ p̄ma est que fit corā oībus.
q̄ qui publice peccant publice pe-
niteant. **Triplex** at̄ est peccatū
Quoddā est p̄ctm̄ quod fit in de-
um a in p̄ximū. quoddā in deū a
in proximū a in ecclesiam. **Oē** at̄
p̄ctm̄ in deū est p̄ncipaliter. **Qñ**
at̄ offenditur deus tñ p̄ peccatū:
debet satisfieri soli deo. **Quādo** at̄
leditur proxim⁹ debet satisfieri p̄xi-
mo. et vtrūq̄ istoz potest fieri i
priuato. **Quādo** autem offendi-
tur tota ecclesia: tunc satisfaciē-
dum est vel per publicam peni-
tentiam vel per solēnem. **Est** at̄
differentia inter illas **Publica** ei
p̄ma ē q̄ fit in ocul̄ oīm ita q̄ nō
a iij

appomē aliqua solēmitas ecclie.
Solēmis em̄ penitētia ē qñ adhi-
betur aliq̄ solēmitas. vt in die a-
nex. ipōit ep̄s manū pitētib⁹ a
publice eos expellit ab ecclia Ta-
lis at̄ p̄ma nūq̄ miūgit̄ clerico.
q̄ si sic penitet: efficit̄ irregularis.
nec vnq̄ postea p̄t sacros ordies.
fusape nec etiā admitti ad legiti-
mū testimoniū p̄pter irregulari-
tatem quā; trahit a tali p̄ma. de
qua dicemus cum de irregularita-
tibus loquemur.

**De septē criminalib⁹ vicij⁹ a
circūstāt⁹ eorū** Ca. quartū

Post hęc secundū ordines
p̄notatū dicendū; est de
hij⁹ que audiēda sūt in
cōfessione. a a quib⁹ sanād⁹ a mū-
dand⁹ est penitens. q̄ omnis cō-
fessio medicinal̄ est. **N**ec autē
sūt septē criminalia p̄cā a septē
circūstātie eorū. a irregularitates
que sequūtur ex peccatis. a qñq;
ex non peccatis. vt ex bigamia q̄
p̄cā nō est: sequitur quedā irre-
gularitas p̄ quā non p̄t aliq̄s p̄-
mouei ad sacros ordines. **N**ec at̄
omnia oꝝ sacerdotē cōsiderare dili-
gent̄ vt sciat attēdere genera pec-
catorū a circūstantias s̄m q̄s ma-
ior vel minor ē miūgenda p̄ma.
a sciat etiā peccata ex q̄b⁹ nascāt̄
vt sciat p̄mumire penitentē ne ru-
at de vno p̄cō i aliud. **O**portz eti-
am scire ex q̄b⁹ p̄cā sequant̄ ir-
regularitates vt possit sac̄dos peni-
tentē instruere a quib⁹ sit ei p̄ ir-
regularitatē abstinendū. **D**e se-
ptem vicij⁹ criminalib⁹ ita scri-
bit beatus gregorius Cūcti mali

supbia est radix **D**e q̄ scriptura
testante dicitur **I**ndiū omnis p̄cā est
supbia **P**rima at̄ ei⁹ soboles sūt
septē p̄ncipalia vicia que de hac
virulēta radice p̄ferūt̄. s. inanis
glia. inuidia. ira. tristitia. auaricia.
ventris in gluuies. luxuria. **S**ed q̄
hij⁹ septem supbie vicij⁹ nos do-
luit captos redemptor n̄r. idcirco
ip̄e ad sp̄uale liberatōnis p̄lium.
sp̄ū septiformis gr̄e plenus venit
Sed hūc extra nos hęc singula ex-
eratiū suum ducunt. **N**ā de mani-
glia nascitur inobediētia. iactan-
tia. ypocrisis. contēdes. p̄tinatie.
discordie. a nouitatu p̄sumptōel
De inuidia nascit̄ odium. susur-
ratio. detra cō. exultatō in aduer-
sis p̄xim. afflictō autē in p̄speris
oritur **D**e ira. timor mentis. cōtu-
melie. rixē. clamor. indignatio.
blasphemie p̄ferunt̄ **D**e tristitia
rancor. malicia. pusillanimitas.
despatio. torpor circa p̄cepta. va-
gatio mentis circa illicita nascit̄
De auaricia. p̄ditō. fraus. falla-
cia. p̄iuria. inquietudo. violētia.
a cōmiam obduratōnes oriūtur.
De ventris in gluuie. inepta leti-
cia. scurrilitas. immūdicia. multi-
loquium. ebetudo sensus. circa in-
telligentiā p̄pagatur **D**e luxuria
ceetas mentis. inconsideratō. in-
constantia. p̄cipitatō. amor sui. o-
dium dei. affectus p̄sentis seculi.
horror at̄ futuri vel despatō gnāt̄
Ex istis at̄ septē vicij⁹ p̄ncipali-
b⁹ qñq; sp̄ualia a duo carnalia
sunt **S**ed vnūquodq; eorū tāta
sibi cognatōe iūgitur. vt n̄ vnū
sine altero p̄ferat̄ **P**rima nāq;

supbie spes mams est glia. q̄ dū
oppressam mentē corrūpit mox ī
uidiam gignit: q̄ duz vāni nōis
potentiā appetit ne q̄s hāc alius
adipisci valeat tabescit. Inuidia
q̄z iram gnat. quia q̄nto interno
liuoris vulnē aīn⁹ sauat. tāto
ēc māsuētudo t̄nquillitatis amit
tit. a quia q̄i dolens mēbz tāgi
tur: idcirco appositē actionis ma
n⁹ velut gūi⁹ pressa sentit. Ex ira
q̄z tristitia nascit. quia turbata
mens q̄ inordinate se concutit eo
ad dicendū se confundit: a cū dul
cedine t̄nquillitatis amisit. nichil
hanc nisi pturbatōem sequens
meror pascit. Tristitia q̄z ad a
uariā dēriuat. q̄ dum confusus
cor bonū liatē in semetipō amisit
vnde consolari debeat foris q̄rit.
a tanto magis exteriora bō adī
pisci dēsiderat: q̄nto gaudiū non
habet intrinsecus ad q̄d recurrat
Post hęc vō duo carnalia vitia
i. ventris ingluies a luxuria su
psūt. Sed cūctis liquet q̄ de ven
tris ingluie luxuria nascit dū ī
īpā distributōe mēbzorūz ventri
genitalia subnexa videant. vñ
dum vnū inordinate refiat. ali
ud p̄culdubio ad otuelias exāta
tur. In hac aucte greg. de veniali
bus pctis nulla fit mētio: nec est
necessariū de hīs fieri mētioez.
q̄ non est nec venialia confiteri. q̄
sine oī cōfessione p̄nt deleri. vt p̄
asp̄hōz aq̄ b̄ndicte. p̄ genuflectō
nē. p̄ d̄ncā oīoem. p̄ eliam. p̄ cōi
onem scām. p̄ pauperū susceptōz
a etiā p̄ cotidianā cōfessionē. que
cotidie fit in ecclia ad p̄mā et ad

pletoriuz. Tū q̄a multi credunt
de venialib⁹ q̄busdam etiā ipsa
ēc mōzilia: a de q̄busdāz mōzilib⁹
credūt ipsa ēc venialia. vtile ē sa
cerdotib⁹ p̄ auctoritates scōz cog
nosce que sint venialia a crimina
lia. **¶** Beda at dicit sup epistolaz
iacobi. **¶** Q̄ p̄ctā que ex ignoran
tiā vel infirmitate hūana cōmittū
tur p̄cipit iacobus confiteri alteru
trū. q̄ de facili dimittūt. **¶** Quecū
q̄z vō ex deliberatōe sūt nō nisi p̄
p̄mā dimittūt. **¶** Aug⁹. etiā
dicit. Nulluz p̄ctm̄ a deo veniale ē
q̄d nō fiat mōzile dum placet. Et
postea subdit. Venialia autem a
si non oīa saltem aliqua cōme
moranda sunt. ne aliquis mani
ter se excusare conetur. et dicat se
nescire que sint minuta peccata
¶ Et nota q̄ crimia capitalia q̄uis
apostolus plura capitalia cōme
morat. Nos tamen ne desp̄atōez
facē videamur breuiter dicemus
que illa sint. **¶** Sacrilegium. hōmī
cidium. adulteriu. fornicatio. fal
sum testimoniū. rapina. furtum
superbia inuidia. auaricia. a si lō
go tempore tenēatur iracundia.
ebrietas si cotidie sit in eorūz nu
mero computatur. **¶** Quicunqz ei
aliquod de istis peccatis in se do
minari cognouerit nisi digne e
mendauerit: a si sp̄adium habu
erit longo tpe p̄māz nō egerit et
largas elemosinas erogauerit. a a
p̄ctis ipsis abstinerit illo tran
sitorio igne: de quo ait ap̄stol⁹
purgari non poterit. sed eterna il
lum flamma sine vllō remedio
crudabit. **¶** Que autem sint mi
a n̄j

Criminalia peccata

nuta p̄c̄ā licet in omnib⁹ sint. tñ
quia lōgū ē vt oīa replicen⁹. op⁹
est vt ex eis saltem aliq̄ noīem⁹.
Quoties aliq̄s de potu a d̄bo pl⁹
accipit q̄ necesse sit: ad minuta pec-
cata nouerit p̄tinē. **Q**uoties pl⁹
loquit vel pl⁹ tacet q̄ expedit. q̄
tiens pauperē petentez importūe
exasperat. **Q**uoties corpe ē san⁹
alijs ieiunantib⁹ prandere volue-
rit. aut somno dedit⁹ tardi⁹ ad ec-
clesiā surgit. **Q**uoties excepto p-
lis desiderio vxore suam cognoue-
rit. **Q**uoties in carcē positos tar-
de req̄sierit. infirmos tardi⁹ visi-
tauerit. **S**i discordes: ad concordia
reuo care neglexerit. **S**i pl⁹ q̄ oz
aut primū aut vxorez aut filium
aut seruū exaspauerit. si amplius
blandiens seruit q̄ oportet. si cui
cūq; maiori p̄sone. aut ex necēta-
te aut volūtate adulari voluerit.
si pauperib⁹ esurientib⁹ minimum
delicōsa vel sumptuosa cuiuia pa-
uerit. si se in ecclia vel extra eā fa-
bulis otiosis de quib⁹ in die iudi-
cij reddenda est rō occupauerit. si
iocātes a incaute iuramus. a hoc
p̄ aliquā necētatē implē nō pote-
mus. a cū ex facilitate aut temei-
tate malediciā. **N**otatis itaq; ve-
rialib⁹ p̄c̄is sibiūgit aug⁹. dicēs
Nichil adeo veniale qd non fiat
mōrle dū placet. **S**icut alibi dici-
tur ecōtrario. nichil adeo mortale
qd nō fiat veniale dū displicet.
Ad qd sciendū sic dicit aug⁹.
Q omne p̄c̄m vel ex libidie vel
ex improba volūtate est. **L**ibido
enim vel improba volūtas est p̄
ua delectatō. qñ scz h̄p auertitur a

bono incōmutabili i quo solo des-
lectari deberet. a auertit se ad bo-
nū cōmutabile. scz creaturā vt in
ea delectet. **S**i autē delectatō fue-
rit minor q̄ illa delectatō q̄ delectatur
in deo: tūc est veniale pecca-
tū. si autē coequat illā delectatio-
nem que ē in creatura. vel anpo-
nit illi delectatōm q̄ est i deo: tūc
est mortale p̄c̄m. **V**n sic debet ex-
poni p̄dicta autoitas. **N**ichil adeo
veniale qd nō fiat mōrle si nimis
placet. vt eius delectatō coeq̄tur
vel anponatur delectatōm dei. **A**lia
autoritas sic expoīf. **N**ichil adeo
mōrle qd nō fiat veniale dum dis-
plicet. **V**eniale. i. veniale id est
aliq̄ mō dignū venia. ex eo qd dis-
plicet facit h̄p se aliq̄ mō dignum
venia. vel excusabilem abilem ad
req̄piendū veniā. **D**abet ex p̄di-
ctis q̄ gregori⁹ a aug⁹. diuersis
modis distinguūt iter p̄c̄ā. **A**m-
pli⁹ etiā i eplā ad ro. p̄. terco mō
distinguit de p̄c̄is mōrlib⁹ fm
aplū vbi dicit. **R**epletos oī iniq̄-
tate. malicia. fornicatōne. auari-
cia. nequitia. plenos inuidia. ho-
micijs. dolo. contēntōne a malig-
nitate susurrones. detratores. deo
odibiles. contumeliosos. sup̄bos. e-
latos. inuētores maloz. parenti-
b⁹ inobediētes. insipientes. incō-
positos. sine affectōne. absq; fede-
re. sine miā. **G**lose autē exponūt p̄-
dicta verba apli sic. **R**epletos oī
iniquitate quasi nō paruū hñtes.
Deinde numerat omnes iniq̄ta-
tes p̄tes. vt apert⁹ eos accuset. i.
illos: dico repletos malicia. **M**a-
licia est qñ q̄s molitur damnuz

Aut minustora sint p̄c̄a

Unde sit omne p̄c̄m

Formica alicui inferre. de fornicatione **F**ornicatio est ois vsus carnal mixtiois pter legitimu concubitu **A**uaricia est multa acquire: nec superflua paupib9 erogare **R**equitia est temeritas qn quis audet qd neqt. vl nequicia e intemperantia sui **I**llos dico plenos inuidia. i. dolore alieni boni **I**nuid9 em dicitur q alteri9 felicitate torqtur. a sic in duplici passione iduatur. cu aut qd ipse est aliu ee no vult. a aliu videt ee meliore dolz se no ee simile **D**ominadns pluralit dicitur. qz fut hominadna actus a voluntatis **C**ontetio est impugnatio veritatis p confidentia clamoris **D**olus e cu aliud simulatura aliud agitur malignitate **M**alignitas est mala voluntas cum ultra no pot. vl de beneficis gras no referre **S**uffurones inf amicos discordia seminates **D**etractoes q alioz bona negant vl peruertit **E**t ne leuia putent pctā suffuratio vel detractio. qz in vbis fut addit de hys: deo odibiles **C**otumeliosi qui dictis vl factis cotumeliosa vl turpia inferunt **S**uptos in honozib9 elatos **E**lati sunt illi qui pati nolunt porem vl parem **I**nuctores malo9 fut illi q nouu gen9 cuiuscūqz mali inueniunt verbo vl opere **P**aretib9 carnalib9 vl spūalib9 no obedientes **I**nfiptetes. i. feris indomitiores. s. no discernetes inter bonu a malum **I**ncopositos hitu vl in effectu **I**ncopositio corpis indicat qlitatem metis **S**ine affectone. i. dilectone **S**ci a pximi **A**bsqz fedē. i. sine fo

detate **S**ine mīa qz n copatiuntur miseris **A**d hāc g diuersitate3 recordanda notandū ē q supbia vno mō dicit ee origo omnū viciōrū a mīcū oīs pcti **A**lio modo dicit vnū septē criminaliū vicōz. **S**ed m hōc em q vera excellentia vl ver9 amor a honoz ei inest de vero bono: amor tal excellentie vl tal honozis nō ē supbia **C**ū ergo dicitur q supbia est amor pprie excellentie: intelligit de falsa excellentia **E**st em quedā excellentia vana a tēpal vt cū aliqs desidetat extolli a eleuari i tpalib9 sup hōies **S**i aut vult excellē vt sibi sbsint vicia. a sic ascēdat per vtutes ad deū. amor tal excellentie bon9 ē. a tal supbia si superbia dicitur cēda ē: bona ē a scā sicut iheronim9 ait **D**isce scāz supbiā **M**ala at superbia qtuoz hēt spēs q nōn tur per hūc vrsū **A** se. p meritis. falso. pl9 omnib9 inflat **Q**ui em putat aliqd hie a se a nō a deo: superb9 est **I**tē qui se putat aliqd habere a deo: sed tm p suis meritis. a nō a gratia dei: superb9 est. **I**tem qui attribuit sibi falso bonū quod non habet: superb9 est. **I**tē q habet aliquod bonū. a per hōc preponit se alijs: superb9 est. **I**tem notanduz q nichil magis naturale est homini q appetit9 ppriū honozis. qz hōmo fact9 est ad ymaginem a similitudinē dei quasi naturaliter appetit vt altior fiat **E**t ex tali naturali appetitu sepe peruertitur animus hominis ad considerandā prauam excellentiam. et ideo dicunt multi

Spacio superbie

q̄ nullum pct̄m ita naturale est
sicut supbia. vnde contingit q̄ per
supbiam nascit̄ oē pct̄m Per oc
casionem similiter dicit ap̄ls. q̄
radix oīm maloz est cupiditas.
Q̄ q̄dem verū est qd̄ superi⁹ di
ctū est q̄ nullū pct̄m est ex q̄ nō
q̄n̄ nascatur aliud vt ex inuidia
q̄n̄ nascatur rapina occasionalit̄
Ex ebrietate homicidium. ita de
alijs oībus. **Sed** tñ q̄a sepi⁹ ex
supbia nascūt̄ oīa vitia q̄ ex al
lio pct̄o. a q̄a naturaliter hō p̄ni
or est ad supbiam q̄ ad alijs pec
catū: ideo dī supbia radix oīm vi
tioz. vel q̄a per supbiam p̄ni p̄a
rentis oēs corrupti sum⁹. ex qua
corruptōe nascitur oīe pct̄m. ideo
dī supbia incium oīs pct̄i. Sic
ḡ dicit greg⁹. **Q̄** incium oīs pec
cati est supbia: ita poterat dixisse
hoc de alio pct̄o. **Propterea** notā
dum q̄ sicut dicitur multipliciter
vna v̄tus esse caput oīm virtut
um: ita p̄t dici vnum peccatū ca
put oīm pct̄orum eē: vt fides eē
dī caput oīm virtutū fundamen
to a origie. mansuetudo oīm vir
tutū educōe. **Caritas** oīm v̄tutū
informatōe a imperio. q̄ infōrt̄ o
nes a imp̄at oībus. **Humilitas** cā
put oīm cōseruatōe: q̄a q̄ sine hu
militate ceteras virtutes congre
gat quasi puluerē iuentū portat.
Sic p̄t dici supbia caput oīm
vicioz origine q̄a ex supbia o
mnia oriunt̄ vitia. **Pigr̄cia** p̄t di
ci caput oīm vicioz quia ipsa
nutrit omnia pct̄a. cupiditas oīm
q̄a oīa vitia obediūt ei⁹ imperio.
contemptus oīm quia cōseruat o

nia vt darent **Comprehendit** ergo
grego. supbiam iter p̄dicta vñ
criminalia per manē gliam. q̄ i
amis gliā sp̄s est superbie. **Pos
sūt** ita distingui. vñ. criminalia
pct̄a. scz supbia. inuidia tristitia
auaricia. iracundia gula luxuria
Ont tñ tria istoz aliud nomen.
Tristitia ei⁹ quam vocat ap̄stol⁹
tristitiā seculi q̄ mortem opat̄ dī
acadia q̄ si acerbū vel acetosū te
diū: vt q̄n̄ diuinuz obsequum tes
diosū vel fastidiosū est cū q̄dam
acerbitate **Auaricia** dī philargi
ria: a philos quod est amor vel
custodia argenti. **Gula** aut̄ dī ca
strimargia a caston qd̄ est v̄ter
a margos qd̄ est pigr̄cia. **In** ca
strimargia quasi ventris pigr̄
cia. **Vñ** v̄sus **Greg⁹** genteces. ap̄
seu do chator hira castrimarge.
Et est **sefus** **Cretenses** seper mē
daces male bestie ventris pigr̄.
Ad tytū p̄mo **Aug⁹**. at̄ nō enūe
rat sp̄s v̄tutū sic greg⁹. **Non** em̄
enūerat illa pct̄a q̄ offendūt deuz
p̄ncipal̄: vt supbia ydolatriā fi
liā ei⁹: s; illa sp̄cialit̄ q̄ offendunt
ip̄m hōiem a p̄ximū **Et** cū oē pec
catū nō soluz offendit deū: s; q̄dā
offendūt eē p̄ximū ip̄m agētē. n̄
tñ min⁹ offendūt deū. p̄ptea enūat
aug⁹. pct̄a n̄ vt distiguat̄ gn̄a vel
sp̄s pct̄oz s; ea enūat q̄ sūt i fre
q̄ntiori vsu a i q̄b⁹ freq̄nti⁹ offen
dit̄ p̄xi⁹ **Sūt** ei⁹ ista sac̄le giū hōi
cidii adulteriu. fornicatō. falsū
testiomū rapia furtū. in istis p̄ci
pue ledit̄ p̄xi⁹. **Postea** seq̄tur su
pbia inuidia auaricia. asī lōgo tē
pore teneatur iracūdia a ebetas

Ista autē p̄cipue torquēt a cruciāt
h̄iēm i se. q̄ male torq̄tur h̄i ab
ebrietate Quia nō fuit mēs au-
gustinū distinguē spēs peccati n̄ ē
necē enūeratōnē aug⁹. r̄ducē ad
diuisionem greg⁹. Itē nō q̄ sup̄
dem est qd̄ veniale peccatū delect⁹
p̄ q̄tidianā cōfessionem de q̄ dicit
iacob⁹ in canonica Cōfitemi alē
utq̄ peccata v̄ia Istud nō ē p̄cep-
tū sed cōfiliū. sed si fiat. possum⁹ cō-
fiteri p̄ib⁹ a inferiorib⁹. sicut sac-
dos in introitu misse cōfitef̄ cleri-
cis suis Solet tñ q̄i q̄ sit forma
tal cōfessionis. ex q̄ quidā cōfiten-
tur deo a b̄tē marie a petro a pau-
lo. cū ip̄i nō h̄ant clauēs nec pos-
sint absolue Dicendū est ad hoc
q̄ cōfitemur factis nō vt absolua-
mur ab eis sed vt ip̄i orēt p̄ nob̄
Itē solēt quidā sacerdotes in tali
gn̄ali cōfessione cōfitei. homicidia.
adulteria. a alia enormia peccata
Et excusāt eos quidāz dicētes. q̄
nō cōfitem⁹ in p̄sona sua. s̄ in p̄so-
na sb̄ditoy suoy. q̄ talib⁹ pecca-
tis laborāt Deliq̄ tñ eēt p̄pter sim-
plices q̄ turbātur cū audiunt sac-
dotes talia cōfiteri. q̄ ip̄i cōfiteren-
t̄ p̄cā oris. cogitatōis. op̄is. a hoc
sufficēt Fit autē tal cōfessio bis q̄ti
die. mane a ad p̄maz. ad delēda
p̄cā venialia. v̄s p̄ca ad cōpleto-
riū. ad delēda peccata nocturna.

Preterea notandū. q̄ nō ē la-
boradum quō s̄ma apli reducat̄
ad diuisionē s̄mē greg⁹. q̄ aplūs
plurima enūerat que cōtinent̄ sb̄
eodē gn̄e p̄cā licz diuisis noib⁹
appellent̄ qd̄ ideo facit q̄ magis
nō sunt sb̄ vno gn̄e q̄ sb̄ alio. vt

p̄cām sine affectōe a sine m̄ia fe-
re ideo dici p̄t Similit̄ sup̄bia a e-
latio. inter q̄ aplūs distinguit. fe-
re ideo dici p̄t p̄cām vel vna ps al-
teri⁹. Vñ sufficit sacerdoti oñdere
penitēti q̄ omnia talia sūt p̄cā.

Preterea neq̄ aplūs neq̄ greg⁹
neq̄ aug⁹. int̄ p̄cā mōr̄lia posue-
rūt mēdaciū vel ydolatriā vel apo-
stasiā. vel veneficiū. vel sortilegiū
neq̄ p̄cām in sp̄m̄scm̄. sed oia cō-
h̄endūtur sb̄ enūeratis Vñ necē
ē oī sacerdoti scire decalogū a p̄ce-
pta decalogi. vbi p̄hibent̄ oia ge-
nera p̄cōy. tam ea q̄ p̄tinent ad
deū. q̄ ea q̄ p̄tinet ad p̄ximū. dicit̄
tur at decalog⁹ a decē a log⁹ qd̄ ē
h̄mo. q̄ cōtinz decē h̄mones. i. decē
p̄cepta ex q̄b⁹ oia alia descedūt.

De decē p̄ceptis.

Ca. quintū.

Non h̄bis
Deos alienos coram me.
Non facies tibi sculptile
neq̄ oēm similitudinē i celo sur-
sū. vel in terra deorsū Similitudi-
nē vocauit moyses ydola q̄ h̄b̄āt
aliquā similitudinē in reb⁹ n̄alib⁹
vel ymaginē solis vel lune vel io-
uis Sculptile vocauit illud qd̄ vo-
lunt ydolatre assimilare vero deo
a simplici cōformare. a talis cōfi-
ctio nichil erat in mūdo. q̄ nulla
cōformatō diuinitatis p̄t esse cre-
ature ad creatorē Vñ apostol⁹ ait
Ydolz nichil est in mūdo. q̄ tal
cōformatō vel fictio nichil ē Ma-
teria autem a forma ydoli a dispo-
sitiō eius aliquid sunt. sed ip̄a cō-
fictio nichil. sicut dictum est.

Secūdū p̄ceptū est Nō assumes

nomē dei tui iuanū. i. nō iurabis
pro nichilo. vel nō assumes nomē
dei tui iuanū. i. a xpō qui ē de⁹ tu⁹
hñs carnē tuā nō sepabis dimi-
tatē vel hūanitatē. **T**erū pcep-
tū. **M**emento vt diē sabbati san-
difices. **D**ec tria pcepta p̄tinent
ad deū significat trinitatē. **P**ri-
mū referē ad p̄m: q̄ ei p̄apue
fit iurā q̄ ei approp̄atur potētia
In iurā ei magna ei fit cū poten-
tia sūma attribuit creaturē cū sit
ip̄ius patris. a per hęc pceptū ex-
cluditur sup̄bia. quia qui deū so-
lū adorat illi se hūiliat. q̄ aut̄ ydo-
lo attribuit deitatē manifest⁹ su-
p̄bus est. **S**ecundū pceptū attri-
buit filio. q̄ cū dī. **N**on assumes
nomen dei tui iuanū. sic excludi-
tur om̄is falsitas q̄ est trīa verita-
ti. veritas at̄ sicut sapiā approp̄a-
t̄ soli filio. **D**oc at̄ qd̄ dī in tercio p̄-
cepto. s. memento q̄ diē sabbati
sancdifices. **D**ies sabbati attribu-
itur sp̄ui s̄cto q̄a sabbatū interp̄-
tat̄ requies. **S**ūma at̄ bonitas in
q̄ p̄apue req̄esim⁹ a in q̄ sūma
est pax attribuit̄ a approp̄at̄ sp̄i-
ritui s̄co. **S**ic ḡ p̄ hęc tria pcepta
p̄apitur cultus dei ver⁹ a p̄fectus.
sc̄z. vt colam⁹ a venēmur deū tri-
nū a vnū. **Q**uartū pceptū est
Honora p̄m tuū a matrē. p̄ p̄-
trem a matrē intelligūtur oēs il-
li q̄bus debem⁹ honore a benefici-
um. a huic soli pcepto fit pmissio
cū diat̄. vt sis longeu⁹ sup̄ terrā
sc̄z tā in p̄nti terra q̄m in terra viue-
tū. q̄a tal̄ pietas sicut diat̄ apl̄s
habet p̄missionē vite q̄ nūc est a
future. **I**deo at̄ huic pcepto fecit

dn̄s p̄missionē vt iuitaret h̄ies
ad opa m̄e. q̄ p̄ illa iudicabūt
h̄ies in die iudicij cum dices eis
Esuriui a nō dedistis in māduca-
re. sitiui a nō. ac. **Q**uintū pceptū
est hoc **N**on occides. **I**n quo pro-
hibet̄ tam h̄iadiū volūtatis q̄ h̄o-
miadiū actus. q̄ h̄omiadiū est q̄
vult occidere licz nō occidat. **I**oh̄.
Qui odit frat̄rē suū h̄omiad̄ a ē.
Sextū pceptū est. **N**ō furtū fa-
cies. **I**n quo intelligit̄ oīs rapina
a oīs ablatio iniusta rei aliene.
siue p̄ vsuram siue p̄ aliam inu-
stam extorsionē vt in causis vel i-
dolosis venditōib⁹. **S**eptimū
pceptū est. **N**on mechaberis. **E**t
sic prohibet̄ om̄is illiat⁹ vsus ge-
nitaliū mēbroz. **O**ctauū pcep-
tū est. **N**ō falsū testimoniū dices sic
phibet̄ oē mēdaū. **N**onū p-
ceptū ē. **N**ō concupisces vxorē p̄-
tū. **D**ecimū ē. **N**ō concupisces rē
proxi tui. neq̄z domū neq̄z agruz
neq̄z bouem neq̄z anallam neq̄z
omnia que illius sūt. **D**ec duo p̄-
cepta vidēt̄ superflua quia sūt
prohibita. **V**oluntas occidendi
cum dictū est. **N**on occides. sic eti-
am prohibita est voluntas forni-
candi a voluntas furandi cum di-
ctū est. **N**on mechaberis. **N**ō fur-
tum facies. **A**d quod dicendum
q̄ occidere d̄tra naturā est: et est
horribile a nō delectabile. a id n̄
est attractiū voluntatis. **S**ed di-
uitie et luxuria sunt delectabilis
nature. a ideo multū attrahūt vo-
luntatē et appetitū fornicandi et
habendi diuitias. et ideo magis
necesse fuit prohibere voluntatez

et concupiscentiā fornicādi a hūdi
diuitias. q̄ phibēdi volūtatem
homicidij. a tñ videtur qd nō fuit
necesse phibere nisi voluntatem tñ.
q̄ vbi phibetur volūtas phibet
a op̄. a q̄ nō vult facere: nō facit
Triplex tñ fuit causā q̄re phibi-
tum est op̄. q̄ p̄ prauā volunta-
tem non nocet hō n̄ sibi ip̄i. a per
op̄ primo. a iō ne noceam? pri-
mo fuit phibitū op̄. **I**tem q̄ ip̄o
ope efficitur hō deterior q̄ solaw
lūtate. ergo phibitū est op̄. **T**er-
cio quia valde naturale ē a dele-
ctabile nature fornicaria h̄ie di-
uitias. **C**redēbāt h̄ies sicut dcm̄
est talem voluntatē sine ope nō
esse p̄t̄m. a ita vtrūq̄z expresse ē
prohibitū. s. voluntas a opus. **I**
Item notandū q̄ sicut tria p̄ma
p̄cepta pertinet ad deū. ita septē
p̄cepta que sequuntur p̄tinent
ad p̄imum. **I**n duob̄ aut tñ te-
nemur p̄imis. s. vt s̄bueniam?
a non ledam? **P**er hoc qd d̄r. **N**o-
nora p̄em a m̄em. intelligimus
oīa cū q̄b̄ d̄em? s̄buenire p̄imo
Ledit aut̄ p̄ximū factō vel dictō
q̄ p̄ cogitātionem hō nō nocet nisi
sibi ip̄i. **P**rohibemur at̄ ledē p̄xi-
mū dictō. cū d̄r. **N**ō dices falsum
testimoniū p̄ p̄ximū tuū. **F**a-
cto at̄ ledit̄ tripliciter. vel in corpe
vl̄ i familia sua. vl̄ i possessio-
b̄ suis. **P**rimū phibet̄ cū d̄r. **N**ō
occides. q̄a sic phibet̄ oīs iūria
Secūdū. s. ledē i familia sua pro-
hibet̄. cū d̄r. nō mechabeis. q̄a sic
phibetur fornicatō. etiā cū m̄e
cū filia. cū sorore. cū nepote alie?
Terciū. s. ledere aliquē in possessi-

omb̄ suis phibet̄ cū d̄r. **N**ō fur-
tū facies a in ceteris sequentib̄.
Solet aut̄ dici q̄ in decalogo p̄ci-
piunt̄ oīa que necaria sunt ad sa-
lutē. s. ibi p̄cipitur fides. ibi spes.
ibi caritas. ibi p̄cipitur in decalo-
go **D**iliges d̄m deuz tuū ex toto
corde tuo. **A**d qd sciendū q̄ per
p̄mū p̄ceptū p̄cipit̄ fides. vbi p̄ci-
pitur cult̄ vnius dei a phibet̄
p̄dolat̄ria. **P**er secūdū p̄cipit̄ spes
q̄a ibi p̄cipitur veritas. vñ crede
p̄me veritati. **D**e? at̄ q̄ est prima
veritas. verax ē in oīb̄ promissis
suis. a ideo debem̄ in ip̄m sperare
Per terciū p̄cipitur caritas. vbi
p̄cipimur honozare p̄mā veritatē
vl̄ bonitatē qd nō possum̄ facere
sine caritate. **P**osset at̄ dici. vbi p̄-
cipitur coli a honozari sol̄ de? p̄-
cipitur caritas. q̄ adorari nō poss;
n̄ valde diligētur. **I**te oēs cardia-
les virtutes p̄cipiuntur in decalo-
go. **P**recipit̄ em̄ prudētia cum d̄r.
Donora p̄em a m̄em. vbi ma-
gna prudētia op̄ est. q̄a aliter ho-
nozari sūt p̄ntes a aliter filij. ali-
ter imotōres. **P**er hoc at̄ qd d̄r. nō
mechaberis. p̄cipit̄ tēp̄antia. **E**t
per hoc qd d̄r. nō furtū facies. p̄ci-
pit̄ iusticia. **E**t per hoc qd d̄r. nō
occides. p̄cipit̄ fortitudo. q̄a maḡ
fortitudo ē vincē irā. **I**te dicūt sci
q̄ i decalogo phibēt̄ oīa mala. q̄
phibēt̄ ibi septē criminalia vicia
p̄ ei q̄ ira phibet̄ cū d̄r. n̄ occides
a luxuria cū d̄r. n̄ mechabeis. a a-
uaicia cū d̄r. n̄ concupisces rē p̄xi t̄.
Sz vbi phibet̄ supbia vbi gula
at̄. dcm̄ ē sup̄i? q̄ in primo p̄cep-
to phibet̄ supbia vbi p̄cipit̄ de?

adorari. qd nō p̄t fieri nisi homo
huiliet se s̄b̄ deo. Qui at̄ nō vult
se huiliae sup̄bus est. vnde pri-
mus hō q̄ noluit eē s̄biectus deo:
sed voluit eē sine dominio sup̄io-
ris. p̄ magnā sup̄biam peccauit.
q̄z vero inuidia semp comes est
sup̄bie: nō p̄t homo sup̄bie nisi
alij inuideant. vnde vbi phibita
est superbia prohibita est et iui-
dia. Per hoc q̄ dicitur. memento
vt diem sabbati sanctifices. pre-
cipitur q̄ cum leticia celebrem⁹
festiuitates dei. tam interiorēs q̄
sūt in corde q̄ exteriorēs institu-
tas ab ecclesia. vbi autem talis
est solēmitas remouet̄ ōne tediū
a fastidiū. vnde vbi phibetur ac-
idia. Dixerūt autē quidā q̄ vbi
phibetur luxuria prohibet̄ a gu-
la. q̄z comes sūt luxuria et gula.
Alij dixerūt q̄ vbi precipit̄. me-
mento q̄ diē sabbati sanctifices
phibetur gula: q̄z crapulatus p̄
gulā nūq̄ bñ vel in die vel in no-
cte p̄t celebrae festiuitatē dei. im-
mo sepe per hoc ipedit̄. Itē no-
tandū q̄ p̄cepta affirmatiua nō
obligant ad sp̄ sed p̄ loco a tpe.
vnde nō sp̄ teneor hōnoraē p̄ez
et matrē sed qñ opus ē. Precep-
ta at̄ negatiua vel phibitiua obli-
gant ad semp. quia semp teneor
nō occidē. et ita de ceteris

De decē plagis egipti. Ca. vi.

HAdem rōne decalogi so-
lent hic assignari decem
plage egipti: quas vtile
est sacerdotibus scire in multis ca-
sibus confessionū. Solent autē assignari
hīs v̄sibus. Prima tubens

vnda ranarū plaga secūda In cu-
lex tristis p̄ musca noāmoz istis
Quinta pec⁹ strauit. veficas sexta
creauit. Pene subit grandō. post
bruc⁹ sente nephando. Nona tes-
git solem. p̄mā necat vltima plē
Primo ei ouertit dñs oēs aquas
egipti in sanguinē. Secūdo fecit e-
bulire ranas p̄ totā terrā a etiāz
p̄ oīs domos egipti. Tercio fecit
venie tot canifes in tanta multitu-
dine q̄ hōies a pecora nō poterāt
se defendē. Quarto misit deus a-
nomias scz muscas caminas q̄ ḡ
ui⁹ a deteri⁹ pūgebāt hōies a peco-
ra. Sexto fecit fistulas a vlcerosas i-
flatōes p̄ totū corp⁹ egiptiorum.
Septio fecit dñs venie tantū gn-
dimem a fulgura a tonitrua q̄ de-
struxerūt oīs arbores a fructus
egipti. Octauo fecit dñs venie ver-
mes qui dicūt̄ bruci vel locuste.
q̄ deuorauerūt oēm h̄bā in terra e-
gipti. Nono fecit dñs venie tantas
tēbras et tā dēfas q̄ palpabiles
erāt. nec poterat se mouē hō a lo-
co in quo stabat: q̄z nō poterant
sciē quo irēt. **V**ltima plaga fuit
mors primogemitorū: q̄z ōne pri-
mogemitū siue hōis siue pecoris:
siue cui⁹ q̄z bestie simul moriebā-
tur in vna nocte. Oēs at̄ iste pla-
ge p̄nt notai duob⁹ v̄sibus. **S**āgs
rana culex. anomia. mors pecori
na. **V**lcēa gn̄do bruc⁹ tēbre stirps
mortua p̄ma. **I**ste at̄ plage q̄ fie-
bāt corp̄ alit̄ i egipto sūt sp̄ualit̄
in mēte hōis. **V**n̄ ad r̄mediū decē
plagarū. dedit dñs decē p̄cepta. i.
decalogū. **Q**uō at̄ dñt decē p̄cep̄
adaptai decē plagis sic p̄z i p̄ma

plaga aqua uersa est in sanguinem Per aqua significat cognitio dei. i. fides sanguis est infidelitas vel ydolatria Qui? plage medicinalia e p mu mandatu. scz dnm deu tuuz adorabis **S**ecunda plaga est rana. p quam intelligitur mendax loqitas. hui? plage medicinalia est secundu mandatu. scz **N**o assumes nome dei tui iuanu. **T**ercia plaga e culices vel amifel id est mulce quedā: p qs itelliguntur cure mundi a rixe in linguis. hanc plagam sanat tercu mada tu. s. memeto vt die sabbati scifices. i. qescas a talib? **Q**uarta plaga e anomia. i. mulca camina Canes autem non agnoscat pntes suos **V**n p talem musca; itelligunt illi q ihumani fut pntib? a proximis suis **D**anc plagā sanat mada tu qtu. s. hno a prem tuuz a mrem tuā. **Q**inta plaga fuit mors pecudu. per pecudes intelliguntur luxuriosi qui morantur in luxuria sua **D**anc plagam curat quintu pceptu. s. no mechaberis **S**exta plaga est vlcea a vesice siue pustule siue subule: que deformant corpus a facie hominis **P**er hpc figuratur ira et tumores contra proximu **D**anc plagā sanat sextu mandatu. s. non occides **S**eptima plaga est grādo: q grādimauit ficus a vineas in quib? est dulcedo. p grandinez ergo intelligitur crudelitas a rapina: p qua no miseretur proximus **D**anc plagam sanat septimu pceptum scz **N**on furaberis **O**ctaua plaga est bruc? siue locusta que de

uorant herbas omnes a fructus **P**er brucis ergo significatur detrectores qui mendacis suis quantum possunt deuorant: a annihilant virtutes alioz. hpc plaga curatur p octauu pceptum. scz **N**on falsu testimoniu dices. **N**ona plaga erat dense tenebre **O**mne autē peccatu potest dici tenebre. sed adulteriu dicitur dense tenebre. quia nulla iniuria magis ledit homine vel sensibilius q adulterium vxoris sue **D**anc plagaz curat hpc mandatu; **N**o concupisces vxore proximi tui **U**ltima est mors primogenitoz **P**rimogenita nostra fut fides. spes. caritas. que nos filios dei faciunt a coheredes xpi **Q**ui autē habet fidez sicut dicit augustin? no cupit aliemis rebus fieri diues. qui autez cupisat res alterius no vult vt ipe habeat alium heredē nisi ipm qui cocupisat. quia vult ei succedere in bonis suis. quia sepe contingit q feneratores puniuntur in heredibus suis **T**ales autem occidunt primogenita sua. id est fidei spem a caritatem. quibus deberet generari vt essent filij dei spirituales **D**anc plagam sanat hpc mada tu **N**o cupisces re proximi tui.

De septez petitombus in pater noster p quas excludunt septem vicia. a introducunt septez dona spiritus sancti.

Capitulu septimu.

Liberari a malo
Ista ad Nō induci in tēptationē
presens Peccata dimitti
Panem dari

Ista ad futuā Voluntatem fieri
Aduentum regni
Nomē patris sanctificari

Octo btitudines in euāgelio a p̄mia earū Octaua btitudō redit ad caput

Paupertas spiritus
mansuetudo.
Luctus.

Beatitudines Esuries
Exhibitio misericordie
Oundicia cordis
Pax

Spiritus timoris.

Pietatis
Sciencie
Fortitudinem
Consilij
Intellectus
Sapientie

Octaua btitudō redit ad caput

Regnum celorum
Possessio terre
Consolatio

Saturitas
Adeptio misericordie
Visio dei
Appellatio filiorum dei

Aloquia dñi eloquia ca
sta. Septē petitiones sūt
in oratiōe dñica per q̄s
excludūt septē vitia a introducū
tur in mente hominis septem dona
spiritus sancti. a septem btitudines
sequūtur. Dec est prima petitiō
Pater noster qui es in celis san
ctificet nomē tuū. Qui p̄ noster
es cui⁹ nos filij: tu dñs. cui⁹ nos
serui. Confirmetur in nobis hoc
nomē tuū vt nos nō possim⁹ desi
nere eē filij tui Non ei p̄t eē bon⁹
fili⁹ nisi pater eū hūliet Per hāc
excluditur oīs supbia que dialo
lū fugat. a introducūt timor qui
est in cū sapie. Inde sequitur pri
ma virtus scz paupertas quā se q̄
tur prima merces. scz regnū celo
rū. **S**ecunda petitiō est. Adu
eniat regnū tuū. Hoc est. Adueni
at tot⁹ mūdus ad regnū tuū. Sic
excluditur inuidia que est dolor
feliātatis aliene: et introducitur
donū pietatis. Pius ei nulli inui
det. omibus p̄dest si p̄t. et sequit⁹

secunda virtus que miserādo im
petrat possessionē celestis regni.
Quia beati mites. ac. **T**ercia
petitiō ē Fiat volūtas tua Quasi
dicat. opto vt sic fiant hōies i ter
ra. sicut angeli sūt in celo. a sic ex
cludit ira que impedit cognosce
re q̄ sit volūtas dei. et introducūt
donū scie que docet eq̄mmiter cō
uersari: et inde seq̄tur tercia vir
tus luctus pro pctis p̄p̄is a alie
nis: a impetrat cōsolatōem eter
nam. **Q**uarta ei petitiō est. Pa
nem nostrū cottidianū da nobis
ac. Hoc est oēm abū que perti
net ad refectionē aīe. ita excludi
tur acadia que est fastidiū diuini
verbi et ingreditur donū forti
tudinis. **V**nde p̄pheta ait Dormi
tauit aīa mea p̄ tedio confit̄ me
in verbis tuis. Et sequitur quar
ta virtus scz esuries a sitis hic in
p̄nti de tp̄alivel spiritualia impe
trat eterne beatitudinis facietatē
Quinta petitiō est Et dimitte
nobis debita n̄ra. ac. et ita large

scz q̄ in dādo et dīmīttēdo deb i
tū. excludo auariciā. ita itroduci
tur cōsiliū qd̄ est **V**adē. vende o
nia q̄ hēs. a da paup̄ib⁹. a idē ac
quirēt quīta b̄tūdo q̄ est misē
ricordia. que impetrat miām dēi
Sexta p̄titiō ē. Et ne nos in
ducas in tēptationē. Et ē mariē
d̄tra gulā. **V**n̄ excluditur gula et
introduc̄ donū intellect⁹ qd̄ est
d̄tra crapulam. Et sequit̄ sexta
tus scz d̄trito cordis. per quaz dēi
visio impetrat̄. **S**eptia p̄titiō
ē. **S**ed libera nos a malo. hęc ē d̄
luxuriā. et sic excludit̄ hęc viciū
qd̄ meliores apostatat. a etiā sa
pientes. a introduc̄ donum sa
pientie. qz qui saporem hui⁹ gu
staueit. a delectatione luxuriē elō
gabitur. Et sequit̄ pax que in pa
triā erit. **S**olet q̄ vtrū septē
dona p̄dicta sint v̄tutes. et dicūt
quidā q̄ nō. ymmo sunt bona q̄
adiuuāt hōmīes ad faciendū bo
na opera virtutū. vel preparant
eos vt sint abiles. a ydonei ad re
cipiendū grām quā non habent
Scientia em̄ a sapiā. a intellect⁹
et cōsiliū. multū adiuuāt virtutes
ad opa sua peragenda. **T**amē di
cit aristotiles qz scire. parū aut ni
hil valet ad bene viuendū. sed
hęc ideo dicit. qz scdm̄ euz scientia
nō est virt⁹. nec facit hōminē esse
bonū. vt ip̄e in p̄dicamentis dicit
diuersas sp̄es esse virtutē et scien
tiam. Dicunt tñ quidā qz illa bo
na non sunt virtutes q̄ pertinent
ad speculationē. scz donū scientie.
a donū consilij. a donū intellect⁹
et donū sapiē. sed sunt quedā bo

na data hōmīib⁹. sicut donū p̄
phetie. et interpretatio sermonū. et
genēa linguaz. dona bona sunt.
sz nō sūt v̄tutes: qz multi mali p̄
phetarūt. et sermones interpretati
sunt. a diuisis linguis locuti sunt
Nos autē dicim⁹ qz omnia dona
sūt virtutes qz scientia de qua mi
nus videt̄ virtus est in vna sig
ficatōne. qz scdm̄ hęc sciētia ē vir
tus eligendi faciēda. vt fiant fa
ciēda. **A**lia autē scia qua scimus
que sūt faciēda. a q̄ non facien
da nō est virt⁹. sed sola electō fa
ciēdoz. facit em̄ virtutē. **T**i
mor autē quadripartitus est. **E**st ei
timor naturalis. timor seruilis. ti
mor inical. a timor filialis vel ca
st⁹. **T**imor naturalis est qz hōmo
naturalit̄ abhorret sibi nociua
sū carnē. et hunc timorē habēt
bruta animalia cōmunē cū hōmī
bus. **T**imor huil est. quo hōmo
p̄ rationē videns penā sequentē
timet. a p̄pter illā solam penā ab
stinēt a malo nō p̄pter aliquem
timorē iusticie. **I**ste timor bonus
est in se. a nō est virt⁹. sed sepe v̄
tutē introducit. **I**ste autē timor ser
uilis habet duas p̄tes vel duos co
mites. scz timorē humanū a ti
morē mūdānū. **T**imor human⁹
est. qz aliquis hō timet pelli sūe.
Timor mūdānus est. qz aliquis
hōmo timet damnū rez tempali
um. **I**sti autē timores si ex natura
surgūt. naturales sūt: si oriuntur
ex ratōe. dicunt̄ timores huiles.
vix tñ potest cōtingē qz timor mū
dan⁹ possit eē sine motu rōnis cō
tra damnū rerum temporalium. **S**i

autē ppter istos timōres dimittatur bonū a fiat malum vtriq; timor per accidens mōrle p̄t̄m est Timor autē imical est. s. quo ex vna pte timetur pena. ex altera pte amat iusticia. virtus est ppter amorē iusticie ¶ Timor at castus diuiditur in tres ptes. scz in timorē separatōnis. a timorē offense. a timorem reuerentie Timor sepatōnis est. qn̄ nō timet penaz aliquā. sed ex intimo amore timet separari a deo. sicut aliq; mulier h̄ns vix honestū a benignum. p̄e immo amore timet ne recedat ab ea Timor offense est qn̄ sine omni pena timet hō offendere deum. sicut aliq; habens patre debilem nec potentez p̄mretū timet eū ne offendat Timor reuerentie ē qn̄ aliquis multaz excellentiam alicui; recolligit in se. a suā debitam sbiectōnem vt se humiliet s̄o tanta excellentia. a iste timor erit in p̄ria ¶ Sed aut pietas sit virtus nullus dubitat. sed videtur q; pietas idē sit qd̄ m̄ia. Item videt q; pietas tm̄ referat ad p̄mū a non ad deū Dicūt tamen quidā q; pietatis donū idē est qd̄ iusticia. q; in hoc p̄cipue consistit pietas qd̄ reddat h̄rez deo a b̄n̄ficiū p̄mo ¶ De dono aut cōsiliū dicendū est. q; cōsiliū donum ē datum h̄m̄m̄ cōtra pericula hui; mūdi. a cōtra pericula carnis. a cōtra picula dyaboli Et ad hoc donuz pertinet cauere omnia pericula p̄dicta ¶ Queritur autē q; sit differētia int̄ donū fortitudinis a vtutē fortitudis. Cōstat ei

q; fortitudo ē vna q̄tuor cardinaliū vtutū. a dicūt qd̄ā q; in hoc solo ē d̄ia. q; fortitudo que virt; ē tendit ad victoriā Donum autē fortitudinis facit patienter sustinere aduersa ¶ Sed ad p̄sens nō inuestigam; vtrū diuisa sint donuz fortitudinis a virtus fortitudis an idē. quia nō multū refert an hoc dicat an illud ad b̄n̄ viuēdū Intellectus autē put est donū facit delectari in virtutib; angelorum a h̄m̄nū illa q; facit cōsiderari Sapiētia autē facit delectari in solo deo. a i h̄is que soli dei sūt. vt in bonitate a dulcedine a veritate dei a in ip̄o deo ¶ Unde dicit sapiētia quasi sapida sciētia.

De trib; virtutib; theologice a de quatuor cardinalib; vtutib;.

Capitulū octauū.

Proter hoc aut oport; scire q; tres sūt vtutes theologice a q̄tuor cardinales virtutes Theologice vtutes sūt fides. spes a caritas fides ē virtus: qua illuminat aia ad credendū p̄ime a sume veritati Spes ē virtus: qua erigit aia ad summa. vt honoretur a summa a prima largitate Caritas est virtus: q; aia inflāmatur ad hoc q; coniungatur a adhereat sume bonitati Et ad hunc vltimū finez tendunt omnes virtutes. a ideo dicitur caritas mater omnū virtutū. quia ip̄a mouet a trahit ma opa virtutū ad suum finē vt finalit̄ quiescat in summa beatitudie Oport; aut sacerdotē scire qd̄ sit credendum a q; sint articuli

fidei vt sciat mstruere penitente
 ne maculare sp̄ aliq̄ ydolatrie.
 vel p̄ sortilegiū. vel per maleficiū
 incantatōis. vel per veneficium
 herbaz a potionū. de quib⁹ post
 ea dicit̄. q̄ multi stulti sūt qui se
 talibus inq̄nant **O**portet etiam
 sacerdotē scire q̄ sūma spes est po
 nēda in eternis nō in temporalib⁹
Oportz etiā scire q̄m p̄ caritatem
 sit diligend⁹ de⁹. a q̄ ordine sint
 diligendi p̄ximī. **N**ecessē ē etiā
 sacerdoti scia q̄ tuoz cardinaliū v̄
 tutū q̄ sunt. prudētia. iusticia. for
 titudo. a tempantia. vt sciat docē
 penitente quō p̄ prudentiam di
 scernat inter bonū a malū. quō p̄
 iusticiā declinet a malo a faciat bo
 nū a p̄ fortitudinē destruat vicia
 a plantet vtutes. a p̄ abstenen
 tiā p̄cipue vitet gulam a luxuriā
Iste autē virtutes dicunt̄ cardis
 nales q̄ omnes alie virtutes ad
 istas referūtur. a circa istas ver
 sant̄ sicut hostiū versatur circa car
 dinē **P**rimē autē theologice tres
 dicūtur virtutes. q̄ solam theolo
 gias a catholicis note sūt. q̄ nun
 q̄ apud paganos facta fuit ea
 rum mētio.

**De circūstantijs peccato
 rum Capitulum nonum.**

Post hec dicēdum ē de cir
 cūstantijs p̄ccōz. sine q̄
 b⁹ sciri nō p̄t q̄ntitas pec
 cati. et nisi sciat̄ q̄ntitas peccati n̄
 p̄t sciri q̄nta penitētia alicui p̄ccō
 sit inuigenda **E**st tñ notādum
 q̄ quedā circūstantie sunt de s̄ba
 ip̄si⁹ p̄ccō. vt adulteriū est formi

catō: q̄ fit in coniugata muliere **C**
 iugiū enim circūstantia est. ex q̄
 tal fornicatō fit adulteriū **S**unt
 autē alie circūstantie q̄ sūt quasi
 accidētales. a q̄si alōge circūstāt
 p̄ccōm a ip̄m aggrauant vel dimi
 nuūt q̄nqz. vt patebit inferius.
De q̄b⁹ circūstantijs ita describit
 aug⁹. i libro de p̄mia sic dicit̄ **C**
 sideret vnusquisqz q̄litate sui cri
 minis. in loco. tempe. p̄seueratiā
 in varietate p̄sone. a q̄ hoc fecerit
 temptatōne. a in ip̄i⁹ vicij multi
 plici executiōe. oportz fornicatē
 penitere s̄m status excellentiaz a
 officium aut s̄m nomen meretri
 cis. a in mō opis sui. et q̄liter tur
 pitudinē suā peregerit. si in loco sa
 crato. aut cui debeat excellentiaz
 fidei. vt sūt dom⁹ claustror. siue
 tempe orōm cōstituto. vt sūt festi
 uitates s̄ctoz. a tēpō a ieiunij **C**
 sideret q̄ntū p̄seuerauit a defleat
 q̄ p̄seuerāter peccauit. a q̄nta v̄
 tute victus fuerit in pugnatōne
Sunt em̄ q̄ nō solū v̄mēctur. sed
 vltro se p̄ccō offerūt. nec expectāt
 temptatōnē. sed p̄ueniunt volap
 tatem **O**is ista varietas cōstēda
 est a deflenda. vt cū coguerit q̄a
 p̄ccōm ē. multū cito inuenit deū p̄
 picū in cognoscēdo augmētū pec
 cati sui **I**nueniat in se cui⁹ etatis
 fuerit. cui⁹ sapie. cui⁹ ordis. a sta
 tū oēm cōsideret alteri⁹ nō peccātis
Immoret̄ in singul̄ istis a senti
 at modū criminis purgās lacrimis
 oēm q̄ntitate vicij. defleat vtutez
 q̄ interi caruit **D**olēdum etem̄ est
 et dolore purgādum. non solum
 quia ip̄e peccauit. sed quia etiam

se virtute priuauit. **N**ā licet spet
se consecutus veniā. dolere tamē
potest q̄ non p̄meruerit vnde re
munerari confidat. **A**nxieta do
leat q̄ modo miser p̄nie expectet
gratiā: qui omne temp⁹ quomā
breuissimū est. debuit expendisse
ad cōsequendū premia. **D**efleat
etiam quomā offendens in vno:
factus est omnū reus. **I**ngratus
em̄ extitit qui plenus virtutibus
deum omnino non timuit. **I**n hoc
em̄ peccator quilibet culpabilior
fit. **V**nde adam pl⁹ peccauit: quia
omni bono abūdauit. et offendēs
in vno: factus est omnū reus. q̄
omnis virtus patitur detrimētū
ab vno vicio. **V**nde omnis virt⁹
cuiuslibet. cuiuslibz crimini ē deflē
da. et de omnibz virtutibz quas
vnicū viciū fugauit. indulgētia
est petenda. **A**nimadūtere etiaz
oza aiaduertendo deflere: animā
p̄rimi quā deo fornicator eripu
it vel ereptā in malo cōseruauit.
et qd̄ exempluz extitit in operatōe
criminis: cui magis p̄fuisset si in
alijs fuisset causa ouersionis. **G**e
mat ergo aliorum vitam: in sua
vita corruptā. et amissuz modū
proximi: qd̄ dedisset exemplo bo
no. **I**tez augustin⁹. **C**aveat spū
alis iudex: sicut nō cōmissit crimē
nequitie. ita non careat munere
scientie. **O**portet enim vt sciat co
gnoscere quicquid debeat iudica
re. **J**udicialia enim potestas hoc
expostulat vt quod debeat iudi
care discernat diligēs inquisitor.
subtilis inuestigator. sapienter: et
quasi astute interroget a pecca

toze. quod forsitan ignorat. vel p̄
verecundiā velit occultare. **C**ogni
to itaqz crimine. varietates eius
nō negligat inuestigare. vt locū
tempus ac. que supra dixim⁹ in
exponendo eoz qualitatem. **Q**ui
bus cognitis. assit beniuolus pa
ratus erigē. et secum on⁹ portare.
habeat dulcedinē in afflictione.
pietatem in alterius crimine. di
cretionem in varietate. adiuuet
cōfitentem orando. et elemosinas
faciēdo. et cetera bona p̄ eo agen
do. semper eum iuuuet leuādo et cō
solando. spem promittendo. et cuz
opus fuerit increpando. doceat lo
quendo. instruat operādo. sit par
ticeps doloris. si particeps vult
esse gaudij. doceat perseuerantiā
que sola meret coronā. **E**x hys
verbis augustini patz q̄ necessa
rium sit sacerdoti scire circūstanti
as peccatorz. taz ad cognoscendū
quantitatē peccatorum: q̄ ad scē
dum mensuram penitētie miun
gende p̄ peccatis. **Q**uedam enim
circūstantie augent peccata. que
daz diminuūt peccata. vt si quis
fornicetur in sacro loco vel in die
sancto: augetur peccatū. **S**imilif
si q̄s furetur pre angustia famis
diminuitur peccatū. **C**ircūstantie
dicūtur que circūstant ip̄am sub
stantiā p̄sone vel facti. sicut suis
nominibz significātur. et p̄ signi
ficatōnē nominis p̄sone vel nois
facti aliquid adijciunt: qd̄ non p̄
tinet ad laudem sed ad vituperiū
vtriusqz. vt cum dico. fornicat⁹
ē i loco sacro. vel cit⁹ sacerdos forni
cat⁹ ē. **P**er significatōnē h⁹ nois

accius vel huiusmodi fornicatio ar-
cūstantia sacerdotij. a circūstātia
loci multū adiciunt. **O**is circū-
stantia sedm tullij attendit̄: vel
ex attributis p̄sone. vel ex attri-
butis negotij. **A**tributa p̄sone
dicunt̄ omnia accidētia cōsiderata
ēca p̄sonā ex quib⁹ colligi p̄t ali-
quid ad p̄ctm̄ grauādum. **A**tri-
buta negotio sūt omnia acciden-
tia q̄ p̄nt̄ considerari ēca ip̄m ne-
gociū. i. ēca ip̄m ratōne ip̄si⁹ facti
nō rōe ip̄si⁹ p̄sone vñ possit aug-
mentū p̄cti cōsiderari. **Q**uid autē
dicat̄ hic persona p̄t. h̄ videlicet
t̄m: cū soleat dici p̄sona. rōnabi-
lis creatura indiuidui eētia. **R**e-
gotij autē vel factū vel p̄ctm̄ hic
dicat̄. om̄e dictū vel factū vel cu-
pitū cō legē dei. **S**unt autē vn̄ dēi
attributa p̄sone. i. vn̄ dēam arcū-
stātie cōsiderāde ex p̄prietatibus
adiacētibus ip̄si p̄sone videlicet.
nomen. natūa. vict⁹. fortuna. ha-
bit⁹. affectio. studiū. cōsilia. facta.
casus. orōnes. **E**t hęc oēs arcum-
stātie intelligūtur p̄ hoc nomen
q̄s. **V**n̄ victorim⁹ phus de arcūstā-
tīs ait: que nōnt̄ hoc vsu. **Q**uis
quid. vbi. q̄b⁹ auxilijs. cur. quō.
q̄n̄. **C**etē autē arcūstātie sex victo-
rim⁹. scz. quid. vbi. q̄bus auxilijs
cur. quō. q̄n̄. **V**bi numerat̄ vicia
attributa negotio iferi⁹ patebūt
Illa autē arcūstātia que nomen
dicat̄: que attendit̄ scz ex aliqua
p̄p̄tate noīs vel cognominis vel
agnoīs vel p̄noīs alicui⁹: parum
valet ad p̄ns negociuz. excepto
q̄ sepe p̄suptō p̄t fieri de malo
cō illū qui ab aliq̄ malicia nomē

traxit. **N**aturā autē hic notamus
oēm p̄p̄tate corpis a anime a
natura huāna: nō ab hōm̄inis in-
dustria inditā. **S**ūt autē arcūstā-
tie p̄sone que in natura accidūt
sex⁹. natio. patria. cognatō. etas
corpis cōmoda a incōmoda: a do-
te nature cōsiderata. **S**imilit̄ a in-
aio: vt acūmē a ebetudo ingenij
liberalitas vel benignitas. affabi-
litas. ociositas: vt cū alijs gra-
dus a p̄mpt⁹ est ad impēdendū
alijs obsequia a bñficia a similia
cū quib⁹ a eoz d̄ia intelligūtur.
Sex⁹ scz: vtz sit mas vel femina
Natō scz: vt cōsideret̄ de q̄ p̄uim-
tia sit q̄s ortus. patria vt cōsideret̄
tur de q̄ ciuitate sit q̄s ort⁹: cog-
natio: vt cōsideret̄ quib⁹ maiori-
bus aut cōsanguineis sit q̄s ortus:
etas: si sit iuueis aut senex. **D**otes
naturales corpis sūt: vt si sit for-
tis aut debil. magn⁹ vel paruus.
formosus vel difformis. velox aut
tard⁹. **D**otes naturales animi sūt:
vt si sit acuti ingenij a ebetis in-
genij. memor a obliuiofus. pru-
dens: patiens. a multa similia tā
sedm corpus q̄ sedm animam a
natura data. **V**ictus autē conside-
ratur in omni illa p̄p̄tate quā
hōmo contraxit a natura vel ab il-
lis inter quos nutrit⁹ est: vel ab
illis quos habet vel habuit soci-
os vel familiaēs vel amicos vel
doctores vel magistros. **V**n̄ dē ait
psalmista. **C**um sancto sanct⁹ eris
cum p̄uerso ac. **I**n victu etiam
cōsiderat̄ quomō quis rem fa-
miliarem deposuerit: a qua cōsue-
tudine domestica sit in domo vel

in familia Considerat etiam in
vidu: quo negotio. et quo questu
et quo artificio: quis sit occupatus
Est autem negotium. ut mercatu-
ra. militia agricultura et cetera filia
Questus est si sit peccator a pascitur a
scenicus et cetera filia Artificium est ut
cum quis aliquam artem liberalem vel
mechanicam plene cognitam vel
exerceat vel doceat. ut grammati-
cus. orator. rethor. tutor. pellifex.
carpentarius et cetera similia Ex
hinc autem predictis omnibus. plu-
rima peccatorum genera et argu-
menta perpendi possunt. quia quan-
tum ad circumstantiam nature plerumque
peccat. qui naturaliter est prudens
quam imprudens. et ita in omnibus aliis
hinc aliquid ad augmentum peccati
potest inueniri. et potest preter
hec haberi alia utilissima cautela
quod hinc circumstantiis potest atten-
di. ut sciatur cuiusmodi penitentia
personae sit coniungenda Alia autem
penitentia coniungenda est valens
et alia anglico. alia forti. alia de-
bili alia iuueni. alia seni et ita de
ceteris Similiter in conuictu alia
penitentia coniungenda est agricolae
alia mercatorum. alia militum. alia hy-
striomum vel metrum qui in sordido
questu versantur. alia oratorum. et
ita de ceteris Nunquam enim penitentiam
bene coniungit: qui predictas et etiam
sequentes varietates personarum non
attendit In fortuna autem considerat
omnis proprietatis personae quam neque
nutritura. neque natura homini imposuit
sed fortuna intrinsecus contulit. ut
sit seruus an liber Omnis enim ser-
uitus ortum habuit a natura. etiam

si quis seruus nascatur. similiter a for-
tuna est. si sit diues an pauper. pri-
uatus ac in potestate constitutus. et in
iure an in iniuria **Utrum** etiam sit fe-
lix an infelix. famosus an infamis
utrum habeat bonos filios vel ma-
los. bonam vel malam uxorem **Quia**
habet filios donum est dei. bonos
vel malos: donum fortune est **Dec**
autem omnia in fortuna considerantur.
et plurimum valent sicut supradicta
ad distinguendas quantitates potest
rati. et ad coniungendas caute penitentias.
quod alia penitentia coniungenda est libero.
alia seruo. alia diuiti. alia paupe-
ri **Similiter** plus peccat talis vel ta-
lis. vel alius. et sic de ceteris **Dabi-**
tus autem est proprietatis personae per ap-
plicationem et per industriam adueni-
ens. difficile mobilis **Affectio** est per
proprietatem per applicationem et per indu-
striam adueniens: facile mobilis
Affectio siue proprietatis anime. siue cor-
poris. siue habitus. ut habitus de virtus
vel scia aliquid quam homo vult in se confir-
mauit. sicut quantum ad corpus. pa-
lestria. lucta quam per usum in hominibus confir-
mantur **Talia** enim si natura dedit
vel videtur operari. habitus tamen confirma-
uit **Non** scia aliquid naturale est. scia
aliquid plene virtus est. et ita de aliis
Affectioes tamen vocat tulerunt sibi motus
in anima vel corporis. ex aliquid sibi causa in-
natos **Non** statim hominis immutat. ut
leticia tristitia sibi aliquid rei et cu-
piscitia. motus verecundia. morbus
debilitas. que omnia sicut predicta di-
cretio sacerdoti necesse sunt consideranda
Studium enim est vehementer anime applica-
tio ad aliquid agendum cum summo volu-
tate. et cum phisice vel licite studentem

Phīa autē vel grāmaticavel alia
quecūq; litteratura studium nō
est. sed ipsa vehemens et assidua
occupacō ad illam hūdā: stu-
dium dicitur. et multa talia que scīe
et facere desideram. assidua ap-
plicacō studium dicitur. et est val-
de reprehensibile et rem inutile vel
etiam pnciosam esse occupatur vel
studiosū. **V**n de studio debent in-
quirere sacerdotes vt ad honesta stu-
dia persuadēt: et a turpib; studijs
dehortent. **I**te autē predicte circū-
stantie quodāmodo p̄mixte vidē-
tur. sed si qd vehemēt et cū mag-
na voluntate volum; studium ē.
Demēde si id qd volumus ex aliq;
parte sequimur: affectio est. si at-
ipm perfecte tenem; habitus est.
si idipm qd perfecte vel impfecte
tenemus exercere volum;: videtur
est. **I**ta vnus et idem ex diuersa q;
litate in diūsas circūstantias con-
uertit. **C**onsilium est aliqd faciē-
di vel nō faciēdi veri excogita-
tio. **D**uo em̄ semp; sūt in dubitati-
one. scz vtz faciamus vel nō fa-
ciamus illud. **C**ū autē ad alteruz
faciēdum scz vel nō faciēdum am-
mū lōga cogitatione confirmaueri-
mus: cōsilium est. **V**ocat; ergo h;
cōsilium ipsa animi confirmatio ad
aliquid faciēdū. **D**ec autē circū-
stantia attendēda sacerdoti sic stu-
dium vt honesta p̄cipiatur consi-
lia. et inhonesta p̄hibeatur. **F**acta
ergo et casus et orōnes q; sunt tria
ultima attributa p̄sone i sola cō-
suetudine considerant; vt cum at-
tenditur vtz homo sit assuetus ta-
lia facere. vel vtz sit assuetus di-

cere vel talia loq; vel vtrum ex
cōsuetudine sepe aliqd turpe ei cō-
tingat vel honestum tāq; ex cōsue-
ta fortuna accidit. **D**ec autē tres
circūstantie in hīs trib; cōsuetu-
dinibus cōsistunt et diligenter at-
tendēde sūt. **T**ū q; longa cōsuetu-
do plurimū aggrauat p̄ctm: tum
q; magnope mala consuetavi-
tāda sūt fugienda. et omnia illa
per q; in malum consuetū defacili
possit fieri recādiuū. **D**e attributis
negocio per qd: intelligit; factuz.
vn̄ mirabile videtur quō sit cir-
cūstantia facti. **S**ed attendenduz
est q; aliud ē illud factum qd p̄-
sentialiter diiudicat; et considera-
tur. aliud est factū extrinsecū qd
est circūstantia illius p̄cti qd in p̄-
senti discutitur. **F**actū autē de quo
hic agimus vel p̄ctm dicim; ē oē-
dictū vel factum vel cōcupitum
contra lege; dei. **T**al; autem facti
aliud factum potest ēē circūstan-
tia. vt si penitens cōfiteatur de for-
nicatione: p̄nt intelligi alia facta
p̄cessisse vel iūcta fuisse l; s̄biecta
fuisse. **V**n ipa fornicatio p̄t aggr-
uari vt multa oscula: multa vana
colloq; et filia. **V**n victorim; ait
factorū tria sūt genera. **E**st em̄
factuz de quo questio ē. vt patri-
cidii alicuius scz summa facti. et
est factum qd in negoco est prin-
cipali: quo illud factū de quo que-
stio est p̄bat; et considerat; ante
factum p̄cipale vel in ipō facto
vel ato post: vt concit; gladium
arripuit. ecce enim fecim; vehemē-
ter percussit. ecce in p̄cipali fa-
cto: sepeliuit in abdito. post p̄nci-

pale factū. est tertiū factū extra
primā pale negotiū. Ex quo ad id
factū de quo questō est trahitur
argumentū. hoc factū qd dicitur ex
tra negotiū dicitur. s. consuetudo pec-
catoris faciēdi similia. vt sepe p-
us hōiem occidit vel prius cōsuevit
mittere similia quelibet criminā-
tia a talia facta circūstantie sunt
primā pale facti. a agguāt ipsū qd
primā pale ē. a ita vnū factū pōt
esse circūstantia alteri facti: p-
cū
Sed i quo differt hoc factum qd
hic circūstantia ex consuetudine di-
citur ab illo facto qd enumerat
tuli inter attributa psonē. a pōt
dici qd victorim hic enumerauit
in facto qd tuli attribuit psonē
Vel potest melius dici qd quedam
facta ex consuetudine adherēt alijs
factis. **P**er vbi intelliguntur om-
nes circūstantie que adesse pnt ex
loco. vt si fuerit locus sacer. vel p-
phanus. phanū commissus. vel si fue-
rit locus celebris vel priuatus. Si
fuerit quid turpe factū i domo do-
mini vel alteri cui ille qui fanū
comisit debuit fidelitatem. si fuerit
crimen commissum in lecto coniugali
Per talia em crimina sui erroris
augmentū recipit. a p hanc clau-
sulā qb auxilijs intelligit facult-
tas aliqd faciēdi sine q phanū
fieri nō potuit. **E**t pnt quidē tā tem-
pus q loc⁹ a ceteris circūstantie si
sine qualitib⁹ suis considerentur
esse facultates alicui⁹ facti sine q
bus phanū fieri nō potuit. **P**re-
terea ipse oportunitates temporū
vel locorū pnt esse facultates p qd
phanū fieri cōtū potuit a facili⁹. **C**ō-

siderari debent facultates fami vel
facti. vt si armatus occidit inermē
vel si forte venenū proposuit. quo-
cūq⁹ a facili⁹ possit occidi. **I**tem
si habuit socios ad faciēdū sce-
lus suū. scz homicidiū. furtum. ad-
ulteriū. quorū auxilio facili⁹ potu-
it crimen suū mittere. a si socios
illos inuitauit a pqsuit ad scel⁹
suum complendū. omnium eorū aias
occidit: quos sibi ad consortium a
ad commissum criminis ille perit. **P**er-
cū intelligit causa peccādi. p quā
factū ipm magis vel min⁹ aggrē-
uatur. **E**t licz multe sint cause. tñ
hic specialit⁹ due considerantur. s. cau-
sa impulsiva a causa rōcinatiua.
Causa impulsiva que subito nata
impellit hōiem ad aliqd scel⁹. vt
ebrietas. ira. amor. forma mulie-
ris. fames. sitis. nuditas. **C**ausa
rōcinatiua: est causa final⁹ ppter
quā aliquid fit. ita qd p magnā
deliberationē a pudentiā illa cau-
sa finalis diu preuisa ē. vt si fecit
furtū ppter ampliā dā sbam suā
vel destruendū viciū suū. a simi-
lia. **D**eē at cause plurimū distin-
guunt maleficiū. **L**euiora em sūt
q repentino animi motu accidūt:
q que pmeditata inferunt iniu-
ria. **V**n gregorius. **Q**ui ex iudicō
mala faciunt. districti⁹ erga se iu-
diciū attendāt. tardi⁹ em p dē
soluit qd per consiliū solidat. faci-
le em a dño remittitur temeritas
pēpitatō. apud quē difficile cuā-
tur studiū iniquitas. **V**n a dauid
min⁹ peccasse videtur per sbitum
adulteriū commissus cū bersabee: q
si longo consilio et multo studio

Deliberasset. minusq; peccatū vide-
q̄ cū pulchrē muliē fornicat̄ quez
species ad fornicādum opellit: q̄
ille qui cū muliere turpi fornicat̄
tur quem nullā causa impulsua
ad hoc impulit nisi sola iniquitas
mentis Diligenter etiā attendē-
de sūt cause ppter q̄s pctm̄ comit-
titur Vnde minus peccat qui p̄p̄
alendum prēm furatur: q̄ ille q̄
furat̄ vt voluptuose viuat. a ita
de ceteris intellige Per quō intel-
ligitur modus sc̄i. hec autē circum-
stātia plurimūz considerāda est.
qz turpis modus sc̄i plurimū ag-
grauat a deformat ipsum sc̄m vt
si quis peruertat vsuz nature dor-
miendo cum muliere. similiter cū
dormientē in pditōne occadat cū
se defendere nō possit. vel si longo
cruciatu aliquem occadat vel tor-
queat. ad saturādum odiū suum
In modo at̄ duo considerāda sūt
scz quēadmodum res sc̄a sit occul-
te scz vel manifeste Plurimū em̄
odit dñs publicationem pcti. qz
ipm̄ pctm̄ occulte commissuz vnicā
animā occadit vel duas. s. animā
agentis a animā patientis. a in
turpitudine osentientis Publica-
tio vero pcti: omnes vidētes a cō-
cipientes corrūpit. a exēplū ē vt
ipm̄ peccatū in malo sequatur. qz
procliuoz vsus in peiora datur.
faciles vl̄ dociles i mmitādīs turpi-
bus sumus omnes a p̄uis Discit
em̄ citius meminitq; libentius il-
lud Qd̄ quis deridet q̄ qd̄ pbat
a veneratur Malū ergo est pecca-
re opere a exemplo. qz pernicōsuz
exemplū duo mala facit Corrum

pit em̄ alios p imitatōnem. a se-
pe cōturbat p scādalum P̄mili-
ter diligenter attendenduz est q̄
animo turpitudinē suā q̄s comi-
serit. vtrū scienter a prudēter. an
imprudenter a insciēter Odiosuz
est deo cū dicat̄ Video meliora p
boq; . deteriora sequor Plurimūz
em̄ delinquit qui sciēter a pruden-
ter cadit Si vero imprudēter. i. p-
turbata rōne casu aliquo: scelus
suū committit. multomin⁹ peccat: q̄
si ex certa scientia a aio stabilito
idipm̄ committet Vñ si quis tibi in-
iuriā inferret. a tu incōtinenti in-
iuriā illatā repelleres vel maledi-
cto flagrāte alteraz iniuriā redde-
res: min⁹ peccat̄ q̄ si longo tem-
pore post aio sedato iā iniuriā vi-
dicares Hic em̄ manifestū odiū
te ad malū inducēt: ibi veltēmens
animi commotō. a ex recētī calore p-
turbatio. te ad malū impelleret.
Per tēp⁹ intelligit̄ a ipsa mora i
pctō sc̄a. a oīs importunitas vl̄ o-
portunitas tēpis ad deformādūz
pctm̄ ydonea vt si crimē fuerit cō-
missum in die festo. a quo festo.
si etiā in illo tempe iudiciū fuerit
xp̄ianis ieiuniū a abstinētia Si
etiā in illa hōra in q̄ missa celebē-
tur. qz multuz delinqt: q̄ saltē illā
hōrā nō veneratur: in q̄ corp⁹ xp̄i
ossecrat̄. licet em̄ omm̄ tpe pctm̄
sit phibitū. sunt tñ quedā tēpōa
a quedā hōre diei: specialē hñtes
prohibitōnem Vñ plurimū opor-
tet grauari pctm̄. nec solū in grē
dū qd̄ mali fecit in illa die vl̄ i il-
la hōrā: sed qd̄ bonū etiā obmisit
ad qd̄ tali die vl̄ hōra tenebatur

adesse. vt si missas vel horas de-
bitas nō audiuit. Si ad statutas
peregrinationes non accessit. si de-
bitas oblatiōes diebus statutis
nō exoluit. Mora tñ peccati ⁊ oīs
pcti iteratio plurimū agguāt pec-
catū. quia si q̄s iterat fornicatio ⁊
nē vl adulteriū vl aliquid tale
non min⁹ peccat in secūda vice q̄
in prima. nec in tertia q̄ in secun-
da vl prima. sed forte mai⁹ p̄t
maiozem cōtemptū. Si p̄ primo
scubitu debet alicui septēmis pe-
nitentia. q̄d iunget ei p̄ secūdo
vl tercio vl p̄ quarto vl mille-
simo. Credūt miseri p̄niaz primo
pctō debita sufficē: ad satisfaciē-
dum pro omnibus sequentibus
nō attendētes q̄ ille q̄ diu in pec-
cato iacuit: totū illud tempus deo
sbtaxit. ⁊ deo tādem restituere te-
netur. Qñ tātū restituet cum hoc
p̄ns tempus nō possit penitentie
de iure cōputari in solutionem cri-
minis. Si terreno dño sbtaxisti
opus vnus diei. restitues ei illud
opus. nichilomin⁹ p̄solues alia
opa sequentia. ⁊ similit̄ satisfaci-
es de mia. quare deterior erit con-
dicio dei q̄ hominis. Quis a deo au-
det tollere q̄d de omni iure nouit
ei cōpetere. Sedulo ergo ⁊ dilige-
ter opetur penitens nūc. q̄ i tem-
pō sequenti tenetur omnia opa
que nunc in priori tempe dño sb-
traxit restituere. et postea de mia
domini ei satisfacere. ⁊ nichilomi-
nus plena opa sequenti tempe
debita plene perficere. Preterea
quia diu iacuit in pctō: vbi com-
putruit quasi in stercore suo: sciz

at se peiorem factū fuisse. ⁊ vuln⁹
pcti grauius effectum. quia sero
medicina opatur. Cum mala per
longas inualuere moras. Oppri-
me dū noua sunt: sbici mala se-
mina morbi. Pomū quod putre
fieri incipit. impossibile est p̄ mo-
ram nō amplius putrescere. Dūa-
num est peccare: sed dyabolicum
est perseuerare. Qui diu cōfiteri dī
stulit: diu cōtemne voluit: q̄d sine
magno pcti augmento fieri non
potuit. Vnde sera penitētia gūio-
ri onerāda est pena. Peccatū em̄
q̄d p̄ p̄niaz statū non diluit mor-
suo p̄dere ad aliud trahit. ⁊ sua
putredie magis ignat. Moueat
ergo penitēs: vt si iterū peccau-
erit statim peniteat: vt p̄bet se po-
tius peccasse per obreptionē q̄ p̄
deliberationē et perseuerādī mte-
tionē. Solet etiam alia circūstā-
tia tempis secularib⁹ litteris assi-
gnari. scz que occasio dicit̄. si opor-
tunitas aliquid faciēdi ex actib⁹
hominū nata vt tempus messū.
quando fere omnes sūt in agro.
tempus feriārū. quādo fere sūt
in templo: tempus nundinarū.
quando fere omnes sūt in nundis.
Semp specialiter cōsideratur nu-
ptie alicuius funus. familiae vel
diuiniū. Ex tali circūstantia si for-
te nascatur augmenta peccatorū.
inquiratur: sed certum est q̄ plu-
rime nascatur comiectuē argumē-
torum.

De irregularitate

Capitulum decimū.

Sicut sup̄ dictū est oportet sacerdotē nō solū attēdere gr̄a p̄ctōꝝ ⁊ arcūstantias eoz. sed etiā irregularitatez. Est autē irregularitas indignitas alicui⁹ p̄sone: p̄pter quaz repellit̄ ab ordinibus. vel ab officijs dimis. vel a legitimis actib⁹. vt a testimonio. vel ab accusatio ne Et ⁊trahitur tal̄ irregularitas q̄nq; a statu corporis vt si fuerit quis viciatus corpe p̄ diminitōnem membrōꝝ. vel deformitatē eoz. insup̄ q̄n aliquis nascit̄ seruus ex origine irregularis ē: nisi redigatur in libertatez. Quādoq; ⁊trahit̄ ex ip̄o gr̄e facti sine omni p̄ctō. vt si iudex furē occidit ab ip̄o ablatum ⁊ captū: irregularis est ⁊ non peccat. Similiter si quis ⁊trahat cum vidua vel duas habuit vxores qd̄ dicit̄ bigamia: irregularis est quātū ad ordines suscipiendos. **C**ontrahitur irregularitas ex infamia. vt aut̄ scatur quid sit infamia oꝝ sc̄e qd̄ sit fama. Est aut̄ fama status illese dignitatis moribus ⁊ legibus cōprobat⁹. cui⁹ merito ea quis p̄tque libero homini sūt ⁊cessa. Statum illese dignitatis dicim⁹ quē h̄t homo eo qd̄ est dignissima creaturaz. Si autē hunc statū ledit aliquo enormi facto. infamis efficitur. ⁊ si semel infamis ē nisi restituat̄ ad famā quod fieri p̄t in quib⁹ casibus nō p̄t admitti ad sacros ordines vel ad legitimos actus. Oportet tamen qd̄ infamia nascatur p̄ facti euidentia vel p̄sententiā. vt si aliquis pugil fu

erit. p̄ facti euidentia infamis est. Similiter ⁊ notorius leno ⁊ scurra. Talis enim ad ordines nō p̄sunt admitti. Similiter si iudicatur quis de furto: vel adulterio p̄sententiā iudicis. efficit̄ infamis. nec p̄t de cetero ordinari. Si autē occulta sint talia leuia p̄ctā. non p̄pter hoc repellitur q̄s ab ordinibus. Qui aut̄ sint infames ostēdit canō sic dicens. Infames eē p̄sonas dicim⁹ q̄ p̄ aliqua culpā nōn tur: q̄ xp̄iane religionis norma; abiciunt. ⁊ statuta eccl̄astica cōtēnūt. similiter fures. sacrilegos. ⁊ omnib⁹ capitalib⁹ crimib⁹ irretitos. sepulchroruz q̄ violatores. ⁊ omnes qui aduersus p̄em armātur. qui in omni mūdo ifamia notantur. ⁊ similiter incestuosos homicidas. p̄iueros. raptos. maleficos. adulteros. veneficos. de bell' publicis fugientes. ⁊ qui indigna sibi petunt loca tenere. aut facultates eccl̄ie auferunt iniuste ⁊ qui fratres calumniāt. aut accusant ⁊ non probant. ⁊ qui contra innocentes principū animuz ad iracundiā prouocāt. ⁊ omnes anathematizatos p̄ suis sceleib⁹ ab eccl̄ia xp̄ulsos. ⁊ omnes q̄s eccl̄iastice vel seculares leges ifames p̄nunciāt. **D**ij mimirū omnes nec serui ante legitimā libertatem. nec penitentes. nec bigami. nec illi qui curie deseruiunt. vel n̄ sūt integri corpe. ⁊ sanā mētem nō habēt. aut intellectū. aut decretis patrum inobediētes existunt. aut furiosi manifestantur. **D**ij omnes in quā nec ad sacros

ordines debent puehi: nec liberti
nec recta fidem: vel digna iusa-
tionem habentes sumos sacerdotes
pnt accusare. nec ad accusatōnem
seu ad testimonium recipi pnt

Exponenda sunt quedam huius
canonis verba. Quod enim dicitur
in principio qui per aliquam culpa
non infames esse: intelligendum est
per sententiam iudicis vel per facti euiden-
tiam. Illi etiam norma christiane reli-
gionis abiciunt: qui apostate sunt
vel heretici. Similiter intelligere de-
bemus fueros: sacrilegos iudicos vel
confessos. tamen si iudici sunt: latrones
sunt publici. Similiter irretitos ca-
pitalibus criminibus intelligimus
iudicos vel notorios. et ita de alijs

Per illos qui in patres armantur:
intelligimus scismaticos: vel etiam
qui corporaliter patres persequuntur dum
modo iudici vel manifesti sunt. Per
illos autem qui fugiunt de publicis
bellis: intelligimus qui iuramento mi-
licie sunt astricti. Per illos vero qui
petunt sibi indigna loca tenere: in-
telligimus symoniacos qui non so-
lum ab ordinibus repelluntur. sed etiam
beneficij spoliantur. siue cum sint
occulti vel manifesti ut postea di-
cetur plene. Calumniatores dicun-
tur fratres qui in iudicio falsa exco-
gitata sententia: fratri crimen imponunt
ad eius condemnationem. Preuicaces
sunt: qui vera crimina cum pos-
sint debent pro palare scienter abscon-
dunt. Tergiuuatores vero dicuntur:
qui proposito crimine in iudicio licet
probare possint in vniuersum tamen ab
accusatōne recedunt: et pnt dici ca-
lumniatores qui per mendacia alios

principum instigant contra subditos qui
si notorii sunt: infames sunt. Sed
dubium est quod hic dicitur quod omnes ex
communicati infames sint et a sacril-
ordinibus repellendi: quod multi recedunt
dum iuste excommunicati sunt. et
ordine iudiciario et per culpa sua
dicunt tamen quidam quod hoc ex consue-
tudine ecclesie quantum ad dictum ar-
ticulum derogatum sit canonis. Quod autem
hic dicitur quod omnes illi infames sunt in
ecclesia quos leges seculares infames
pronunciant: bene recedimus: excepto v-
nico casu: scilicet quando nubet mulier in
fra tempus luctus. quia secundum ecclesiam in-
famis non est talis mulier. Alii autem
qui curie deseruiunt. dicuntur mini-
stri qui exercent seua in curijs prin-
cipum. ut in mutulatione membrorum
vel in suspensione hominum. vel etiam
illi qui dicunt talia seu vel scribunt
ad exercenda. Omnes enim tales ir-
regulares sunt. Quod enim sequitur
de furiosis vel qui non habent sanam
mentem. intelligendum est de illis:
quorum furor antea diu confirmatus
fuit. Tales autem irregulares sunt:
non infamia aliqua. sed per pena
sua. et pro scandalo. Scandalum
enim esset si ille qui diu furiosus
fuit celebraret in altari. quia ti-
meri posset reciduum.

**De dispensatione cuiusdam
irregularitatis.
Capitulum vndecimum.**

Item notandum quod in qui-
busdam irregularitati-
bus potest fieri dispensa-
tio et restitutio: in quibusdam non

et in quibusdam sufficit sola suspicio ad repellendum aliquem. Non tamen in omnibus sed in fide sola. Unde dicitur in predicto canone. quod suspecti in fide non possunt accusari et testimonium ferre. Favorabilis enim est causa fidei. unde licet suspectus sit quis vel pro furto vel pro adulterio vel similibus. non tamen repellitur a legitimis. Si suspectus sit in fide ante purgationem non admittitur vel ad accusandum vel ad testificandum. In quibusdam irregularitatibus potest fieri dispensatio. in quibusdam non. Canonem oportet consulere. Si autem aliquis irregularis fuerit propter corporis vicium. vel propter horrores sanguinis. vel propter bigamiam. vel propter solemnem penitentiam. non potest fieri ei dispensatio. neque etiam si irregularis propter symoniam fuerit. Si tamen propter seruitutem irregularis fuerit. potest ei libertas restitui. quia naturaliter sumus omnes liberi. et restituta libertate irregularis non est. Si autem propter infamiam fuerit irregularis. Recordandum est quod infamiam facere nullus aboleri potest. infamiaque iuris bene potest aboleri. vel iudex secularis vel ecclesiasticus. Est autem infamia facti quando aliquis infamatus dicitur qui est in ore omnium. et haec infamia potius deberet dici infamatio. Ita infamia nunquam facit irregularitatem. Sed est infamia iuris que fit per sententiam latam in iudicio vel facti euidentiā. in quo casu ius dicit hominem esse infame. et hanc potest iudex ecclesiasticus

vel secularis restituere. et in hoc casu dicitur homo infamis non infamatus. Si ergo fuerit infamis. et ita irregularis propter infamiam. bene potest fieri restitutio fame. non per simplicem sacerdotem sed per prelatum. Similiter si fuerit seruus ex origine per solam voluntatem vel vocem domini sui potest fieri liber et omnis auferat irregularitas. Si tamen aliquis tanta seruitute sua ordiatus fuerit episcopo suo ignorante: ordines suos furatus est. nec in eis sine licentia domini sui celebrabit. sed trahetur iterum in seruitutem. saluo tamen honore et dignitate ordinis sui quem suscepit. et seruiat domino suo in obsequiis honestis ne vilescat dignitas ordinis. Si autem sciauit dominus seruum suum accedere ad ordines. et non tradidit. non potest eum repetere in seruitutem. Tamen sciendum quod omnes illegitimi nati irregulares dicitur. et non possunt admitti ad sacros ordines sine episcopi dispensatione. In quibusdam tamen regionibus per consuetudinem non sunt irregulares illegitimi vel naturales filii. nisi sint filii sacerdotum vel de incestuoso coeubitu vel adulterio nati. Tales ei si tacite se faciant ordinare: peccant mortaliter. Dicuntur autem in canone filii naturales quos sola natura genuit sine coniugii honestate. Spurius autem dicitur qui de incestuoso vel adulterino coeubitu sunt nati. et dicitur qui sputo accedit. Verumtamen dubium est de illo qui genuit in adulterio occulte. et ipse tamen bene sciat quod est

adulterin⁹. vtruz peccet mōrliter
se pmittēdo ordmai. a est maior
dubitatio si patri putatiuo succe-
dat in hereditate a iniuria faciat
fratri suo minori legitio. ipm ab
hereditate q̄ sua de iure est expel-
lendo: vtz possit saluare ammaz
sua retinendo s; de hoc iferi⁹ dicet

**De symonia a irregularitate
eius. Capitulu⁹ duodecimū.**

Item notandum q̄ irre-
gularitas symonie siue fu-
it symonia occulta siue
manifesta. nunq̄ pt restitui ad re-
gularitate: ppter detestabile sy-
monie crimē. ita tñ si fuit symo-
nia de scia recipientis. Si em̄ pat-
emat filio ignorati bñficiuz non
efficit fili⁹ irregularis. nec tñ pt
retinere bñficiuz. q̄ illud bñficiū
ē q̄ si res furtiua. Res autē furti-
ua in se viciosa ē. q̄ sp̄ adheret ei
viciū. etiā si puenerit ad cete-
simā manuz. Vñ res furtiua nun-
q̄ pt licite tenei. si detegat viciū
possidēti: donec purgef viciū p
restitutōem debitā. **I**te nōndū
q̄ q̄dam irregularitates tollunt^r
in baptismo q̄dam nō. Fuit autē
querētia inde inter aug. a iheromi-
mū. Dixit em̄ iheromim⁹ q̄ p ba-
ptismū tolleret oīs irregularital
bigamie. Vñ fm̄ ipm si aliq̄s fu-
erit marit⁹ viduea duas vxores
habuit an̄ baptismū: nō fuit irre-
gularis post baptismū. **S**tūs at
aug⁹. cui⁹ etiā pualuit s̄ma dice-
bat: q̄ in baptisate nichil tolli-
tur nisi pctm̄ vel seq̄la pcti. Biga-

mia at nūq̄ fuit pctm̄ vel ei⁹ seq̄-
la. a iō etiā post baptismū ille q̄
pluēs dupit vxores. remanet bi-
gam⁹ a irregularis. filē si aliq̄e
ocadit a ita fiat infamis. licz p⁹
ea baptisef nō tollit irregulari-
tas ppter vxore⁹ sanḡnis. Si au-
tē nascat irregularitas ex crimie
vt ex furto. vel adultēio qd aliq̄s
omisit an̄ bapm̄: crimis tal tolli-
tur irregularitas i baptismo. s; q̄a
seruit⁹ nūq̄ fuit pctm̄. iō p bap-
tismū nō tollit irregularitas huius-
tis. neq; ipsa seruitus. Vñ p̄cipit
ap̄lus q̄ seruiē etiā post baptis-
muz obediē debet dñs suis.

**De irregularitate homicidij
Capitulum decimumtercium.**

Item ad perpendenduz ir-
regularitate sagūnis sc̄i-
enduz ē. q̄ homicidium qdā est
voluntariuz. qdā inuitū. qdā az
casuale. Si aliq̄s homicidium vo-
luntariuz comiserit: sp̄ irregularis
pmanebit. nec i sacris ordmibus
mīstrae potest. nec etiam ab irre-
gularitate excusat. Si pugnādo
p fide paganuz voluntarie ocade-
rit. etiā irregularis permanebit.
Si autē inuitus aliq̄e ocaderit.
vt in defensione pprii corpis. ibi
q̄dam distinguunt dicētes. q̄ si
alif euadē potuit a sc̄uit hoc. sep̄
irregularis erit. Alij autē melius
distinguunt dicētes. q̄ aliud est
se defendere. aliud vlāsa se. Ille
se defendit qui arma sua oppōit
cōtra hostem: vt vibrādo gladi-
um. vel opponendo lanceam. a in
tali casu ipse ocadit se. qui irrūit

in arma defendētis. non ille occi-
dit qui talitē se defendit. a iō nul-
lo modo irregularis ē **D**e casuali
autē hōmiadio hōc sciendū est. qd
duo exiguntur ad excusatōnē. scz
qd qui casualitē occidit. operā ap-
ponat operi necēario. a omnē dili-
gentiaz quā pōt a debet ne aliqs
occidat. si alterū defuerit irregu-
laris efficitur **V**erbi gratia. si cle-
ricus iactat sagittā. cum ad eū nō
ptineat officium arcū tractare. li-
cet diligentia apponat clamādo.
a p̄muniendo. tñ irregularis effi-
citur **S**i vero op̄am adhibeat ope-
ri necēario. vt noauaz arborē
succidēdo. nec p̄muniat transeun-
tes: irregularis efficitur imperpe-
tuū si aliquis occidat **S**i vero p̄-
muniat in ope necēario: nō effi-
citur irregularis. qz hōc op̄ licitū
est a necēariū. siue quis adhibeat
operā op̄i necēario. vt purgādo oz-
tum suū mēte lapides eiciēdo a tñ
seūtes p̄muniat. licz aliqs se stul-
te ibi occultauerit a occidat. ille
tñ qui lapides iacit nō efficit irre-
gularis **I**te notādū qd moyses
determinauit i leuitico oīa illa vi-
cia corpis ex quibz aliqs fit irre-
gularis dices ad aarō **D**omo de
semine tuo per familias q̄ hūerit
maculā. non offert panē deo. nec
accedet ad mīsteriū ei. vn̄ a rep̄e-
te s̄biungit. si cecus fuerit. si claudus
si puo vel grādi naso vel etiaz tor-
to. si fracto pede. si macus. si gibbo-
sus. si lippus. si albuginē hūs in o-
culo. si iugē scabiē. si impetiginē
in corpe. si ponderosus **D**e oibus
istis ad lrām sic intelligen dū. qd

si degenerēt deformitates omnes
faciūt irregularitatez. vt si fuerit
aliqs ex toto cecus: impetuiuz ir-
regularis ē **S**i vero fuerit cecus in
vno oculo. nisi oculus sit erutus: nō
ppter hōc erit irregularis **D**e lip-
pitudine at q̄ fit qñ pupilla oculo
li est alba. a de albugine q̄ fit qñ
oculus alba teca ē velat **E**t de puo
vel grandi vel distorto naso h̄ sci-
endū est. qd si tāta fuerit deformatas
qd facies hōmīs potius videat
beluma q̄ humana: irregularis ē
Qui tale corporis hēt viciū. vt si
palpebre ita sūt excoziate. qd oculo
nō appareat a si hō potius vidē-
atur habere simie nasū q̄ hōmīs
irregularis ē **D**e claudo autā fra-
cto pede idē est iudiciū. quia si
non possit circuire altare sine ba-
culo vel alicuius instrumenti ad-
iutorio: irregularis est **S**imiliter
si gibbositas vel iugis scabies vel
impetigo. q̄a ista deturpant for-
mā humanā a offendunt asp̄cū
hōmīnū. sicut forma menstruosa
faciunt irregularitate **P**onderosi-
tas autem que mērmis dicitur q̄
ex ruptuā descendit in viscera. in
pelliculā genitalium. si tanta fu-
erit qd hōmo diu stare non poterit
sine peiculo casus. repellit hōmī-
nem a sacris ordimibus **V**erūta-
men si quis amiserit virilia sua
sine culpa sua. vt per consilium
medicorū. vel per violentiam ho-
stium. non propter hoc irregula-
ris efficitur **S**i vero aliqs sibimet
ip̄i manuz ingesserit. a aliqs mē-
brum amputauerit. qd dei creatu-
ram deformauit. a se in periculū

mortis misit irregularis efficitur
Tame in historijs legit q̄ beatus
marc⁹ sibi pollicē precidit ne fiet
ep̄s. a origenes abscidit virilia
ne infestare a libidine. a postea
fuit ad ordinū dignitatez p̄moti.
Sed exēpla sanctorū que p̄uile-
giata fuit ad cōmunes vsus non
fuit trahēda De lesione aut ma-
nuū vel digitorū hoc sciendū est.
q̄ oportet manus h̄ie inteḡs cū
debito numero digitorū. ne offen-
datur aspect⁹ intuentiū: ita tamē
q̄ digiti sufficiāt h̄stia tenere. et
debito more tractaē. aliter em̄ es-
set irregularis.

Sciendū q̄ bt̄is gregorius
ōnia p̄dicta corpis vicia ex-
ponit mislice hoc mō Cecus q̄ppe
est q̄ sup̄ne lucis cōtemplatōnez
ignorat. q̄ p̄ntis vite tenebris p̄-
fus. dum venturā lucem nequa q̄
diligēdo aspiciat. quo gressum di-
rigat nescit. Dicit em̄ āna p̄pheta
te in libro regū **P**edes scōz. **C**lau-
dus vero q̄ quidē quo p̄gere debz
aspiciat. sed p̄ infirmitatē mentis
viaz vite p̄fecte tenere nō valet
quā videt: q̄ videlicz ad virtutis
statū dum firma cōsuetudine q̄s
nō erigitur q̄ desiderii nō imitat̄
illuc gressus operis nō sequuntur.
Nic ei ē q̄ paul⁹ dicit ad heb. xij.
Remissas manus a dissoluta ge-
nua eigitē. a gressus rectos facite
pedib⁹ vestris. vt nō claudicās
erret q̄s. magis autē sanet̄ **P**ar-
uo autē naso est q̄ ad tenēdam
discretōnem p̄doneus nō est **N**a-
so q̄ppe odores fetoresqz discerni
m⁹ **R**ecte ḡ p̄ nasū discretio exp̄-

mitur p̄ quā virtutes eligim⁹ de-
licta reprobam⁹ **V**n̄ in laude sp̄o
se dicit in canticis. **N**asus tuus sic
turris q̄ est in libano: qz nimirū
facta ecia q̄ ex causis singul̄ tēp-
tamēta p̄cūt p̄ discretione aspici-
cit: a ventura vicōz bella ex alto
deprehēdit **S**ed sūt nonnulli: qui
tū volūt estimari ebetes: a sepe in
quibusdā inq̄sitōib⁹ plus q̄ ne-
cesse est se exercētes. ex nimia s̄b-
tilitate fallūtur: vñ hic quoqz s̄b-
ditur vel grandī vel distorto naso
Nasus etem̄ grādīs vel distort⁹
est discretōnis s̄btilitas imōdera-
ta **Q**ue dū plus q̄ decet exereuit
actōnis sue reductiōne cōfundit.
Fracto autē pede vel manu est: q̄
viam dñi omnino p̄gere nō va-
let. atqz a bonis actibus fundit⁹
exors vacat: quatin⁹ hic nō vt
claudus saltū cum infirmitate te-
neat. sed ab h̄is omnino alienus
existat **S**ibbostus vō ē: quē terre-
ne cupidinis vel sollicitudinis pō-
dus dep̄nit. ne vnq̄ ad supernā
respiciat: sed h̄is sol̄ q̄ in infimis
calcantur intēdat. q̄ et si aliqñ bo-
nū aliq̄d ex patria celesti audie-
rit. ad hoc nimirū p̄uere cōsuetu-
dinis pōdere p̄guat⁹. cordis fa-
ciem non attollit: qz cogitatōnis
statū ad superna erigē nō valet.
quē terrene vsus sollicitudis cur-
uū tenet **E**x hōz quippe sp̄e psal-
mista dicit **I**ncuruat⁹ sū et humi-
liatus vsqz q̄qz **Q**uoz enim cul-
pā p̄ semetip̄am vitas reprobās
ait in luca **S**emē autez qd̄ in sp̄i-
mis cecidit: h̄i sūt q̄ v̄bū d̄i audi-
iunt. a a sollicitudib⁹ a a diuitijs

suffocati. nō referūt fructum **L**ip-
pus vero est cui⁹ q̄dem ingeniu⁹
ad cognitōnem veritatis emicat
sed hic carnalia op̄era obscurāt.
In lippis quidem ocul⁹ pupille sa-
ne sūt. sed humore defluente iſte
mitates palpebre groscescūt: q̄rū
quidem q̄ infusione crebra atte-
rūt. etiam pupille acies vidēt
Et sunt nōnulli: quoz sensū car-
nalis vite op̄atio fauclat. q̄ vide-
re recta s̄btiliter p̄ ingenium pote-
rāt. s̄ vsu prauoz actū caligāt
Lipp⁹ q̄dā ē cui⁹ sēsū nā exacuit.
sed prauitas ouersatōis confundit
Cui bene p̄ angelū dicit̄ in apo-
caliph⁹ Collirio munge oculos tu-
os vt videas Collirio q̄ppe ocu-
los vt videam⁹ mungim⁹ cū ad
cognoscendā veri luminis claita-
tē intellect⁹ nostri acies bone op̄e-
ratōnis medicamine adiuuam⁹.
Albuginē vero habet in oculo: q̄
veritatis lumen videre nō sinitur
q̄ arrogātia sapie siue iusticie ce-
catur **P**upilla nāq; oculi m̄g vi-
det. albuginē tolerās. quia vide-
licet sensus humane cogitatōnis
si se stultū: peccatorēq; intelligit.
cogitatōnem intime claitatis ap-
prehēdit **S**i autē sibi cādorem iu-
sticie siue sapie apprehēdisse exi-
stimat. a luce se sup̄ne cognitio-
nis excludit. a eo claritatem veri
luminis nequaq; penetrēt quo se
apud se p̄ arrogantia exaltat **S**i
cut in quibusdā dicit̄ in epla ad
romanos. dicētes em̄ se esse sapi-
entes stulti facti sūt **J**ugem vero
habet scabiē: cui carnis petulan-
tia sine cessatōne dñatur **I**n sca-

bie em̄ feruor ad cutē trahit: per
quē luxuria designat̄. q̄ si cordis
temptatō vsq; ad op̄atōnem p̄si-
lit: mimiz feruor itimus vsq; ad
cutis scabiē prumpit. a foris iaz
corpus fauclat. q̄ dū in cogitatio-
ne voluptas nō reprimis: etiā in
actōne dñā **Q**uasi em̄ cutis pru-
riginem paul⁹ curabat absterge-
cū dicebat ad corinth⁹. **T**emptatio
ws nō app̄hendat nisi humana.
Acsi apte diceret **D**umanū q̄ppe
est tēptatōnem in corpe perpeti-
dyabolicū vero temptatōnis cer-
tamne in op̄atōne sup̄ari **I**mpu-
tiginē quoq; habet in corpe ppe-
ti: quisq; auaricia vastat̄ in mē-
te: que si in paruis non op̄satur.
mimiz sine mensura dilatat̄ **I**m-
petigo quoq; sine dolore corpus
occupat. et absq; tedio occupati
se exercēs mēbroz decorē fedat.
q̄ a auaricia aim dū q̄si delectat
erubeat. dū adipiscēda q̄q; nego-
cia cogitatōnem obiāt. ad mimi-
cias accēdit. et dolorem i vulnē
nō facit. q̄ estuati animo ex cul-
pa habundantiaz p̄mittit. sed de
cor mēbroz perdit. quia alia
rū q̄ virtutū decor per hāc tēpua-
a q̄i totū corp⁹ exaspāt. q̄ p̄ vni-
uersā vicia animā sup̄lātāt. pau-
lo attestante q̄ ait ad thimothēū
Radix omī maloz est cupiditas
Pōderosus est q̄ turpitudinē nō
exercet ope. sed tñ ab hac cogita-
tione: cōtinue sine moderatōne ḡ-
uatur in mēte: q̄ dū vsq; ad op̄-
nefariū nequaq; rapit tñ delecta-
tur **V**iciū nāq; ponderosi ē. vt i
humor viscerz ad virilia labitur

que pfecto cū molestia decoris i
tumescūt Ponderosus g̃ est q̃ to
tis cogitatōib⁹ ad lasciuia de
fluens p̃d⁹ turpitudinis gestat
in corde. a q̃uis nō exerceat p̃ua
opera. ab hys tñ non eleuatur in
mente. nec ad vsus boni opis in
aperto valet assurgē. q̃a grauat
hūc in abscondito op⁹ turpe Quis
quis ergo quolibet hōy vicia s̃
ditur. panes offerre dño phibet
nec pfecto diluere aliena delicta
valet is quem adhuc p̃pria deua
stat **V**idēt p̃ predicta q̃ sicut i
veteri lege p̃dicta vicia corpis in
regularitate faciebant perpetua.
ita in noua lege sp̃ualia vicia ip
sis significata. perpetua face debe
ant irregularitate. sed non oꝝ q̃
corpalia vicia deleri nō p̃nt. sed
sp̃ualia p̃pter misericordiam delent̃.
a ita in quibusdā eoy sicut deim
est fieri p̃t restitutō **V**erūtamenē
aliquis hys p̃dicta vicia: peccat
mortaliter. si se p̃mittit in ill̃ or
dinari. a si tal̃ existēs ministrat
in susceptis ordinib⁹. nō est deo
acceptū suū ministeriū. q̃ sic dicit
beatus gregorius **C**um is qui di
splicet ad intercedendū mittitur.
irati iudicis anim⁹ ad deteriora p̃
uocatur **S**ed hic attendendū ē
q̃ malus sacerdos intercedēdo ex
citāt iram dei c̃tra se: non c̃tra s̃
ditos. q̃ orōnes institute ab ec
clesia quandā habent virtutem
vt faali⁹ exaudiant̃ in loco cōse
crato q̃ in alio **I**tem ex virtute
ordinis: sūt orōnes mali sacerdo
tis accepte deo. n̄ ex merito p̃sone
sicut caphas p̃phetavit ex virtu

te ordinis pontifical̃. non ex suo
merito **F**acit tamē malus sacerdos
nō solū iniuriam sibi: sed etiā s̃
ditis suis **S**i em̄ bonus esset va
lerent orōnes eius nō solū p̃pter
virtutē ordinis: sed etiā p̃pter ṽ
tutem loci cōsecrati. a p̃pter aucto
ritatē eccie: cuius sūt orōnes: sed
etiā p̃pter p̃p̃iam deuotōnem. q̃
multū valet deprecato iusti assi
dua. p̃ctōres autez nō exaudit de
us **C**um ergo per prauam vitaz
s̃trahit meritū deuotionis quaz
debet s̃ditis: facit eis iniuriam.

De regula sacerdotum.

Capitulū decimūquartū

Item sicut monach⁹ sc̃e de
bet regulā s̃m quā viuē de
bet. ita sacerdos suā debz sc̃e
re regulā p̃ quā ordinari dēt. a in
ordinib⁹ ministrare **D**anc dat a
p̃stol⁹ in eplā ad thimothēū **O**ꝝ
ep̃m eē irreprehensibile. eē sine cri
mine qd̃ idē ē. vni⁹ vxoris vix.
p̃udentē. sobriū. ornatū. pudicū
doctore. h̃spitalez. domui sue b̃n̄
p̃positū. nō p̃cussore. nō litigiosū.
nō cupidū. nō neophitū **D**ic no
uē affirmatiua sūt. a quatuor p̃
hibitiua **D**ec aut̃ regula eque est
sacerdotū sicut ep̃oy. quia sicut dī
cit iheronim⁹ **A**ntiquitus c̃muniē
tā pontifices q̃ minores sacerdotēs
omnes dicebant̃ ep̃i. i. sup̃intē
dentes vel speculatores. q̃ omnes
speculare deberēt. a intendere di
ligenter sup̃ gregez suum **T**amē
vtz ep̃s aliquē rapiat i cōsec̃tōe
sua ordinē. q̃stio est secretistaz

Dicitur quidam quod nullum ordinem suscipit alium quam prius habuit: sed tamen platonem et dignitatem sicut rex quando consecratur et iungitur nullum ordinem suscipit sed solum dignitatem. Quicquid potest episcopus et natura ordinis potest et simplex sacerdos: sed non ex natura dignitatis potest ordinari clericos et confirmare pueros: quod non potest simplex sacerdos et tamen antiquitus secundum antiquos canones poterat quilibet sacerdos ordinare presbiterum. et conferre ei primam tonsuram. sicut omnes abbates. sed ex privilegio tamen ordinant monachos suos et acolitos et tamen ipsi abbates non sunt inuicti nisi in sacerdotibus. Dicunt autem episcopi quod abbates in prima tonsura non conferunt aliquem ordinem sed tamen signum futuri ordinis. Unde cum tales ordinandi veniunt ad episcopum: ipse prius ordinat eos in presbiterum et postea in acolitos. Cuius autem dicitur oportet episcopum esse sine crimine. dicitur ibi crimine quod est accusatione et damnatione dignissimum. sed quod inducit infamiam per facti evidentiam propter iudicium de quibus supra dictum est. Quod autem dicitur de uxoris virum sic debet intelligi quod ordinandus non debet esse vidue maritus. non bigamus. id est quod non habuerit duas uxores. et ita irregularitas non contrahitur ex aliquo peccato sic dicitur esse. sed ex defectu sacramenti. Est enim matrimonium carnale sacramentum. id est signum matrimonii illius quod est inter christum et ecclesiam. Unde sic christus non duxit nisi unicam ecclesiam et virginem. ita sacerdos qui est christi vicarius non

debet esse maritatus nisi vni mulieris et virginis. Virginem autem reputat ecclesia quecumque prius non fuerit coniugata sed sit corrupta. Unde si aliquis viduam duxerit nunquam promouetur: si corruptam bene poterit. Quod autem episcopum vel sacerdotem prudentem oporteat esse patet. quia per simplicem stoliditatem secundum canones potest aliquis deponi ab officio et quod sacerdotem oportet habere claves. Una est autem clavis scientie. altera predicationis: de quibus postea dicitur. Sobrietas sacerdoti precipitur propter periculum. ne si sacerdos fuerit vocatus ad infirmum et ipse ebrius fuerit et ire non possit: infirmus sine permissione moriatur. vel si possit ire ne sciet infirmo iustum et salubre dare consilium. Et non debet aliquis si ebrius fuerit ordinari. Sequitur ornatum. Iste ornatu non solum in moribus sed etiam intelligitur in habitu scilicet ut habitum clericus habeat regularem. Sed iste quod sit ex institutione canonum debet attendi. quia non licet clerico panes habere virides vel rubeos. nec cappas maicatas. nec calceos laqueatos vel huiusmodi. Cum autem clericus episcopo iuret canonicam obedientiam. et canones tales vestes prohibeant: potest timere clericus quod sit per iuramentum. si aliquis vestes habuerit contra premissam regulam. Dabitur etiam in tonsura regulari attenditur. scilicet quod sit regulariter tonsuratus. Quod etiam pudicitia sit sacerdoti necessaria: magis patet quam dici oporteat. et quod doctor esse debeat. pertinet cum de scia sacerdotis loquimur. Hospitalitas quoque necessaria est sacerdoti et omni clerico quod potest ministri

funt rez eccliaz q̄ dñi Bona em̄
eorū sunt bona pauperū. vnde in
tanta abundātia datur eccl̄is vt
habeāt clericū vñ pauperes recipi
ant: a domus sacerdotis poti⁹ di
cenda est hospitale pauperū q̄ ip
si⁹ p̄p̄riū Sequit̄. domui bñ p̄e
positū Qui em̄ gubernare nescit
familiā suam: nō debet assumere
ecciam ad gubernandū Vñ extra
hanc regulā faciunt qui dāt pue
ris eccl̄ias Sequit̄. nō percussores
Ep̄us enim manu p̄pria nullū de
bet pcutere. nisi forte ī disciplina
alicui penitenti danda Simplex
aut̄ sacerdos p̄t pcutere discipulos
si habet. a est doctor eorū. similis
et seruiētes suos si deliquerit ad
corrigendos eos. ita tamē modē
te vt verbera ad flagelloꝝ quan
titate non accedāt Sed dicit̄ hic
percussor. non qui sic pcutit sed q̄
ex malicia Sequit̄. nō litigiosus
hoc nō solū de rixis a obiurgatio
nibus turpib⁹ intelligi⁹. sed etiā
de litigijs causarū que in foro se
culari fiunt. quia cleric⁹ n̄ res ha
beat sc̄z possessiones laycas. nō de
bet de reb⁹ ecclesiasticis in foro secu
lari litigare. p̄mmo s̄m canones
si hoc fecerit debet puniri. a etiam
id p̄dere q̄s euiat̄ ibi Vnde dicit̄
lex secularis q̄ turpe est clerico. si
iura sc̄at ciuilia. verūtamen̄ nunc
sustinet eccl̄ia q̄ clericus p̄ se a p̄
alijs litigat in foro ecclesiastico. a ī
foro seculari. a p̄ciū recipit labois
sui q̄z vir religiosus in nulla cau
sa s̄m canones aduocat⁹ eē debz
nisi in causa dom⁹ sue Qz vero sa
cerdos nō dēt esse cupid⁹. ex vtro

qz patz testamēto. qz p̄ sacerdotū
cupiditate fere omnia mala a in
noua a in veteri lege d̄tingūt Se
quit̄. nō neophitū. i. nouit̄ ouer
sum ad fidē. qz nō dēt aliquis mi
si pri⁹ exp̄imentū de ip̄o habeat.
post ouersionē suam statim ada
mitti ad sacros ordines Cū tāta
em̄ est aliquis ordinād⁹ dilige
tia: cui⁹ quāta difficultate deponē
dus est Scandalū em̄ esset eccle
sie si ille qui stetit h̄ri in foro. h̄
die stet in choro. a si ille q̄ h̄ri cā
tor fuit hystriōnū. h̄ die sit p̄posi
tus sanctorū Ita tredecim capitu
la dicunt̄ a sūt regula ap̄lica q̄ p̄
cepta q̄ nescit sacerdos eē nescit.

De h̄is q̄ oz sacerdotē sc̄e. Ca. xv

Sunt aut̄ quedā determi
nate instituta a canone
q̄ oz sacerdotē necario sc̄e
re Dic est canō tal̄: que ip̄is sac
dotib⁹ sc̄e necē est. sc̄z sacramēto
rum liber. lectionari⁹. antiiphona
rius. baptisterium. ap̄tus. cano
nes p̄males. psalteriū. omelie p̄
circulū ām. diuisis dieb⁹ a singu
lis festiuitatib⁹ apte Ex quibus
oib⁹ si vnū defuerit sacerdotis no
mē vix ī eo staē p̄t qz valde sūt
piclōse mine euāgelice qb⁹ d̄. si
cec⁹ cecū ducit̄ ālv̄ ī foueā cadūt.
Ista pauca sūt valde onerosa vñ
tāto turpi⁹ eē ea ignorāe: quanto
sūt leuioꝝa. Expositio sup̄
dicti canonis. Ca. xvi.

Uocat̄ at̄ h̄ canō libz sac
mentoz missalē. qz in ea
d̄tinent̄ ea p̄ que sacerdos
d̄z ām̄istrāe sacmēta ecclesiastica. s.
quō baptisāe debeat a eucaristiā

cōfice. et aliq̄s in matrimonio cō
iungē. a infirmos mūgere. **Sac-**
dos aut̄ nō solum scire dēt quō p̄
dicta debeat face: sed eadē que a q̄t
sint sac̄menta eccie. de quib⁹ dice-
tur postea. Per libꝝ etiā sacramē
toruz cōprehēdit libꝝ qui ḡduale
diat̄ p̄pter quosdā cant⁹ in eo cō
tētos q̄ cantātur in missa añ ḡd⁹
altaris. **Sunt** tñ in ḡduali aliq̄ cā
tus vt introit⁹ siue officiū qd̄ can-
tatur qñ a vestiario ingredif ad
altare sacerdos. **Sunt** a i eo cātus
qui dicūtur alleluia. et cantus q̄
offerenda siue offertoriuz. scz qñ
hostia offert̄ sacerdoti: a cant⁹ qui
diat̄ cōmuniō. **Sunt** a in eo q̄ se-
quentie dicūtur. a dicūtur tales
cātus sequētie. qz de nouo secuti
fiit antiquos cātus eccie. **Vnde** a
grisei monachi nullā cantant se-
quentiā in monasterijs suis. **An-**
tiphonaꝝ similif cōtinēt respōso-
ria q̄ rñdent lectōmib⁹. sed sup̄sit
nomē ab antiphona q̄ est digni-
or cātus p̄pter significatōnē. **Sic**
em̄ antiphona p̄tim cātatur ante
psalmū. a post psalmū tota. ita h̄
pregustam⁹ p̄tim dulcedinē cele-
stis patrie. scz post psalmū scz to-
noz opex cōpletōnem: totā habe-
bim⁹ dulcedinē. **Diāt** aut̄ antipho-
na q̄si añ tonans. **Et** tales modi
cātandi sup̄ti sūt a ritū gentiliū.
Gentiles em̄ in p̄mitiua eccia cō-
uersi ad fidē. qz nō audiebant in
eccia tales cātus: q̄les in phanis
suis h̄ie solebāt. officia a obseq̄a
eccie cōtemnebāt. **Vñ** eccia sup̄sit
tales cantus quales pri⁹ habere
solebāt gentiles. **Baptisteriū**

cat manuale in quo forma conti-
netur baptisandia sepeliendi q̄ li-
bellus exep̄tus est a libro sac̄mē-
toꝝ. **Quid** autē sit lectōnari⁹ p̄tz
Computū vero vocat kalendariū
qui sic vocat̄ a kalendis q̄ sūt in
primāpijs mensiū. a dicūt̄ kalen-
de a calō qd̄ est voco. quia in p̄ri-
cipijs mensiū voce precomia voca-
tio fiebat ad nūdinas. **Sac̄tia** cō-
puti valde est necessaria sacerdoti
ne erret in denūciatōe ieiuniorū
a solemnitatū tā mobiliūz q̄ im-
mobiliū. **Quedā** em̄ solēmtates
mobiles sūt. vt septuagesima. q̄
dragesima. pascha. p̄thecostes.
que mutētur s̄m lunationū mu-
tatōnes. **Canon**es p̄iales vocat
libellum quendā: in quo oñditur
que p̄ma cuiqz p̄ctō sit iniungen-
da. a de h̄c p̄positum nostꝝ p̄ndi-
pale est tractatē in h̄c ope. **Omē-**
lias vocat sermiones quosdā a s̄a-
dis ad laycos. **Vñ** diātur omelia
ab omos qd̄ est vnū. a laycos qd̄
est laycus. quasi vince. i. singlā-
riter ad laycos. qz omeliē tñ ad
laycos sūt facte.

Quid sit sacramētūz a quot
sint sacramēta. **Ca. xvij.**

Est autē sacerdotib⁹ necio
scire quid sit sacramētū.
a quot sint sacramēta a
quō p̄ illos am̄strari debeāt. **Est**
āt sacramētū inuisibil̄ grē visibi-
lis forma. **Vel** sic. **Sacramētum**
est sacre rei signū. **Signū** autem
est res preter sp̄cē quā sensibus
infert. aliud in cogitatōnem veni-
re faciens. vt aqua baptisatis

c in

pter speciem quā offert oculis. interio-
riore significat ablutionem a pecca-
tis. **S**ed obicit Caro xpi in altari e
sacramentū: nō tñ inuisibil grē
visibilis forma. qz ibi nō videt
caro xpi. **A**d hoc dicendū ē qz a
liqđ sacramentū tñ est signū vt
forma panis a vini in altari. a a
qua visibil in baptisate. **Q**uod
dam em sacramentū ē tñ res vt
misticū corp⁹ xpi. i. ecclia siue colle-
ctio fidelū ē res significata p for-
mā panis a vini. qz sicut ex gnis
multis fit pais. a ex multis vuis
vini. ita ex multis hominib⁹ fit
vnū corpus xpi. Similiter in ba-
ptisate: interior mūdātō a pec-
catis tñ est res. a non signū. sed
significat p exteriorem ablu-
tionem res a signū. In altari ipa ca-
ro a sanguis xpi significant corpus
misticū xpi. i. eccliam. a signifi-
catur p formā panis a vini. Simili-
ter in baptisate. caracter q im-
pmitur anime a res a sacramentū
quia significat interiorem ablu-
tionem. res est que signatur per
exteriorem tinctōem. **Q**uodlibet
sacramentū ē for visibil. qz formā
hēt visibilē sibi anexā. a iō dī sac-
ramentū. qz ē res for visibil nō fm
se: sed scdm formā sibi adiunctā.
Per hoc autē qđ dictum est qz sa-
cramentū est sacre rei signū. vide-
tur qz ymago que est i ecclia sit sa-
cramentū. quia signum est sacre
rei. i. xpi. **V**idetur etiā qz quelibz
res que est in mūdo sacramentū
sit. quia quelibz res aliquo modo
deum sigt. **A**d hoc dicim⁹. qz oī
vt sacramentū in nouo testame-

to sit institutū ab ecclia. a qz habe-
at aliquā similitudinē cū re quā sigt
a qz re efficiat quaz figurat. a si ē
sacramentū: noui testamēti sic ē
baptism⁹ a eucaristia. institutū ē
ab ecclia. a similitudinē hnt cū reb⁹
qz significāt. sicut sup dictum ē.
a efficiūt quod figurant. **B**aptis-
mus em significat interiorem mū-
dationē. a facit eam nō pma aus-
toritate q soli⁹ dei ē: sed secūdaia q
dā vtute: quā de⁹ ex sua grtia cō-
tulit baptism⁹: ita ē de alijs sac-
ramentis.

De septē sacramētis ecclie.

Capitulum xviii.

Sunt aut septē sacramē-
ta in ecclia dei. scz baptis-
mus. eucaristia. peniten-
tia. confirmatō. extrema vntō. or-
do. coniugiu. **C**irca baptismū ne-
cessariū ē scire sacerdoti: in q forma
deat baptizare. a dixit dñs ap-
tulis. **I**te docete oēs gentes baptizate
eos i noie p̄is a filij a sp̄s sancti.
Vnde si quis mergendo puulum
in fonte baptismatis non dicat.
ego baptizo te sed dicat tñ. **I**n no-
mine p̄is a filij a sp̄s sancti. nō vult
formam baptismatis obseruare.
Vn̄ instruendi sūt layci qui bap-
tizant in necessitate qz dicāt. **E**go ba-
ptizo te. **S**i em p̄termittāt hāc
clausulam. ego baptizo te. timent
multi qz nō sit ver⁹ baptism⁹. **V**e-
rūtamen in benedictōib⁹ dñi
mib⁹ dicit ep̄us. **I**n noie pa. a fi.
a. s. s. **N**ō dicit. **E**go bñdico te i no-
mine pa. a fi. a. s. s. **E**adē ratōe vi-
det qz sacerdos possit dicē. baptizan-
do aliquē in noie pa. a fi. a. s. s. qz

baptismus fieri debet enūciando
quod non potest fieri sine modo indicatio
Tūc dū est quod non fiat baptismus
sine indicatio predictorum **De**
Dixerunt tamen quidam quod ipsa ratio est
per verbum **V**n cum sacerdos imergit
puerum id est ac si dicit: ego bap-
tizo te **S**ed iterum querit in quo no-
mine baptiset puulus. cum dicitur
In nomine patris et filii et spiritus sancti
Si dicatur in
hoc nomine deus: non cohereret constructio.
quod pater et filii et spiritus sanctus: non
habet nomina separata ab unitate **I**deo
cum dicitur baptizo te in nomine patris et filii
et spiritus sancti duplex est sensus **P**rimus est cum
dicitur ego baptizo te in nomine patris et filii
et spiritus sancti in virtute baptismatis quam
dedit pater et filii et spiritus sancti **N**omine enim
in sacra pagina sepe accipitur per virtute
Secundus sensus est in eadem pla-
tione: baptizo te in nomine patris et filii et
spiritus sancti id est ad honorem patris et filii et spiritus sancti
tu honores patris et filii et spiritus sancti
Providendum est enim sacerdotibus
ut trinam faciunt immersionem **P**er-
iculum est enim eis qui versant aquam
super paruulum ne totus irrigetur. quod
dicit apostolus **C**onsepulti estis christo in
baptismo. ut sic totus christus fuit in
sepulchro: ita totus puer irrigetur
baptismo. et ideo multo melius est
mergere puerum in fonte quam aquam su-
per eum versare **I**tem sciendum quod in bap-
tismate dominus potius dedit virtutem
verborum sententiae quam verba **V**n in
omni lingua baptizari potest dummodo ver-
borum sententia teneatur. immo etiam si
corrupte proferatur verba dummodo in-
tegrum sit sententia. non minus est baptismus
sicut legitur in canone de quodam qui
baptizavit in nomine patris et filii

et spiritus sancti. nec tamen ideo minus fuit
baptizatus

De baptismo **Ca. xix.**

Necessaria est etiam intentio
baptizandi. vñ cum pueri
ludetes in balneo aque
se immergant et dicant **E**go bap-
tizo te in nomine patris et filii et spiritus sancti non est bap-
tismus **S**ed si ex intentione hoc fa-
ceret quis. sic vidimus quod quidam a-
dolescentes puulum baptizavit iudeum:
in flumine balneante cum intentione
baptizandi. et ille puulus iudeus con-
fessus **J**udicatum fuit ab ecclesia quod christi-
anus esset. et contradictionibus iudeis
christianus remansit **I**ta ergo in bap-
tismate tria sunt necessaria. scilicet forma ver-
borum quantum ad sententiam. et intentio in a-
qua: et intentio baptizantis et bap-
tizati. cetera omnia sunt de solemnitate
Vn exorcismus. cathexismus et olei
munctio. quod licet hec omnia deficerent
tamen esset baptizatus **S**ed antiquitus bap-
tizabant sacerdotes in vigilia pasche
et penthecostes **V**n fuerunt pro-
prietates suas scilicet exorcismos et cathexis-
mos.

De exorcismo **Ca. xx.**

Ad exorcizare idem est quod ad
iurare. adiuratur enim sac-
erdotes dyabolum. ut creat
ab hoc famulo dei. ne impediat nec
potestatem impediendi habeat illum: qui
dicitur baptizari **C**onstat enim quod nunquam
dyabolus recedit a puulo: quam diu est
in eo originale peccatum. scilicet donec per
baptismum muctetur **D**icitur autem exor-
cismus idem quod adiuratio: quoniam adiura-
tur demones per orationes ab eccle-
sia institutas ne noceant puulo

De cathedrismo.

Capitulum xxi.

Rathedrismus idem est quod in
structio et cathecumini di-
cuntur. quia mos erat anti-
quus. ut ante diem pasche et penthe-
costes: illi qui baptizare debebant
in fide instructi ad baptismum ven-
irent. Sed quia sepe periculum immine-
bat. ex eo quod multi moriebantur
ante pascha vel penthecostes puuli.
institutum fuit ab ecclesia. ut puer
statim natus baptizetur etiam a pa-
tre vel matre. vel ab alio quocumque
si esset periculum mortis in puulo.

De patris Ca. xxij.

Omnino autem loco eorum qui in-
struebantur baptizandos
ante baptismum: successerunt
patrim qui suscipiunt puulos de
sacro fonte. et ex permissione quare
ibi faciunt. tenentur instruere fi-
liolum suum in fide christi. et in oratione
dominica: quod si non fecerit: rei sunt mor-
tis puuli. Quia sicut dicit augustinus.
Patrim se obligant fidei iussores pro
puulis suis. ut fidem christi sciant.
Sacerdos est etiam omnium eorum pa-
ter spiritualis quos baptizat. Unde si
pater et mater puuli morerentur
et etiam patrim. credimus quod sacer-
dos teneatur instruere puulum pu-
pillum. Si autem contingat quod laicus bap-
tizet puulum ille convalescat. deinde puu-
lus portare ad ecclesiam. et sacerdos
debet implere omnia que a laico sunt
pretermissa. scilicet exorcismum et mundici-
onem. et hoc tamen propter scandalum. ne
videatur a laico non esse plene
baptizatus. et quia exorcismus et
mundicio valent ei contra dyabolum.

ne possit ei nocere. Non autem effici-
tur opateres: qui a tanta tangunt
puerum. quod non est aliqua opatermi-
tas ubi non est natiuitas. et puer
in tali casu non nascitur vel renasci-
tur. nec est mirandum quod adiura-
tor dyabolus ut exeat a baptizato. licet
in eo non sit. quod is est sensus. Exi
ab eo. id est non habes potestatem nocendi ei.

De hijs de quibus dubitatur
ut sint baptizati vel non. quomodo
baptizentur.

Ca. xxij.

De puulis autem expositis
de quibus dubitatur an sint
baptizati an non. certa est
forma. Debet enim sic dicere facer-
dos. Si es baptizatus non baptizo
te. si autem non es baptizatus ego ba-
ptizo te in nomine patris et filii et sancti spiritus.
Preterea notandum quod ille qui susci-
pit et cuius plures suscipiunt de sacro
fonte. dicitur opateres inter se. et
tamen vulgariter copateres bap-
tizati non dicitur qui eorum susceperunt
sed patrim. Unde baptizatus non di-
cit. iste est compater meus sed pa-
trinus. demonstrato eo qui eum de
sacro fonte suscepit. Item prohibi-
tum est ne plures sint patrim quod
duo. propter impedimentum et pericu-
lum matrimonii. aliter enim inter
multos pro matrimonio non dila-
taretur caritas si plures essent quod
duo. De hijs autem infra largus di-
cemus. Item aliqua plures in ne-
cessitatis articulo baptizata fuit.
et non discernebatur an esset ma-
sculus an femina. pro certo tamen
credebatur esse masculus cum esset

femina. et sacerdos baptizauit eam
cum intentione baptizandi maris.
et nomen masculi ei imposuit. qui
tur ut illa mulier sit baptizata
Et est pius credere quod baptismus
fuit Error enim sexus virtute bap-
tismatis non debet impedire: licet in-
pediat matrimonium.

De sacramento eucaristie.

Ca. xxiiii.

Secundum sacramentum est
eucaristia. non tamen secundum dig-
nitatem. quia sacramentum
baptismatis maximum est necessitate.
quod sine eo non est salus. et ideo primus
est quasi ianua aliorum sacramen-
torum. Sacramentum autem altaris di-
citur maximum ratione continentie.
quia carne et sanguine christi in se
continet: quibus nichil est dignius.
Ordo etiam maximum dicitur ratione pote-
statis. quod ex virtute ordinis potest hoc
facere. quod non angelus sed officere
corporis christi. Dicitur etiam matrimonium
maximum ratione significacionis. si-
gnificat enim coniunctionem christi ad ec-
clesiam. et christi ad fidelium animam. quod ni-
chil maius dare nobis potuit. Dicitur
etiam confirmatio maximum ratione con-
ferentis. quod solus episcopus qui maior est
aliis confert hoc sacramentum. Sacra-
mentum etiam confessio nis quoniam maxi-
mum dicitur ratione curationis. quia
nichil ita curat animam post lapsu-
m sicut confessio. Quoniam etiam maximus
dicitur extrema unctio. quod in extre-
mis multum predest. et quod est extre-
mum dicitur maximum.

Que sunt necessaria ad conficiendum eucaristiam.

Ca. xxv.

Quia eucaristia primo scien-
dum est quod ad conficiendum
eucaristiam quatuor sunt
necessaria. scilicet puritas materie. or-
do. verba sacra. et intentio confitentis.
Puritas materie scilicet quod panis sit
triticeus. quod dominus operauit se frumē
to dicens. Nisi grano frumēti cadēs
in terram mortuum fuerit ipsum solum
manet. Si autem grano alterius generis com-
mixta fuerint periculum est. quod nisi gra-
num commixtum tantum paucum sit quod ab-
sorbeat panem a frumēto: corpus christi
inde non conficitur. Verba etiam sacra a
domino instituta in euangelio ad hoc
necessaria sunt. quod sine illis non consecratur
eucaristia. Ordo etiam exigendus est. quod
nisi verus habeat ordinem sacerdotis nichil
est quod agit in altari. Intentio etiam
necessaria est. quod si quis talia ludendo
facit non conficitur corpus christi. Verumtamen
quod est forma illorum verborum alia in uo
euangelistarum et alia in alio. credimus
quod non possit confici corpus christi. nisi tamen illis
verbis euangelicis que sunt ab ecclesia ap-
probata. quod magis est ecclesie auctoritas.

De uino et aqua. Ca. xxvi.

Accedenda est etiam materia
uini. scilicet quod sit uinum uerum. et
quod non admisceatur aqua in tanta
quantitate. quod perdat euentiam uini.
quod tanta parua debet esse commixtio aqua. ut
tota aqua absorbeat in uino. Quoniam
talis est commixtio. quod neque est ibi uinum uerum
nisi. neque uera aqua. sed quedam liquor que
nec aqua est nec uinum uinum in talibus tamen
dum est periculum. Si autem fuerit uinum tanta
diu quod durat in acetum. non inde conficitur
sanguis christi. Aqua autem uino commisceatur. quod a
de latere christi exiit sanguis et aqua
ad significandum quod layci qui sunt

de corpore xpi qd est ecclia: omiscē
di sūt in vnitatē sacramenti. qz si
cut in apocal. legitur. **A**que multe
ppli multi. Si tñ p obliuionez vel
negligentiā non fuerit aq̄ mixta
in calice: nō tñ minus sicut dicūt
quidā sanguis xpi cōficiatur. **U**nde
facta cōsecratione sup̄ vinū solūmō
debet postea admiscei aq̄. qz ver⁹
xpi sāguis est. sed grauit̄ pecca
uit qui obmisit

Quā panis et vinū fit sacramē
tum **Ca. xxvii.**

Deterea sciendū qz post
cōsecratōez et platōez illo
rū verbōz sacrorū. **D**oc ē
corpus meū. et illoz. hic est calix
sāg. mei. cū alijs: quibus deus
dedit virtutē vt p ea cōficiatur cor
pus et sāguis ei⁹. nec remanet ibi
panis nec vinū: sed in naturā re
rum creaturaz sūt ibi forme sine
subiectō: qz ē ibi color et sapor panis
et vini sine omni subiectō

De renouatione eucaristie
Capitulū. xxviii.

Debet autē ppter reueren
tiam hui⁹ sacramenti in
altari renouari eucaristia
se octauo die in octauū: ne musci
da fiat hostia: et ita generet horro
rē fumentis. Similit̄ sufficiat vicis
pfectis et factis inclusis. de octaua in
octauā sumere eucaristiā. **S**ac̄do
tibus sufficiat q̄tidie semel cōficere
et sumere. **V**n̄ aug⁹. **Q**uotidie su
mē eucaristiā nec laudo nec vitu
pero. qz si ex nimia deuotōe q̄tidie
celebrat sacerdos: laudabile est
dūmō sit vir pfect⁹. **S**i at̄ ex alia
causa: vitupabile est. et maxime

si q̄ s̄bit cōscia mōr̄l p̄cti. **L**aycis
saltem semel in āno scz in pascha
nisi fuerint infirmi de eucaristia
asi tunc noluerint sumē: excomu
nicari debēt. nisi forte de cōsilio sui
sacerdotis abstineāt. qz multi eti
am post cōtritiōnē cordis abstinēt
ab eucaristia. donec in aliqua pte
satisfecerint. et quibusdā etiā iū
git vt vsqz ad finez vite ab eucari
stia abstineāt. p q̄b⁹ enormib⁹
peccatis de q̄bus postea dicit̄. **E**st
enim p̄ctōr idignus sumē eucari
stia donec totā suā penitentia vel
saltē pte cōpleuerit. **D**icit̄ at̄ eucari
stia ab eu qd est bonū. et carissima
quod est grā. qz meliorem grām
nō posset nobis dare q̄ suum cor
pus et sāguinem

Item vnde supra
Capitulū. xxxi.

Debet etiā sacerdos qz si
plures hostias ponat su
per corpale in altari. et cū
pferet hec sacra verba. **D**oc est cor
pus meū. faciat demonstratiōnem
ad omnes hostias nō ad vnā so
lā. quia nisi per omnes demonstrē
tur signa: nō cōsecratur. **P**reterea
videat ne alie hostie in p̄xide aliq̄
ppinque sint calici in hora cōsecre
tionis. qz dicunt multi omnes ho
stias cōsecrari qui sūt in altari. **I**
Ite sciendū qz nec vinū solūm cō
uertit̄ in sanguinē. nec panis in
solū corp⁹ xpi: sed nūq̄ ē corpus
sine sāguine nec econuso. et iō in
calice ē totus christus. et in forma
panis totus. **I**tem quia eucaristia
augmentum dat gratie. **D**ixerūt
quidam qz paruulis danda esset

eucaristia: qd erroneū est dicere
a falsū. Sed p̄ resolutione istorū
hic aliq̄ breuia et vtilia notanda
sunt. Primo notandū ē q̄ ad p̄fe
ctionē sacramēti requirit̄ intētio
ministri qua se sibiāt p̄ncipali a
gētī vt se; intēdat facē qd eccl̄a fe
cit et x̄pus fecit. et hęc intētio ē sim
pliciter nēcāria saltez ī habitu ad
min⁹. Nam cū sac̄dos du; accedit
ad altā et intēdit facē qd eccl̄a et
x̄pus fecit: si aliq̄ alia cogitatio oc
currerit ex infirmitate humana: v̄
tute tñ p̄me intentionis cōsec̄. tñ
studiose curāe dēt minister vt eti
am actualē intētionē in actu cōse
cratōnis hēat. Secūdo sac̄dum
q̄ si aliq̄ hostie ex obliuioe rēma
neāt ī altā a aliq̄ guttule vini ad
hēreāt pedi calias et sac̄dos cōficiat
nō sūt cōsec̄te n̄ actualē intētionē
ad eas diriget. Tercō sac̄dū ē p̄
modū q̄stionis q̄ si sac̄dos hēat
an se decē hostias et intēdit cōse
re nouē: q̄ sūt ille nouē cōsec̄te.
Ad qd d̄dm q̄ ille nouē hostie p̄
intētionē sac̄dotis a decē distinde
sūt cōsec̄te et nō decē: q̄ intētio
sac̄dotis ad nouē q̄ intēdit cōsec̄re
ē dīcā. et decē: quā a nūero ex
cipit nō ē cōsec̄ta. Vltēr⁹ ē nōndū
q̄b⁹ hęc sac̄mētū dandū ē. Pro q̄
sac̄dū q̄ oib⁹ baptizatis adultis
deuote a sac̄dotib⁹ fm scē m̄is ec
clesie ritū petētib⁹: ē dādū. Est ec
sac̄dū q̄ si aliq̄s ad sac̄dotē viat.
et in occulto p̄ctm̄ suū ei cōfiteat̄
et dicat q̄ penitē nolit vel n̄ possit.
et si postea viat in publico et eu
caristia petat n̄ p̄t ei denegāe sacer
dos. sed debet ei dicere in p̄iuato

ego trado tibi mortē tuam. iudici
um tibi manducas et bibis. Si ve
ro publice dicat aliquis se nolle
confiteri nec agere penitentiaz de
peccato suo. nullo modo danda ē
ei eucaristia. ¶ Preterea sciendū
q̄ nullus sibi ip̄i dare debet euca
ristiam nisi sacerdos in altari. ¶ Un
de sacerdos infirmus nō debet ac
cipere eucaristiam nisi per manū
alterius. et quia d̄m̄⁹ dixit. Doc
facite in meā cōmemoratōez quo
tīenscūq; sumitis. mōzilit̄ peccat
qui celebrat p̄pter aliā causā q̄ p̄
pter memoriaz d̄m̄ice passiois.
¶ In quibus diebus possit sacer
dos pluries celebrare.

Capitulū tricesimū.

Datet ex predictis q̄ quo
tidie bis sumere eucari
stiam est damnabile.

De hoc enim nunq̄ dubitauit be
atus augustinus. ¶ Sunt autem
tres casus ī quibus sacerdos plu
ries potest sumere eucaristiam in
die. In die enim natalis domini
ter celebratur missa. p̄pter miste
rium significationis. quia prima
missa siḡt statum an̄ legem. secū
da statū s̄b lege. tertia statū sub
ḡtia. Et q̄ missa nō debet sine sus
ceptōe eucaristie celebrari. et ideo
oportet ter sumē eucaristia illo die.
Illud autē p̄missū est in ecclesia
et non p̄ceptū q̄ quilibet ter cele
bret in illa die. ¶ Si enim tres eēt
sac̄dotes in vna ecclesia: melius
esset q̄ vnus vnā et alius aliam
et terti⁹ tertiā missam celebraēt
q̄ vnus solus tres. ¶ Preterea dīc
canō q̄ si q̄ sit solēms festiuitas

in aliqua eccia et sit ibi cōcurfus
p̄lōz. a nō p̄nt omēs in vna lō-
ra ouenire: p̄t sacerdos i eadē die
bis celebrare: ne fidelium deuotō
missa p̄uef. **P**reterea si h̄eat sacer-
dos in aliq̄ die solēne funus pre-
sēs: ita vt prochiam nolint care-
re missa de die. nec etiā p̄pter scā-
daluz corpus sine missa deat sepe-
lire: p̄t tūc sacerdos bis celebraē.
primo de die. scūdo p̄ defunctis.
Nō ei debet primo celebraē p̄ de-
functis a postea de die. q̄ vita h̄et
terminat̄ in mortē: s; de morte n̄
est regressus ad vitā. **C**ū at sacer-
dos bis in eadē die celebrat: tūc
retineat manus suas a calicē euz
aqua a vīno post cōmunionē: ne
aliq̄ reliquie panis vel vīni in di-
gitis ei⁹ vel in calice remaneāt. a
nō debet sumerē ablutōem illam
sed reponet̄ in vase vsq; ad finez
alterius misse. a tunc sumat vtrā
q; q̄ p̄pter reuerētiam sacramēti
nō debet aliq̄s celebraē nisi ieiū-
nus. **N**ō autē esset ieiun⁹ si sup̄-
fisset ablutōem illam q̄ est pura
aq̄ vel purū vīnum

De matrice eccia a capella.

Capitulū. xxxi.

Patet ex p̄dictis. q̄ si q̄s
h̄eat vnā ecciam matrīcē
a capellā ei adiacentem.
non debet in eadem die p̄mo cele-
brare in matrīce eccia. a postea i
capella. **S**ed si capella sufficiat p̄
priūm h̄eat sacerdotēz. si at nō suf-
ficiat: fundatores capelle sacerdo-
ti necia dent: qui ibi ministret cū
illis bōis que prius habuit capel-
la a de p̄p̄is addendo. q̄ si nolue-

rint careant capellano. a sacerdos
matrīcis eccie h̄eat qd̄ prius h̄uit
capella. q̄ qd̄ deo cōsecratū est nō
debet rediē ad fundatores. **I**te
scienduz q̄ si sacerdos celebraue-
rit sine vestibus a pallis a corpa-
libus a sine altari et calice conse-
cratis. nichilomin⁹ est ibi verum
corpus xp̄i: a sanguinis xp̄i ver⁹.
dummō sint plata illa faciē v̄ba.
h̄c est corpus meū. a h̄ ē calix sa-
guinis mei. quia in istis verbis
tota cōsistit s̄ba cōsecratiōis corpo-
ris a sanguinis xp̄i: cetera autem
sunt de solemnitatē. **M**agna tñ
negligentia a maximū p̄c̄m est
si aliquid de p̄dicta solemnitatē
p̄mittatur. **U**nde beatus martin⁹
fuit ab angelo reprehēsus: quia
nudis brachijs celebrauerat.
Sciēdum est etiā q̄ sumitur cor-
pus xp̄i salicet sacramentaliter a
spiritalit̄. **S**umit enim sp̄uali-
ter qui cūq; credit verum corpus
xp̄i esse in altari. **U**n̄ dicit canon
Crede a māducasti. **S**acramēta-
liter autē sumit qui sacramentuz
illud sumit s̄b forma panis a vi-
ni. **P**lus autē valet sacramēтали-
ter sumere: q̄ qui digne sumit sa-
cramentaliter. augetur in eo gra-
tia ex virtute sacramēti. **U**n̄ euca-
ristia dicitur quasi bona grā. a si-
cut dicūt multi dimittitur digne
sumētī aliqd̄ de pena peccati. a se-
cūdū omnes dimittitur eis veni-
alia. **S**icut dictuz est superius q̄
ad cōfectōnem eucaristie suffici-
unt debita quatuor. salicet. for-
ma panis. verba sacra. ordo a in-
tentō. v̄nde dicimus q̄ si sacerdos

hereticus hęc omnia obseruat eucari-
 ristiā pōt officē. Si autē formā ver-
 borū peruertat. vel materiā; panis
 a vini mutet: nō fiat. Tamē di-
 cit aug⁹. Nō est corp⁹ xp̄i qd̄ offi-
 ciat hereticus. a supplendū ē. si per-
 uertat formam verborū. vel mutet
 materiā. Vel vocat ibi aug⁹. cor-
 p⁹ xp̄i ecciam. Cōgregatō autē ho-
 minū quā facit hereticus nō ē ec-
 clesia. a iō nō est corp⁹ xp̄i. Dere-
 ticus autē vel quilibz ali⁹ pro cri-
 mine suo depositus a degradatus
 nūq̄ amittit ordinis characterem
 quia degradatio nichil aliud est q̄
 perpetua suspēsiō. Vñ sicut aposta-
 ta rediens ad ecciam nō rebapti-
 satur. ita heretic⁹ degradatus per
 dispensationem summ̄ pontificis si
 fuerit recōciliatus a suo ordinē re-
 dimes habet. a ideo si consecrat cō-
 patet q̄ hereticus degradatus or-
 stitutus non reordinatur. Vnde
 consecratum est.

De missis p̄ defunctis.
 Capitulum xxxij.

Proterea sciendū. q̄ cele-
 brare missas p̄ defunctis
 summū remediū ē eis.
 q̄ ibi replentat̄ deo patri passio
 xp̄i ihesu. p̄ quā oēs redēpti sum⁹
 ibi em̄ xp̄i merita offenduntur q̄
 de⁹ p̄ sine remuneratōne non re-
 spicit. Cum em̄ vir sanct⁹ ip̄m in
 altari tenet in manib⁹. quodam
 mō xp̄us se committit ip̄i⁹ ptati. vt
 dicat bon⁹ sacerdos qui cōq̄ vult
 a ip̄e christ⁹ faciet. Queritur si
 missa pro vno defuncto celebra-

ta plus ei valeat q̄ alijs. Ad hoc
 beatus iheronimus tale ostendit
 simile. q̄ si cereus accensus affeā-
 tur de nocte in domum aliquam.
 ob alicuius domini ibi residentis
 reuerentiam: omnes tamen qui
 sunt in ea: illo lumine partici-
 pāt. eo modo si celebratur missa
 pro vno defuncto omnibus pro-
 dest sicut lumē quod in tenebris
 ostenditur. Est lucidū corp⁹ xp̄i
 quod illuminat omnes qui duz
 viuerent illuminari merebātur.
 Verūtamen oratōnes speciales
 a deuotōes speciales pro vno fr̄e
 magis profunt vni q̄ ali⁹. So-
 let queri vtrū vna missa magis
 profuit defunctis q̄ alia. quia om-
 nis missa est p̄ defunctis sed non
 omnis de defunctis. Qz autez om-
 nis missa fit pro defunctis. patet
 quia hostia diuiditur in tres par-
 tes. Vna pars significat gr̄iarū
 actōnem que est p̄ sanctis. Alia
 pars significat oratōnem q̄ est pro
 viuis. Tercia significat ppiciatio-
 nem que est pro defunctis. Vnde
 versus. Pars est p̄ sanctis. pars
 est pro iustificandis. Illa refert
 grates. supplicat ista deo. quia tā
 pro viuis qm̄ etiā pro defunctis
 supplicamus deo. sed pro solis sā-
 ctis grates referimus. Illa missa
 sola est de defunctis in qua p̄ om-
 nes partes misse fit mentō defun-
 ctorum. vt in introitu misse cum
 dicitur. Requiem eternam dona
 eis domine: a lux perpetua luceat
 eis. a in epistola a in oratōnib⁹
 ante epistolam. a in euangelio.
 a ista que premittit̄ cōsecratōm

pnt specialiter defuncto vale. Sed
sic dicunt multi: ipsa oblatio corporis
xpi et sanguinis eque valet omnibus? Ipsa
autem deuotio quam sacerdos habet pro de
functo dum deo offert eucharistiam:
magis valet vni quam alii. Patet ita
quod si sacerdos permittit alicui pe
tenti quod pro ipsius anima celebrabit
missam videlicet de defunctis: non
soluit permissionem suam nisi totum fa
ciat quod ad missam illam pertinet. Ve
runtamen si simpliciter permittat quod ce
lebrabit pro anima illius pro se absolue
a permisso quacumque missam cele
brado.

**Sequitur de tercio sacramento. i.
de ordine ecclesiastico Ca. xxxij.**

Sequitur de tercio sacramento
i. de ordine. Ordo autem est ca
racter auctoritatis et myste
rio ecclesie alicui impensus. ad aliquod
officium ecclesiasticum exercendum cum di
gnitate et honore annexo. In om
ni enim ordine pro mysterium episcopi ali
quis character ordinato impensus
quod nunquam deleri poterit: sic supra di
ctum est. Et omnis ordo datus ad aliquod of
ficium exercendum. Vnde patet quod ordo
regius. et ordo militaris. et ordo con
iugalium: non sunt proprie ordines. Di
gnitas autem ordinis duplex est scilicet
substantialis et accidentalis. Substantialis
dignitas est. quod ordo semel accep
tus nunquam amitti poterit quantum ad ef
fectum. Dignitas autem accidentalis est
duplex. Vna est si aliquis manu
miserit violentam in ordinatum: sta
tim ipso iure excommunicatus est. Vnde
si incidit in canone late sine. Sed
hoc non est de substantia ordinis. sed quod laicis

et primi erant contumeliam inferre cleri
cis in corporibus suis. ideo institutum
fuit in ecclesia. et lata fuit in omnes ta
les: excommunicacionis sententia. Est autem
alia ordinis dignitas. scilicet cum quis or
dinatus fuerit non poterit scena expe
cere officia vel sordida. licet etiam
degradatus fuerit. Non enim de cetero
in carcerem homines vel restringere
vel aliquam seueritatem in damnatos po
terit exercere. sordidis etiam obsequiis
manus non potest apponere. Vnde vidimus
quendam sacerdotem suspensum ab of
ficio. donec veniret ad curiam ro
manam. eo quod publice in conspectu ho
minum. oneravit currum suum fimo
ut transportaret in agrum. Magna
enim reuerentia debet manibus in
unctis et capiti consecratis. Vnde val
de reprobum est: quod in quibusdam
regionibus coguntur sacerdotes pre
iopia. vetera et sordida pegrino
rum repare calciamenta. Vnde credi
mus quod qui hoc sustinent peccant et
illi similes qui tale ab eis suscipi
unt obsequium. Si ergo ordinatus
ad penitentiam venerit querendum est
ab eo iter cetera: utrum in sordibus
ministrauit obsequiis. et si fecit
per penitentiam puniatur. Ordo autem
ordinis est quod quibusdam ordi
nibus annexum est votum continentie.
Sed antequam dicatur de hoc vide
dum est quot sint ordines. et di
cunt quod non sunt nisi septem. scilicet. ho
stiarum. exorcista. lector. acolitus.
subdiaconus. diaconus. et presbiter.
Dicunt etiam sicut dictum est.
quod non est specialis ordo: episcopi ordo
sed dignitas quedam.

Item vnde supra

Capitulū tricesimūquartū.

At tendendū q̄z est q̄ or-
dinatō fieri debz s̄m insti-
tutōem ecclie. vt. s. ille or-
dinet qui h̄t ptātem Sūt autē q̄
dam ordines sacri. s. ordo s̄b dya-
coni. dyaconi. p̄sbiteri. Alij vero
sūt minores a non sacri ordines.
vt ordo psalmiste. hostiarj. exor-
ciste. a acoliti. et ordinādi sūt h̄j
oēs ab ep̄is Vñ s̄m rectā locutio
nēa canonicā illi sūt infra sacros
ordines: qui tm̄ minores h̄nt or-
dines. illi aut sūt in sacris ordini-
b⁹ qui sunt s̄b dyaconi. dyaconi.
p̄sbiteri Saendū q̄ nō oēs qui
sacros recipiūt ordines wtū faciūt
ctinentie Vñ quicūq; aliquē sa-
crū suscipit ordinē non dicim⁹ q̄
wtū ctinentie faciat s; se ad ctinē-
dū tāq; si wtū fecisset obligat. sic
si aliq; terra ex antiq; oneāta est
ad soluēdū censū institutū. q̄ ter-
ram illā suscipit. ad soluēdū talē
censū q̄ndiu terrā tenet: se obli-
gat. a si terrā dimittē voluit liber
h̄ ab illo recedit S; qz ordinat⁹
nunq̄m pt̄ amittē caracterē ordi-
nis. iō nūq̄m ab obligatōne ctinē-
tie absolui poterit. vñ etiā de q̄
dat⁹ nūq̄m m̄imoniū d̄here va-
lebit Tñ q̄ manū violentā in de-
gdatū misit. nō ē excoīcat⁹. qz a-
misit ea q̄ sūt dignitatis a h̄ris.
nō ea q̄ sūt ordīs Et h̄c de sacris
ordib⁹ a maiorib⁹ intelligenda
sūt Omoēs em̄ ordines nō sūt ad
ctinētā obligati Vñ acoliti⁹ cui⁹
ministrat in altari h̄t apturā cap-
pe sue versā ad pplm̄. p̄ qd̄ signifi-

cat q̄ libez ē ei redire ad seculū
a ad diuigiū si uelit Et tñ si vpora
t⁹ fuit peccat. si tonsurā clericale
p̄termiserit. a si q̄s eū violēter le-
serit excoīcat⁹ ē. nec etiā de cetero
sordida vel seua officia exercē po-
terit Diligent ergo dēt sacerdos
oīa h̄c in cōfessione p̄quirere. vt
sciat qd̄ iniungē debeat penitēti.

De singulorum ordinum
speciali officio.

Capitulū tricesimūquintū.

Preterea sciēduz qz nō ē
aliq; ordo q̄ nō h̄at spe-
cialē officiū sibi ānexuz.
vt ordo psalmiste ē psallē a cāta-
re in ecclia. a tal' ab aplō d̄z p̄deo-
ta qui nō itelligit n̄ p̄deoma suū.
i. linguaz suaz. vñ sufficit ei dicē
Amen Ordo lectoris ē legē lectō-
nes omnes p̄ter eplām in ecclia.
Ordo hostiarj ē: claudere. a resera-
re hostia ecclie. a excludere peniten-
tes a infideles in tpe statuto. vt
videlic; penitētes in die ciner. a
infideles i omni tpe. a itez admit-
tere penitētes in die cene. vñ dea
matricularj layci q̄ firmant a a-
periunt hostia ecclie. nulluz habēt
speciale officiū. sed tm̄ ostiarj q̄
ex ordine suo habent potestatem
excludendi indignos Ordo au-
tem exorciste est adiurare demo-
nes vt exeat ab obsessis corpori-
bus. a ne possint impedire baptis-
ma. Ordo autem acoliti est cā-
delabra offerre a etiam cereos.
Acolitus enim idem est quasi ce-
roferarius. Licet enim quatuor

sint ordines vt dictū est. non tñ
dī nisi vnus ordo accolitoꝝ. a tñ
hōs oēs qñ ordiat recipit. **S**ub
dyacon⁹ autē dī quasi s̄bminister
cuius officiu⁹ ē legere epl̄as pau
li ppter dignitatē epl̄arū q̄ qñq;
euangelio eq̄parant. **O**fficium
vero dyacom: est legē euangeli
um. a ministrare sac̄doti in altari.
pōt edam dyacon⁹ legere euāge
liū in ecclia sed solus Sac̄dos ei
exponet illud populo. **D**icit enim
canō q̄ soli sac̄dotes ptatē habēt
p̄dicādi. q̄ quis tñ modo ppter dese
ctū p̄torū sac̄dotū sustineat ec
clesia vt eadē in minorib⁹ ordini
bus periti p̄dicent clerici. **E**st au
tem ordo dyaconoz tñ masculo
rū. q̄ quis in canomb⁹ inueniatur
q̄ q̄dā mulieres dyacomisse fu
erint. eo q̄ in d̄uentu momaliuz
legerint euangeliū. q̄d modo inf
dictū est. **E**t sciendū q̄ nulla mu
lier vnq̄ aliquē ordiē habuit
p̄dcōꝝ ordinū: sed q̄ nō fuit tutū
q̄ dyacom̄ cloꝝ momaliū ingre
derentur a legerent euangeliū. p
missum fuit quōdā ab ecclia. **P**ro
hibitū est nūc ne aliq̄ mulier in
canomb⁹ momaliū legat euāge
lium. a ne momalis nec aliqua
mulier sac̄doti ministret i altari
neq; ctingat pallas altaris. neq;
fac̄ vasa ppter piculum mēstrui
a ppter piculū sac̄dotū. q̄ mouei vi
sa sp̄ mulieris pulchre possent de
facili. **Q**uid autem officium sa
cerdotis sit patz p hōs versus Sa
cris dotat⁹. a sacris dedit⁹ atz dās
sacra. sacra docens. a dux facer e
sto sac̄dos. **E**st enim dotatus sa

cris quia ab ep̄o ordinat⁹ a sacro
oleo c̄secrat⁹. **D**edit⁹ ē sacris quia
c̄ficiat corpus a sanguinē xp̄i. **E**t ē
eius officiu⁹ sacra d̄mini verba do
cē a eucaristiā populo distribue

Ite de clericoz officijs.
Capitulum tricesimū sextū.

Debet autem ordinat⁹ in
tent⁹ esse ordin. a mini
strare in suo officio in ec
clesia. **V**n peccat si quis ministret
in officio ad quod nō est ordina
tus. vt si psalmista epl̄am: a sub
dyaconus euangeliū legat. **Q**ul
tum autem peccat lay⁹ qui mini
strat in altari. a sac̄dos similis
qui p̄mittit. **V**erūtam en in pluri
bus locis ppter s̄bdyaconoz de
fectū: illi q̄ sunt in minoribus or
dinibus legē epl̄am p̄mittuntur.
Debet ḡ sac̄dos duꝝ ad cōfessio
nem ei⁹ clerici veniunt. ab eis in
ter cetera iquirere. vtz ministret
vel ministrauerint i ordinib⁹ su
is vel nō. **S**ac̄dos autē nō semp
in ordie sac̄dotij ministrat. sed
qñq; i ordine exoraste. vt quan
do paruulū exorazat vel qñ bene
dicit aquā. sic ep̄us qñ vtiq; or
dine h̄stiatij: qñ ab ecclia penitē
tes expellit a postmodū admittit.
Si vero aliq̄s ordinibus minori
bus p̄termisiss saltū fecerit. a or
diatus fuerit in dyaconū vel sac̄
doteꝝ: ordinē habet quē suscepit.
a ē sac̄dos vel dyaconus: q̄ nū
q̄ forte fuit accolitus vel s̄bdya
con⁹. **S**i autē h̄c p̄ ignorantia vel
negligentiā factum fuerit. vt

strahit quāq; in p̄ssura multa cle
ricoz in ordinib⁹ faciēdis. vt ali
q̄s ad maiorē ordinem accesserit
quā accedere ad minorē debuit. ta
les in minorib⁹ dūt ordiari ordi
b⁹: anq̄ ministrēt i maioribus
Sacerdos etiā quā eleuat hostiā i al
tai vltra caput suū in aspectu po
puli. dēt puidere q̄ ptulerit illa sa
cra vba. Hoc est corp⁹ meū. a ita
pri⁹ fecerit. alit̄ em̄ plus purū
panē adoraēt a exhibēt latriam
i. cultū dīmū pure creature.

De orōnib⁹ a hōris clericorū.
Capitulū tricesimūseptimū.

Rotandū q̄z ē q̄ i mino
rib⁹ ordinib⁹ sūt. i. psalmi
ste quōdie dūt dicē septē
p̄niales psalmos ad min⁹. Acco
litū septē psalmos cū quōdecim gradi
b⁹. Subdyacom. dyacom. sacerdo
tes quōdie dūt dicē oēs hōras cano
nicales. ac hōras de dñā. Clerici ec
i minorib⁹ ordinib⁹ bñficiati. sūt
tenentur ad hōras canonicas q̄s
etiā quōdie soluē a dicē tenētur. li
cet ad hōras de dñā supportētur a
excusētur. Verūtamen institutū ē
ab ecclia q̄ semp in sab bato ple
nū fiat officū de btā virgine. q̄ i
sab bato p̄ passionē dīm oēs a fi
de recesserūt p̄ter btāz vginē. Illa
em̄ sola credidit filiū suū eē deuz
a hōminē. Alij at̄ qui viderāt euz
mori: puz credebāt eum eē hōmi
nē. Quia ergo p̄dicta die sabba
ti in p̄dicta virgine stetit fides ec
clesie. ideo omni die sab bati fiat
ecclia plenā eius memoriam.

**De omni die presbiteri non te
nentur celebrare.**

Capitulū xxxviii.

Acerdotes aut̄ nō tenen
tur omni die celebraē: si
cut nec cartusienſes quo
tidie missam audiūt. nec etiā gri
sei monachi quā sūt in nccitate do
mus sue.

De hōris realibus a vocalibus
Capitulū xxxix.

Cierendū aut̄ ē q̄ sūt hōre
reales sic vocales. Sunt
aut̄ septem hōre reales se
ptem opa misericōdie. scz pascē esuri
entem. potare sitientē. vestire nu
dū. colligē hospites. a peregrinos.
visitare infirmos. a in carcē posi
tos. a sepelire mortuos: qd̄ in tho
bia legitur. Si q̄s autē circa has
hōras reales ita fuerit occupatus
q̄ nō possit hōris vacaē vocalib⁹.
bene credimus q̄ est absolutus.
magis enim tenemur ad hōras
reales q̄ ad vocales. Vñ magister
gilbert⁹ porretan⁹ cū esset in exor
tio cuiusdā ep̄i. a ep̄s hōras suas
dicēt in itinere. a nichil paupib⁹
daret. statim euz ep̄us inceperat
aliquā hōram vocavit pauperem
aliquē: a argentum ei dedit. a sic
hōras ep̄i pretermisit. Cum autez
super hoc ep̄us eum increpaēt: di
xit. Tu dixisti hōras. a ego feci hōras.
Diligenter ergo debet inquire sa
cerdos vtz hęc omnia copleuerit
sicut eorū ordines exigūt. a poti⁹
miūgē hōras reales in casu q̄ vo
cales. Ad vtrūq; tñ tenētur om
nes in maioribus ordinib⁹. sti
tuti nisi absit facultas. a peniten
tia debet eis miūgi q̄ nō fecerit.

De missis p̄ defunctis.

Solet autē queri si sacdos pluribus pmittat qd p animab⁹ parentū suoz celebrabit. vtz se possit absolue ab omnib⁹ vnā missam celebrādo. ⁊ dicunt multi qd si speciales oratōnes p singul. ⁊ in oblatiōne eucaristie memoriā singuloz habueit: bene se absolue poterit. dum mō viter scandalū laycoz.

Ite quis paruulis baptizatis decedentib⁹ nichil pfit missa p defunctis. quia statim sūt in gloria tñ ppter parentū solacia. ⁊ quia missa illa pdest alijs defunctis celebratur p eis ad gratiarū actiōnez. Requie eterna dona eis dñe.

Sz qd ecclia p pueris baptizatis mortuis n̄ orat ne error apd simplices gñet qd p i patria exntib⁹ ē orādū. iō tuc⁹ ⁊ securi⁹ ē tales oīes p eis dimitte. Queit vtz missa p defunctis pfit alicui in inferno vlt aliud qd cūqz bonū op⁹. p q nōndū qd aliq notates penā inferni fm itēshonez eē finitā. licet fm duratōez ifinitā dicūt qd multiplicatis suffragijs pena illa tōliter auferēt qd ē erroneū. et hic error ascribit origem. Sz prepositin⁹ dixit qd pena dānatoz vsqz ad diē iudicij p oīones ⁊ suffragia potest auferri. sed in diē iudicij aiab⁹ corpib⁹ reiteatis itez. eoz pena māpet ieternū duratua qd etiā ē erroneū. ⁊ iō firma fide tenēdū qd dānati mox pt⁹ mortē penā preparatā i eternū repiēt. Cui⁹ rō est qd pena fm rigore dñe iusticie nō cessabit n̄ cessante culpa

⁊ ablata. sz qā tales sic decedētes sūt obstinati i malo. qre nec diuina iusticia vltē eos puniēdo n̄ cessabit ⁊ p oib⁹ istis facit vbu⁹ scriptum in inferno nulla ē redēdo quare suffragia pro eis facta. eis non profunt.

Si eucaristia dānatis dāda sit
Capitulū xli.

Solet queri etiā vtz hjs qui trahunt ad patibulum dāda sit eucaristia. ⁊ vtz suspensi in amiterio sūt sepeliri. De hoc dicit canō Si de omnibus peccatis suis puram cōfessionem agentib⁹. ⁊ digne penitentibus. omniū in fine scdm canonū precepta dāda sit. cur canones vel oratōnem vel sepulturas eis interdicerent qui pro peccatis suis penā extremā p soluerunt. Nō iudicabit deus bis in idipm. ⁊ hoc itelligēdū ē sano itellectu si ad aliq tps pmāfuri sunt in carce ad diē vnū duos vlt plures vt spes sacmētales pat⁹ añ ocāsiōne sint cōsupte. alias non. qd recēter occādedis nō ē dāda eucaristia ne corp⁹ p i maximā ignomiā sb spēbz cōtētū sine oī reuerentia māeat i suspē vlt rotatis seu alia morte turpi occādedis. Alibi tñ dicit canō. qd cūqz aliq mō seipōf occāderit n̄ debet p eis celebrari missa nec ipi dnt i amiteio sepeliri. Et i fine sbiūgit. sicut de hys placuit fieri qd p suis sceleib⁹ moriūt sz hoc tm de ipitētib⁹ itelligēdū ē. Ista tñ ex cōsuetudie ecclie sūt mutata. qd dānati solebāt eucaristia tenē i ore. ne cū ipa suspenderēt.

Primipes em̄ phibuerūt ne cor-
 pora suspensorū sepeliētur: sed diu
 reseruaretur ad terrorē aliorum
Dicūt enim se reges esse corporū:
 ⁊ ep̄os animarū. **S**i aut̄ permittāt
 primipes damnatorū corpora ad
 eccliam ferri. ⁊ sacerdotibus de eo
 rum p̄nia constituit: peccant nisi
 tradāt eos xp̄iane sepulture. **V**t
 autē ad priora reuertamur scien-
 dum est. q̄ cū clericū h̄ras dicūt:
 in p̄uato debent dicē benedictio-
 nes ad hoc institutas ⁊ verba p̄po-
 sitoria. v̄t dñs vobiscum: si sit sac-
 dos. etiā si nullū h̄eat clericum re-
 spondentē. **E**t nullū habeat in ec-
 clesia nisi vnū: dicet tamē domi-
 nus vobiscū. **S**acerdos enim est
 publica persona ⁊ loquit̄ ad om-
 nes fideles de ecclia. **S**imiliter re-
 spondere debet in p̄sona ecclie. ⁊ cū
 spiritu tuo ⁊ deo gr̄as ⁊ amen

Vn̄ sit assumptū dñs vobiscū
 Capitulum .xlj.

Hoc aut̄ verbū dominus
 vobiscum p̄p̄riū est sacer-
 dotum. ⁊ est sumptū a li-
 bro ruth vbi booz dixit melloibus
 suis. **D**ominus vobiscū. vbi signifi-
 catū est q̄ sacerdos s̄bditis suis. ⁊
 prochiāis debet dicē dominus vo-
 biscū. **A**lij autē clericū loco illozū
 verborū dicēt. **D**ñe exaudi oratio-
 nem meā: ⁊ clamor meus ad te
 veniat. **D**yaconus vero cum legit
 euangeliū p̄pter reuerētiam euā-
 gelij dicat dñs vobiscum. **E**p̄us at̄
 qui p̄cipuus est vicarius xp̄i.
 dicat **P**ax vobis. hac enim voce
 sus est dominus ad populos. s̄z hoc

tm̄ semel dicat in missa. v̄t intelli-
 gat q̄ licet vicarius sit xp̄i. dēt ta-
 men minoribus se conformāe. ⁊
 ideo dicat dominus vobiscū sicut ⁊ a-
 lij. **Q**uādo autē se vertit ad altare
 deponit mitrā ⁊ baculū. quia tūc
 cum humilitate causā agit popu-
 li ad deum. quādo autē se vertit
 ad populū: tūc mitrā habet ⁊ ba-
 culum. q̄ tūc agit cum p̄tate cau-
 sam dei ad populū. **S**acerdos aut̄
 quādo dāda est pax. dicat: pax
 domini sit semp vobiscum. ad sig-
 nificandū q̄ nō debet quis vel ad
 pacē vel ad eucaristiam accedere
 nisi ad omnes pacē habeat pecto-
 ris. **E**st em̄ triplex pax. sc̄z pax
 pectoris: per quā homo dimittere
 debet omnē rancorem omnibus.
 pax est temp̄is que quādoq̄ no-
 cet quādoq̄ prodest. **E**t pax eter-
 nitatis: que est in patria. h̄ac tri-
 plicem pacē deus tetigit in euan-
 gelio cum ait. **P**acē meam do vob̄
 pacē meā relinquo vob̄. **N**ō quō
 mundus det ego do vobis. **P**er p̄-
 m̄ā notatur pax eternitatis: quā
 vocat dominus pacē suam. **P**er se-
 cūdā notat̄ pax pectoris quā vo-
 cat dñs reliquias pacis. **T**ercia ē
 pax temp̄is: quam dominus vocat
 pacem mūdi cū ait. **N**on quomō
 mundus dat ego do vobis. **E**t quae-
 cum sacerdos dicat. pax domini sit
 semp vobiscum: bis dicat. **A**gnus
 dei miserere nobis. ⁊ tercio dicat.
Agnus dei dona nobis pacē. ⁊ af-
 signatur ratō h̄js versibus. **A**g-
 nus ab agnosco vel ab agros qd̄
 pietas est. **A**gnouit patrē. mortū
 patrē genitricem. **D**um prouidit

ei mundū pietate redemnit. vn̄ de
bis in missa miseri posim⁹ agnū
Tercia ppetuā pacē sibi posat ab
agno.

De bñdictōib⁹ nocturnis.
Ca. .xljij.

Debent etiā oēs dicē Iu-
be dñe bñdicere a postea
bñdictōne dare Est autē
constitutō ecclie q̄ i quolibet noctur-
no prima de p̄re. secunda de filio.
tercia de sp̄sancto debet eē bñdi-
ctio Tñ si legat⁹ expositō euange-
lij bñdictio erit euangelica. vt
fons euangelij repleat nos dog-
mate celi vel Sancti euāgelij le-
ctio sit nob̄ saluta p̄tectō Penul-
tima autē bñdictō in multis eccl̄is
ē ista sp̄ Diuinū auxiliū maneat
semp nob̄iscū Vltima autē bñdi-
ctio ē ista Ad societate ciuiū sup̄
noy p̄ducat nos rex āgeloy Nō
autē q̄libet dēt sibi nouas bñdicti-
ones face. q̄ ille q̄ sūt ab ecclia in-
stituta maiore hnt v̄tutē. **P**re-
terea ē notanduz q̄ ē interpositio
cū d̄r Iube dñe bñdicē. q̄ hoc no-
mē dñe it̄rpoit⁹ Est ei vnū v̄bū
positū iube bñdicē. a sic delect⁹ Iu-
beo bñdicere. iube bñdicere. iussi-
bñdicere. a est idē qd̄ bñdico be-
nedicis bñdixi Vñ cū dicat lector
Iube dñe bñdicere idē est ac si di-
ceret bñdic dñe. simile ē v̄rbū cō-
positū Iubeo saluaē. iussi saluaē a
sigt idē qd̄ saluta tas tat Vñ poe-
ta Vrbis amatorē fuscū saluaē iu-
bem⁹. i. salutam⁹ Sz sūt q̄dam q̄
dicūt Iube dñe bñdicē dicentes.
q̄ p hoc q̄si cū deo loq̄mur Sz di-
cere debem⁹ dñe qz oī lpi dicimur

domine bñ. Sed hoc inuentū fu-
it a q̄busdā monachis q̄ abba-
tes suos vocat dños sed hoc nichil
ē Decor dñs est significatiua nec
in aliq̄ inuenit̄ aucte Vnde possu-
m⁹ oēs vocare dños. sicut dicim⁹
Dñs papa. dñs rex. dñs p̄tifer.
Ite de bñdictōib⁹ noctur-
ms. a q̄re ad Tu autē domine mise-
rere nr̄i respōdeat Deo gr̄as.

Capitulū .xljij.

Solet em̄ q̄ri q̄re i fine le-
ctōis cū d̄r Tu autē domine
miserere nr̄i. respōdeat Deo
gr̄as. videt⁹ q̄ pot⁹ d̄at dia Amē
sicut ad alias r̄ndet orōnes Inf̄
ptat⁹ at amen sine defectu. vt sit
Iesus. vt sit sine fine. vel ita ē. q̄a
amen q̄nq; ponit⁹ de p̄catue quā
doq; affirmatiue **A**d p̄dictā ve-
ro q̄stionē d̄dm est q̄ cū d̄r Deo
gr̄as. non respōdet ad illam orō-
nē Tu autē domine. sed ad finez p̄-
cedētis lectōis a agim⁹ deo gra-
tias. de hoc qd̄ lectū ē Cū ḡ clerici
ad cōfessionē venerint. diligenter
ab eis inq̄rēdū ē quō h̄as suas
dixerit. a q̄liter in ordib⁹ suis mi-
nistrauerit. a iūgēdū ē negligē-
tib⁹ vt suppleat p̄termissa Lay-
as oib⁹ iūgēdū ē q̄ singul⁹ die
b⁹ maneat v̄spe dicat orōnē dñi
cā a simbolū aplōy. s. Credo i deū
cē. a signet se signo scē cruas di-
cētes In noie pa. a fi. a. s. s. amen
a q̄tēs ad mensā sederit abū suū
bñdicat a sic sc̄ut gr̄as deo agat
Narrat ei bt̄us greg. Qz cū qd̄ az
mulier esset demomaca a sac̄dos
adiurasset demonē vt exiret. r̄spō-
dit demon Facis michi iniuriam

per me aut in hanc mulierem non
itroiu si ipa me immisit. Cum enim
sederet in orto super lactucam: mulier
ingressa videns lactucam accepit eam
sine benedictione et me simul cum la-
ctuca comedit. Preterea dicendum
est lapsus ut quies comedit ali-
qua deo deest eleosina. Maledicta
enim mensa in qua christus non fuit.

Periculū in officio sacerdotū
Capitulū xlv.

Post hoc dicendum est de peri-
culū que sepe accidunt circa
officiū sacerdotis. Cōtingit
enim quāquā quod cum sacerdos puenit ad
egrotū non potest loqui egrotus: et du-
bitat utrum debeat ei dare eucari-
stiam: quod confessionē eius non hūit.
Et nemini dēt dari eucaristia nisi
penitenti. Vñ si aliq̄s impenitēs
manifeste petit eucaristia: non dēt
ei dare. Si quis verbis exteriorib⁹
fidem christi confiteatur: et in priuato di-
cat sacerdoti: non adhuc possum peni-
tere de hoc peccato: non potest ei sacerdos
eucaristia in publico negare: sed
moneat exactorē timē. Exactor ei
est qui instanter petit eucaristia: et
tū non vult penite in priuato: et il-
le idē dicit pinguis terre: et in ta-
li casu est exactor pplexus inter duo
peccata mortalia. Si enim corpus christi
sumit: mortaliiter peccat quod indigne
sumit: et iterum si non sumit peccat
mortaliter: quod penitere tenetur et
sumere. Quāquā enim penitenti propter
enormitatem delicti precipitur a sac-
dote ut abstineat ab eucaristia vs-
que ad pacatam penitentiam vel partem pe-
nitentie: vel etiam vsque ad exitum vi-

te sue. Credimus autem quod si egrot⁹
loqui non potest et si per aliqua certa
indicia intelligat eum sacerdos es-
se penitente: debet ei dare corpus
christi: quia illū reputare debemus con-
fessum: qui si posset confiteri vellet.
Sicut ecclesia illum esse reputat ba-
ptizatum qui desiderat baptizari: et
non est qui eum baptizet vel propter
defectū aque vel propter aliud impe-
dimentū.

Item vnde supra
Capitulū quadragēsimū sextū

Item est aliud periculum: quod
sepe contingit quod infirmus
nullū potest retinere cibū: et
si sumeret eucaristia statim reice-
ret: et ita nihil ei prodesset cum eum
deglutire non posset. Vñ quoddam
contigit miraculū circa mauriciū
parisiensē episcopum. Cum enim in ex-
tremis laboraret: et nullus cibum
deglutire posset: sacerdotes ipsum pie
deludere voluerunt: et non consecratā
hostiam sibi porreperunt. Ipse autē
dixit: non est hic dominus meus.
Item similiter non consecratam ei
porreperunt hostiam: et respondit ut
prius. Ad vltimū vero corpus christi
verum ipsum porreperunt: et ipse pro
spiritum sanctum eductus respondit.
Vere hic est dominus meus: et ita
sumpsit corpus christi. Credimus au-
tem in predicto casu quod licet egro-
tus non possit deglutire: tamē si gu-
stus suus fuerit immutatus pro
sum forme panis vel vini satis su-
psit corpus christi. Cautē tamen
prouidendum est ne reiectio illa
effundatur: sed in mundo vase

recolligatur et oburat. et obustio
in sacraio mittatur Si aut alicui
propter gulositatem contingat vomitus
post eucaristie sumptionem sicut con-
tingit sepe in paschali tempe De-
bent layci in confessione instrui ut
reiectionem illam colligant et combu-
rant et ad sacrarium deferant Et si
hoc ex crapula et gula et non ex in-
firmitate contingit debet iterum in a-
lio quadragesimali aliam quadra-
gesimam inapere. et peracto ieiunio
iterum communicare Si vero hoc sacer-
doti contigerit: multo magis puniendus
est. propter hanc causam institutum
est in ecclesia. ne consecratio fiat
in calice cupreo vel stanneo. quia
tale metallum puocat ad nauseam
Similiter institutum est ne fiat
consecratio in vase ligneo. lignum
enim porosum est et possent aliquid gutte
vini consecrati poros ligni subintrare.

Item unde supra.

Item aliud quicquid accidit pe-
riculo. scilicet quod aranea incidit in
calicem siue musca venenosa. quod
tunc sacerdos faciet Legitur de quodam
sacerdote quod superstit totam araneam cum
sanguine domini. nec sensit lesionem. sed
hoc non est terribile ad consequentiam
quia non debet sacerdos temptare dominum
ut faciat pro eo miraculum Magnam
enim esset miraculum si sumeret vene-
nosum aliquid et non moreretur vel sta-
tim reiceret Comburet autem quicquid est
in calice cum ipsa aranea. et mittet in
sacrum Vel tamen est ut aranea obu-
ratur pro se. et forma vini pro se Pro-
pter hanc autem causam institutum est quod calix
et ipsum altare mundo pane coopian-
tur et nunquam se diuino celebrantur. scilicet

aere nudo. ne etiam immunde aues
superuolare possint.

Item unde supra

Item contingit quicquid quod calix in
manu sacerdotis cadit et ef-
funditur. et tunc sic dicit canon si hoc
pro negligentia contigerit sacerdotis
debet penite quodraginta dies in aqua
pane. si transierit effusio pro prima et
secunda pallam altaris Si autem
pro vna transierit. per viginti dies
penitebit Sacerdos autem debet lam-
bere et fugere et extrahere quantum potest
effusionem ab ipsis pallis Et si potest
extrahi illa pars palle debet comburi quod
per tale mactata fuerat effusio
nem Si vero ad lapidem puenerit de-
bet lapis abradi et abrasio in sa-
crarium mitti Propter hanc causam
institutum est. quod ad minus super alta-
re due sint palle benedictae. sed et
non benedicta apponitur ut bibat
sudorem et immunditiam lapidis
ne ad pallas benedictas perueiat.
Sudant enim sepe lapides et praeci-
pue marmorei. quando aer spissus
est et madidus Propter hanc cau-
sam institutum est etiam ne quis ce-
lebrat in nauis. quia propter motum
nauis possit calix cadere Propter
eamdem causam institutum est etiam
ne quis celebrat nisi super firmum
lapidem. quia dixit dominus quod ecclesia
fundata est super firmam petram.
Et ideo nullum altare debet conse-
crari nisi bene firmatum sit super ba-
sim aliquam in terra fixam. vel si
altare sit portabile debet firmiter
coniungi in aliqua capsula lignea
vel alia. et si motus fuerit lapis ab
illa capsula perit tunc benedictio. et debet

item lapis firmari a consecrari an
q̄ sup ipm celebrat. Debet et eē
lapis tāte quātītatis. q̄ calix stās
sup ipm nō possit attingē lignuz
capse ex aliqua pte. Tm em sup
firmā petrā. vt predīctū est cele
brari debet. **T**ata etiam ē virt⁹ in
petre firmitate. q̄ si aliqua fuerit
dedicata ecclia et aliquo mō mai⁹
altare motū fuerit. perit tota bene
dictō. iterum dedicāda est ecclia.
Vn si excommunicatus sup altare
consecratū celebrauerit: nō est alia
pena nisi vt moueat illud altare
q̄ sic perit tō consecratō. Ad hoc ei
instituta sūt altaria portatilia vt
possit celebrari in loco nō consecra
to tempe necessitatis. vt in expeditō
ne vel in alicuius magni vici in
firmitate. In hoc casu bñ pōt cele
brari in tētorijs a cameris nobi
lium. **T**amē negligentia ē si aliq̄
mō accedere possint ad eccliam ali
quā a ibi audierit nō accedat. Itē
aliud est periculū si incipiat egro
tare sacerdos cum celebrat in al
tari. ita vt opus inceptū p̄ficē nō
possit. In tali aut casu si p̄ns ē ali
us sacerdos perficē debet. a ibi inci
piet vbi egrotans sacerdos dimi
sit si indicat p̄ vbi dimisit. Si ve
ro nō p̄t indicat ibi incipiet vbi p̄
certa siḡ priorē crediderit dimis
se. Si aut sacerdos nō est p̄ns: ex
pedietur vsq; ad crastinū a cleric⁹
qm̄ qd poterit alij vbi debeat inci
pere indicet sacerdoti. **I**te est ali
ud piculū. si ita negligent eucari
stiaz sacerdos t̄posuit. q̄ mus vel
vermis venenosus accedat. a for
mā panis corrodat. **S**z in tali ca

su hostia illa nō debet sumi p̄t pe
riculū veneni s; comburi debet. et
in sacrariū mitti. a sacerdos tal a
celebratōne nisse ad min⁹ p̄ sep
tē septimanas debz abstinē. **N**ūc
aut institutū est in ecclia vt eucari
stia sit s̄b clauē consecra ne mures
vel vermes possint attingē. a ecclia
ne possint fortuarie accedere a sua i
de veneficia vel sortilegia facē. **O**b
eādē q; causā statutū est vt fons
baptismatis bñ sit cooper⁹ a cu;
aliquo repagulo consecratus.

De matrimonio

Capitulū q̄dragēsimū septimū

Interatu de p̄ma q̄ vnū
est sacramentū a de alijs
ecclā trib⁹ diximus sacra
mentis. sc; de baptisate a de or
dine a de eucaristia. Restat adhuc
alia tria sc; m̄rimoniū. confirmatio
a extrema vñctō. **E**st aut matrio
niū coniūctō maris a femine legitia
indissolubile vite retinēs consuetu
dinē. **D**icit autē pot⁹ m̄rimoniū
q̄ p̄rimoniū. **M**ater em plures su
stinēt āgustias. in portādo. gr̄an
do. a nutriendo puulū q̄ vir. p̄pe
tū dicit pōt coniūgiū. quia eque per
tinet ad virū a ad feminā. **L**egiti
mā autē coniūctōnem facit consensus
quia sicut dicit in canone. solus
consensus facit m̄rimoniū. **A**liud tñ
est consensus aliud matrimonium.
Sunt aut ista duo vnū m̄rimo
niū vnus consensus viri alter mul
eris. quādo sc; simul consentiunt in
perpetuā copulam. **M**atrimonium
aut siue coniūgiū est illud vinculū
q̄ firmiter simul ligati sūt ex consē
sibus. ortum ē illud vinculum in

duobus simul sicut uno vinculo a
 liquo duo colligantur. Est autem consen-
 sus aliquo interpretatio ut si quis
 det fidem de aliqua ducenda et post
 ea agnoscat eam carnaliter. Quomodo
 vero potest interpretari in ipsa car-
 nali copula mutuus interuenisse
 consensus. et ideo ibi verum dicitur esse ma-
 trimonium. Patet ergo quod vir et mu-
 lier contrahere possunt matrimonium inter
 se sine sacerdote. et omnibus aliis in quibus
 cunq; loco dummodo consentiant in perpe-
 tuam vite consuetudinem. Tamen propter
 reuerentiam matrimonii multa sunt
 addita ad securitatem et solemnitatem.
 Debet enim in ecclesia fieri tri-
 plex denunciatio. antequam vir et mulier
 coniungantur. utrumque coniungi possint le-
 gitime et hoc propter magnam securi-
 tatem est factum. Si enim postmodum
 accusetur matrimonium. illi qui presentis
 fuerunt quando denunciatio facta est. et
 tunc tacuerunt. nichil postea dicere
 possunt. nec testes esse in illud matri-
 monium. Item nisi matrimonium contra-
 heretur in facie ecclesie cum solemni-
 tate et sacerdotis benedictione et anu-
 lo immisso et velamine. nesciretur
 an matrimonium esset vel non. et non
 in magna reuerentia haberetur. Sta-
 tutum est etiam in ecclesia quod si aliqui si-
 ne solemnitate ecclesie inter se contrahant
 non debent haberi vel dici inter eos matri-
 monium: donec coram ecclesia cum solem-
 nitate coniungatur debita.

De consensu veri matrimonii.
Capitulum XLVIII.

Quod autem talis forma contrahendi
 matrimonium ut scilicet vir di-
 cat mulieri Accipio te in
 mea. et mulier respondeat Accipio te

in meum. tunc verum est consensus per verba
 de presenti et verum matrimonium. Si autem
 dixerint Accipiam te in mea vel me-
 um. non verum est consensus per verba de
 futuro et nullum matrimonium. Pre-
 terea quando apponitur conditio. caute debet
 attendi. quod potest esse talis conditio que eua-
 cuat substantiam matrimonii. licet enim con-
 sentiatur per verba de presenti. ut si dixe-
 rint inter se Accipio te in meum vel in
 mea tali conditione quod sterilitatem
 procurem. ut nunquam generare poterit pos-
 sumus. tunc nullum inter eos est matri-
 monium. quod talis conditio in substantiam est ma-
 trimonii. Similiter si dixerit aliquis.
 Accipio te in meum hac conditione quod
 liceat mihi cum alio viro dormire: nul-
 lum est matrimonium. ut multi dicunt.
 Sed si dixerit mulier Accipio te in
 meum si occidas illum vel illum hominem:
 matrimonium est. Illa enim conditio non
 est in matrimonium substantiam. et ideo in ta-
 li casu teneatur licet fragilem il-
 licitum.

Quod etiam quod consensus in matri-
 monio non solum debet esse verborum
 sed etiam animorum. Unde si quis fide
 dicat Accipio te in mea et in animo
 suo non consentiat. sed hoc ideo dicitur
 ut eam corumpat. non est ibi matri-
 monium quantum ad deum: sed quan-
 tum ad ecclesiam matrimonium est. si
 coram ea factum est. Deus enim diu-
 dicat de occultis. et homo iudicare
 non potest nisi de manifestis. Dili-
 genter ergo debet sacerdos inquirere
 quomodo de talibus est suspicio cuius
 modi consensus inter virum et muli-
 erem interuenierit. Quod vero dicitur
 Indissolubile vite retinens consue-
 tudinem. non est intelligendum de

omni matrimonio **E**st em̄ quod
dam matrimoniū im̄iatū vt qñ
fit consensus p̄ verba de presenti
Et est quoddā cōsumatū. vt qñ
interuenit copula carnal̄. a sunt
ambo in fide catholica. primū est
solubile **I**n primo eī casu. s. quā
do post cōtractū per verba de pre
senti ante carnalē copulam bene
pōt vir vel mulier intrare religio
nem altero inuito. a solutū ē ma
trimoniū. a persona que relinq̄t
in seculo acapere p̄t aliaz sicut dī
cunt canones. sed hoc fieri nō pōt
nisi infra sex menses. postea vero
neutro licet **S**imilit̄ matrimoni
um per carnalē copulam cōsuma
tum in dispari cultu solui potest.
vt si iude⁹ vel iudea conuerti ad
fidem velit a altera p̄sona nolue
rit **D**icit enim canō q̄ cōtumelia
creatoris viculū soluit matrimo
niū circa illū qui relinquit **V**nde
infidel̄ in infidelitate sua t̄manēs
nec fidelē sequi volens adhuc ma
trimonio obligatur. a si alij adhe
serit: adulteriū cōmittit **F**idel̄ au
tez penit⁹ est a vinculo matrimo
niū absolut⁹ a aliam ducē potest
personam. s. fidelem **S**i tñ infidel̄
habitare voluerit cū fideli pacien
ter sine creatoris cōtumelia a xp̄i
amitatis. nondū solutū est matri
moniū. quia sicut dicit paul⁹ apo
stol⁹ pōt vir infidel̄ p̄ mulierē sal
uari fidelē. a similit̄ infidel̄ muli
er per vix̄ fidelem **V**nde bonū ē
in hoc casu eos cohabitare **Q**ui
dā tñ dicunt q̄ ouersus ad fidē si
nolit reape infidelez cohabitare
volente: peccat mōrliter. qd̄ credi

mus eē vix̄ cū sic h̄eat certā spem
eam cōuertendi **A**lij tñ dicunt si
cut etiā videt̄ velle glosa sup̄ pri
maz epistolaz ad corinth̄. **Q**z cū
sus ad fidē liate p̄t dimitte v̄porē
cōverti nolentez siue cohabitare
velit siue nō **D**icit tñ sciendū q̄
si cōiunx̄ fidel̄ v̄l ad fidē ouersus
fuerit aliū vix̄ v̄l v̄porē sibi ma
trimoniliter cōiungē nō potest. n̄
in trib⁹ casibus **P**rim⁹ si cōiunx̄
infidel̄ nolit habitare cū fideli **S**e
cundus si vult cohabitare s̄ non
sine cōtumelia creatoris **T**erc⁹ si
infidel̄ interet̄ fidelez ad infideli
tatem trahere p̄ quēlibet horū ca
sū soluitur viculū matrimoniū
etiā a n̄q̄ aliud cōtrahatur. a si
coniunx̄ infidel̄ ante scdm̄ cōtra
ctum cōuerteretur. nō liceret fide
lem aliud cōtrahere matrimoniū
sed manere cū cōiuge inde infide
li **Q**uod autez dicitur supra epi
stolam ad corinth̄. intelligendū
est de illis de quib⁹ non est spes a
liqua cōuersionis **S**i vero im̄ia
atū matrimoniū fuerit cōsumma
tū a ratūm nūq̄ separari possent
eis viuentibus quantū ad s̄bitā
tiam sed quantū ad cohabitatio
nem salicet causa fornicatōis v̄l
ex pari consēsu **S**i em̄ mulier for
nicata fuerit bene potest vir eam
relinquere quantū ad thozuz. a si
adulterium fuerit manifestū. ita
q̄ pb̄ari possit. a quantū ad om
nia necessaria. sed ea viuente ali
am non potest ducere. sed eandēz
si voluerit sibi reconciliari pote
rit **I**dem enim iudiciū est de mu
liere **S**imiliter si ex pari consēsu

religionē intraē voluerint solui
 m̄rimoniū q̄ntū ad cohabitatioēz
 sed neuter sine altero intrabit re
 ligationē. q̄ sicut dicit canō. nō pōt
 altera ps manē in seculo altera
 ī clauſtro Tamē sicut dicit canō
 si altera p̄sona ita senio sit confe
 cta q̄ nulla possit haberi suspicio
 de ea fornicatōnis bene p̄t manē
 in seculo: a altera pars in clau
 stro Remanēs tamē in seculo cō
 tinentiā vouē debet Si autē mui
 ta muliere r̄ligionē vir intrauit:
 ip̄m extrahere etiā tonsuratiū cu
 cullatū poterit.

¶ Neuter alterz relinquē p̄t
 Capitulū .xlix.

Duplex autē casus est in
 quo neuter alterz pōt di
 mittē. causa scz fornicati
 omis. vt si alter fornicet p̄pter de
 fectum alterius. vt si vir reddere
 debitū nolit v̄poi. similiter si vter
 qz fornicat: neuter alterz relinq̄
 re potest Crimina em̄ criminibz
 comp̄santur.

¶ De matrimonio paruuloz
 Capitulū quinq̄gesimū.

Ut autē ad p̄ora redeam⁹
 sciendū ē q̄ cū in puulis
 cōsēsus esse nō possit quia
 nesciūt quid faciūt. nullū ē inter
 eos matrimoniū Sustinet tamē
 q̄nqz ecclia cōiūctōnē taliū p̄pter cō
 federatōnē nobiliū vel p̄pter bonū
 pacis v̄l aliā ecclie v̄tilitatē Cuz
 autē ad annos discretōnis p̄uene
 rit se relinq̄re poterūt. v̄l tūc cōsē
 tire ad inuicē si volūt Si tñ alteā
 p̄sona in ānis discretōnis fuerit
 a etatis altera minoris. o3 q̄ ma

ior donec minor ad ānos discretō
 nis veniat expectet. a tūc minor
 si voluerit cōdicē poterit Sz si tunc
 minor cōsētiē velit. maior nec tūc
 p̄t nec pri⁹ potuit recedē. q̄ sp̄ li
 gat⁹ fuit Itē dicit canō q̄ triplex ē
 bonū cōiugij. s. fides p̄les a sac̄mē
 tū fides vt neuter alteri faciat in
 iuriā ī corpe suo. s3 cū vetul⁹ cōhit
 cū vetula nō ē bonū cōiugij: quia
 spes p̄lis nō ē ibi Vñ sciendū q̄
 m̄rimoniū p̄mo fuit ad necessitatē ī
 stituti. q̄ nō p̄uidit dñs aliū mo
 dū multiplicādi filios adoptōnis
 Nūc at̄ m̄rimoniū cōcessuz ē ad re
 mediuz vt ait aplūs **¶** Del⁹ ē em̄
 nubē q̄ v̄ri Et itēz. vnusquisqz
 suā vxorē h̄eat p̄pter fornicatōem
 Sz mix⁹ ē quō sac̄mentū d̄z eē bo
 nū cōiugij cū ip̄m cōiugiu sit sacra
 mentū Sz ad hoc dicendum q̄ ibi
 duplex sac̄mentū est. q̄ ip̄m m̄ri
 moniū sac̄mentū ē cōiūctōis xp̄i
 a ecclie Insepabilitas at̄ m̄rimo
 niū aliud ē sac̄mentū: significat
 em̄ insepabilitatē xp̄i a ecclie.

¶ De impedimētis m̄rimoniū.
 Capitulū quinq̄gesimū p̄mū.

Sunt at̄ impedimēta m̄ri
 monij. s. ordo. habit⁹. dis
 par cultus. error p̄sone.
 error cōditionis. ligatio. cognatio
 carnal. cognatō sp̄ualis. interdī
 dum ecclie Quedā autē istoz m̄ri
 moniū ipediūt cōhēdū a dirimūt
 cōtractū vt ordo h̄it⁹ cognatio. q̄
 daz ipediūt cōhēdū s3 nō dirimūt
 cōtractū. vt votū simplex a q̄dā co
 gnatio sp̄ual. de quibus dicit in
 feri⁹ Est autē quoddā votū necessi
 tatis vt votū baptisimi. quoddā

voluntatis. ut votū continentie et absti-
nentie. et tale votū sic describitur **V**o-
tū est pmissio melioris boni cum de
liberatione animi voce vel ope fir-
mata **T**ria enim dunt eē in voto. mē-
tis receptio. cordis deliberatio. vo-
cis pñciatio **P**romissio melioris
boni dico. quod nō dunt mala uereri.
et si uerent nō dunt impleri **V**n ca
nō dicit **I**n mal pmissis rescide si
deus in turpi voto muta decretū **T**o
em dicit pmissio melioris boni. quia
illa que sunt in pcepto vel in phi-
bitōne nō solent uereri. quod quilibet
tenet illa adimplere: sed ea que
sunt de consilio ut ieiunare. conti-
nere. religionē intrare. uereri so-
let **A**d consilia enim implenda. nō
tenet aliquis nisi uoluntarie ad-
huc se affixerit **C**ū deliberatōe ani-
mi dico. quod si quis incaute per obrep-
tionē uerit aliqd nō est votum
To autē dico ore vel ope firmata.
quod licet aliquis nichil dicat. per ali-
quā tñ susceptōne cordis vel ha-
bitus votū suum confirmare potest. si
cut et mut per aliqua indicia consen-
sū suū confirmare potest matrimonio
Votū aut aliud est simplex aliud
solemne **S**olemne uero est quod
fit in facie ecclesie cum aliqua so-
lemnitate ut cum aliquis ordinē
suscipit vel habitum religionis. et
ut cum aliquis facit pmissione
suas in manus episcopi vel sacer-
dotis. vel super altare. et tale votum
semper impedit matrimonium con-
trahendum. et dirimit contractum.
Si uero de continentia fuerit. si de pe-
regrinatione. vel de ieiunio vel ali-
quo consimili. nullū est impedimē-

tum matrimonij **D**e uoto autē sim-
pliciter dissentō est iter doctores. quia
votū simplex est sicut quod dicitur quod
facit per se sine omni sollemnitate. et tale
impedit matrimonium contrahendum: sed
nō dirimit contractū **A**lij dicunt. quod
qui sic uerit eque se obligat quā-
tū ad deū. ac si magnā adhibeāt
solemnitatē. et post tale votū nul-
lū est matrimonium quantum ad deū.
sed quod per baronem nō potest tale votū. ecclesia
reputat eē matrimonium et cogit ob-
seruari **D**icunt etiam quod votū sim-
plex est illud: quod fit per uerba de
futuro. ut cum dicit aliquis uoueo
quod intrabo religionem vel contine-
bo me post talem et talem uirum
Sic autem uouens ante talem
terminum contrahit matrimoni-
um. quia fortius est matrimoni-
um: uicium tenet matrimonij
et non votum **N**ec est ratio quia
qui uouet de futuro: promittit quod
dabit deo continentiam et nō dū-
dat **S**ed quia qui uouit per uer-
ba de presenti: statim quod uo-
uit dat deo. et facilius reuocatur
promissum quod datum. sed peccat
mortaliter contrahendo. quia nō
soluit deo quod promissit **P**atet
ergo quod consensus iste in matrimo-
nium est peccatū mortale. sed ta-
men ex illo ortum est quoddam
bonum. scilicet matrimonium quod
semper est bonum quando est ue-
rum **S**i tamen moriatur mulier
reminiscere debet primi uoti et ip-
sum persolvere debet. nec de iure
postea sicut nec prius potuit ma-
trimonium contrahere **S**i tamē con-
traxerit tenebit matrimonium. sed

gravis est ei iniungenda p̄na
Notādum vero q̄ mulier viri
ē a nō pōt aliqd̄ sp̄ciale ieiunūz
p̄ter om̄nia am̄ ieiunia. a si vel
p̄ sacerdotē vel per votū mulieis fa
ctū fuerit. vir totū si cōsētire non
vult immutabit Tenet̄ etiā mu
lier in tali statu tenē corpus suū
vt sit abile ad reddendū viro car
nale debitū Similit̄ si puer iuni
or fecerit votū p̄nt pater a m̄ re
uocare si infra ānos discretionis
a pubertatis fuerit factū Sūt an
im pubertatis in viro quatuordec
im. in femina duodecim

Si h̄i qui intrāt religionē pos
sint strahere matrimonū.

Capitulū .liij.

Overit̄ aut̄ de h̄is qui in
trant religionē ad exp̄i
entiā vtz̄ expleto anno
si exierint m̄rimonium strahere p̄nt
Et dicit̄ vn̄ canō q̄ tal̄ qui sic ex
it post annū nō pōt manere in se
culo: sed debet cogi vt m̄tiorēz re
ligionem intret: ex quo illā quaz
elegerat sustinē nō pōt Cum em̄
habitum et tonsurā assumpsit in
telligebat̄ votum fecisse in gene
rali: vel ad illam vel ad aliā religi
onem Alius canō dicit̄ q̄ si expe
rientia fuerit alicuius ingressus:
pōt si vult exire. a ad seculū rediē
et matrimonū cōtrahere a filios
generare Nec autē ita soluit̄ con
trarietas Si tal̄ quādo ingressus
ē religionē tacuit nec ore exp̄res
sit q̄ votū fecit: ad seculū rediē nō
poterit: sed ad m̄tiorē debet apel
li religionē Si aut̄ voluntatē suā
expressit a sibi iuris sui libertatē

ēt̄inuit: dicēs sc̄atis. q̄ nullo mō
votū facio sed p̄ hūc annū ordinē
experiri volo. qui si michi non pla
cuerit ad seculū redibo Vn̄ postea
si manē noluerit: matrimonium
pōt strahere **N**otandū etiā q̄ si
aliquis vel aliq̄ in feruore egritu
dimis votū fecerit a habitū assum
pserit. cessante illo feruore habi
tū reicē: a si reditus etiā habue
rit ecc̄iasticos recuperare poterit Pre
sumit em̄ canō q̄ votum illud nō
fuit discretū nec ex certa animi de
liberatōne factū. p̄apue si cōsistit̄
q̄ vana locut̄ fuerit. a p̄turbatā
mentē in illa egritudine habuēit
Vn̄ tale votūz nō impedit m̄rimo
niū Verūtamen si postea ad cōfes
sionem venerit. inquiet̄ sacerdos
in quo statu fuerit mentis q̄n̄ vo
uit a habitū assumpsit Ip̄e em̄
seipm̄ deape poterit. sat em̄ si fa
nam mentem tūc habuit: quā si
habuit animā suā misvotū ob
seruet dānificabit. licet ecc̄ia cui
de hoc cōstat ip̄m ad obfuaōez vo
ti nō apellat **P**reterea notādūz
q̄ apostata q̄ relinq̄t habitū reli
gionis a egredit̄ ita odiosa ē per
sona: ita q̄ nec etiā pater vel fra
ter p̄t eū recipē in hospicō vel i mē
sa. p̄mmo dicit̄ canō q̄ excomuni
cari dūt si receperit fugitiuū. si vo
reperit filiū n̄ religiosū s̄ aliq̄ alio
mō excomunicatūz sustinet̄ ecc̄ia
Nā talē n̄ tenē p̄a m̄ filiū vitāē
De conanguinitate a ei⁹ impedi
mento. Ca. .liij.

Equit̄ de cōanguinitate.
Cōanguinitas at̄ ē v̄m
culū diuisaz̄ p̄sonarum.

carnali ppagatione tractū. ab eo
 dem stipite descendētū. ita q̄ nō
 excedat septimū gradū. S; mō di
 stinguē vsq; ad q̄rtū. **L**inea est
 ordmata collectō p̄sonaz. s̄s̄ḡui
 mitate iūctarū. diūsos grad⁹ in
 se ctinens. a eos s̄m nūez ab v
 mitate stipitis distinguēs. **E**t est
 p̄ma linea ascendētū in q̄ sunt
 p̄i au⁹ ab au⁹ ac. **S**ecūda descēde
 tūm in q̄ sūt filij. a cetēi q̄ inferio
 res n̄i sūt. **T**ercia linea ex trans
 uerso posita etiā est duplex. **V**na
 em̄ orit̄ a nob̄ a p̄tēditur in frēs
 nr̄os a successiones eoz. **A**lteā a
 supiorib⁹ nostris oritura in frēs
 eoz p̄tēditur a eoz successiones.
Ab inferioribus nō est linea. q̄
 omnes q̄ ab inferiorib⁹ nascunt̄
 a nob̄ descenderūt. **G**radū canoni
 cū due p̄sone cōstituūt. q̄ tal gra
 d⁹ distinguē ad h̄c vt sciat̄ in
 q̄s p̄sonas possunt eē nuptie q̄ el
 se nō possunt n̄ in̄ duas p̄sonas.
Gradū legalē v̄nica facit p̄sona
 q̄ tal ḡdus distinguē ad h̄c vt
 sciat̄ q̄ persona possit v̄nicuiq; p̄
 sone succedē i hereditate. succedit
 quādoq; vna v̄ni. **G**rad⁹ canoni
 c⁹ est c̄pētēs h̄tudo s̄s̄ḡmitatis
 personaz. eq̄l̄iter per eandē lineā
 ab eodē stipite descēdētū. **G**rad⁹
 legalē ē c̄pētēs habitudo dist̄tie
 personaz. s̄s̄ḡmitate iūctarū q̄
 gn̄atōis p̄cessu distēt inter se cō
 gnoscatur.

Item vnde supra

Capitulū liij.

In linea ascēdente p̄hibent̄
 nuptie vsq; ad infinitū. **I**n
 linea; transuerso vsq; ad sep

timū ḡdū s̄m antiq̄s s; nūc vltē
 q̄rtū ḡdū m̄rimoniū ē. **P**rohibi
 te sūt ab aliq̄b⁹ personis filiter i
 linea descēdēte vsq; ad infinitum
 nuptie. **S**emp̄ em̄ idē; est s̄ḡuis
 q̄ descēdit ab eodē stipite directe
 per n̄ales successiones. **V**nde si a
 dā h̄odie viuēt. cū nulla persona
 in mūdo matrimoniū cōhere poss;.
 oēs em̄ sūt s̄ḡmis ei⁹ q̄ per dire
 ctā ab eo descēdūt successione. S;
 q̄ semp̄ magis ac magis varia
 tur s̄ḡis per lineas transuersas.
 iō q̄ sūt in ill̄ lineis cū peruenerit
 ad dist̄ntiā in canone cōstitutā.
 inter se bene possunt cōhere matri
 moniū. verbi ḡtia. **D**uo frēs ab
 eodem descenderūt stipite. **I**lli au
 tem qui a duob⁹ descenderūt fra
 tribus sūt idem s̄ḡuis cū stipi
 te sed nō ex toto idem sūt inter se.
Variatus em̄ est s̄ḡuis per diū
 sitatem duoz frat̄z. **G**rad⁹ autez
 canonic⁹ sic sunt distinguēdi. **S**ti
 pes nullū facit ḡduz sed persone q̄
 ab eodem p̄cedūt primū faciunt
 gradum. a sunt sibi iūcti in p̄
 mo gradu. vt duo fratres a due
 sorores. vel frater a soror. **P**erso
 ne autez que descendunt ab illis
 duabus sunt in secūdo gradu. a
 sequentes in tercio. a descēdētes
 ab illis sequentib⁹ in q̄rto. **Q**ue
 autem vltē ab illis descēdūt
 in nullo sunt gradu s̄s̄ḡmita
 tis ad inuicē. a ideo bene inter se
 possunt cōtrahere matrimonium.
Et est vulgaris regula talis.
Quotiens cum inter aliquas per
 sonas s̄s̄ḡmitas querit̄. recur
 rendū ē ad stipitē v̄n̄ ille p̄sone

descēderūt. a stipēs scz materia pa
ter ponendus est ī medio palme
a ples pcedētes ab illo stipite. s.
vel duo frēs vel due sorozes. vel
frater a soroz ponēdi sūt in dua-
bus iūcturis primis digitoꝝ du-
orum: quoz vn⁹ dicit medicus a
lius medius Deinde ponēdi sunt
fm ordinē ille persone que descē-
dunt ab vno fratre in sequētib⁹
iūcturis vn⁹ digiti vsqz ad sum-
mitatē eius Postea ille psonē q̄
descēdunt ex altero fratre pnen-
di sūt in ordinē in sequētib⁹ iun-
cturis alterius digiti vsqz ad su-
mitatē ei⁹ Ille ergo persone que
sunt in duabus pms iuncturis
scz duo frēs vel due sorozes. vel
frater a soroz hñ sunt in pmo gē-
du Ille vero psonē que i duab⁹
sequentib⁹ ponūtur iūcturis in se-
cūdo sūt gradu Et ille qui in ter-
cijs sūt iūcturis duoz digitoꝝ p-
dictoz ponunt: sūt in tercio gra-
du Ille autē que ponūtur in sum-
mitatib⁹ illoꝝ digitoꝝ sūt ī quar-
to gēdu Et ille que vlteri⁹ ab eis
descēdūt: nō sunt in aliquo gēdu
a ideo bñ pnt cōiungi Si autem
equalit̄ distant a stipite ille due
personē de quaz querit̄ cōsanguini-
tate tūc vtendū est hac regula
Consideranduz quoto gēdu distet
a stipite illa persona que magis
distat. a in eodē gēdu sunt ille per-
sonē de quib⁹ querit̄ Verbigra-
Sit vna persona in quarto gēdu
ex pte vnus fratris. a altera ī se-
cundo gradu ex pte alterius fra-
tris: illa ergo persona que est ex
vna pte in quarto gēdu: a illa q̄

est ex altera pte in secundo sunt
ibi adiuncte in quarto gēdu id ē
eque sunt vitandē inter se ac si es-
sent ambe in quarto Et fm hāc
regulā illa psona que est ex pte
vn⁹ fratris in secundo gēdu est a
altera persona que ex pte eiusdē
fratris est in tercio gēdu equaliter
attinēt illi persone que ex pte al-
terius fratris in quarto gēdu est.
quia illa que est in quarto gēdu
ex pte vnus fr̄is equalit̄ vitare
debet omnē personā ab alio fra-
tre descēdentem vsqz ad quartum
gradū. qz nulla persona que ab
vno fratre descendit vsqz ad qu-
tum gradum cōiungi pōt cū alia
psona que ab altero fratre vsqz
ad quartū gradū descēdit.

**De affinitate a primo eius ge-
nere. Capitulu. lv.**

Sequit̄ de affinitate Affi-
nitas autē est regularitas
psonaz ex nuptijs pue-
nēs omni carēs pntela Nuptias
autē h vocam⁹ omnē cōcubitū na-
turales siue fornicariū siue legiti-
mū Eque ei dicit̄ affinitas p for-
nicatōne. sic p legitimū mrimoni-
um. nō ei magis possuz cōhere cū
fr̄is mei fornicaria q̄ cū ei⁹ vxōe
si fuerit mortua Dicitur affinitas
quasi ad finitas: qz a fine vnus
cognatōis trāsit ad fines alteri-
us cognatōis p copulā carnis. si
cut hō a cōfimo vn⁹ puicē sepe tñ
sit ad fines alteri⁹ Sūt at̄ tria af-
finitatis gna q̄ fm hāc formatur
regulā Persona psonē addita p
carnis copulā gen⁹ mutata non
gēdu Verbigtia Ego hō fratrem

addatur ei vxor per carnalem copulā illa persona addita mutat gen⁹. q̄a nō est cōsanguinea sed affinis Gradū at̄ nō mutat. q̄a sic frater me⁹ ē michi i p̄mo cōsanguinitatis ḡdu. ita ei⁹ vxor affinis ē i m̄ p̄mo ḡdu affinitatis. ¶ Et notādū q̄ i p̄mo ḡne affinitatis nūerat̄ ḡd⁹ sic i cōsanguinitate. q̄a cōsanguinitas et affinitas q̄tū ad ḡdus p̄ibus ambulāt passib⁹. Sic em̄ abstinere teneor a cōsanguineis meis vsq; ad quartū ḡdū. ita et ab vxorib⁹ eorū vsq; ad eundē gradum. ¶ Notādū ē etiā q̄ q̄n p̄sona extranea addit̄ p̄sone i cōsanguinee p̄ carnis copulā affinitas attendit̄ inter me et illā et i n̄e totā cōsanguinitatē meā et eandē. Vñ nulla p̄sona michi cōsanguinea vsq; ad quartū gradū. cōtrahere p̄t cū vxore fratris mei vel alicuius mei cōsanguinei vsq; ad p̄dictū ḡdum Cōsanguinitas at̄ ex p̄te persone addite nullā facit affinitatē Verbiḡra Si vxor fratris mei multos h̄eat cōsanguineos vel cōsanguineas. nec illi nec ille i aliq̄ ḡdu vel aliquo mō sūt affines michi vel cōsanguineis meis Vñ ego et frater me⁹ vel fili⁹ me⁹ bene possumus duas accipere sorores vel m̄iem et filiam.

De secūdo genere Ca. lvi.

Secundū genus affinitatis p̄ eandē format̄ regulam Persona p̄sone addita p̄ carnis copulam mutat gen⁹ et nō gradū Verbiḡra Patet p̄ p̄dicta q̄ vxor fratris mei ē michi i p̄mo ḡdu affinitatis. mo-

riatur frater et illa aliū accipiat virū mutat gen⁹. quia ille vir ē i m̄ secūdo ḡne affinitatis. et i p̄mo ḡdu illi⁹ ḡnis. vñ nō p̄t h̄ē cū aliq̄ cōsanguinea mea vsq; ad ḡdū q̄rtū s̄m canones antiq̄s.

De tercio ḡne affinitatis.

Capitulū lviij.

Tercū gen⁹ affinitatis similiter p̄ eandē format̄ regulā hoc mō Moriat̄ illa q̄ fuit vxor fratris mei. et secūdo⁹ vir ei⁹ aliaz ducat vxorē Nec vxor addita attinet michi i tercio ḡne affinitatis et i p̄mo ḡdu tercij ḡnis Vñ siliter s̄m antiq̄s canones nō possum eā ducere i vxorē neq; cōsanguine⁹ me⁹ i secūdo ḡdu Tercū em̄ gen⁹ affinitatis p̄hibitū fuit vsq; ad secūdū ḡdū ¶ Sciendū t̄n q̄ ecclia h̄odie fere nusq; attēdit n̄ t̄m primū gen⁹ affinitatis Vñ ille q̄ duxit vxorē fratris mei defuncti. neq; i secūdo ḡne affinitatis i sūt affinis. et i p̄mo ḡdu illi⁹ ḡnis nō p̄hibet̄ h̄odie filiā meā vel cōsanguineam meā ducē i vxorē.

Itē de affinitate Ca. lviij.

Item notādū q̄ regula ē i affinitate Persona p̄sone addita. p̄ carnis p̄pagatōnē mutat ḡdū et nō gen⁹ Verbiḡra Vxor fr̄is mei ē i p̄mo ḡne affinitatis et i p̄mo ḡdu sic p̄dictū ē: addat̄ i fili⁹ p̄ carnis p̄pagatōnem. ille fili⁹ et vxor fr̄is mei sūt i secūdo affinitatis gradu primi ḡnis. et addat̄ fili⁹ filio. ille fili⁹ ē ei i tercio ḡdu affinitatis primi ḡnis. et ita d̄iceps.

De copaternitate.
Capitulū quinquagesimūnonū

Nunc dicendū ē de copaternitate. Copaternitas autē est: spūalis diuersarū psonarū coniunctō. ex officio regenerationis vel confirmatōnis cōtēcta. Que est triplex. Prima est ex officio suscipientis de sacro fonte aliquē in baptisate. Secūda est ex officio tenentis aliquem ad epī confirmationē. Tercia ex officio sacerdotis pnam alicui inuigentis. In prima autē copaternitate eque sacdos est copater puuli: sic alij ipm de sacro fonte suscipiētē. Unde sicut postea habebitur nō min⁹ peccat sacerdos suam cognoscendo filiam baptismalē q̄ si pnam corrūpat filiam carnalē. Constat autē q̄ cum aliqua persona de sacro fonte suscipit. spūalis copaternitas inter personā suscipiētē et susceptam et pnam matre persone suscepte contrahitur. et est matrimonium inter omnes personas illas phibitū. Querit autē de filiis copatru et comatru ut: iter se pnt contrahere matrimonium. Verbigratia Ego suscepi filiam alicuius de sacro fonte et sic effcūs sū spūalis pater illius filie unde ipa est quasi soror filij carnalis mei. Sed et querit vtrū efficiatur soror omnium filiorū meorū vel an copaternitatē vel post a me genitorū. Similit̄ et querit vtrū omnes fratres et sorores illius persone quaz suscepi de sacro fonte omnib⁹ filiis meis sint phibite. An

tiqui talē dederunt regulam. Filij an copaternitatē vel post copaternitatē geniti nō in matrimonio coniungantur. Alij dixerunt q̄ tm̄ illi filij qui sūt post copaternitatē geniti in matrimonio phibentur coniungi. Quia si ego alicuius filiam suscepi de sacro fonte filij mei primo geniti. et filij copatris mei vel comatris mei an geniti: nullaz inter se spūalem habent copaternitatē vel cognationē: sed tm̄ q̄ sunt post copaternitatē geniti. Tercij dixerunt sicut fere omnes modo dicūt: q̄ nulla est copaternitas inter filios vel an copaternitatē vel post genitos: nisi tm̄ cum illa persona que de sacro fonte est suscepta. Unde nullus filius meus q̄q̄ genitus p̄t contrahere matrimonium cum persona quā suscepi de sacro fonte. sed quilibet filius meus vel filia contrahere p̄t cum omnibus filiole mee fratrib⁹ vel sororibus matrimonio; Est magna ambiguitas in canonic⁹ vtrum gūaliter sit vtrū q̄ null⁹ p̄t duas comatres ducere in vxores. Ad qd tal datur regula. De fuge: q̄ ve meū: cui⁹ ve leuat mea natū mea scz vxor. Et est sensus illi⁹ vsus. Si aliq̄ mulier suscepi filium meū vel filiā ipa com̄ mea et eā nō possū ducere in vxorē. Vñ dicit̄ in vsu. Tu fuge me que suscepisti filium meū: vel filiā de sacro fonte. Similiter vxor mea a cognita suscepit filium alterius mulieris de sacro fonte non possum contrahere matrimonium cum illa persona: mea vxore mortua. et ideo dicitur eadē

in versu Tu fuge me cuius natū
vroz leuauit Quocunq; alio mō
varietur paternitas nō est phibitio
Vñ vroz mea si de alio viro
filiū habuit mulier q̄ nullū filiu
leuauit nō est mater mea: licet
sit comater vrozis mee Et hec ē
rō. q̄ vroz mea in solā suā comu-
nicat adōnē: sed nō suā michi cō-
municat passionē Ideoq; cū vroz
mea alicui leuat filiā: intelligor
ego facere q̄ ip̄a facit Passionez
aut suā in nō comunicat Vñ cum
fili⁹ eius de alio viro genit⁹ de sa-
cro fonte suscipit: nichil i hoc pa-
tior. nec aliquā paternitatē in-
de cōtēto Solet etiā queri vtz ali-
qua cōtrahatur paternitas in me a
illū q̄ tenet filiu meū cū sit cathe-
cum⁹ a postea nō leuat de sacro
fonte Ad qd rñdet q̄ ples q̄ su-
sceptus nō est fili⁹ vel filia ecclē:
sed tm̄ ne anq̄ baptisat⁹ in sacro
fonte. a iō p̄ illud officiu q̄ tenet
puulus ad cathēzizādū: nulla cō-
trahitur paternitas Nō em̄ cōtē-
hitur paternitas nisi inter fili-
os ecclē.

De affinitate cōfirmatōnis.

Capitulū sexagesimū.

Qum at aliq̄ p̄sona tene-
tur ad cōfirmatōnē ep̄i.
non cōtrahitur paternitas
spūal̄ nisi inter illū q̄ tenet a per-
sonā q̄ tenet Vñ si teneo aliquā
ad cōfirmatōnē: ip̄a efficitur filia
mea spūalis. a eaz nō possum du-
cere in vrozē Similit̄ nec ei⁹ ma-
trem. q̄ mater mea est. vlteri⁹
at nō est facta phibitio.

De affinitate confessionis.

Capitulū sexagesimū primū.

Qum autē aliq̄ efficit sp̄i-
ritual̄ filia i foro p̄mali
non est phibita: nisi tm̄
sacerdoti qui inuirit ei penitētiaz.
nec est aliq̄ spūal̄ cognatio: nisi
tm̄ iter sacerdotē a suā filiā p̄ma-
lem Vñ fili⁹ sacerdotis bene cum
eadē posset matrimoniu cōtrahere: s;
nō cum filia baptismali. sicut p̄-
dictū est Patet ex p̄dictis q̄ spū-
alis paternitas p̄ueniens ma-
trimoniū ip̄m impedit cōtrahendum
Sed si seq̄tur matrimoniu: q̄rit̄
vtz dirimit th̄oz diuigalem. Cō-
stat em̄ q̄ matrimoniu p̄u⁹ con-
tractū dirimere nō p̄t Legit̄ au-
tē in canone q̄ si aliquis p̄prium
suscepit de sacro fonte filiū a filiā
vt ab vrozē sua sep̄etur: qd dol⁹
sibi nō debet patrocinari vt dicit
canō. nec p̄pter hoc a th̄oz vrozis
sue sep̄ari debet. sed magna est ei
p̄mā inuigēda. a interdica debet
ei ne debitū ab vrozē sua exigat:
sed tm̄ reddat. q̄ in reuēitate v̄-
roz sua mater ei effecta est Ad-
dit etiā canon q̄ si aliq̄s vel aliq̄
p̄ ignorantiaz vel negligentiam
p̄priā de sacro fonte suscepit plez.
vel tenuerit ad cōfirmatōnē. det
ei inuigi p̄mā: sed nō p̄pter hoc
vir a mulier debent a th̄oz sepa-
ri. sed maior difficultas ē i carna-
li cōsanguinitate a affinitate Vñ cū
aliquis post matrimoniu corū-
pit matrē vel filiā vrozis sue: vtz
p̄pter hoc a th̄oz vrozis debeat se-
parari Et dicit sentētia decretal̄
vna q̄ si crimen manifestū fue-
rit debet fieri sep̄atio th̄oz. si vero

occultū. non debet fieri separatio
sed iniungendū corruptori vt de
bitū nūq̄ exigat sed reddat. **S**ed
debent scire sacerdotes quid sit de
bitū exigē. Verbum enim exactio
nis violentiā notat. vnde exacto
res dicuntur qui per violentiā pe
ne vel timoris aliquid extorquet
Si ergo ille qui nō debet exigere
debitū blandicijs a pmissis v
orem suā sollicitat a induat eaz.
vt in concubitu ei consentiat. nō
dicitur exigere nec facit extra penitē
tiam sibi iniunctā. **C**um ergo ta
les ad confessionē venerint. dūt
sacerdotes inquire vtrum aliqua
vrozibus suis fecerint violenti
am ad extorquendū concubitu.
Quod si fecerint grauē eis iniungat
penitentiā. **S**i aut per blandicias
aliquis vrozē suam allexerit. po
tius videtur debitū reddisse q̄ exi
gisse. **A**lia s̄ma decretal sic distin
guit. **Q**uerit vtz i tali crimie ve
hemēter offendat nā vel nō. **S**i ei
vehementer offendat natura. ve
lut si corrupit matrē vel sororem
vel filiā vrozis sue. nō pōt reddē
vlt exigere debitum. sed continebit
in eternū. siue crimen eius mani
festū siue occultū sit. a in hoc casu
vroz eius que nichil deliquit: ḡ
uiter punietur. q̄ in eternū conti
nebit velit nolit. **S**ed esto q̄ occul
tum sit crimen. iniunctū est ei q̄
nō reddat debitum. vroz eius pe
tit debitum ip̄e non vult reddere.
Conqueritur ergo vroz ep̄. epi
scopus rei veritatē ignorat. a illū
nisi debitum reddat excommunicat
Quid iste faciet sustinebit exco

municatōem vlt reddat debitū.
Si reddat contra p̄niam suam fa
cit. a ita trāsgreditur mandatū in
iuncte p̄nie a multū peccat. **E**x al
tera parte duz est eē excomuni
catū. a dicunt quidā q̄ auctoritas
ecc̄ie p̄cipientis est vt reddat. et
eius obedientia eū a transgressio
ne p̄nie excuset. **A**lijs videtur meli
us. s. q̄ error ecc̄ie nō debet immu
tare mandatū dei. **M**andatū au
tem sacerdotis ē ne reddat. p̄cipi
entis mandatū dei est a p̄ceptū
canonicū. **E**t iō licet ecc̄ia ignoras
veritatē. p̄cipiat per errozē extra
riū. nō debet obedire ecc̄ie decep
te. sed tenetur excommunicatōni
obedire. a eam patiēter sustinere.
Quodcūqz enim sacerdos ligat i
terra: erit ligatū a in celis. i. deus
in celis approbat illā ligatōem.
quā ad hoc qd ligatus est obedi
at. **N**on tamē est iste ligatū in ce
lis. i. nō ē exclusus a cōsortio dei i
celis. quia pōt ei remediū dari in
consilio. qd scz iuret q̄ stabit mā
dato ecc̄ie. a ita absoluat. a sta
tim in pegrinatōnem vadat. nec
ad vrozē redeat. **S**i aut pegrinari
non pōt vlt nō vult. vtili⁹ est con
siliū q̄ ad ep̄m accedat a totā
ei veritatē aperiat confitēdo. **E**t
postea iuret q̄ stabit mandato ec
clesie in omnib⁹ que nō sunt cō
trā anime sue salutē. a si ita sit ab
solut⁹ quantū pōt a interim omu
nionē recipiat. si aut itez excom
municet imminēte pascha simi
li modo iuret si pōt.

De impedimēto p̄ adulteriū.
Capitū lxxij.

Est autē sciendum q̄ sepe
i tali crimine vna perso-
na peccat: altera nō pec-
cante. sicut dicit canon. q̄ in lecto
mariti soror iuit vxoris. ille p̄ ig-
norantiā eā cognouit: suam esti-
mans esse vxorē. Ille nō punitur
in aliquo nec vxor eius. sed illa
que sciens crimen commisit imppe-
tū cōtinebit. nec vnq̄ nisi p̄ ma-
gnā magni plati dispensationē as-
licui in matrimonio iūgi potuerit.
vt si est iuuenula vel tenella et
impotēs cōtinere. **S**ed ergo debet
sacerdos q̄ p̄ omni tali crimine il-
la persona q̄ scienter peccauit. eo-
mō puniri debet. scz vt matrimo-
niū nūq̄ cōhit. vt dictū est. **S**ed
esto: q̄ aliq̄s cui tal' iniūcta ē pe-
nitētia in occulto ad sacerdotē suū
veniat et velit cōhere matrimoniū
in facie eccie: qd̄ faciet sacerdos il-
le. **D**et ei cōsiliū q̄ ad ep̄m suū ac-
cedat et reueritatez ei oñdat. **E**t si
aliquo mō nō pōt impedire matri-
moniū: inducat sacerdos platum
ad hoc si pōt q̄ celebret matrimo-
niū. v' aliū sacerdotē. **Q**d si factū
fuerit: v' est matrimoniū. et ē iu-
dicandū in hoc casu eodē mō quo
iudicat q̄ aliq̄s post simplex vo-
tum cōtrahit matrimoniū. **C**ōstat ei
q̄ peccat et nō tenet matrimoniū.
In hoc em̄ casu p̄sona que talez
suscipit p̄maz q̄ cōtinebit imper-
petuū. facit quoddā vtu et p̄mis-
sionē de futuro: sed nō simpliciter
vuet cōtinentiā. et si iō seq̄tur ma-
trimoniū firmū erit et stabile.

De impedimēto seruitutis
Capitulū. lxxij.

Vnt et alia duo impedi-
menta matrimonij volū-
taria et nō nēcia. error scz
cōditōnis. et error p̄sone. **E**rror p̄-
sone est q̄n aliq̄s audito noīe et
fama mulieris alicuius eā deside-
rat in vxorē. et adducit ei alia cū
qua matrimoniū per v̄ba de pre-
senti cōhit: credens eandē esse quā
desiderauit. si postea ei veritas pa-
tuerit: istā pōt dimittere et aliam
ducere: vel de nouo in eandē cōsen-
tire. **P**rius em̄ nullū iter eos m̄ri-
moniū fuit. qz nō cōsensit in istā
sed in aliā. **T**amē dyaletica q̄stio
est cum dicit ei. vis istā. et ip̄e r̄n-
dit. volo eaz h̄ie. **I**ste scit istam eē
hic. qz vidit eā eē hic. ergo scit se
cōsuetire in istā. **E**t ad hoc dicūt
dyaletici: qz nō cōsentit in istā nec
scit istā eē hic. v̄mmo aliā putat
esse h̄. **O**biect̄ de iacob et de lya. qz
ip̄e credebat rachielē ad se eē ad-
ductā in quā cōsenserat. et lya fu-
it ei supposita cū q̄ dormiuit: cre-
des se cū rachiele dormiē. t̄n cūz
sciēt veritate: lya dimitte nō potu-
it. qz stabile inter eos matrimo-
niū fuit. licet enim erat tūc plu-
res h̄ie vxores. **V**n̄ dicit canō. **O**bi-
ect̄ iacob plures habuisse vxores.
Ad qd̄ dicendū. qz sanctorū exem-
pla nō sūt trahēda ad cōsequenti-
am. **V**el pōt dici qz iacob q̄n aiad
uertit lya eē supposita: sibi: nō
min⁹ tamen cōsensit in eam et eam
habens in vxorem petijt etiāz ra-
chielem quā similiter habuit in
vxorē qz tunc licitum erat.

De errore conditōnis
Capitulū. lxxij.

e ij

Error aditionis est quoniam quis
putat esse liberam cum quae con-
trahit cum tamen sit ancilla
Cum autem seruitus eius detecta fu-
erit ipsam si in eam consistere nolue-
rit dimittit et aliam ducere poterit.
quod non nisi in libera persona consensit

Solet autem queri quare error
pauptatis vel egritudinis vel
alius error similis matrimonium
soluere non possit sicut error aditio-
nis licet ei aliquis cum leprosa con-
trahat credat esse eam sanam non
poterit postea cum certus fuerit de
lepra dimittit ipsam. Ad hoc est
ordinatum quod seruitus magis est de sta-
tu hominis et quasi de hominis substantia
magis quam aliud accidens et ideo ma-
gis impedit error seruitutis quam ali-
us error. **N**otandum tamen quod cir-
ca seruorum coniugia multa emergunt
dubia. Si enim dominus aliquis seruum
habet et alius ancillam dicunt quidam
quod contrahere non possunt sine dominorum
suorum consensu matrimonium. Ser-
uus enim et ancilla non habet uelle
vel nolle sed est in potestate domini sui
uoluntate sicut mulier uelle nichil
potest sine consensu uiri nec iunior si-
ne consensu patris. **I**stud factum
est quia seruus et ancilla quan-
tum ad contrahendum matrimonium be-
ne libertate habent proprie uolun-
tatis. Sed esto quod seruus et ancil-
la contrahant de uoluntate dominorum
suorum et serui dominus ipsam uendat in
partes remotiores dominus autem ancil-
le non uult uendere ipsam: quid
faciet ancilla? fugiet de domino suo
sequetur uirum suum. Videtur quod non
quia dicit apostolus Serui subditi esto

te in omni timore dominus uestris. **V**nde
iniuria dominus faceret: si fugiens ab
eo suum eius seruitium subtraheret. **A**lij
dicunt. **C**redimus ex quo dominus consen-
sit quod ancilla sua contraheret cum ta-
li uiro matrimonium non poterit ne-
gare quoniam uir eius accessum ad eam
habet quando uoluerit et ad hoc per ec-
clesiam debet compelli sicut dicunt
multi quod ancillam suam ad partes
illas uendat ubi uir eius manere
debet. Sed esto quod seruus et ancilla
sine consensu dominorum suorum con-
trahant cum hoc constitit dominis suis non
permittunt quod recedant ab eis. **C**re-
dimus quod sacerdos qui tales sine con-
sensu dominorum suorum coniunxit gra-
uiter peccauit et in hoc puniri debet
et compelli quod seruo et ancille liber-
tatem redimat quos sine pronuntia-
tione in matrimonium coniunxit. **P**er uero
tamen si seruus et ancilla a suis do-
minis licentiam contrahendi petierint:
dominus dare noluerit ipsis recla-
mantibus sacerdos eos bene coniun-
gere poterit. **N**on enim possunt do-
mini cogere suam ancillam ut conti-
neant.

De impedimento dispensationis cultus

Capitulum lxx.

Dispar cultus similis unum
est impedimentum matrimo-
nii. **N**on Christianus enim cum iu-
dea vel pagana contrahit matrimo-
nium non potest ymmo si consenserint
inter se nullus est matrimonium. **S**i uero
paganus cum pagana vel iudeus cum
iudea contraxerit uerum est matrimonium.
De hoc satis supra dictum est.

De impedimento precontractus li-
gationis. **Capitulum lxxvi.**

Est et aliud impedimentum
matrimonij scilicet precedens
ligatio **Verbigra** Si mu-
lier fidem dedit alicui de matrimo-
nio habendo et postea det alteri fidem
nichil est quod cum secundo faciat quia non
habet nisi unam fidem quam dare possit
et ideo cogitur observare fidem primo
datam Si tamen in secundum per verba
de presentia consenserit: tenebit matrimo-
nium quia fortius vinculum superuenit
Similiter si dederit fidem duobus:
et secundus prius eam quam alter co-
gnoverit: ipse eam in uxorem habe-
bit **Vide** enim consensisse carnalem
copulam tamquam per verba de presentia **Est** et
quidam antiquus canonicus qui dicit quod
si aliquis contraxerit cum aliquo per ver-
ba de presentia matrimonium: et alius postea
cum eadem sibi per verba de presentia: si se-
cundus ipsam prius carnaliter co-
gnoverit: ipsam in uxorem habebit
et istud adhuc ut dicitur in libro de
seruat propter crudelitatem illius populi
Si enim mulier cogere ad pre-
sentium reuertitur: ille propter iniuriam quam
sibi fecerit occideret eam de facili
In alijs autem regionibus est hoc pe-
nitentis immutatum quia in re veritate
cum secundo habere non potuit sed secun-
do dormiens adulterium commisit **Ite**
notandum quod si aliquis cum aliquo per
verba de futuro mediante fide contra-
hat et mulier postea peniteat et fi-
dem obsuare nolit: appellanda est
ad hoc et iducenda per ecclesiam Si tamen ipse
iudicat: ita quod nec per excommunicationem
vel observationem fidei possit
appelli: est ad ultimum absoluenda
et de lesa fide est ei danda penitentia et
postea cum alio si velit contrahat.

et hoc ideo: quia ut dicitur canonicus. coacta
matrimonia infelices solent habere
prouentus.

De impedimento adulterij.

Ca. lxxvij.

Aliud est impedimentum
matrimonij scilicet adulterium.

Dicit enim canonicus **Nemo**
illa ducat in matrimonium quam prius
polluit per adulterium **Istud** tamen ob-
uatur in duplici casu primo Si de
deceant sibi mutuo fidei adulter et
adultera post mortem viri habendo
nullum unquam postea inter eos pote-
rit esse matrimonium **Alius** casus est si
machinati fuerint in mortem uxoris
virum vel mariti mulieris siue oc-
ciderit siue non: nunquam de cetero inter
eos poterit esse matrimonium **Tertius**
autem casus secundum quosdam additur qui
taliter est quod si aliquis adulteram suam
circumduxerit et eam publice tenuerit:
post mortem viri sui eam habere in
uxorem suam non poterit **Sed** hoc in-
telligendum est nisi in magna dis-
crepatione **In** hoc enim casu discre-
pationem potest in duobus precedentibus casibus
nunquam.

**De impedimento quod dicitur iustitia
publice honestatis Ca. lxxviii.**

Aliud impedimentum est iusti-
tia publice honestatis
bigratia Si pater vel fra-
ter meus cum aliquo contraxerit per ver-
ba de futuro et mortem antequam cognoscat
eam vel per verba de presentia in eam con-
sentiat: nunquam de cetero poterit esse uxor
mea **In** honestum ei est et scandalum
in populo si diceretur quod patris mei
vel fratris vel alterius consanguinei
mei proximi hunc in uxorem sponsam

Vñ praua est in multis locis cō
suetudo. vbi si aliq̄s vñaz habet
filiā a alter duos filios. talē faci
unt dispositōem q̄ vn⁹ fili⁹ si sup
uixerit illā h̄eat. si vero moriat̄: se
cund⁹ eam h̄eat. Nō em̄ illā habe
re potuit que fr̄i suo p̄missa v̄l de
sponsata fuit. Et hoc ortū est a ve
teri testamento. Cum em̄ rex da
uid senuisset a p̄ se calefieri n̄ pos
set. cōsultū fuit ei q̄ sunamitē quā
dam iuxta se in lectū h̄iet q̄ ipsuz
calefacēt. licet cōstaret q̄ eam car
naliter n̄ posset cognoscē. Dauid
mortuo cum adomas filius e⁹ eā
ducere vellet in vxorē nō potuit.
videbatur enim quasi vxor p̄is
sui fuisse.

De impedimēto violentie.
Capitulū lxx.

Aliud q̄ est impedimētū
scz violenta coactio. Si
em̄ violent⁹ coactus cuz
aliqua per verba etiam de p̄senti
matrimoniu q̄s cōtraxerit. nichilo
min⁹ tamen eā relinque poterit:
ita tamen si eam nō cognouerit.
Sed intelligendū ē hoc de tali vi
olētia vel de tali metu q̄ posset ca
dere in viz cōstantem. vt si time
at mortē v̄l membrorū mutilatō
nez v̄l tale aliquid. Si em̄ immi
net metus parentū vel si damnū
timeat pecunie. a tali metu cōpul
sus cū aliq̄ cōtraxerit. eā postea re
linquere nō poterit. Nōndū tñ
q̄ aliq̄s met⁹ magn⁹ est vni p̄so
ne q̄ parū ē alteri. Vñ legit̄ in q̄
daz decretali. q̄ quedaz puella s̄b
p̄tate p̄ntuz suoz cōstitutā. vt in
quendā cōsentiret iuuenē: m̄mis

a terrorib⁹ compellebat̄. a cum
quereret̄ ab ea. vis tu istū habe
re in viz. flendo r̄ndit: v̄lo. Fle
bat etiā cum ad eccliam ducebatur
a postea dixit q̄ nō eum h̄iet i vi
rū nec vnq̄ voluit intrare ei⁹ lectū.
Et dicit dñs papa in illa decreta
li q̄ lacrimē ille sufficiebat̄ ad p̄
bandā violentiā. Modicus em̄
metus potuit cōpellerē iuuenē
puellā. vt cōfiteret̄ se velle illū ha
bere: in quē tñ aīo nō cōsēsit. Vñ
tñ casus exceptus ē in violēta co
actōne in quo nō impedit̄ matri
moniu. vt si aliquis cōsuetudinē
veniendi h̄eat ad aliquā a corru
perit eam. si tandē cōphenditur
cū ea per magnā violentiā coga
tur matrimoniu cōtrahere cū ipa.
a si cōtraxerit tenebit matrimoniu
velit a nolit. Vñ legitur in ca
none q̄ quidā ita deprehensus iu
rauit q̄ de cetero eaz sp̄ cum qua
fuerat deprehensus in vxorē habe
ret. a q̄ m̄rem suā p̄p̄iam nō ale
ret. Vbi dicit canon. q̄ q̄ nō fuit
p̄ctm̄ illam h̄ie in vxorē: quā ha
buit in cōcubinā. tenuit iuramē
tum. a eam de cetero dimittē non
potuit. sed quia p̄ctm̄ fuit matre:
deserere a illam non alē. ex illa
parte nulluz fuit iuramentū.

De impotentia coeundi.
Capitulū lxx.

Aliud impedimentuz
matrimonij. scz impotentia co
eundi. vt si q̄s cum aliq̄
cōtraxerit a cū ea coire n̄ possit: mu
lier hoc p̄bato illū dimittē a aliū
accipere pot. Sile si vas muliebri

fit ita paruū artum q̄ ad vsū
virilē nō sit p̄doneū. bene p̄t vir
talez dimitte mulierē a alteri in
m̄rimonio iūgi nisi possit illi per
cyurgā sbueniri **V**idim⁹ em̄ in
quadā muliere vas illud p̄ m̄ci-
sionē dilatari. ita q̄ edaz cōcepit
postmodū pepit **V**n̄ tamē si fue-
rit vir impotēs coire. distinguen-
dū est vtz sit maleficō impedit⁹
aut naturalit̄ frigid⁹. vel vtz vi-
rile mēbz ita habeat dispositū q̄
generare non possit. vel vtz exle-
ctus fuerit a virilia amiserit **S**i
vero p̄ sortianas impedit⁹ fuerit
q̄d perpendi p̄t. si añ m̄rimoniuz
illud mulierē cognouerit: tūc nō
debet m̄rimoniū separi: s; dēt vir
a mulier ieiunare a oraē vt deus
illū a tali absoluat maleficio **C**o-
stat em̄ q̄ sepe meritis h̄m̄m̄ exi-
gentib⁹. dyabol⁹ alique m̄ mem-
bris suis ita ligauit q̄ debitu⁹ eo-
rū vsū h̄ie nō potuit. sic q̄nq; pari-
fius atigit. q̄ quedā sortiana vi-
rū qui eaz relinq̄rat impediuit ne
posset cognoscē aliā quam legiti-
me sup̄duxit **F**eceat em̄ incanta-
tionē suam sup̄ clausā serā quaz
in puteū quendaz misit: a clauē
similiter i puteū alterz. a sic dya-
bolo pmouēte. vir ille factus est
impotēs cum vxore sua coire **S**i
vero p̄pter defectū viril̄ mēbz im-
potens coire fuerit. a vir forsitan
dicat se esse potētez. viro q̄ caput
est mulieris incūbit p̄batio. nisi
mulier iterim expectet iudiciū. i.
corpis inspectationem **T**ale enim
iudiciū semp̄ p̄bationē precē-
dit **D**ebent enim sagaces matro-

ne a bone fame eligi a mēbra ge-
nitalia inspice. a debēt iuraē vt vi-
deant si vir ille h̄eat membra ad
coeūdū p̄donea vl̄ nō. vl̄ ipsius
mulieris si i ea p̄pendi possit. veri-
tas mēbz inspiciant. a h̄m̄ q̄d il-
le dixerint iudiciū stabit **S**i vero
vir membra h̄eat p̄donea. sed na-
tūaliter ita sit frigidus q̄ ad hoc
opus sit mutū. a hoc sil̄ cum mu-
liere cōfessus fuerit. timendū ē ne
hoc dicat ex malicia. q̄ forte libe-
ter separari vellēt **V**n̄ diligēter inq̄-
rendū est a vicinis si q̄ sit ibi do-
livel malicie suspicio. a h̄m̄ q̄d il-
li dixerint iudicandū ē **S**i aut̄ p̄t⁹
separationē vix posse coire certum
fuerit: edā si illa cum alio straxe-
rit: dēt p̄ori viro mulier p̄ eccliam
que in separatione decepta fuit re-
stitui **Q**z si redire noluerint cogē-
di sūt **V**erūtamē si p̄lem ex secu-
do viro cōcepit. legitima p̄t̄ ecclie
auctoritatē erit. a puer in pater-
nā succedet hereditatē. sic si aliq̄s
in peregrinationem p̄fectus fue-
rit a credatur mortuus. a mulier
cum alio viro contrahat **S**i post
ea ille redierit vxorem suaz reha-
bebit. proles tamē ex secundo vi-
ro suscepta: legitima est. quia au-
toritate ecclie contraxerat **S**i ve-
ro mulier virum dicat frigidū es-
se. a vir dicat contrariū. a per in-
spectationem corporis fieri non pos-
sit p̄batio. tunc post abum̄a po-
tum in vno lecto sunt collocandi
a per plūes noctes sagaces adhi-
beantur mulieres. et si semp̄ mē-
brū viri inutile a quasi mortuuz
inuentum fuerit. bene poterunt
e iij

separari nisi probari possit quod per maleficium continget hoc Tunc enim non statim separandi sunt sed expectari debet sicut predictum est ut si dominus tale velit absolue vinculum Quod si non curat: separari possunt Si autem postea cum alia contraxerit matrimonium tenebit et non ad priorem redibit etiam si tunc possibilitas concubendi cum ea data fuit Maleficiat autem quia doque aliquis quantum ad unam personam quique quantum ad plures. Ratio autem quare non debeat redire ad priorem haec est Cum enim maleficiatus esset quantum ad ipsam: ratum non fuit inter eos matrimonium cum secunda contra quam maleficiatus non fuit: ratum fuit et stabile matrimonium Si quis est naturaliter frigidus ille enim nullam cognoscere potest Sed estimo quod si aliqua mulier sciat virum esse spadonem vel naturaliter frigidum vel etiam generaliter maleficiatum et tamen cum eo velit contrahere quod forte diues est queritur utrum sacerdos tales debeat coniungere Et distinguunt quidam quod si ille ad hoc conducat eam ut abutatur ipsa non debet ecclesia propter eius auctoritatem prestare Si vero ducere velit eam ut res eius custodiatur in aliis honestis obsequiis preter quod in tempore ei seruiat bene potest ut dicunt quidam et debent in indiuidua vite consentire consuetudinem et perpetuam cohabitacionem promittere vel iurare et cogendi sunt postea simul permanere ac si verum esset matrimonium Sicut enim dicunt quidam non

potest esse matrimonium nisi fiat consensus in carnale copula quod sic videtur dicere augustinus. Etiam beata virgo in carnale consensus copulata: sed subditio est si deus ei reuelaret quod cum viro suo ioseph dormiret prius autem votum fecerat virginis sed filii subditio non eadem aliquid reuelaret Si vero vir exsecutus fuerit et virilia amiserit distinguendum est utrum post vel ante matrimonium hoc factum fuerit Si autem nullum fuit matrimonium si mulier ingravit Non enim in spadone sed in virum consensus sensit Si vero post matrimonium: nullo modo separari possunt quod verum inter eos et legitimum est matrimonium.

Hoc et aliud matrimonii impedimentum secundum leges seculares quia filius adoptivus mortuo patre adoptante cum uxore illius non potest contrahere Similiter nullus mortua uxore sua cum filia sua contrahere potest adoptiva Filius tamen adoptivus alicuius bene potest contrahere cum eiusdem filia carnali Est autem adoptio iuris civilis constitutio qua aliquis alienae potestati subicitur: ius successivum habiturus ab intestato Sed dicunt multi quod nichil ad leges seculares pertineat de constitutionibus contra matrimonium faciendis Canones autem semper legibus praedecedunt Sed canones non multum hodie de talibus curant adoptionibus quia etiam nec hodie sunt in ecclesia.

De impedimento matrimonii per generale interdictum ecclesie.

Capitulum lxx

Aliud q̄z est impedimen-
tum interdictū. s. ecclesie
a ē generale interdictūz
vt nō contrahatur matrimoniū
ab aduētū domini vsqz ad octa-
uam ephiphanie Et itez a sep-
tuagesima vsqz ad octauam pa-
sche. quia illud temp⁹ sanctum ē
a ieiunijs a oratōmb⁹ vacan-
dum est Si autem in illo tempe-
quis vxorem duceret. sponse sue
amplexibus magis q̄ ieiunijs a
oratōmb⁹ vacaret. a iō eccia non
tunc suū exhibet ministerium ad
aliquos in matrimonio cōiungē-
dos Verūtamē in quibusdam lo-
cis consuetudo ē. q̄ si aliquis ha-
beat fornicariam a contrahē velit
cum ea. bñ hpc tunc sustinet eccia
Melius ē enim eos in diuigio ha-
bere q̄ in fornicatōne Ex hpc ptz
q̄ si vir a vxor ad cōfessionē vene-
rint debet sacerdos eos monere si
pōt vt contineant in tali tempore
in quo matrimoniū contrahere p̄-
hibitum ē Reddere tamē debuitz
tenētur ppter periculūz fornicatio-
nis. sed peccant exigendo **N**ōn
dum tamē ē q̄ hpc phibitō eccie:
matrimoniu non dirimit iam cō-
tractū Vnde si aliq̄s in tali tēpe
cōtraxerit matrimoniū ē. licet con-
trahendo peccauerit Ali⁹ est casus
magis dubius. q̄n. s. q̄s cōtrahere
vult cum aliqua. a dicit q̄ sint p-
sone illegitime ad cōtrahēdum vel
ppter cōsanguinitatē vel affinitatē
vel aliquid tale. a eis auctoritate
eccie p̄cipitur ne cōtrahāt. anq̄ de
hpc fuerit discussuz Querit si p̄t⁹
tale interdictū cōtraxerint. si m̄i

moniū sit Et dixerūt quidam nō
ēē matrimoniū sicut etiā videtur
quidā decretalis dicere Sicut em̄
interdictūz eccie fecit ne eēt matri-
moniū in quinto vel sexto gradu
ita p̄t interdictū eccie facere ne sit
matrimoniu inter aliquos in tali
dubio Quidā tñ hpc itelligendūz
dicunt de interdicto p̄ cōstitutōne
dñi pape auctoritate eccie roma-
ne facto Si autē p̄s tale faciat in-
terdictū nisi alia s̄bit causa. non
dissoluit matrimoniū postea cō-
tractum.

Item aliud impedimentū ma-
trimoni **Ca. lxxij.**

Sequit̄ aliud impedimē-
tū matrimoni. s. raptus
q̄s est crimen in foro se-
culari punitur capite Vñ in dete-
statōem illi⁹ in antiquis canoni-
bus cōstitutuz fuit q̄ inter rapto-
rem a raptā matrimoniū eē non
posset. etiā si ob causā eaz rapuis-
set vt in vxorē haberet. a etiā ip-
sa si postea vellet cōsentire Illud tñ
postea imutatū fuit ita cōstitutū
q̄ si rapta a pntes eius nollēt cō-
sentire redderetur illa pntibus. a
raptor pudiciē sue precū eū red-
deret. vt i alio matrimonio hōne-
ste collo cari posset Si autem ra-
ptora rapta cōsentire vellēt post
peractā p̄niam inter se matrimo-
nium contrahere possent Sed ta-
men illud hodie i ecclesia nō mul-
tum obseruetur. multos enim vi-
dimus raptoēs compelli ad cōtra-
hēdum cum illis q̄s rapuerūt.

Item aliud impedimentū ma-
trimoni.

Solet autē queri vtz extē
ordinaria pollucio impe
diat m̄imomū. Verbi ḡ
na Aliqs cognouit aliquā extra
ordinarie. Querit vtz possit cō
trahere cum sorore illius. Et tñ
dit canon q̄ sine carnali cōmixti
one nō ihibitur affinitas. Nō autē
ē carnal cōmixtio si fiat pollucio
in quocūq; membro: s; multomi
nus si in membro nature fiat. De
hoc tñ solet fieri dubitatō si aliqs
dicat se aliquaz cognouisse extra
ordinarie quō sit ei credendū. ma
gna em̄ est presūptō tra talem
q̄ cognouerit eam carnaliter q̄
alio mō. Et tale factū: nullo mō
per testes pbari p̄t sed credendū
est ei fm̄ qd̄ ip̄e circa cōfessionem
cōfitebitur sacerdoti.

**De impedimento qd̄ fit p̄pter
enormitatē delicti Ca. lxxij.**

Aliud seq̄tur impedi
mentum m̄imomij qd̄ dicit̄
enormitas delicti. Dicūt
enim canones q̄ si aliqs vxorez
suā vel matrē. v̄l seniorē suuz. i.
dñm occiderit: de cetero nūq; m̄i
momū iherere poterit. Verūtamen
si de facto cōtraxerit. dubiū est an
sit m̄imomū. Et distinguūt q̄
duob; modis in tali casu fieri p̄t
phibitio. Si enim phibeat q̄ de
cetero nō cōtrahat cum aliqua. a
tamē ihat: v̄z est m̄imomū. Si
autē sic ē facta phibitio. s; q̄ nul
lū inter ip̄m. a aliā p̄sonā eē poss; m̄i
momū. licet tūc de facto ihat
nichil tñ ē qd̄ facit. a bñ p̄t eccia
talem facē cōstitutōnē. P̄t em̄ in
multis cū cause cognitōne dilata

re a coartae m̄imomū. sic aliqñ
ex cōstitutōne eccie nō fuit matri
momū in quō gradu: mō tñ est.
s; plene determinat̄ quōq; exten
datur tal̄ eccie ptās. s; vtz cōsti
tuere possit q̄ sit m̄imomū inter
albū v̄z a nigraz mulierē. S; il
lud disputationis est. Notādū q̄z
q̄ fm̄ leges seculaēs licebat quā
doq; occidē v̄z adulterz cū vxore
sua inuentū: qd̄ tñ mō nō licet. s;
tñ ei āputare virilia. ne de cetero
sue crudelitatis imitatorē ḡnet.
Ad e; rei similitudinē eccia cōstituit
vt ei q̄ vxore occiderit: āputetur
vsus viriliū vt nūq; de cetero cō
trahere possit m̄imomū: ad pater
ne crudelitatis imitatorē generā
dū. a sicut cōstitutū est in legibus
secularib;. q̄ si aliqs inueniet vi
rum cū vxore sua coeuntē in p̄sti
bulo: ibi nō posset eū ledere. q̄ in
tali loco pl; fornicatio q̄ adulte
riū intelligētur. Ita etiā cōstituit
eccia q̄ si aliqs cū vxore sua clei
cum inueniret. a ei virilia ampu
taret. in canonez late sine nō m̄
deret: nec excommunicatus ess; dū
mō legis statute modū nō excede
ret. Si em̄ ampli; eū q̄ p̄dcō mō
lederet excommunicatus esset.

De sacramēto cōfirmatōnis.

Capitulū lxxij.

Restāt adhuc duo sacmē
ta. s. cōfirmatō a extrema
vndio: q̄z noticia sac̄do
tib; ē necia. Est at̄ cōfirmatio vndio
p̄ manū ep̄i i fronte sc̄a ad robur
fortitudis dādū a audacie. Sp̄s
ei sc̄us dat̄ ad multa: q̄uis ei sp̄i
ritūsc̄m aliqs h̄eat p̄ gr̄am. idē tñ

spūs ei pot̄ dari apli. vl ad ope
ratōne miraculoꝝ vl ad pphetie
vfu. vl ad curatōnem sanctatis.
vl ad robur audacie a firmita
tis. **E**t est sciendū qd aliqs sine
tali cōfirmatōne decēdes. nō min⁹
ē plen⁹ xpian⁹. nec min⁹ p̄t hpc
si caritate h̄eat saluabit. Verūt̄
dēest ei aliquid. s. vsus audacie cō
psecutores a demones. q̄ si esset
cōfirmat⁹ plen⁹ h̄iet. **U**n peccant
adulti si sciunt se nō eē cōfirmatos
nisi p cōfirmatōne ad ep̄m acce
dāt. a simili pntes n̄ q̄ ato pnt
paruulos ad cōfirmandū trāsmitt
tant. a ē ḡuis p̄nia omnib⁹ inū
genda. **S**ac̄dotes ḡ cum ad cōfessi
onē parochiam sui veniunt in q̄
rere ab eis dnt̄ vtz sint cōfirma
ti vl non. vl vtz puulos h̄eant
nō cōfirmatos. a instrue eos dnt̄
quid faciāt. **E**t ppter hui⁹ faciē
tū veneratōne a minorib⁹ nō cōfer
tur sac̄dotib⁹ sed tm̄ ab ep̄is. **D**oc
em̄ signatus est p hpc qd sp̄s sc̄s
in die p̄t̄hecostes sup aplōs descē
dit. prius em̄ erāt timidi a ppter
iudeoꝝ metu absconditi. sed post
ea audacter exiuerūt a n̄ reges a
p̄sides sine metu mortis publice
p̄dicauerūt. **A**ntiquit⁹ tm̄ quidā
erāt ep̄oꝝ vicarij: qui cor ep̄i di
cebant: q̄ vices ep̄oꝝ in cōfirma
tione a in quibusdā alijs supple
bant. sed qd̄ circa ep̄os multa sibi
nō ad eos p̄tinentia vsurpabāt
nomē eoz vniūsaliter est deletū.
Est enim pessimus vsus laycoꝝ
multoꝝ qui cōfirmatoꝝ frontes
cum munda fastia honeste nō h̄
gant. **C**ū enim crisma sit sanctū.

est per honestā ligaturā ab omni
immūdiā custodiendū. a tertia
die ne soꝝdet̄ crisma: comburi de
bet ligatura. sup hpc layci a sac̄do
tib⁹ sunt instruēdi. **E**st p̄terea
notandū qd in cōfirmatōe sepe mu
tatur nomē cōfirmati. **P**nt̄ em̄ ep̄i
in cōfirmatōne alicui nomē suū;
mutat̄ sicut etiā nomē dñi papa
in sua mutat̄ cōsecratione. **T**ūc ei
q̄ si nou⁹ h̄o nascatur a iō nouū no
men suscipit. **C**ū em̄ cōsecrat̄ pa
pa. ei offerit̄ liber in quo noīa om
niū aūcelloꝝ suoꝝ scripta sunt. a
cū libꝝ appuit: nomē aliu d ha
bebit qd̄ scriptum inuenit in illa
pagina quā primo aperuit.

**De sacramēto extreme vndō
mis.**

Capitulū lxxv.

Exrema vndō ē sac̄mē
tū vndōmis: qd̄ cōfertur
eḡtis ad diminutōez pe
ne vel morbi corp̄al. vl ad em̄is
sioneꝝ pene t̄pal. s. p̄nie. **I**n tali ei
vndōe sepe alleuiat̄ dolor patie
tis a sp̄ aliqd̄ dimittit̄ de pena pe
nitētiā. a iō sic sup d̄m̄ ē extre
ma vndō vnū ē illoꝝ septē: p̄ q̄
pene satisfactorie relaxant̄. **V**nde
remouend⁹ ē error laycoꝝ: q̄ no
lūt̄ reape vndōem extremā nisi
tm̄ in morte. **D**eli⁹ em̄ eēt in p̄
cipio inūgi egritudis. **A**it ei b̄t̄s
iacob⁹. **I**nfirmat̄ q̄s in vob̄ indu
cat p̄sbiteros eccl̄ie a orient sup eū
vngāt euz oleo in noīe dñi a oīo
fidei. saluabit̄ ifirmū a si in p̄dis
est dimittet̄ ei. **P**at̄ ergo qd̄ mul
ti per extremā vndōem curantur
ab egritudine sua. **E**st ali⁹ quo
qz error laycoꝝ remouendus

dicens. q̄ nulli post hāc v̄ndōnē
v̄xorē suam t̄gē licz. Dicūt etiā
q̄ sēp̄ de cetero debent eē in absti-
nentia. a hęc omnia sūt falsa. Ve-
rūtamē q̄ sic v̄ndō est: in maiori
reuerētia corpus suū debet custo-
dire. a magis q̄ p̄n̄ a sordibus
abstinē nec t̄n̄ p̄pter hęc extrēmā
v̄ndōem cū est necia debet q̄s vi-
tare. sicut nec sac̄dos ordinem. li-
cet postea in maiori mūdicia a h̄p̄
noze q̄ prius se debeat custodire.

Est p̄terea notādū q̄ extrēma
v̄ndō bene p̄t post ānū s̄m cō-
suetudinē eccl̄asticā iterari. Virt̄
enim ei⁹ duāt p̄ annū. sicut p̄m̄a
oīm p̄dōz in āno terminat̄ a iō
benedictō a c̄secratō crismatis sē
per iterat̄ in fine āni p̄ ep̄m. non
quia vet̄ crisma suā b̄ndictōem
a virtutē v̄nq̄ amittat. sed hęc iō
fit quia vet̄ totū c̄sumptū est. a
etiā quia vetus crisma in maiori
reuerētia h̄i debeat. Nō aut̄ dicit̄
extrēma v̄ndō: q̄ nō possit sequi
alia: s̄ quia sepe ita solet c̄tingē
q̄ tal̄ v̄ndō datur in extrēm̄is la-
borāt̄. Potest aut̄ dubitari de hęc
q̄s dicit̄ bt̄us iacobus pluraliter
Infirmat̄ q̄s in vobis m̄ducāt p̄l-
biteros eccl̄icē. Quasi nō sufficiat
v̄n̄ p̄sbyter s̄ hęc dcm̄ est de cō-
silio. Valet enim pl̄ oratō pluri-
um sacerdotū q̄ v̄nius. sic magis
p̄dest pluribus sacerdotib⁹ cōfite-
ri q̄ v̄m̄ p̄pter pluēs erubescētia
quaz̄ quelibet dimittit aliq̄d de
pena p̄cti: a t̄n̄ sufficiat c̄fiteri soli.

De potestate clauū.
Capitulū septuagesimū sextū.

Post hęc dicēduz restat de
clauibus. Dicunt quidā
q̄ vna sola clavis ē: sc̄z
pt̄as ligādīa soluendī. Sicut em̄
eadē clavis est qua ap̄it̄ a clau-
ditur hōstīū. ita eadē est q̄ q̄s liga-
tur a soluit̄. De sc̄ia v̄o ligādīa
soluēdi dicunt q̄ nō ē clavis: q̄a
multi sac̄dotes ita stulti sūt q̄ ne-
sciūt quō ligare debeat̄ vel solue-
re. V̄n̄ nō p̄t dīcī q̄ h̄eat clauē sc̄ie.
Alij t̄n̄ dicunt q̄ pt̄as ligādī ē v̄
na clavis. pt̄as soluēdi alia. sc̄ia
v̄o ligādī atqz soluēdi tercia. Ve-
rūtamen quidā dicunt q̄ tuoz cla-
ues esse. dicūt enim sic vna ē cla-
uis. pt̄as ligādī. a alia pt̄as sol-
uēdi. ita debeat eē alia clavis sc̄i-
entia ligādī. a alia sc̄ia soluēdi.
Sed meli⁹ est vt dicatur q̄ due
t̄m̄ sūt clauēs. vna pt̄as ligādī a
soluēdi. alia sc̄ia ligādī at-
qz soluēdi. Et sciendū est q̄ alif-
res se h̄et̄ i ph̄sica naturali p̄ quā
corpa curātur. et aliter in ph̄sica
theologica in q̄ anime sanātur. In
ph̄sica enim nālī: curare p̄t qui
cūqz sc̄entia h̄et̄ curādī. s̄. artē me-
dicinalem. sed i ph̄sica theologica
null⁹ curae p̄t aīas. nisi ligādīa
soluēdi h̄eat pt̄atem. **D**ifficilis
aut̄ questio est v̄t̄z quilibet sac̄-
dos h̄eat secundā clauē. i. sc̄entia
ligādī atqz soluēdi. Ad hęc q̄daz
dicūt q̄ sc̄da clavis est nō sc̄ia li-
gādīa soluēdi. s̄ obnoxiet as si
ue obligatō q̄ q̄s astrigit ad hęc
vt sc̄iat ligare a solue siue sc̄iat si
ue nō. Quoties ei aliq̄s assumit or-
dinem sac̄dotij ad hęc se obligat
vt sc̄iat ligare a solue. et si nescit

et non vult addiscere: sp in mōrli ē
pctō. cū teneat scēla nesciat. quō
a qñ. a qb? miūgere deat pñiam
a qs excoicare vel absolue. Sed
multis ista nō placet opinio. Sic
em̄ alicui? pñcipis iamtor nō dī
hēre clauēs q̄s forsitā amisit. licet
ei? officiū sit claudē a apire. ita sa
cerdos licet suū sit officiū ligare a
solue cū nichil sciat. clauē scie nō
dī hēre. Iō meli? dīā pōt. q̄ nunq̄
in sacdote aliq̄s ordina? n̄ quātu
lācunq; dñs ligādi a soluēdi det
ei sciam. Semp em̄ in susceptōne
ordis sacdotal. aliq̄ noua scia or
dimato a deo dat. v̄l pri? habita
augmētā. sic cap̄te ex virtute
sacerdotal ordis datus ē sp̄s p
phetie. Et ita quilibz sacerdos cla
uem hēt scie. quidā tñ magis qui
dā min? hm qd̄ deus maiorez vel
minorem dat ei scientiā.

Est autē sciendū q̄ quilibet
sacerdos p̄tātē suam hēt li
gatā a limitatā p̄ter sol? papa.
ille enim sol? vbiq; ligare pōt et
soluere. s; ali? sacerdos nō nisi in
certo loco a certas personās. vt
ep̄us nō pōt soluere a ligare n̄ in
sua dyocesi a subditos suos. Mi
nor sacerdos nō n̄ in sua prochia
a suos prochianos. Vñ claustra
les a heremite q̄ nullā hñt prochi
am nec aliquā aiay curā. nullū
ad cōfessionē pñt reape. q; nulluz
ligare pñt v̄l soluere. n̄ data a re
larata eis fuerit auctoritate ep̄i.
v̄l alicui? maioris p̄lati. **D**ubi
tatur autē de hoc qd̄ in euāgelio le
git̄. **Q**scūq; ligaueris sup terrā
erit ligatū a in cel̄ aē. **H**oc dictū

est de omnib? sacerdotib?. a iō vi
detur falsū. q; multi indiscreti sac
dotes iniuste a indiscrete aliquē
qui nullā hēt culpā ligant. a tal
nō est ligat? in celo. q; de? ligatio
nē illā nō approbat. **A**d hoc dicūt
alij q; de? hēt illū p̄ ligatō quātuz
ad hoc. q; vult vt obediāt illi liga
tōi. a n̄ rūpat vnitatē ecclie. s; mā cū
pastoris siue iusta siue iniusta sit
semp ē timenda. nisi pastor erro
rem suū exp̄mat. vt si dicat **E**x
cōmunicō te: q; credis in deū. **T**al
em̄ s; mā nulla ē. a iō nō ē tenēda
Similit̄ si iudex ferat s; mā in mā
nifesto s; iura scripta vt si aliquē
post appellatōem excoicet nō ē te
nēda tal̄ sētentia. **I**te excoicet ali
enū prochianū: nulla ē sētentia:
n̄ forte alien? ratōne delicti. a sic
tract? efficiat suus. **V**ñ si alius
furtum in ecclia mea v̄l prochia
mea fecerit v̄l cū aliq̄ m̄momiū
tracterit. p̄ter hoc me? effectus ē
prochianus. **E**t si delictū noluerit
emēdare ip̄m bñ possum p̄ excoi
cationem ligare.

Qz sētentia pastoris iniusta
potest esse tripliciter.

Capitulū .lxxvij

Est autē sētentia pasto
ris iniusta tripliciter. scz
ex causa. ex aīo. ex ordi
ne. **E**x causa qñ ille q̄ ligat nichil
delict̄. **E**x aīo. quādo q̄s p̄ter ira
cundiam v̄l inuidiā aliquē exco
municat. **I**n vtroq; istoꝝ casuū:
licet iniusta sit sētentia ē tenēda
Ex ordine iniusta ē etiā sētentia
qñ nō obseruat̄ ordo iudiciarius
sēdm constitutōnem ecclasticam.

vt qñ iudex excomunicat aliquē
ad iudiciū nō vocatū: neq; p te
stes iudicū: neq; in iure confessum
Et sciendū est q nūq̄ excomu
nicāndus est aliq̄s. nisi p sola cō
tumacia. vt si vocatus ad iudiciū
venire noluerit. vel p̄ns nolit pa
rere iuri. vel si sine licētia a iudi
cio recesserit. Quodcūq; ei crimē
aliq̄s commiserit nūq̄ excomunica
ndus est. si vel per consiliū vel p ec
clesie mandatū emendare volue
rit. Si aut iudex iudiciū ordinē
nō obseruauerit. ita q ex toto rū
pat ordinē iudicij. dicūt fere om
nes q tūc nō tenebit s̄ma ei⁹.

Quod in extremis quilibet sacerdos
potestatem habet soluendi

Ca. lxxviii.

Sciendūz etiam q̄ quilibet
sacerdos in necessitate ligā
di a soluendi potestatez
habet. scz in mortis piculo: vt si
sacerdos alienus supuenerit bñ
p̄t morientis confessionē audire a
ip̄m absoluere. sed tūc non debet
ip̄m ligare. i. aliquā penitentiam
ei iniungere. Nunq̄ morienti iniū
genda est penitentia exterior. s; i
notescenda. Audita em̄ confessio
ne sacerdos ei dicet. tantā penitē
tiam deberes facere si sanus eēs.
sed nunc q; ad forū dei vadis scz
ad purgatoriū nullam iniūgo ti
bi penitentiā. dñs enim quantūz
voluerit a q̄diu ei placuerit ibi a
te recipiet emendatōnem. Si vō
superuixeris: ad me vt debitas in
iūgā penitentiā redibis. Potest
etiā laycus in necessitate sicut di
cit beatus aug⁹ alicuius confessi

onez audire: sed q; non habet cla
uem. non p̄t eum absoluē vl li
gare. Valet at ad hoc layco facta
cōfessio: q; erubescētia cōfidentis
magna est ps satisfactōnis. Si ve
ro cōtingat q; non sit p̄sens nisi ti
baldus vl hystrio. nō est tutum
tali cōfiteri: quia reuelat omnia
que audiet. Esti a cōfiteēte enor
me p̄t̄m audiet. magnū scanda
lum inter omnes audietes facēt.
Ex hoc patz q; multū peccāt layci
qui incitant a inuitāt damnatūz
ad patibulū. vt quicq; vnq̄ fe
cit coram omni populo cōfiteatur
a q; hoc p̄sit anime sue dicūt qd
nō est vey p̄apue si multa fece
rit crimina enormia: quib⁹ audi
tis totus scandalizet p̄lūs. sicut
cōtingit aliqñ. q; quidā ita mātāt⁹
se cū matre sua q; adhuc viuebat
cōfessus est cubuisse. Vñ magnū
fuit in populo scādalu. Deterius
q; est q; persuadent damnato. q;
sui furti socios accuseta corū pec
cata reuelat. Nullus em̄ in cōfessi
one: aliena sed p̄pria queq; debz
cōfiteri p̄tā. Nec det accusare aliū
sed seip̄m. Vñ si q; adulteriū vel
homicidiū commiserit a cōfiteat: nō
debet dicere cū qua muliere adul
terauit: nec oportz q; dicat quem
hominē occiderit. ita tñ q; circūstā
tias nō occultet. scz si sacerdotem
vel monachū vel dñm suū occide
rit. a ita de alijs itellige circūstā
tias. hęc aut regula generalis est.
Quod nūq; alienū q; detegat p̄t̄m
quādo cōfiteatur p̄p̄iū.

De cōfessione clericorū.

Capitulū septuagesimū nonū.

Solet aut̄ queri de clericis
vtr̄ possint cōfiteri cuiū
q; sacerdoti vtr̄ quilibet sa
cerdos p̄tatem h̄eat in confessione
quēcūq; clericum absoluēdi. Erat
at̄ istud antiquū priuilegiū oīm
clericor̄. q; cōfiteretur cuiūq; vel
lent. si aliquis causam h̄ns q̄rele
t̄ aliū. quēcūq; bonū vix p̄t eli
gere qui pacē faciat iter se. a illū
sic em̄ iudici nulla sit iniuria. q̄a
iudex nullū debet cōpellē vt accu
set aliū. Sed nūc alit̄ est vbiq;
q; nullus sustinet ep̄us q; clericū
de sua dyocesi cōfiteatur alicui. ni
si sibi vel quē ad hoc cōstituit. hoc
idē faciūt decani de canonicis sui
capli. Sic etiam abbates sustinē
nolunt q; quis de iuentu suo cōfi
teatur alicui nisi sibi ip̄i v̄l de eo
ru; speciali licētia alicui fratri. Et
hoc iō faciunt vt cuiuslibet secreta
cognoscant. a ad qd̄ p̄ctm̄ sit q̄li
bet p̄nus. a ita sciāt quib; secure
obediētias possint cōmittē. a t̄ ta
le p̄ctm̄ ad qd̄ sciūt eē p̄nū sciāt
p̄cauē cuiuslibet. Contigit aut̄ in q̄
da; abbatia q; quidā frater tale
crimē cōmiserat. ita q; pot̄ voluit
inconfessus mori q̄ abbati suo il
lud cōfitei. Abbas vero nullo mō
ei licentiā daē voluit alteri cōfite
di. Ille vero in extremis laborans
quēdā uocauit de fratrib; a crimē
suū illi cōfessus ē a sic ē mortuus.
Abbas aut̄ vt extra cimiteriū sic
sepeliret̄ p̄cepit. Fr̄s at̄ adhibi
to ep̄i loci a bonor̄ viroz cōsilio.
ip̄m in cimiterio sepelierūt. Nec vn
q; post vt eiceret̄ abbas impet̄
re potuit. Itē alia videt̄. gr̄ illeo

rū monachor̄ rephensibilis cōsue
tudo: qui nullū volūt cōfitei in suū
monasteriū. n̄ denuo oīa q̄ prius
fecerat p̄ctā cōfiteat̄ abbati. Quis
plene a p̄fecte suā pegerit p̄maz.
nec indigeat iter cōfiteri: cū non
passus fuerit readiū. a ab alijs
mōrib; se cōseruauerit immacula
tū. Hoc at̄ iō faciūt vt sciāt de q̄li
bet cui; cōsatiōis fuit. a ad q̄ p̄
n̄ p̄ctā fuerit in seculo. a sic meli
us custodiri possit in claustror̄ au
ferri in secularib; p̄ctis peccādi oc
casio. Multi em̄ boni sc̄i l̄rati illo
rū ordinē dimiserūt. q; vt abbas
eor̄ secreta sciēt oīa noluerūt.
Rōndū q; ē qd̄ bt̄s dicit auḡ.
Q̄si q̄s sacerdote indiscrētū h̄eat
magis discrētū cui cōfiteat̄ q̄rat.
hoc t̄n̄ nō p̄t fieri sine licētia sacer
dotis p̄p̄i. Null; em̄ q̄ntuncūq;
indiscrēt; sit a simplex p̄p̄i dēt
cōtēnē sacerdotē: sed p̄p̄i dēt ei confi
teri a postea licētiā petē alteri cō
fitei. Et si p̄p̄i sacerdos licētiā da
re noluerit. ad sup̄iore. i. ad ep̄m
vel alium prelatū accedat. a eius
sequatur cōsiliū. Solent em̄ mul
ta cōtingē in tali casu picula. Cō
tingit em̄ q̄nq; q; sacerdos nescit
quā p̄niam cui p̄ctō dēt iniūgē.
Contigit etia; q; sacerdos ebrius
ē. a in lingua p̄ceps. a sepe cōfite
tium detegit p̄ctā. vñ parrochia
nus suo timet cōfitei sacerdoti. Itē
cōtingit q; p̄p̄i sacerdotis domos s̄b
dit; cōbussit. vel aliud dānū sibi
itulit. a ē sacerdos valde iracūd; a
si sciēt q̄s ei hoc dānū feciss; in eū
machiare; mortē. vñ ille ip̄i t̄t
cōfitei. In oī aut̄ casu cōsili n̄ccariū

est consiliū superioris plati. Notā
dum q̄z ē q̄ sacerdos pro chianuz
suū absoluere p̄t a vinculo tripli
ci. sed eū ligatē nō p̄t nisi duplici.
Potest em̄ ip̄m absoluē a vincu
lo p̄ctōz p̄m̄e sue: aliq̄d de peni
tētia relaxando. a vinculo excom
municatiōis maioris v̄l minoris.
Sed querit̄ quō sacerdos aliq̄d
possit absoluē a vinculo p̄ctōrū.
q̄z solus deus p̄ctā dimittit. Pre
terea anq̄ penitēs ad sacerdotē ve
niat si est vere contritus q̄tū ad cul
pā oīa sūt ei dimissa p̄ctā. **A** quo
ergo absoluit eū sacerdos. Dicūt
quidā q̄ hic ē sensus sac̄dos ab
soluit aliquē a p̄ctō. i. absolutuz
ōndit. Sed melius est dicendum
q̄ sacerdos penitētes absoluit a
foro p̄malis obligatiōis a dya
boli impetitiōe. a in foro iudicia
li est simile. Aliq̄s enim ab aliq̄
corā iudice debitū petit: sed in rei
veritate nichil ei debet. Actor fal
sos testes p̄ducta a p̄batōne ea
de deficiat. Iudex q̄ q̄ nichil debuit:
reū nō a debito sed fōi obfuitōe
iudiciali absoluit: ne itez oportet
at illum p̄pter hoc ad iudiciū veni
rea ab actoris eū absoluit impe
titiōne. ne de cetero tale debitū vn
q̄ possit petē. Similit̄ sac̄dos non
absoluit penitēte a p̄ctō. quia di
missum ē ei prius in contritione: s̄
q̄ntū ad hoc absoluit eū ne iteruz
oporteat eū p̄pter hoc p̄ctm̄ ad cō
fessionē venire. a q̄ntū etiā ad hoc
q̄ dyabolus de cetero de hoc p̄ctō
ip̄m nullā querelā p̄t h̄re.

**De indulgentijs a relaxatio
nibus penitētie. Ca. lxxx.**

Est itez valde dubitabi
le q̄ q̄dā plati indulgē
tias a remissiones faciūt
p̄m̄e: omnib⁹ bñfactorib⁹ sue ec
clesie a de iūcta sibi p̄m̄ia triginta
dies vel pl⁹ vel min⁹ eis relaxāt
sive sint alieni: siue p̄prij prochi
ani. cū nullus alienos ligatē pos
sit vel solvere. vt p̄dictū est pro
chianos. Et hoc non est v̄ez nisi
forte viam̄ ep̄i suis accesserit pro
chianis q̄ ratam relaxationē ha
bebunt illā quā alibi inueniē po
terūt. Sed itez querit̄ cum relax
antur decē dies de alicuius p̄m̄a:
v̄tz aliq̄d relaxet ei p̄ter ieiuniū
cuz multis nō iūgatur ieiunia sed
forte p̄egrinatio vel eleōsina. vi
gilie vel aliaū. a orōes vel aliq̄d
tale. Quid ergo relaxat̄ cū eis di
citur. relaxam⁹ vob⁹ decē dies de ve
st̄e p̄m̄a. Nūquid si iniūcta fuit
ei p̄egrinatio: quā nō p̄t nisi qua
dringenta diebus p̄ficē: absolut⁹
erit. si faciat iter triginta diez v̄z
suis locū p̄egrinatiōis sue et tunc
redeat. Et solēt quidā dicē: q̄ si a
licui p̄ certū temp⁹ p̄m̄a iniūga
a decem dies sibi de penitētia re
laxētur. omnia que p̄ illos decem
dies debebat facē relaxata intel
ligunt̄. Alij tamē dicūt q̄ nullus
sat̄ p̄ter deum: quāta cuiq̄ pecca
to debeatur penitētia. nisi q̄ spi
ritusscūs reuelat ecc̄ie q̄ v̄m p̄ctō
penitētia iniūgitur septēmis. ali
biēmis. alij triēmis: cum sepe fm̄
diuinā iusticiam maior debeatur
vel minor. Ad hoc tū valet talis
relaxatio penitēti. q̄ si auctoritate
ecc̄ie a p̄te penitētie sibi relaxata

cessauerit nō ppter hoc in inferno
punit. sed dñs i purgatorio qđ
ei de iusta pena defuit supplebit.
Si aut ab aliq pte pme p̄ria au
toritate cessasset: mortalit̄ peccas
set. a ppter hoc punitur i inferno.
Alij melius dicunt qđ est p̄ba
bili. s. q̄ cum p̄mo in ecclia dei ta
les puile fuerint relaxatōnes. hoc
eoz fuit cōsideratio qui dederūt q̄
se a eccliam suā ad tantā partem
p̄me supplendā obligabāt. quāz
tum suis bñfactorib⁹ relaxabāt.
Et ē sensus verborū talis Relaxa
mus vob̄ decē dies de iniūcta pen
tentia. i. obligamus nos a eccliaz
nostrā ad faciendū p vobis decēz
diez p̄miam Et hoc p̄t bene fieri
q̄ p̄t alius p me suscipere ieiuni
um. disciplinas. orōnes. a similia
a si illa fecerit absolut⁹ sū Vñ i q̄
busdam locis religiosi fr̄es disci
plinas p fratrib⁹ suscipiūt a pro
dest eis Si em̄ nō faciunt illi qđ
p̄mittūt. oportebit me de eo satis
facere sed nō sum tñsgressor si nō
feci. q̄ p me alius tenebat. a per
alienā p̄missionē decepit⁹ fui

**Quo aliquis efficiatur alteri
us parrochian⁹ Ca. lxxxi.**

Dotādū q̄z est q̄ simplex
sacerdos non p̄t excōmu
nicare aliquē noiātim ni
si ex mandato sui supioris. a hoc
ideo cōstat: q̄ non h̄t forz iudicia
le sed tñ p̄male Vñ nullū p̄t ad
iudiciū suum vocare. nec tenē cau
sam inter aliquos in p̄ntia sua. a
null⁹ q̄z nominati excōmunican
d⁹ ē. nisi in iudicō de contumacia su

erit iudicatus. bñ p̄t simplex sa
cerdos inuitare aliquē in gñe ad
emendatōnē. maleficij qđ in pro
chia sua fecit. a similiter p̄t eum
aduocare in genere ad excōmuni
candū si ad emendatōnē non ve
nerit. a postea excōmunicare ab
soluere in p̄uato: si ad emendati
onē venerit Sed est veniat ad sa
cerdotē a suū crimen cōfiteatur. a
emendare nolit iuxta cōsiliū sacer
dotis. nichilomin⁹ p̄t et dēt ip̄m
excōmunicare. sicut decretal̄ sm̄a
dicat Si vero nō h̄at vñ delictum
emēdet. iurare dēt sacerdoti q̄ q̄c
quid ultra districtas necessitates
cōquire potest p emendatōne da
bit. a tūc nō ip̄m excōmunicabit
licet etiā iniuriam passus instā
ter petat Solet aut̄ quei si sacer
dos suū possit excōmunicare ep̄m.
si in prochia sua furtū fecerit Et
dicūt multi p̄t. licet em̄ nemo su
um ligare possit superiorem ip̄e tñ
ep̄s hoc faciendo scil⁹: fecit se mi
norē Itē alicubi cōigit q̄ sacerdos
sui prochiani domuz incendit. et
postea omnes q̄ hoc fecerūt excō
municauit. quesitū ergo fuit vtrūz
sacerdos seip̄m excōmunicare pos
sit a absolue si delictū emēdaēt
Et dicūt qđā q̄ seip̄m excōmuni
care nec etiā absolue potuit Null⁹
em̄ aliquē p̄t vel absolue nisi
minorē: sed nullus est minor vel
maior seip̄o Aliter tñ dicunt ali
scz q̄ i vno statu minor fuit seip̄o
scz in quantū malefactor fuit. in
quantū sacerdos a pastor: maior
Tutius tñ ē illi q̄ ad suū accedat
supiorem a suum crimē cōfiteudo

petat absolutōnem **C**onstat em̄
q̄ null⁹ sine cōfessione sanari pōt.
null⁹ aut̄ sibi ip̄i cōfiteri pōt. a ita
null⁹ seipm̄ absolue potest q̄uis
forte seipm̄ vt dictū ē possit ligare
In quib⁹ casibus sacerdos sol
uere nō p̄t p̄rium parrochianū
vel ligare.

Capitulū lxxij.

Sunt aut̄ plures casus ī
q̄b⁹ sacerdos nō p̄t nec li
gare nec soluere p̄rium
parrochianū; sed ip̄m mittet ad
ep̄m vel ad ep̄i p̄mariū **S**ūt em̄
q̄dam crimina: quoz cōfessionez
ep̄us ī p̄ria debet audire p̄sona
Sz q̄ ep̄i ī multis sepe negocijs ī
pediti. ī sede cathedrali hoc imple
re nō p̄nt. iō p̄ singulos archidia
conatus vicarios p̄ se a p̄marios
cōstituunt qui ne fatigentur pau
peres. eundo ad ep̄m eoz cōfessio
nes audiūt **I**n p̄mo ergo casu
hęc ē regula ī ecclia dei cōstituta q̄
oīa crimina accusatōne a dānati
one dignissima si p̄ sm̄am v̄l cō
fessionē p̄riā. v̄l p̄ facti euidentia
publica fuerit a detecta. ad ep̄m
vel ip̄i⁹ vicariū ad rāpiendā ab
eo p̄riam: trāsmittēda sūt **E**t hęc
ē ratō q̄re hoc fit sicut dic̄ canō: q̄
publice peccat: publice peniteat.
Qū em̄ p̄ctm̄ oīb⁹ est manifestū
duplex ē ibi offensa **O**ffendit em̄
de⁹ per p̄ctm̄. a ecclia p̄ infamiā a
scandalū. a iō q̄ publice peccauit
deo a ecclie satisfacc dēt vt tō ecclia
videat ei⁹ p̄riam: q̄d fieri nō pos
set n̄ ad superiorē mittētur.

Drimma vero accusatōne a
dānatōne dignissima: non

fūt oīa ḡnalter. sed tm̄ illa de q̄
b⁹ causis ī foro a ī iudicō ecclia
stico ventilat. vt adulteriū. ince
st⁹. falsū testimoniū. fides lesa. ve
neciū vel sortilegiū. rapina. ince
diū a aliq̄n̄ hōmicidiū si fuit ma
nifestū **T**alia em̄ crimina cū ma
nifesta fuerint: trāsmitti d̄nt ad
ep̄m vel ei⁹ vicariū. q̄ simplex sa
cerdos n̄ ī nēitate tales vt dem̄
ē absolue nō pōt vel ligare **O**ul
ta at̄ sūt crimina q̄ accusatōe a dā
natōe nō sūt dignissima. vt hęc.
fornicatō. ebrietas a fere oīa vi
cia sp̄ualia. vt iuidia. iracūdia.
auaricia. n̄ auaricia p̄ vsuraz vel
per symoniā fuerit detecta **C**rimē
em̄ auaricie accusatōe a dānatio
ne dignissimū ē. sz manifestari n̄
p̄t n̄ p̄ vsurā v̄l symoniā. a iō fe
neratores manifesti ad ep̄m trā
mittūtur **D**e symonia vero postea
dicef̄ ī sequentib⁹ **D**e alijs au
tem p̄didis p̄ctis nō accusat̄ ali
qs ī foro ecclie. a iō p̄ talib⁹ sim
plex sacdos p̄riam pōt imungere
Sciendū tm̄ est. q̄ simplex for
nicatō inueterata. scdm̄ cōsuetudī
nem ecclie ī foro punif̄ ecclie. q̄a
si simplex fornicat̄ diu cubinā
suā tenuerit eā cogitur abiurare
vel ī matrimoniū ducē **S**ciendū
tm̄ q̄ nō simpliciter abiura
bit eā sed hoc modo q̄ si de cetero
ip̄am cognouerit eandē ī vxorē
habebit **S**i vero post tale iuramē
tū passus fuerit readiū a eā no
luerit habere ī vxorē: mittēd⁹ ē
ad ep̄m. nō p̄pter fornicatōnē sed
p̄pter p̄riū manifestū v̄l p̄pter
manifestā fidei lesionē.

Qz ppter enormitatē delicti sacerdos parochianū suū debz ad ep̄m mittē

Capitulū octuāgesimūterciū

Hic alii casus in quibus etiam p occulto crimine sacerdos proprium parochianū mittere debet ad ep̄m. scz ppter enormitatē delicti. a tale crimē est partū propriū suffocatio. vel quā puulus p parētū negligētā cadit in aquā vel in ignē. vel alio mō p custodiē defectū morit̄. Vñ sacerdotes in ecclesia pntes moneant qz puulos suos secū i lecto nō hēant. nec eos temē in cunabul cōstringāt. nec vnqz eē sine custodia permittāt. Oēs em̄ sic peccātes: vt dictū est mittendi sūt ex consuetudine ad ep̄iscopū. Tale em̄ crimē etiā est violētā in p̄em a m̄em manū imediō. Qui em̄ p̄em vel matrē verberauerit. licet occultum sit crimen tñ ex consuetudine ppter enormitatē criminis mittit̄ ad ep̄m. Similit̄ fieri debet si vir a mulier cū bruto animalī quous occultū sit cōcubuerint. et si dñm in pditione q̄s occidit: vel enorme incendiu fecerit. vel enorme sacrilegium in eccia. scz fornicādo vel furādo i ea. Oēs em̄ tales ex consuetudine mittuntur ad ep̄m. qz sicut legit̄ in canone ppter tale crimē debet eccia si dedicata fuerat rededici. vel ad min⁹ p aspersionē aq̄ bñdīctē ab ep̄o reconciliari. a donec reconciliata fuerit eccia debet suspendi. Itē si fornicatio fuerit cū bruto animalī debet ip̄m animal occidi. qd̄ forte nō

posset fieri sine auctoritate ep̄i. Itē in omni casu in quo certa scripta ē p̄na p aliquo crimine: non potest sacerdos aliquid de p̄na relaxare. Si relaxatōe op̄ fuerit mittet̄ penitēs ad ep̄m. Vbi gr̄a. Si q̄s enorme commisit icestū cū m̄re vel filia vel cū duabus sororib⁹. Vñ imperpetuū priuari debet m̄rimonio: si necesse est dispensare. qz forte iuuenis ē vel iuuenula a multo deterius timetur: mitti debet ad ep̄m vt videat si cū tali sit dispensādū. Similiter si q̄s cōtra ordines suos scz furando vel in eis saltū faciēdo. vel si moiacē vel ab excommunicato vel heretico suscipiendo. vel aliquid beneficiū simoniace accipiēdo peccauerit. qz i omnibus talibus certa scripta ē pena. scz qz ab officio sūt a beneficio suspendendi. Qui oēs tales mittendi sūt ad ep̄m. qz simplex sacerdos de pena nichil eis relaxare potest. Similit̄ si parochian⁹ tu⁹ ab aliquo qz a te excommunicat⁹ fuerit debes eū mittē ad illū qz ip̄m excommunicauit. De aliena em̄ s̄ma ip̄sū potest absolue. Itē si hēs parochianū incorrigibile: in aliquo crimine diu iacentē. a illud singul⁹ annis confitentē: nec tñ dimittē volentez. mittes eum ad ep̄m ad similitudinem medici qui per multos annos debuit curare egrotum. a fecit quicquid potuit nec p̄fecit. Et dices ei. Frat̄ ex ignorantia mea vel peccatis meis vlt̄ forte tuis exigentibus: te curare non possum: ad superiores ergo vadas a eius vtaris consilio. Et si ille recusaue rit eat ip̄e sacerdos ad ep̄iscopū a

omnia sibi ondat. vt cōsiliū tā
lem sūditū ep̄us apponat.

De scubimis sacerdotum.

Capitulū lxxxij.

Astra ali⁹ casus i q̄ sac̄dos
nec ligare nec soluē p̄t
sūditū suū. vt si sacerdos
in sua prochia aliquā corrupit.
suā audire cōfessione; nec inūge
re p̄nā; poterit Nulla em̄ cōfessio
sine erubescencia fieri dēt Illa ve
ro mulier coram suo nō erubescat
corruptore **I**de est iudiciū si aliq̄
crimine cū sacerdote p̄cipeps fue
rit sacerdotis sūditus. vt in furto
vel homicidio vel rapana vel fal
sa mercatura a sibi⁹ Nec etiā ta
lem sūditū ad aliquē vianū sac
dotem mitte potest Omne em̄ ius
q̄d habuit i eo amisit. sicut si me
dic⁹ infirmo sibi cōmisso venenū
p̄ medicina daēt. nullā de cetero
illi⁹ egroti h̄re deberet curā Simi
liter sac̄dos q̄ sūdito mortal̄ p̄ti
venenū dedit. nullā in eo de cete
ro p̄tatem h̄bit **S**acerdos aut̄ vi
cinus: auctate vel licētia sacerdo
tis qui peccauit: nullā habet p̄tā
tem illā vel illū absoluendi vl̄ li
gandi. a iō sepe sine p̄nā a cōfessi
one remanet **N**ichil ḡ estat n̄ vt
tal̄ ad p̄latū sup̄iorem accedat
ab eo p̄niam accipiat.

De cōfessione sc̄a p̄ scriptum.

Capitulū lxxxv.

Item nōndū q̄ null⁹ p̄t cō
fiteri p̄ scriptū vt dicit apo
stol⁹ **C**orde credit̄ ad iusti
cia. ore aut̄ cōfessio fit ad salutem.
Et psalmista ait **C**onfitebor dño
n. in ore meo **L**egit̄ tñ q̄ rex ka

rolus tale crimē cōmiserat q̄ b̄tō
egidio cōfessori suo noluit cōfiteri.
nec etiā alteri sacerdoti **A**ngelus
aut̄ dñi illud crimē scripsit. a scri
ptū b̄tō egidio tradidit **H**ūc at̄
egidi⁹ ad karolū accessit. a ei q̄d
occultum eē credeb̄ at ondit. a ita
karol⁹ penituit **F**uit aut̄ illud mi
raculosū nec ē ad cōsequentia tra
hendū **I**tem cōtingit q̄ quedam
mulier sc̄ata crimen enorme cōmi
sit q̄d suo sacerdoti cōfiteri noluit.
Unde sacerdos dolens p̄cepit q̄d
p̄t̄m illud scriberet a bene signa
tū iuxta altare in eccl̄a terre info
dēt **P**ostea tercia vel quarta die
sacerdos mortu⁹ est **M**ulier aut̄
de nocte cōsurgēs ad sepulchry sa
cerdotis cucurrit dicens **O** p̄ditor
quid de scripto meo fecisti **A**lie
no tradidisti qui aperuit a crimē
meum legit **E**t venit v̄x de sepul
chro dicens **V**ade ad altaē vbi po
fuisti scriptū tuū a iuemies illud
itegry **Q**d cū fecisset a scriptū ap
peruisset illud ex toto inuenit va
cuū **E**t sic patuit q̄ crimen ei⁹ ex
toto fuit deletū p̄ talem cōfessionē
Item aliud sac̄dos dixit prochia
no suo quoddā crimen cōfiteri no
lenti **S**cribe p̄t̄m tuum a scriptū
pone super altare. a dic̄ hec verba
Dñe deus tibi confiteor a huic sa
cerdoti peccatū hoc scriptū in hac
cedula **D**oc facto sac̄dos scriptū
caute aperuit a p̄t̄m legit. postea
sū eodem signo ita caute compli
cuit q̄ insensibil̄ lesio signi fuit.
Postmodū illum vocauit dicens
Frat̄ noli erubescere cōfitei p̄t̄m.
multa em̄ crimina enormia nobis

sūt nota: q̄ tu credis incognita. a
multa ei talia noīauit: inter que
tandē illud scriptū in cedula no
minauit: qd̄ cū audisset ille excla
mās ait **O** p̄ditor scriptū meum
aperuisti. a sacerdos p̄tulit ei scri
ptū inteḡ vt videbat̄. Vñ cōfu
sus ille statim p̄ctm̄ suū humiliē
cōfessus est. Et ita p̄t̄ q̄ q̄ cōfiteri
p̄pter verecūdiā obmittūt pie sūt
deludēdiā ad cōfessionē attrahēdi.

De cōfessione mutoz.

Capitulū .lxxxvi.

Sciendū ē tñ q̄ si mutus
sciat scribere p̄t̄ bñ p̄ctā
sua per scripturā cōfiteri.
ita tñ hoc fieri debet. q̄ cum sacerdos
p̄ctā legit scripta: dēt mutus aliq̄
signo oñdere se cōfiteri corde. a de
illis dolere. Si vero nescit scribere.
vel infirm⁹ aliq̄s cum venerit ad
eū sacerdos loqui non possit. sacer
dos p̄ familiā infirmū vel viānos
de cōmūb⁹ q̄rat p̄ctis. a si mut⁹
vel obmutescēs alicui⁹ taliū reus
sit. vt si plē ex fornicatōne susce
p̄it vel potator. a scortator. a fene
rator. aut ī odio fraterno fuit vel
bona alicuius iniuste detinuit. a
similia. a postea noīab infirmo
talīa p̄ctā. a dices q̄ saltem nutu
vel gestu indicet si aliqua illoz
q̄ noīata sūt fecerit: hpc mō aliq̄d
cōfiliū ei daē poterit.

De cōfessione stultoz.

Scī notādū cū stulti siue
morioēs ad cōfessionē ve
nerit caute circa eos agē
dum ē. ne talīa ab eis inq̄rant̄ q̄
facē p̄nt scādālū. Tales em̄ celāt
sed oīa in cōfessione a sacerdotib⁹

audita manifestāt. sic qñq̄ cōsti
tit q̄ quidā stult⁹ de q̄dam nobi
li matrona diffamat⁹ fuit. a cum
de hmōi in cōfessione nichil sacer
doti dicēt. sacerdos ab eo q̄siuit si
vex̄ esset q̄ cū illa dñā dormiret.
Stult⁹ at̄ statim ex q̄ a sacerdote
rēcessit totū dñōa multis alijs nar
rauit. Vñ matrona a vir e⁹ p̄secu
ti sūt sacerdotē intm̄ q̄ eū ecciam
suā relinq̄re oportuit.

**De casu absoluēdi alienū par
rochianū. Ca. lxxxvij.**

Ite ē ali⁹ casus in q̄ dixē
rūt viri prudētes q̄ p̄t̄ sac
dos alienū soluē a ligae
prochianum auctē dei a canōnis
vt si penitēs indiscretū h̄eat sacer
dotē a fili⁹ indiscretū ep̄m q̄ in nul
lo ei daē scūt cōfiliū. a p̄pus sacer
dos vel p̄lat⁹ ei daē licēntiam di
cretō sacerdoti cōfiteri noluerit.
a forte ita debil ē q̄ ad lōgiquū
p̄latū nō p̄t̄ accedē: vidēt q̄ ad
quēcūq̄ discretū sacerdotē viānū
possit ire. Vñ dic̄ aug⁹. Qui vult
p̄ctā cōfiteri vt inueniat gr̄am: q̄
rat sacerdotē scētē soluē a liga
re ne cū negligens cca se extitit:
negligat̄ ab eo q̄ eū misericordi
ter monet a petit ne ab̄ in foueā
cadāt quā stult⁹ euitaē noluit.
Ite placuit vt deinceps nulli sa
cerdotū liceat quēlibet ali⁹ sacer
doti cōmissuz ad p̄niaz suscipē sine
cōfessu ei⁹ cui p̄pus se cōmissit n̄ p̄ ig
noratiā ip̄i⁹ hpc faciat cui penitēs
cōfessus ē p̄pus. Qui vō cō ista sta
tuta facē temptauerit q̄d⁹ sui pi
culo sbiacebit. p̄pter has auctes
dixerūt viri prudētes a discreti q̄

in tali casu penitens oīa pctā sua
confiteat suo indiscreto sacerdoti a
postea siue dederit ei licentiā siue
nō: qrat quēcunq; discretū volue
rit sacerdotē. a ille auctate dei p
dictorū canonū ipm absoluēdā
ligādī ptatez hēbit. licet em sit a
lien⁹ in hoc casu effiat suus.

Utz sacerdos possit iniūgere pe
nitenti qd voluerit.

Capitulū lxxxviij.

Octū ē quā ptatem hēat
sacerdos ex vsu clauium
quātū ad prochanos su
os vel alienos. Restat nunc dicē
quousq; extēd at ei⁹ ptās ī pñiaz
iniungendā. s. vtz possit quicqd
voluerit iniūgere penitenti. a vtrū
penitēs suo sacerdoti in oīb⁹ dēat
obediē. De hoc at aug⁹. sic scribit
Ponat se penitens oīno in ptate
iudicis in iudicō sacerdotis nichil
sibi reseruās sui. vt oīa eo iuben
te sit patus facē p tāpienda vi
ta amme: que facēt p vitāda cor
poris morte. Et cū desiderio faciat.
qz vitā recuperabit infinitā. Cum
gaudio em facē dēt immōzilis fu
turus que p deferēda morte face
ret moritur⁹. Querat fruct⁹ nō so
lū dignos sed pñie dignos. Sūt
ei digni fruct⁹ fruct⁹ virtutū. sed n̄
sufficiūt penitētib⁹. Pñia em gū
ores expostulat fruct⁹: vt multo
dolore a gemitibus mortuus. im
petret vitam.

Ex p̄dictis videt q nullam
penitēs sue volūtatis ptatē
hēat. Si em nichil reseruāt sui. nō

pōt aliquid velle vel nolle nisi qd
sacerdos eius vult vel nō vult. a
ita pōt sacerdos quicqd vult etiā
vt fiat monach⁹ iniūgere penite
ti. a tenet obediē penitēs. **Q**ad
hoc d̄dm est q triplex est obediē
tia. scz. Iudicial. pñialis. a clau
stralis. In iudicō em re⁹ a actor
obediē dāt iusto iudicō a patien
ter sustinē qe quid eis p̄cipit. eti
am mortē. vt p homicidio vl fur
to vel alio crimine. Sed ī hoc obi
citur cum aliquis cōdemnatur ad
mortē patienter sustinē debet. er
go dū ad patibulū duat non dēt
fugere ad eccliaz q̄uis possit quia
peccat mortalit̄ iustum declinā
do iudiciū. **Q**ad hoc soluendum
valet auctoritas p̄hi dicētis. De
tellus sustinuit patienter. a forti
ter. quātus vero libent̄. patient̄
a fortiter. Debet etiam homo pa
tienter sustinere penā dum vita
re non pōt eam. De talibus dicit
q habent mortē in patientia. a
vitam in desiderio. a tales sūt in
firmi imperfecti. Ille autē libent̄
penam sustinet cum eam vitare
nō curat etiam si posset. Et de tali
bus dicitur q habent mortem in
desiderio a vitam in patientia si
cut ait ap̄stol⁹. Cupio dissolui
eē cum xp̄o. **P**t̄ ergo q si infirm⁹
aliquis cōdemnatur ad mortem
a eam vitare non pōt. patienter
eam sustinē debet. si vero pōt. be
ne licet ei fugere. quia non tene
tur sustinē libenter. nec iudicō eti
am tenetur licz sit iustum obediē
cuz illud sine mortali peccato pos
sit declinare.

De penitēiali obedientia.

Capitulū .lxxxix.

Penitēntialis obedientia
ē vt penitēs ita suo obedi
at sacerdoti. q̄ faciat p̄ cui
tada morte aīe: quicq̄d faceret p̄
vitāda corpis morte. i. omnia fa
ciat sine quib⁹ p̄cām curari nō p̄t
S; si medicus p̄cipiat egroto vt
vineā suā vel domū det sibi: nō de
bet obedire q̄ntū ad hoc. q̄ ad cu
ratōnē suam nō exigūtur talia: s;
electuaria a medicane. vel forte i
nāsiones mēbroꝝ a silia Similit̄
penitēs quicq̄d ei p̄cipitur sine q̄
satisfacē deo de p̄cō suo nō p̄t: obe
dire dēt S; si aliq̄d dux p̄cipiat
a graue sine quo bñ possit deo sa
tisfacē: nō tenet suscipere. vt si sim
plia fornicatori sacerdos iniungat
vt claustrū ingrediat: nō tenet
obedire **Q**uia enim sūt alia qui
bus satisfacē p̄t dño.

De tempamento penitētie

Capitulū nonagesimū.

Ast em̄ in p̄māa in egri
tudine negoāū Sic em̄
medic⁹ multa dēt querē
p̄idiāū patiētis. q̄m hoc q̄ eger
sustine p̄t t̄pae medianā. ita sac
dos viēs a facultates d; cognosce
penitēntis: a s̄m hoc modificaē pe
nitēntiā **P**reterea notādū q̄ ne
q; in iudicio neq; in penitēntia ē p̄
lato obediendū vel sacerdoti: si qd
p̄cipit ē manifeste d̄ deū S; si ig
norat p̄cipue si laic⁹ ē. q̄ nō licet
ei discutere de mādati eccie tene
tur obedire. a in sua saluabit sim
pliatate **E**t si ē in caritate: de⁹ sp̄
reuelabit ei si d̄ deū est qd p̄cipi

Sivero dubitet an sit d̄ deū. disti
guēdū ē vtz si dubitet de arcūstā
tijs p̄cepti an de ip̄a p̄cepti s̄ba
vtrū sit iustū vel iniustū **V**erbi
grā **S**i p̄cipiat ep̄us vt sacerdos
diūgat aliq̄s in m̄momo p̄t ip̄e
sacerdos dubitare vtz iuste iudica
ueit illos eē diūgendos a tñ obe
dire dēt. q̄ de facto vel de iudicio
sui plati ei discutere nō licet **S**i vō
de s̄ba p̄cepti dubitat vtrū illi
sint diūgendī. vt si vehemēter su
spicet q̄ sint cōsanguinei in ḡdu p̄
hibito. vel q̄ mulier aliū vix h̄eat
tūc nō dēt obedire: s; ep̄o errorē su
um a causā p̄pe dubitatōnis reue
lari. a hoc h̄ū p̄t ex v̄bis augusti
m̄ dicētis **T**ene certū a dimitte is
certū. q̄ incertū p̄ illiato ē h̄ndū
Et ph̄us ait **Q**uoties dubitas de
aliquo vtz faciendū sit vel non
ne facias illud. q̄ ipsa dubitatio
est significatō iniurie.

De claustrali obedientia.

Capitulū nonagesimūprimū.

Claustral obia est mul
to artiora districtioꝝ p̄p̄
votū **C**laustral em̄ in oī
b⁹ q̄ nō sunt d̄ deū: suo dēt obedire
prelato **N**ō em̄ dñs p̄evolūtatis
Sūt aut̄ tria de s̄ba vti claustra
lis. s. abrenūdatō p̄p̄evolūtatis
vt n̄l p̄p̄riū h̄eat. perpetua cōtinen
tia. a hitus p̄petuus **C**eterā at̄ oīa
accessoria sūt. vt silentiū a absti
nētia a silia **V**n̄ si monach⁹ infr̄i
gat silentiū suū p̄ obreptōem nō
p̄ cōtēptum vel cōsuetudinē: nō pec
cat nisi venialiter **V**idēt̄ at̄ mona
chi p̄uaz h̄ie cōsuetudinē ex eo. q̄
eā in p̄iculo mortis habitū suū
f̄ iij

ad temp⁹ nolūt dīmittē Vñ cū q̄
dam alb⁹ monach⁹ in fracta na
ui eēt vestimēta sua nollet exu
ere. dicēs nō licē sibi habitū suū
deponē q̄uis satis diceretur ei vt
abiceret noluit. s; vestit⁹ i aquā
se dimisitā s̄mersus ē. oib⁹ alijs
saluatis vestib⁹ suis depositis Vñ
videt⁹ q̄ monach⁹ ille suū p̄i⁹ h⁹
micida fuit. q̄ se liberare a mor
te potuit a noluit. **I**tem in q̄dā
cenobio infirm⁹ erat monach⁹ a
in tāto calore fuit q̄ videbatur ei
q̄ suffocaret. nisi cuculla sua de
poneretur. Prior aut nullo mō su
stinuit q̄ sine habitu iacēt Dixit
aut quidā medic⁹ qui p̄ns erat.
iste suffocabit n̄ cuculla ad tem
p⁹ ab eo auferatur. **N**ec itē p̄or
pmisit. a ita suffocat⁹ mortu⁹ est
ille. **V**nde quidā vir bonus a pru
dens dixit priori. **N**onne frēs nū
q̄nq; balneant a tūc vestes suas
deponūt: q̄re nō similit cū mona
ch⁹ est infirm⁹ a i nimia ardore ve
stimēta sua nō pōt deponē. **E**t nō
potuit p̄or ad h⁹ r̄ndere. **C**redim⁹
ergo q̄ mō ch⁹ obiaz suā nō omī
teret si habitū suū in tāta necita
te deposuerit. sicut at̄ngit de qua
dā reclusa que nunq̄ dormiebat
nisi sup sarmēta. ita scorauerat
lat⁹ suū vsq; ad ossa. **V**ñ cū infir
maref vsq; ad mortē a se vertere
nō posset: a bonis a magnis viris
ei cōsultū fuit q̄ lectum sibi molli
orem faceret: nē q̄si seipam occi
deret. nec h⁹ erat trāsgredi votū
quia coegit necitas.

De obedientia clericorū.
Capitulū **xcij.**

Item cū clericū ab epō bñfi
cia recipiunt: canonicā ei iu
rant obedientiā. **P**ostea p̄ci
pit q̄ habitū a tōsurā hēant sicut
canones p̄cipiunt. **I**p̄i aut vel in
bñficijs manentes vel ad alia lo
ca trāsmigrātes comā nutriūt a
cappas hnt maicatas. a calceos
laqueatos. **S**imiliter phibet dñs
ep̄us ne clericū fornicetur vel ine
brient. a hēc sūt mandata cano
nica. **S**unt ne ergo clericū p̄iuri si
faciūt strariū a dñt penitere de p
iurio. **A**d h⁹ quidam dicūt q̄ il
lud iuramentū sic est intelligen
dū. **E**go iuro p̄ obiam epō i cano
nicis mandatis salua cōsuetudie
a ecciastica dispensatōne obedire.
Cōsuetudo aut eccie in multis lo
cis ē q̄ clericū arma portāt. a ha
bitū suū q̄n timēt insidias hostiū
ne agnoscant mutant. vel q̄n sūt
in scol⁹ vel in pegrinatōne. o; eos
habitū suū alijs cōfirmare. a tūc
nō sūt p̄iuri. **S**i vero p̄cipiat ep̄s
mandatū canonicū circa qd fieri
non possit dispensatō. vt nō forni
cari nō inebriari a silia. **C**redibi
le est q̄ transgressores tal⁹ p̄cepti
p̄iuri sint. licet quidā dicāt q̄ ta
le iuramentū pot⁹ ē q̄dam firma
p̄missio q̄ iuramentū. nec ē intē
tio ep̄i q̄ clericū suas p̄missiones
nō obseruātes efficiant trāsgres
sores iuramenti. **I**tē cū ep̄us cleri
co dat bñficiū ecciasticū. dicāt ei
Ego do tibi h⁹ bñficiū vt respon
deas deo in die iudicij de anima
b⁹ quas cōmitto tibi. **V**ñ postea
scdm canones nō licet clerico ec
clesiā suam relinquare. vel causa

scolarum. vel causa pegrinationis
sine licentia epi. ymmo etiā si p
tres septimanas sine licentia ab
sens fuerit bñficio suo puari pote
rit. Quo ergo dicit canon q̄ sacer
dos sine oī licētia religionē p̄t itē
re. q̄ tūc ducit̄ lege itēiori spūscī
a nō ē obligatus lege exteriori p
obiaz quā ep̄o iurauit. **P**reterea
nōne ecclia sponsa ē clericis: quam
i curā a custodiā suā recipit. sic ec
clesia epi: sponsa ei⁹ ē. nec eam re
linquere p̄t sine dñi pape licētia.
ymmo etiā si rligionē intraue
rit sicut dicit canō. iuste p̄t cōpelli
vt exeat. a eccliam suā regat. **A**d
hoc ddm̄ q̄ solus ep̄us sponsus ē
ecclie. **V**nde insignū sponsi anul⁹
datur ei. nec cōsecrat̄ ep̄us nisi ha
beat eccliam quā recipit sicut spō
sam. a ideo eam dimittē non p̄t si
ne magna dispensatōe superioris.
Alii autē clerici p̄nt ordinari q̄
uis nullā habeat eccliam. sicut se
pe ordinant̄ monachi qui nullā
hnt̄ animaz curā. a ideo nō dicit̄
tur clericis sponsi eccliaz: sed custo
des earum. **V**nde facilius eas reli
quere p̄nt q̄ epi suas. **C**uz autē cle
rici in pegrinatōnem vadunt: ec
clesias suas nō dimittunt. a tñ si
ne licentia abire nō p̄nt. sed cum
ad religionem se trāsserunt statī
ep̄o ecclias dimittunt. a ideo non
oportet querere licentiā receden
di. **I**tem super illum locū eu an
gelij. **S**uper cathedraz moysi sede
bant scribe a pharisei: que dicūt.
facite. que autē faciunt: facere no
lite. dicit̄ glosa. que dicunt. s. perti
nentia ad cathedraz. **S**i enim p̄ci

piat ep̄us vt des ei equū tuū vel
pecuniā. cum hoc nō ptineat ad ca
thedram. nō teneis obedire in hoc.
Quo ergo nūc epi exigunt talia
a clericis suis cū n̄ teneāt̄ obediē
clericis. **A**d hoc dicim⁹ q̄ si ep̄us
vel ecclia sua in magna sit necessi
tate: clericis suis vt ei sbueniant
bñ pōt̄ precipē. **C**anonicū em̄ est
mandatū. vt patri spūali in neci
tate sbueniant filij. **P**ed nō debet
episcopus quicquid exigē nec ipsi
tenent̄ obedire nisi vt dictū est
valde indigeat. **N**ec ep̄us debet
exigere nisi quantum p̄nt ei clerici
sbuenire sicut ait aplūs. **Q**d lici
tū ei erat accipe necēaria a sbditis
nō tñ ex tristitia aut necessitate.

De sciētia sacerdotum.

Capitulū xciij.

Dicit̄ ē de ptate clauū sa
cerdotū. nūc dicendū est
de scia ipsorū. i. quā scien
tiā h̄re teneātur sac̄dotes in p̄nā
mūgenda. **D**e hac ita scribit au
gustin⁹. **I**ncrepam⁹ quosdā pa
lā. quosdā in celauī. sicut diuersi
tas personaz diūsam videtur pos
se accipe medicinā. **N**on em̄ vno
collirio omniū oculos mūgere de
bem⁹. nec omnib⁹ morbis eadez
medicina exhibēda ē. ne si i cali
da egritudine laborātī calida po
tio exhibeatur. patiētis dolor po
tius augeatur qm̄ mitiget̄. **V**nde
iheronim⁹ ait. **N**ecē ē vt iuxta diū
sitates locon̄ a temp̄na hōim qui
b⁹ scriptuē scripte sūt: diūsas cau
sas a argumēta a origines sacer
dotes h̄ant. **E**t qm̄ bt̄us iohes in
apocal. septem scribens ecclesijs

in vnaqueq; eaz specialia vicia reprehedit vel speciales vtutes probat Ita scūs paul⁹ p singulas ecclesias vulnerib⁹ medet illatis. nec ad instar impiti medici. vno collirio oīm oculos vult curare.

De p̄na satisfactōis.

Capitū nonagesimū q̄rtū.

Sciendū ē q̄ q̄dam penitētia miūgenda ē ad medicinā p̄teritorū p̄tō rū. quedā ad p̄seruatōnē futuro rū. q̄dam ad cautelā presentīū. q̄dā ad n̄citatē oīm. Ad medicinā p̄teritorū p̄tō rū. miūgēda ē p̄na satisfactōis. vt videat sacerdos discretē p̄ q̄ penitēs possit satisfacere. In q̄ p̄cipue duo cōsiderāda sūt. Prīmū ē vt videat sacerdos quot sint offense et lesiones in vno p̄ccato. Quāq; em̄ in vno p̄tō offendit d̄. offendit p̄ximus. offenditur a tō ecclia. vt cū q̄s alij abstulit vxorē suā. Offendit em̄ d̄. c̄ p̄ceptū ille trāsgredit̄. offenditur p̄xim⁹. s. vir mulieris cui magnā fecit iniuriā. et ecclā offendit familia mulieris cui p̄uidere solebat. offendit a tō ecclia p̄pter ḡue scandalū. Oportz ergo vt sacerdos in singulas offensas singulas det medicinas. et aliā miūgat satisfactōnē. q̄ offendit d̄. aliā q̄ offendit p̄ximū. et aliā q̄ totā eccliam. Debz em̄ penitēs oib⁹ quos lesit satisfacē. Itē cōsiderandū ē sacerdoti q̄ sicut in morib⁹ corp̄alibus adhibēda ē cura p̄ zū. ita in spūalib⁹ morib⁹. i. in p̄ctis miūgenda ē p̄na p̄ zū. vt si fuerit libidīosus: miūgatur ei castitas. si gulo

fus: ab stinētia. si peccauerit per negligētiam et pigriā: miūgat labor operāda p̄fallēdi. si per rapinā: miūgatur restauratō et elemosinaz largitō. et ita de alijs intellige. **P**retērea in oī satisfactōne miūgēda sūt ista tria. ieiunium. orō. et elemosina. q̄a tm̄ ista s̄m rōnē supradictā sūt satisfactōria. **I**tē post p̄dictas duas cōsideratōnes n̄cīa ē terciā cōsideratō. sic sup̄ dixit iheronimus. s. vt cōsiderētur vires penitētis. etas. facultas. nobilitas. officium et regio. **A**lia enim p̄na miūgēda ē forti. alia debili. alia puro. alia semi. alia diuiti. alia paupi. alia in calida religione. alia in frigida. alia nobili. alia rustico. **V**n̄ in canone legitur. **N**ō cogatur diuites cibis paup̄z vesci. vtātur cōsuetudine infirmitatis sue. sed dolent se non posse aliter abstinere. **Q**ui egrotat: cōsuetudinē vitant. vtant̄ superfluis. dent paup̄ib⁹ n̄cīa. vtant̄ p̄ccosis. dent paup̄erib⁹ vilia. **P**tz ergo q̄ valde indiscreti sūt sacerdotes q̄ p̄ omni p̄tō miūgunt ieiunū cum multi pauperes rustici sūt. q̄z tō vita ieiunū ē. et cū multi sūt iuuenes q̄ p̄ ieiunū turbāt cerebrū. **I**niūgūt ec̄ sacerdotes q̄z alicui escas pisciū: q̄ multo libētī⁹ cōedit piscel q̄ carnes et econūso. **T**alib⁹ at̄ miūngi dēt esca fabe et olī. et alia dura cibaria. **S**ilē ill q̄ peccauerūt in lasciuia moll lecti vel in delcātione balneoz et molliū vestiū. et silib⁹ dēt miūngi durum cubile vel cilicium. vel saltem vestis lanea. cuz

multi sunt qui nunq̄ alicū sense
rūt. nūq̄ in vestib⁹ lineis dormie
rūt. nūq̄ nudis pedib⁹ ad eccliam
iuerūt. a nūq̄ vel raro disaplinaf
aliq̄s sustinuerūt. **De p̄nia**
ad futuroꝝ p̄suatoꝝ. Ca. xcv.

Item alio mō inūgēda est
p̄nia ad p̄seruatōnem futu
roꝝ. **I**bi em̄ cōsiderandū
est que penitēs pctā in cōsuetudi
ne habueit. vt phibeant ei occa
siones taliū pctōꝝ. **S**i luxuriosus
fuerit. inūgatur ei vt coreas vi
tet a cōgregatōnes muliez. **S**i fu
erit ebriofus. ne vadat ad pub
licas potatōnes. a ita de alijs in
tellige. **T**alia q̄z multis inūgē
da sūt. nō qz peccauerūt sed ne in
futuro h̄ys peccet pctis.

De p̄nia ad cautelā. Ca. xcvi.

Ite quedaz p̄nia inūgēda
ē ad cautelā tm̄ vel ad tollē
dū scādali errore. vel p̄pter
duriorez euēt⁹. etiā vbi nullū fu
it pctm̄. vt si aliq̄s in maḡ necē
tate ab vtaf phibitis forte n̄ pec
cat. a tm̄ p̄pter scandalū aliq̄ est
ei inūgēda p̄nia. **S**ilr̄ aliquis
ocadit h̄oim sine aliq̄ pctō. forte
vt iactu lapidis. apposita tm̄ dili
gētia quā debuit. inūgit ei p̄nia
aliq̄ nō qz peccauit. sed p̄pter h̄o
rorem sanguinis a h̄omicidij.

De p̄nia p̄pter vitā eternam.

Ite q̄nqz inūgit p̄nia q̄
to mō. scz p̄pter vite eterne
meritu. a p̄pter necariū oim̄ pdi
ctoꝝ adiutorij. q̄ h̄o tenet facē a
obseruae. a si nunq̄ peccassz. vt
q̄nqz inūgit alicū vt rcām fidē
teneat. vt deū p̄mū diligat vt

decimas a alia iura eccialtica sol
uat. a alia dei mādata obseruae
studeat. **I**sta nō inūgūt p̄pter a
liquā p̄niaz inūgendā. sed qz sūt
necaria ad vitā eternam. a sine
istis nichil valerent p̄dicta.

De vario mō satisfaciendi.

Capitulū. xcviij.

Oidū ē supi⁹ qz inūgēda
ē p̄nia p̄ d̄niū. sed i q̄bus
dā vicis tā spūalib⁹ q̄
corp'alib⁹ difficile ē vidē q̄ p̄nia
inūgēda sūt p̄ d̄niū. vt si aliq̄s sit
iuid⁹ difficile ē vidē: qd̄ d̄niū
purget iuidiā. silr̄ si p̄ detractōne
peccauerit: difficile repit̄ d̄niū. a
ita de multis alijs. **A**d qd̄ scien
dū qz in talib⁹ ē ad opa ext̄seca
recurrendū: q̄ talib⁹ vicis sunt
adiūcta. vt si q̄s iuid⁹ fuerit. sepe
illi cui iuidet p̄ mēdaciū a malici
am det̄hit. a d̄ni sui ei grām au
ferēdo. a fauore alioꝝ h̄oim. a oīa
ei⁹ negocia iqn̄tū p̄t ipedit. **Q**ue
rendū ē q̄ a penitente q̄tēs a q̄t
modis nocuerit cui iuidit. a inū
gendū ē ei vt toties a tot modis
ei satisfaciat. **S**ilr̄ si p̄ supbia pec
cauerit: q̄rendū ē q̄t h̄oies p̄ sup
bia offenderit. a quāta eis dāna
fecit. a de oib⁹ h̄ys eis satisfaciet
q̄s lesit. **N**ec solū inūgēda ē h̄ui
litas s̄ supbiaz. sed ec̄ h̄uilitatis
opa. a silr̄ s̄ inuidiā. **Q**ū pe
nitens deat venire ad cōfessionē.

Capitulū. xcviij.

Olet at̄ q̄ri q̄ tpe h̄o deat
venire ad cōfessionē. **E**t
dicūt quidā qz sufficit se
mel in āno cōfiteri. s̄ in quadra ge
sima. sicut etiā cōsuetudo ecclie ē

nisi prius infirmitas euenerit **D**ebz
quisq; in infirmitate quacunq; tpe
confiteri eucaristia accipe **E**t hinc
constitutioem generalis consilij. nullus debet
corpore medicus curare egrotum vel
aliquam ei dare medicinam nisi prius
bene fuerit confessus. quod sic ait iheronimus
m^o **E**x flagellis dei vel est dyaboli
multe nascuntur egritudines. siue
ex natura elementorum vel corporum. et
tales egritudines que patiuntur homines pro
peccatis suis: curari non possunt nisi confes-
sione et penitentia **D**ebet tamen quilibet christi-
anus statim cum peccauerit in corde
suo penitentiam et in certo hinc proposito: ut
ad confessionem veniat ad minus in quadragesima **Q**ueli tamen facit si statim
post peccatum ad sacerdotem accedit
Solet enim obici quod sicut vetera vul-
nera putrescunt et fetent. et ita difficilius
curantur: ita et vetera peccata.
Vn stultus est qui moraliter peccat et
tamdiu differit confiteri. donec peccata
sua putrescant et fetent **E**rgo nullus
peccata differre debet usque ad qua-
dragesimam **S**ed ad hoc responderi potest
quod statim ex quo homo penitet in cor-
de quantum ad culpam et reatum: dele-
tum est peccatum. nec amplius potest putre-
scere. et ideo confessionem securus expectare
potest. sic egrotus: dum certus est quod infir-
mitas sua non potest crescere potest medicina
facile expectare. **N**otandum quoque
est quod deus nullam recipit penitentiam nisi
mundam **V**n videtur quod si quis peccet
moraliter agendo penitentiam. debet eam
reiterare ex toto. ut si alicui iniun-
ctum fuerit vni^o quadragesimo
ieiunium. licet totum ieiunauerit qua-
dragesimam. dummodo ieiunium suum
pro mortali peccato sit pollutum et tatum

iterum ieiunabit **P**rius enim ieiunium
non fuit mundum. sic si aliquis deberet de-
narios alicui: non possit se absolue-
re nisi debitam et legitimam soluat mo-
netam **A**d hoc dicendum quod que-
dam etiam iniungunt in prima. que
homo polluit non potest. ut si iniunctum
fuerit homini dare elemosinam. vel
construere pontem vel ecclesiam vel ali-
quid tale non potest homo ipsam elemo-
sinam vel pontem vel ecclesiam pro pecca-
tum polluit suum. et ideo bene placent
illa deo licet enim immunde sint acti-
ones operantis. munda tamen sunt opera
operata. et ideo non oportet iterare ea
Preterea qui recipiunt elemosinam
vel intrant ecclesiam vel pontem tra-
seunt: pro eo orant quod hoc fecerit. et ideo
opera sua valent ei **S**unt autem alia opera
que iniungunt penitentibus: que ex se homo
potest polluere: ut ieiunium a peregrina-
tione sua et filia. quia sic nichil homo
operatur extrinsecus: sed tamen in se. et ideo
totum quod agit est pollutum: si in peccato est
moraliter. et nichil placet deo quod agit
vni^o tenet iterare **D**iscretus ergo in-
quire debet sacerdos a penitente si
penitentiam in anno preterito sibi iniun-
ctam pegerit in caritate **E**t si dixit se
interim peccasse moraliter: iniungere
debet quod totam illam partem penitentiam quaz in
moraliter peccato fecit reincipiat **S**ed ab
illo tempore quo in corde suo de illo
peccato penituita firmiter confitetur nec
iterare proposuit. illam partem penitentiam que post
eam est secuta. nec illam que peccatum precessit
iterare oportet **Q**uidam tamen adhuc ad-
dunt dicentes. quod quodam fuerit opera ad vi-
tam eternam promerendam que pro aliquibus
preteritis peccatis sunt ab ecclesia instituta
que et tenentur homines facere si nunquam peccassent

cuiusmodi sūt ista. **I**eunare in q̄
dragesima. ⁊ in alijs solēmbus
ieiunijs. ⁊ ire ad ecciam festiuis
diebus ⁊ dare oblatōnes ⁊ alias
elemosinas institutas. ⁊ dicē q̄ti
die **P**ater n̄r. ⁊ **C**redo in deū ⁊ si-
milia **N**ullū istoz sicut dicunt q̄
dā oz iteāri licz oīa in pctō mōrli
fecerit **N**on em̄ ea p̄ satisfactōne
fecit. s; p̄ vita eterna h̄nda quaz
iam amisit. nec oz eū cogitare de
p̄teritis. sed vt vitam eternā me
reatur p̄ noua opera futura.

Qz pctā dimissa p̄ penitētiā
redeant. **Capitulū** **lxxxix.**

Item cōstat omnibus q̄ ali
cui pctā p̄ penitētiā sint
dimissa. si postea peccauerit
mortaliter omnia prius dimissa
pctā redeūt vel q̄dā nascit̄ in ḡtū
do: q̄ tantū ē pctm̄ quanta oīa fu
erūt pctā pri⁹ dimissa. **Q**ueri⁹
vtr̄ teneat̄ itez cōfiteri oīa pctā
p̄ plenā satisfactōne p̄us dimissa
p̄pter solū pctm̄ postea cōmissuz.
Ad q̄s d̄dm̄ q̄ prior est d̄ns ad
miserandū q̄ ad puniēdū **V**nde
sic oīa redeūt p̄ vnū seq̄ns pctm̄.
sicut in euangelio legit̄ **Q**z om̄e
debitū p̄ dimissuz vsq; ad nouis-
simū quadrantē exigebat̄ a suo
q̄ noluit dimittē cōseruo q̄s ei de-
buit. ita si iste penit; de solo pctō
seq̄nti. p̄ illā solaz p̄niaz p̄oz reui-
uisat̄ p̄niaz ⁊ redeūt oīa opa bona
q̄ pri⁹ fecerat in caritate **N**ō vero oz
eū de p̄ozib⁹ cōfiteri. qz prior cōfel-
sio redit. n̄ nouū habuerit sac̄do-
tē **I**lli em̄ oīa pctā dēt cōfiteri pri-
ora. nō p̄pter aliquā p̄ eis p̄niaz
reap̄iedaz. s; iō tm̄. vt nou⁹ sci at

sacerdos quā ei p̄niam dēt in iun-
gē **E**x q̄ enim tantā grām q̄ oīa
erant sibi dimissa pctā p̄us h̄uit
multo ḡui⁹ deū offendit q̄ si nihil
ei fuisset dimissum **O**portz ergo qz
nou⁹ sacerdos sciat q̄ pctā p̄ora fu-
erit. ⁊ sic ec̄ sciet q̄ntū b̄nificiū fue-
rat isti penitēti collatū. ⁊ ita p̄ cōns-
sciet ec̄ quantū sit seq̄ns pctm̄.

Quō sacerdos debeat se h̄ie in
suscipiendo penitēte ad cōfessionē
Capitulū **centesimū.**

Secūdū ordinē p̄notatuz
a p̄ncipio: restat adhuc
dicē de duob⁹. s. quō sac̄-
dos se deat h̄ie suscipiēdo penitēte
ad cōfessionē. ⁊ q̄ p̄niaz cuiq; pctō
sit in iugēda. **C**irca primū adu-
tēdū ē. qz sacerdos n̄ dz statim ex ab-
rupto dicē penitēti. dic pctā tua s; z
pri⁹ dēt eū multiplicat̄ docē. ⁊ ab
eo multa in q̄rere vt deuoti⁹ ⁊ me-
li⁹ ad cōfessionē puocetur **P**ri⁹ er-
go in q̄rere dēt si peiteat vt aug⁹.
ait **Q**m̄ q̄ penitet oīno peniteat
Et sic corp̄ al̄ medic⁹ p̄ multa si-
gna ⁊ idicia patiētis cōfideat vtr̄
curari possit vel nō. ita etiā medic⁹
sp̄ual̄ multis signis. vtrū ille sit
vere penitēs vel nō q̄ntū p̄t cōfi-
deraē debet. veluti si gemat. si plo-
rat vel erubescat. ⁊ ceterā talia faci-
at. vel si rideat. vel se peccasse ne-
get. vel pctā sua defendat ⁊ simi-
lia **S**i at̄ sacerdos. vel p̄ cōfessionē
penitētis vel p̄ certa indicia ip̄m
pp̄ēdat n̄ vere penitēte. nullā dz
ei in iugē p̄niaz **N**ō tñ dēt ip̄m ex-
rere ne i desp̄atōne p̄ obstiatōem
mittat̄ **P**z gre. cōsiliū ei dz oñdē q̄s
tale ē **S**i aliq; ē i pctō ⁊ peccādī

pposito faciat interim quicqd bō
m potest: vt dñs interim cor suū
ad pñiam illustret. **S**acerdos au
tem nō debet illum reuelare: sicut
nec alia que ei dicunt in cōfessio
ne: sed paciēter talē in ecclia susti
nebit. **Q** aut tali impemētē peni
tētia: nō possit iungere. p. ex cano
ne gelasij pape dicētis. **L**egat ex
q religio xpiana incepit. vel cer
te detur exempluz in ecclia dei aut
a pontificib⁹ quibuscūqz. ā ab ip
soꝝ eplis: aut ipō demiqz saluato
re: veniam nisi corrigentib⁹ fuis
se cessam: auditū sb celo nō legi
tur nec dicit. **Q**d dicunt quidā p
pham. date veniā nobis. dum tñ
nos in errore durem⁹: mortuos
xpm legim⁹ suscitasse. in erroē at
defūctos. i. impemētēs absoluis
se nō legim⁹. **V**n ait ad petrum
Qd cūqz ligaueris sup terrā: erit
ligatū in cel. a qd cūqz solueris
sup terrā: erit solutū in cel. **S**u
per terrā ait. **N**ā in ligatōne in er
rore durantē defūctū nūq̄ ait es
se soluedum. **I**mpemētens aut in
telligit qui non ē de vnitāte ecclie
Vn aug⁹. **L**aboēt penitēs i ecclia
eē. a ad vnitātē ecclie tendere. nisi
em vnitāte ecclie succurrat. a nisi
qd deest pctōri sua orōne cōpleat
de manib⁹ inimici nō eripie⁹ aīa
mortui. **C**redendū ē enim. q oēs
orōes a elemosine ecclie a opa iu
sticie a misericōdie succurrāt. suā mor
tē in cōfessione recognoscēt. iōqz
nemo p̄t digne penitē quē nō su
stinēt ecclie vnitāte.

Que sūt inquirenda a penitēte
Capitulū centesimūprimū

Vnt ḡ tria in principio
a penitēte inquirenda: v.
trū scz rectā fidē habeat a
vtrū sit in odio fraterno. a vtrū p̄
sūs a sepātus sit ab ecclia ppter
aliquā culpā suam. **C**irca fidez
ḡ inquirendum ē vtrum sciat sim
bolū apostolorū a dñicam orōnē.
Si autē nesciat non ē ei p̄mā in
iungenda: nisi deo a sacdōti pmit
tat q̄ p̄tō poterit vtrunqz addi
scat. **D**icēdum qz talibus ē quod
turpissimū ē a damnabile. q bñ
vanas sciunt a varias cātēnas
a gesta karoli a alioꝝ principū.
a rectā fidez nesciūt. a gesta salua
toris a alioꝝ sanctorū q in ecclia
dei legūtur vt eorū exēpla sequā
tur. **V**alde turpe ē si ab aliquo q̄
ratur pro chiano vtrū sanct⁹ ecclie
sue martir sit vl cōfessor a nescit
rēdere. **I**n iungēdum ē tali vt ad
locū vbi illi⁹ corp⁹ facti quiescūt
p̄gat. a vitā eius sibi addiscat. a
ppter hoc iungēdum ē oī xpia
no. q pluēs audiat in āno p̄dica
tiones vbi fides ecclie a gesta sal
uatoris a vitā sanctorū predicat.
Vix ē at quō p̄ncipes a magna
tes rectā fidē scāt q nūq̄ vel raro
audiūt predicatōnē. **Q**uerēdū
ē ergo ab oib⁹ si saltez sup ficialē
sine sbtilitate sciāt illos articulos
q̄ i simbolo cōtinētur. vt. s. credāt
vnū eē deū p̄m a filiū. a sp̄m s̄a
ctū. a ipm creasse oīa visibilia. a
vt credāt solū filiū eē icarnatū. a
de v̄gine natū. a p nob in cruce
passuz. a ad inferna descēdisse. et
scōs suos inde traxisse. a iteruz ipsū
eē v̄turū ad iudiciū. a oēs h̄ies

in corpore et anima surrecturos esse
et iudicandos esse in die iudicii et re-
cepturos secundum merita sua bona vel
mala. Et maxime instruendi sunt lay-
ci ut credant sanctam ecclesiam catholi-
cam et sanctorum communionem. id est ut credant
nullum posse saluari nisi obediat prela-
tis a deo in ecclesia constitutis in hijs
quod secundum deum sunt. siue boni siue mali
sunt prelati. Hoc autem idem dicitur quod
multi layci pueri posse se credunt
per se sine obsequio saluari. Consulendum
est et omnibus laicis ut sciant orationes au-
gustini que talis est. Memineri te. in-
telligam te. diligam te domine. quod mag-
ne virtutis est hec oratio. multe enim
orationes ex institutione ecclesie que san-
cte habent spirituales virtutes. ut quedam va-
lent contra pestem. quedam contra morbos. que-
dam contra tentationes. quedam contra tribu-
lationes. quedam contra pigritiam. et similia.
Vnde quis oratio dominica summa habet
auctoritatem. tamen quicquid pro valet ali-
qua specialis oratio ad aliquod constituta que
oratio dominica. licet ad omnia valeat. Con-
sulendum est etiam omnibus sacerdotibus quod quicquid
die antequam celebrent sic beatus grego-
rius facere solebat talis dicat orationem
quod magne virtutis est. Deus qui nos
pastores in populo tuo vocari volui-
sti. presta quesumus ut hoc quod humano
ore dicimus in tuis esse oculis vale-
amus. Per dominum nostrum amem.

¶ Or penitentes non debent esse in odio
fraterno.

Ca. ceterisimul secundum.

Dostea querendum est a penite-
te si in odio fraterno sit:
si enim fratrem suum odio habet
confessione et tunc non potest. maximum
enim dei preceptum est. diligere deum deumque

pro seipsum. et proximum sicut seipsum
id est ad id ad quod seipsum. id est ad vitam
seculi eternam. Debet ergo omnis talis perfectus
quod imperfectus dimittit omnem rancorem
id est omnem malam voluntatem quam habet er-
ga proximum suum. et vite eterne ipsi
salutem optat. Imperfectus autem non tene-
tur dimittit vel debitum quod ei debet
vel iniurias sibi illatas. immo bene
potest exigere satisfactionem. nec tenetur
illi qui lesit eum humanitatis obsequia
exhibere nisi in summa necessitate. nec in-
via salutare. nec osculum pacis da-
re. Si enim daret ei osculum putaret
quod omne dimississet debitum. Est enim
triplex pax. pectoris. temporis. et eter-
nitatis. Pax pectoris tenetur unus-
quisque habere sicut iam dicitur. id est. dimittit
de rancore. non autem quilibet pacem temporis
seculi dimittit de iniuria. perfecti vero qui
sunt extra commune aliorum vitam. non
solum omnem rancorem tenentur dimittit
tere. sed etiam humanitatis obsequia su-
is inimicis exhibere. De eis enim dicit
dominus. Diligite inimicos vestros bene-
facite hijs qui oderunt vos. Tenentur et iniuriam
dimittit et debitum. nec prestant in iudicio
ablata repetere. sed bene prestant denunciam
re iudicium si que eis facta est iniuria. Ve-
runtamen si vir perfectus in domo religio-
sa prelatum habet. bene potest in iudicio
petere ablata ad opus pauperum non
ad suum. ut sit abusus in domo domini.
Bona enim religiose domus: pau-
perum sunt. nec aliquis est in odio
fraterno propter hoc si a malefacto-
re. sua vel pauperum bona in iudicio
requirit. De hijs autem plenius in sequen-
tibus dicitur. Dicendum ergo talibus
qui in odio sunt fraterno quod dominus ait in
euangelio. Si offers munus tuum

Triplex pax

ad altare. i. munus quodcumque vel confessionis vel alterius rei recordatus fueris: quod frater tuus habet aliquid aduersus te vel tu aduersus eum. relinque ibi munus tuum ante altare. et uade prius reconciliare fratri tuo. et tunc ueni offer munus tuum. i. dimitte omnem malam uoluntatem et habeam propositum satisfaciendi ei quem lesisti. **B**onum potest prius confiteri peccatam reuocare. dum modo firmiter proponat quod quod cito poterit primo satisfaciat. **P**reterea horribile est ei et terribile quod in odio est fraterno dicere etiam orationem dominicam. **E**t dimitte nobis debita nostra. sicut nos dimittimus debitoribus nostris. **P**etit enim quasi mortem suam quodam pacto: quod dicat. **S**i non dimitto fratri meo debita. i. peccata quantum in me est. nec tu deus dimitte peccata mea quantum in te est. **C**onsueuerunt multi tales qui alii nolunt dimittere peccata sibi facta. quod non dicant istam clausulam. et dimitte nobis haec. **S**ed beatus augustinus de quodam tali refert qui ita orationem dominicam decurtauit. quod angelus apparuit ei dicens in persona domini. **N**on dicas tu orationem meam quam ego feci. nec ego exaudiam orationem tuam quam tu fecisti. **P**eccat ergo si ex toto dimittit orationem dominicam quod huiusmodi est. et peccat si dicit totam et peccat si decurtat eam. **V**nde difficile est ei dare consilium quod istorum minus sit ei peccatum. **S**ed credimus quod minus sit ei peccatum ex toto eam dimittere: dummodo alias dicat orationes. licet sit magnam illam permittere. **S**unt enim multi sacerdotes et clerici qui ita in ecclesiis prochia libere psallant. quod uix principium et fine

cuiuslibet usus dicant. **V**nde tales non dicunt psalterium et psalmum dauid. quod dauid talia non fecit. quod nichil significat. sed ipsi sibi faciunt talia. nec deus tales psalmos exaudit. quod nec etiam sunt psalmi. et ideo totum iterare tenent et deo restituere dicentes et syllabas quas ei sunt furati tales sacerdotes et clerici.

De penitente sepato ab ecclesia.
Capitulum centesimum octauum.

Quero querendum est a penitente si per excommunicationem sit ab ecclesia sepatus. quia sacerdos excommunicatus non potest recipere ad confessionem nisi sit absolutus. **E**st autem duplex excommunicatio scilicet maior que dicitur anathema. et minor que dicitur suspensio. **E**t haec est triplex. quod quicquid suspensus aliis ab ingressu ecclesie. et clericus quicquid ab ingressu chori. et tamen clericus quod laycus a sacramentis altaris. **Q**ui autem in minori excommunicatione excommunicatus est adhuc de corpore ecclesie et frater noster est. et presertim ei omnia suffragia et orationes ecclesie. et bonum potest ei sacerdos communicare in confessione. dum ipse oportuno tempore sue suspensionis patius sit absolutionem querere. **A**nathema siue maior excommunicatio est quam aliis omnino sepatur a communione omnium fidelium. tamen in corporalibus quam in spiritualibus. et tunc orationes vel suffragia ecclesie nihil ei presertim. quod pro eo non fiunt. et in tali casu nec sacerdos nec alter aliis potest ei communicare in tribus. scilicet cibo. potu et oratione. preter aliis personam quam postea dicent. **N**on enim possumus orare cum eo. nec etiam salutando

debem⁹ ei dicere aue. s; sp aliq; v
bum amax ei rñdere vt h̄eat ve
recundiā. vt de⁹ te emēdet vel de⁹
te talē faciat. vt te possim saluta
rea cetera talia **E**st at̄ h̄oc nomē
anathema s; stātiuū a qñq; ad
iectiuū **V**nde possum dicē **I**ste h̄o
est anathema. i. excomunicat⁹. a
iste inādit in anathema. i. excom
municatōne **I**sta aut̄ maior exco
municatō est q̄si lepra. a iō in qui
nat cōmunicantē sibi **C**ommuni
cās at̄ tali: excomunicat⁹ ē mino
ri excomunicatōne. i. suspēsus ab
ecclia. a iō solet dici q; excomuni
catō maior nō trāsīt in terciā p̄
sonaz: qui em̄ suspēso cōmunicat
nō est suspēsus **V**erūtāmē si ana
thematiātur a cū eo oēs cōmuni
cātes ei. tūc secūsus excomunica
tus ē maiori excomunicatōe. a q̄
si infectus a lepra. a terci⁹ cōmuni
cans secūdo minori: s; terci⁹ quar
to cōmunicans nullo mō excomu
nicat⁹ est **N**otandū tñ q; possu
mus loq; cū excomunicato de om
nib; q; ad salutē amē sue p̄tinēt.
dando sibi cōsiliū vt p̄ absolutōe
laboret: nec tunc ei diāmur cōmu
nicare **S**i q; de alijs negocijs se
cū tractat cōmunicat ei a excomu
nicat⁹ ē **V**erūtū attendendū est
qd̄ ait canō **Q** q̄dam certe perso
ne cōmunicatē p̄nt excomunicato:
nō sūt excomunicati. vt sc; vir et
vpora patera m̄. filia filie. a ea
am serui a seruiētes **N**ull⁹ enim
istoz aliū vitare tenet: licet ex
comunicat⁹ sit **B**n̄ em̄ possum recā
pere debitū meū ab excomunica
to. a bñ possum dñi mei recāpe cē

fum a s; ditis excomunicatis **S**i
militer in talib; obedire dñt s; dī
ti dñis excomunicatis **I**te in ne
cessitate p̄t aliq; cōmunicare ex
comunicato. vt si q; sit aliqñ in
ter excomunicatos a nō h̄eat ci
bu; nisi ab excomunicato accipi
at vel ab eo emat **S**imiliter si q;
ex iusta ignorantia excommuni
cato cōmunicat: nō p̄pter h̄oc exco
municat⁹ est **I**te sciendū q; q;
dam canones dicūtur late vel da
te s; mē. vt cu; d; qui h̄oc vel illud
fecerit anathema sit: vel maledicti
onē dei se noueit incurfuz. h̄mōi
verba poni solēt in p̄uilegijs ali
quoz. a in tali casu nō sūt excom
municati s; excomunicandi: q; s; se
tentiā vel p̄hibitionē agūt. sed si
dicat h̄oc mō. excommunicamus
oēs illos q; h̄oc fecerūt: tūc est ca
nō date vel late s; mē. q; iam data
est s; tentiā: a ex ipō facto excoīca
tus ē qui s; talem canone; fecerit
Nō solū at̄ excomunicati sūt oēs q;
man⁹ violētās mittāt in clericos
s; etiā in quoscuq; religiosos a cō
uersos **S**imiliter canō late s; ten
tie ē s; falsarios a incendarios **S**o
let aut̄ dici q; qui man⁹ violētās
mittūt in p̄m vel m̄em: statim
ipō facto excomunicati sūt **S**; ex
p̄ssuz canone sup h̄oc nō habem⁹
Vn̄ credim⁹ q; ad terrorē dictum
est. q; p̄pter horrorē illi⁹ criminis
mittūtur tales ad ep̄m vel e⁹ p̄m
tētiarium **I**te s; m̄ diūsas regioēs
diuersi sunt canones a diūse late
s; mē cōstitutiones vt in aliquib;
regiomib; vel ep̄atib; excommuni
cati sūt oēs sortiarj vel sortiarie

ex ipō facto. a omnes q̄ testamē-
ta defunctorū puertunt a falsi te-
stes a vsurarij In alijs regioib⁹
nō est ita Vnde oz q̄ quilibet fac-
dos sciat cōstitutōnes sinodales i
ep̄atu suo factas vt sciat ex quo
facto parrochian⁹ suus ipso iure
sit excommunicatus. a ex quo non

Posterea sciendū q̄ dñs pa-
pa alij plati qui sic ferunt
simam. qñq; sibi reseruant ptatē
absoluēdi expresse qñq; nō Qñ
aut reseruant: non pōt minor sac-
dos absoluē. qñ non intelligitur
minorib⁹ sacerdotib⁹ eē cōcessum
vt tales absoluant Quia sūm⁹
ergo potifex specialiter expresse re-
tinuit sibi ptatē; absoluēdi fal-
sarios: qui scz lras suas quocūq;
falsitatis genere falsificant. a il-
los similiter qui man⁹ violentas
in clericos mittūt nullum talem
minor sacerdos potest absoluere
In alijs aut casibus vbi ptatē;
non retinuit. vt incendijs a male-
ficijs. a ceteris preenumeratis: be-
ne potest minor sacdos absoluē.
nisi crimen publicum fuit a val-
de enorme. vt incendijs ecclesie
vel domus religiose vel alicui⁹ vil-
le Tunc em̄ ppter scandalum vt
manifesta sit eorū pena dñt mit-
ti ad superiorē Vnde si quis falsi-
ficaēt cartam ep̄i vel alterius vi-
ri siue ecclesiastica siue secularis. be-
ne pōt ab alio absolui q̄ a papa
Itē phibitum est superi⁹ q̄ exco-
municatos in oratione vitemus
qd̄ ideo factū est. quia cū dīam⁹
Exaudi nos dñe. a dimitte nobis
debita nostra Illos qui nobiscuz

sūt cōprehendim⁹. a ita eis cōmu-
nicaemus. nec etiam solū eos in
mēsa vitare debem⁹: sed etiā iu-
deos sicut p̄cipitur i canone in a-
to. a potu vitabim⁹ Sed cū paga-
nis cōedere possum⁹: licz nec iude-
us nec paganus sit excommunica-
t⁹. qz eccia nō excommunicat nisi il-
los qui sūt de eccia Dix autē vi-
detur quae cōedere possum⁹ euz
paganis cū nō liceat cum iudeis.
qd̄ ideo factū est. qz iudei p̄tū sūt
in lege hm lras. vnde facilius cor-
rumpe possent simplices xp̄ianos
q̄ pagani **N**otandū aut q̄ cū
dīam⁹ Excommunicam⁹ tales ma-
lefactores nisi ad emēdatōnē ve-
nerint. sensus tal' est Excommuni-
cam⁹ eos donec ad emēdatōnem
veniant. qd̄ aut sequit' Et sic ex-
tinguit' cādela hęc. ita extinguit'
aīe eorū in inferno. talis ē sensus
Aīe eorū obscurēt' in tenebris i
fernalis. s. ne videāt lumē gra-
tie dei donec ad emēdatōnem ve-
nerint.

Post hęc d̄m ē i qua forma
debeat sacdos absoluē illos
qs̄ absoluē p̄t **A**d qd̄ distiguē-
dū ē. q̄ aliqs p̄ sola cōtumacia ex-
cōicat' ēa aliqs p̄ solo crimine cō-
misso Vñ tñ si vitas cōsideret nū-
q̄ excōicat' aliqs n̄ p̄ cōtumacia.
Eccia nulli q̄ emēdaē voluerit sū-
um claudit gremiū Vñ null⁹ ex-
cōicat' n̄ pri⁹ ad satisfactōnē fuit
vocat⁹. p̄ref eos q̄ i canone; late-
sime deliquērūt Qui ei i canone la-
te sime iadit p̄ cōtumacia excōicat' ē
qz cōtēpsit canone Sed qñ aliqs
factū de q̄ aliqs nō vult satisfacē

precessit. et ideo excommunicat: tunc
dicitur excommunicat: pro crimine. li-
cet sit pro otumacia. Quoniam in nullo a-
liquis deliquit et tamen vocatur ad iudi-
cium nec vult venire. tunc pro otuma-
cia excommunicat: sed ab illo nu-
quam exigitur iuramentum nisi quod sta-
bit mandato ecclesie et hoc facto sta-
tim absoluit. Si vero aliquid sub-
stat crimine: duo faciet iuramenta. vnum
quod nunquam tale crimen committat. Ali-
ud quod illi quem lesit satisfaciatur. Et il-
lis iuramentis factis non absoluetur
nisi prius satisfecerit et hoc de nouo
statutum est. Prius enim statim ab-
soluebantur post iuramento quod sa-
tisficerent ecclesie sed statim appella-
uerunt et non satisfecerunt et sic delu-
sa fuit ecclesia. Unde nullus modo absol-
uitur nisi prius de omnibus satisfecerit
vel sufficientem satisfaciendi cautio-
nem prestiterit. Si autem sacerdoti
constat quod vnum emendare possit non ha-
beat iurabit quod de omnibus que lu-
crari poterit: sibi nisi ad necessitates
districtas nihil reseruabit. et resi-
duum soluet ei quem lesit. Quod si furtum
fecerit sacerdoti restituet et pro eo sa-
tisfaciet. Verumtamen legitur in canone
quodam quod si aliquis damnum fecerit
et nullo modo satisfacere possit: flagel-
labitur quasi ad dampnum valentiam.
Preterea sciendum est quod illi qui pe-
nitentiam absolui licet excommunicat possu-
mus. Penitentiam enim iam ecclesie me-
bris est facta. Qui vero tamen est sus-
pensus: quod semper filius est ecclesie sine
omni iuramento solet absolui. Si-
militer si quis semel vel secundo ad
excommunicationem vocatus non dum con-
paret: non eum ecclesia adhuc iudi-

cat otumacem. sicut legitur in cano-
ne. Mulier in breui reuersa nec di-
uertisse videtur. et ideo in foro iudi-
ciali non solet puniri per penam pecu-
nariam nec iudicari otumax. sed
in foro penali debet ei imponi pe-
nitentia. quia inobediens fuit deo et ec-
clesie quoniam non venit ad primam voca-
tionem. et hinc quod maiorem vel mino-
rem moram fecit: debet ei maior vel
minor pena iniungi. Similiter dili-
genter attendendum est pro quantum
tempus aliquis in excommunicatione
manserit: quod omne seruicium quod deo
in illo tempore debuit subtrahit. Unde in
iugendum est ei ut missarum solem-
nia et orationes et cetera que deo sub-
trahit ipsi restituat. Item aliquis
excommunicatus petit absolui nec
tamen satisfacere vult: sacerdos abso-
lutionem negat. Ille amicus et vicinis
suis conuertitur dicens quod satisfacere
voluit et penitentem. Bene potest dicere
sacerdos quod eius noluit absolui. sed
non quod ille noluit penitere: quod impe-
nitentiam eius aliquam audiuit in con-
fessione quam nullomodo poterit reue-
lare: quid ergo sacerdos faciet ut
vitet scandalum subditorum suorum.
Ad hoc dicendum est quod bene potest di-
cere quod nolui te absolui et bene scio
causam quare. quia tu credis quod fecerit
tibi iniuriam veniamus ad episcopum et
respondebo tibi. Si autem venerit qua-
iam translata est causa a foro penali
ad forum iudiciale expelletur exco-
municatus et publice dicat utrum
voluerit penitere et satisfacere an
non. et ita sacerdos ab infamia li-
berabitur et scandalo.

De nō reuelanda confessione.
Capitulū ciiij.

St etiā sciendū sacerdoti-
bus q̄ sigillū confessionis
valde dēt esse secretū. vt
nichil sacerdos possit reuelare de hīs
que audiuit in confessione. ibi em̄
vt deus nō vt homo sedet. a iō de
hīs que audit nichil sat vt hō. Vñ
penitenti nō potest improperare
pccm̄ suū. Sed sicut dicit in canone
Delatoris lingua capulet. Dela-
tor ibi dicit qui reuelat secretū confes-
sionis. ip̄i lingua dēt capulari. i.
absadi nō corporaliter sed spūali-
ter. vt se suspendat in eternū. a
nūq̄ hēat iram legitimā hōis. vt
in testimoio. nec in iudicō nec le-
gere possit vel psallē in ecclia. Sed
esto q̄ si aliquis confiteatur q̄ ali-
quem vult occidere. vel domū ei⁹
cōburē. quia forte p̄em suū ille
occidit. vel eū exhereditauit. quid
faciet sacerdos. debet ne sustinere
q̄ ille occidat vel dom⁹ eius abu-
ratur. Ad hoc beatus aug⁹. tale
dat consiliū in canone. s. q̄ sacerdos
hoc dicat tali q̄ velit a possit p̄des-
se a n̄ obesse. vt si ille malefactor
patrē hēat vel aliquē p̄pinquum
vel amicū familiarissimū. dicat ei
sacerdos. fili⁹ tuus vel amicus tu-
us tale p̄ponit malū facere. casti-
ga ergo ip̄m a corripe. ne tātū pos-
sit facinus p̄petrare. aliter em̄ p̄ti-
ceps eris criminis a reus hōmici-
dij. Si autē ille nec p̄em nec ma-
trez nec aliū hēat amicū cui sacer-
dos secure hoc reuelare possit. As-
sumat sacerdotes vel alios bonos

viros secuz de quib⁹ sit certus q̄
illū nō trahāt ad mortem. a hīs
p̄sentib⁹ moneat parochianum
suū vt a proposito tā p̄uo desistat.
a ei dicāt alij q̄ non sustinebūt
vt in hoc facto scelerato p̄cedat.
Et forte nō ē malū si iterim sacer-
dos ad illū cui sc̄a ē cōminatio ac-
cedat. a sibi dicat. si hūc offendi-
sti p̄em ei⁹ occidēdo. vel ip̄m exhe-
reditando. s. fūlo tibi q̄ facias pa-
cem cum ip̄o. a ego inter vos me-
diator ero. Aliter em̄ poterit tibi
malū contingē. **I**tem si sciat sacer-
dos p̄ confessionem eē furē aliquē.
a q̄ sepe suum cui forte seruit dā-
mificauit dñm. vel sciat ip̄m eē ad-
ulterum a corruptorē matronaz
a virginum ac. a forte eē vult ser-
uiens in domo alicuius viri. mul-
ta bona. a pulchram vxorē a for-
mosas filias habētis. bene potest
ei dicē sacerdos. credo q̄ seruiens
hic non ē tibi vtilis in domo tua.
a ideo eum nō retineas in seruicō
tuo. Hoc autem non est confessio
nem alterius reuelare sed innocē-
tem de damno a suo dedecore p̄-
munire.

Qz excommunicatus non ab-
soluendus est sine disciplina.
Capitulū centesimūquintū.

Item ad priora reuertā-
mur. Sciendum est. q̄ si
cui nullus excomunica-
tus sine iuramēto debet absolui-
ta neq̄ sine disciplina. s. talia vbe-
ra nō debent exerceri vsq̄ ad fla-
gelloyz q̄ntitatē. Aliud em̄ ē vbe-
rare. aliud disciplinae sic vberan-

discipuli. a aliud flagellat qd nō
fit sine sanguinis effusione Pa
gis em diligit de humilitate pe
nitentis se denudatis: q duricia
verber. Si vero nobil persona vel
mulier fuerit excommunicata et ve
lint absolui: nō dnt penitus sz vs
qz ad camisiā vel aliam veste te
nuem denudai. ita scz vt p talem
veste verbera possint sentiri Si qd
aut excommunicatus fuerit publi
ce: absoluendus est in hospio ecclie
corā omnib⁹ manifeste. si vero oc
culte in priuato pot eum sacerdos
absolue Verū tamen ait hic qui
dam canō q si ep̄s excommunica
uerit aliquē. a postea ex certa sc̄
entia i mēsa sua receperit: eo ip̄o i
telligitur eū absoluisse nec de ce
tero pot eum vitae Nec tu potes
vitae aliquē cui tuus comunicat
ep̄us Licet tamē aliq̄s p talē ab
solutōem absolutus eē intelliga
tur quantū ad comunōnē aliorū
postea tñ debent ab eo recipi disci
plina et iuramentū. a si obedire no
luerit in eandē retrudet sm̄am in
qua prius fuit

**De privilegio sepeliēdi excommu
nicatos. Ca. .cvi.**

Ite magna solet eē dubita
tio de hys q moriunt sb̄ito
sine confessione: vel excoicati
fuerint. atñ aliqua i extremis si
gna p̄nie habuerūt: vtz scz in a
miterio debeāt sepeliri Similiter
eccl̄az valde dubitat de privilegijs
hospitāliorū q sb̄ito defunctos i
amiterijs sepeliunt: nisi noiatim
fuerint interdicti vel excoicati. de
quib⁹ dicit Constat em qnqz q

aliq̄s sine confessione moritur a cō
munionē. a tūc nō solet eū ppri⁹
sacerdos sepeliē in amiterio. sed si
inueniret nomē ei⁹ scriptū inter
frēs hospitales: a qd anuatim ali
quid illuc soluēt. hospitalarij per
privilegiū suum in b̄ndicto amite
rio nisi noiatim fuerit interdict⁹
ip̄m sepeliūt Illud em ex sacerdo
tū errore contingit. q nolūt sacerdo
tes illū sepeliē q sine confessione et
comunionē morit⁹ Dicit em canō
Cuiqz comunicat⁹ viuo: comū
nicabim⁹ a defuncto Vñ q̄uis a
liq̄s sb̄ito moriat⁹ si prius ad eccl̄
am admittet⁹ nec exclusus no
minatim fuit: pot a det eū sac̄dos
cū debita solēmitate in amiterio se
pelire In quadā em regione pra
ua fuit consuetudo: q cuqz aliq̄s sb̄i
to moriebat. amicus eius aliq̄s
iudicio aque pbavit q penitēs
in morte fuit. a ita in amiterio se
pultus fuit Talia autē iudicia scz
aque frigide vel ferri candētis mō
generalit̄ in eccl̄a phibent. quia
sb̄ire hmōi iudiciū nichil aliud ē
q̄ tēptare deum **S**ciēdum tñ ē
q eo tempe quo milites tornea
menta exercēt: oēs excommunicati
sunt. Vnde quidam miles in tor
neamento occisus extra amiteriū
est sepultus Amic⁹ at eius ad do
minū papā venerūt a q manus
dextra mortui sup vultū eius ad
faciēdum crucē mueta fuit pba
uerūt. a p hoc pbatum fuit q in
morte penituit **S**ūmus ergo p̄
tifer illū in amiterio sepeliri p̄ce
pit Vñ q̄uis aliq̄s noiatim eccl̄a
excommunicat⁹ moriat⁹ dūmō q i

morte fuit penitens possit pbari
Verisimile ē q̄ i cimiterio deat se
peliri **S**ed notanduz q̄ si aliq̄
villa nominatim fuerit excoīca
ta vel interdīcta h̄c mō Excoīmu
nicam⁹ villā illaz cū omib⁹ ha
bitatoib⁹ suis Nichilomin⁹ si q̄s
ibi mortu⁹ fuit: eū hospitalarij i
cimiterio sepelire solebāt. q̄ i exco
municatiōe nō fuit noiatus p̄o
noīe sed male priuilegiū suū mē
pretati sūt **E**x quo em villa cum
suis fuit habitatorib⁹ noiata. sa
tis fuerunt prochiam in excoīca
tione noiati. a q̄ nō recipiebant
i vita ad cōmunionē. nō debebāt
recipi in morte ad sepulturā **S**ed
si sīma lata fuerit in gñe h̄c mō.
Excoīmunicam⁹ oēs illos qui h̄c
maleficiū fecerūt. q̄ sine magna
pbatōne sacri nō pōt quis h̄c fe
cerit. a quia nō vitam⁹ aliquem
in excoīmunicatiōe: licet forte re
us aliquis sit illi⁹ criminis. ex q̄
nescatur quis fecerit: null⁹ taliaz
nominatim excoīcat⁹ ē **V**n̄ nec a
xp̄iana arcendus ē sepultura **E**x
h̄c ergo p̄t q̄ quantū ad sepul
turā nichil h̄nt iuris hospitalarij
p̄ priuilegiū suuz qd̄ nō h̄at sim
plex sacerdos i sua prochia **A**d h̄c
tñ valet eis q̄ si aliq̄s loc⁹ noiā
tim fuit interdīct⁹. vbi solēt col
ligē elemosinas. ad locū illū pos
sunt veniē. a ostium ecclie aperiē.
a missam celebrare. a suas eleō
sinas colligere. exclusis tñ nomi
nati excoīcatis a interdīctis **D**oc
aut̄ facē nō p̄nt nisi semel in āno
in illo scz die qui cōstitutus ē eis.
Item in aliquib⁹ locis ē cōsuetu

do. q̄ si debito defund⁹ ē obliga
tus aliquo. pōt ille cui debet mor
tuo ihibere sepulturā. donec vxor
vel amia satisfaciāt debitori **D**oc
aut̄ in multis locis immutatū ē.
q̄ ex quo cōmunicauim⁹ ei viuo:
cōmunicabim⁹ a mortuo **S**imili
ter cōsuetudo ē alicubi. q̄ si q̄s te
netur aliq̄ de dāno vel debito a nō
vult ei satisfacē: pōt ei cōmunionē
altaris in die pasche p̄hibē. s̄ h̄c
ideo cōtingit q̄ manifeste ē impe
nitēs. ex quo satisfacē cui tenetur
rennuit. q̄ impnitētī manifeste
danda nō ē eucaristia.

Quod sacerdos debet cōfidenti ser
munculū dicē cōsolatiōis.

Capitulū .cxvij.

Dost h̄c dicēdū ē q̄ sacer
dos dēt aliquē sermūcu
lū breuem facēt: tāq̄ p̄he
mū oī ad cōfessionē veniētī. ad ex
citandā deuotionē suā a ad hortā
dū vt nō erubescat cōfiteri **D**ebz
āt oīdē penitētī q̄ntā h̄at v̄tute
cōfessio **I**pa em secūda tabula est
post naufragiū **F**racto em bap
tismi fedē nullū restat remediū n̄
cōfessio **M**ortale aut̄ pctm̄ quasi
venenum mortifex est in aīa. qd̄
oz quasi euomē per confessionem
ad h̄c vt sanet̄ anima **J**udas v̄o
p̄ humilē cōfessionē euomē pctm̄
suum noluit. a per viscera suffusa
animā emisit quando suspensus
crepuit medius **S**i autē humili
ter cōfessus veniaz petisset: sine du
bio eaz obtinuisz. q̄ maior ē mi
sericordia dei q̄ omnia peccata q̄
sunt vel vnq̄ fuerunt vel esse pos
sunt **D**icēdū est etiam penitētī

q̄ est euomenda omnis turpitu
 do pct̄. a q̄ magna turpitudō est
 ex circūstantijs. dicendum est ei
 q̄ oēs cōfiteat̄ circūstantias cum
 ip̄a turpitudine pct̄. **Si** em̄ pars
 aliq̄ remāserit nō est vera cōfessio
De circūstantijs autē satis dictū
 est supra. Dicendū etiā est ei q̄
 omnia pct̄a simul a vni sacerdoti
 cōfiteant̄. q̄ sicut dicit b̄tus aug⁹
Nescit dñs dimidiā dare veniaz:
 qui nescit dimidiā recipere p̄niam
Nec pōt sac̄dos aliquē absoluerē
 ab vno pct̄o nisi ab omnib⁹ fue
 rit absolut⁹. nec etiā ab aliq̄ qd̄
 penitēs non fuerit cōfessus. **De** a
 hys filia p̄ponē debet sacerdos in
 p̄ncipio penitēti. a valde indiscre
 tus est sac̄dos qui incipit ex abru
 pto. **A**tendat etiā sacerdos q̄ bu
 bulcus nō solum h̄t stimulū ad
 boues suos. sed etiā sibi lūcā cātuz
 ad eos demulcendū. **S**imilit̄ sac̄
 dos aliq̄d dulcia molle debet p̄po
 nē a n̄q̄ pungat p̄ p̄niam. **V**n̄ eti
 am dñs ad captandā veniuolētī
 am breuē p̄misit plogum in orō
 ne dñica anteq̄ petitiōne facēt.

¶ Que p̄ma cuiq̄ pct̄o sit miun
 genda **Ca. .cviij.**

Post hoc dicendū est que
 penitentia cuiq̄ pct̄o sit
 miūgenda. **S**ed ad hoc sci
 re oportet. q̄ quedā sunt q̄ genera
 liter omnibus penitētib⁹ sunt
 miūgēda. q̄dam vero que singu
 lis penitētib⁹ sūt singulariter
 imponēda. **I**n primo autē omni
 bus miūgendū est. q̄ celebrēta
 obseruent. dies solēnes a festiui

tates per annū in eccia institutas
Que autē festiuitates per annū ce
 lebrari debeant oñdit canon hys
 verbis. **P**ronūciandū est vt sciāt
 tempa feriandi per annū. i. omnez
 dominicā a vespa vsq̄ ad vesperaz
 ne in iudaismo capiant. **F**eriandi
 vero per annum sūt isti dies. **N**ata
 lis domini. facti stephani. sc̄i ioh̄is
 euāgeliste. inno centū. facti silue
 stri. **O**ctaua dñi. **E**piphamia. **P**u
 rificatio sancte marie. **A**nnūciacō
 eiusdē. **P**ascha. cui⁹ tota ebdoma
 da. **R**ogationes cum trib⁹ dieb⁹.
Ascēsiō dñi. facti dies pentecostes
Sancti ioh̄is baptiste. duodeci a
 postolorū festiuitates. a maxime
 petri a pauli: q̄ sua p̄dicatiōne mū
 dum illuminauerūt. **S**ancti laurē
 tij. **A**ssumptō sancte marie. **N**atiui
 tas ip̄ius. **M**ichael archangeli.
Cuiuscūq̄ oratoriū dedicatō. **O**m
 niū sc̄oz. **S**ancti martini. a ille fe
 stiuitates quas singuli ep̄i i sua
 dyocesi cū pplō collaudauerūt: q̄
 vicinis tm̄ circummorantibus indi
 cende sūt: nō ḡnāliter omnibus
Reliquę vero festiuitates per an
 nū nō sūt cogēde ad feriandū nec
 prohibēde. **I**ndicū vero ieiunium
 quādo fuerit denūciatum ab om
 nib⁹ obseruetur. **A**dditur autē
 predictis festiuitatib⁹ in alio ca
 none. **E**xaltatō sancte crucis. **P**er
 hūc etiā diē quo festiuitates il
 le sūt celebrāde que cōstituta re
 cepte ab ep̄is in episcopatu com
 prendūt festiuitates etiā plu
 res que iam fere vbiq̄ consuete
 sūt a recepte. vt festū sancte mar
 garete. sancte marie magdalene.

decollatio sãcti iohis baptiste. sci
dyomisij. sancte cealie. sci nicolai.
sancti thome cantuariens: q̄ tũc
fuit martirizatus q̄n̄ p̄dictus canõ
datus est. festũ etiã vincetij. san
cti fabiani a sebastiani. scẽ agne
tis. sancte agathe. sci gregori. san
cti bñdici. sãcti georgij. Oēs iste
festiuitates a plures alie celebẽ
ri debent in illis locis i q̄b̄ consue
uerunt celebrari. **G**risei tñ mona
chi q̄ p̄dicte festiuitates nõ sũt
noiatim expresse i canone nolũt
eas celebrare. sed in illis ad labo
rem suũ vadũt. a multũ inde scã
dalizant laycos simplices. **V**nde
melius facerẽt q̄ in ill dieb̄ nõ la
borarent. **I**tem p̄ hoc qd̄ dictum
ẽ q̄ dedicatõ cuiuslib; oratorij de
bet celebrari. intelligit etiã q̄ fe
stum cuiuslibet sãcti i cui honore
fundata ẽ prochia celebrare. **D**ili
genter etiã aduertẽdum qd̄ supe
rius dictũ ẽ i canone. s. q̄ dies dñi
ca dẽt celebrari a vespa in vespa;
nõ ab hora nona sabbati p̄ceden
tis ne videantur hõies iudaiãe. p̄
tem sabbati celebrãdo. **V**n̄ mirũ
ẽ q̄ sacerdotes quidã sabbatũ ce
lebrãẽ iubent ab hora nona vsq;
ad vespam a vepãt laycos si p̄t̄
illã horã laborant. **A**t tendẽdũ
est etiã q̄ dies dñica nõ hẽt vigi
liam. a iõ nõ dẽt celebrari n̄ a ves
pera i vespam vt dẽm̄ est. **P**re
terea nõndũ q̄ in multis locis p̄
ua ẽ consuetudo. vbi conueniũt in fe
stiuitate alicuius scã lasãue mulie
res. a stulti adulescẽtes a tõ nocte
in amiterio lasãuas cãtilenas a

dyabolicas cãtãt. vel eẽ i ecclia du
cẽdo ibi coreas a turpes exercẽdo
ludos. **O**ia talia si fieri p̄t cũ ma
gna dñt diligentia phiberi. **S**u
stinet tñ i quibusdã locis. q̄ ali
ter nõ conueniũt hõies ad tales fe
stiuitates. sic etiã p̄pter eandẽ
causã sustinet q̄ mercata in ami
terijs sũt a ecclis a vendũtur in
eis cãdelea alia. **P**redicandũ ẽ eẽ
hõib; ad talẽ festiuitatem venien
tib;. q̄ in memoria hẽant passio
nes scõr; q̄s veniũt adorare. **H**ũs
em̄ laureũtũ suã festiuitatẽ in cra
ticula celebrauit. **P**etrũ in crucea
andreas. **M**artinũ in cinere a ali
cũ. **D**oies at festiuitates celebrãt
in conuiuijs. potatõibus. choreis a
turpib; cantilenis. **S**ed nõ bñ con
cordant talia. nec tales hõies cu
rãt scã a solẽmitates. **S**ũt aut qdã
officia: q̄ p̄pter vtilitatẽ publicam
in talib; solẽmitatib; p̄termitti n̄
pũt. vt vendãrii q̄ de loco ad lo
cũ ducunt merces in q̄drigis. a q̄
q̄tidie alios p̄parãtã nullas festi
uitates celebrant. **I**n multis etiã
locis mercata sũt in dieb; dñicis
a solẽmitatib; alijs. **O**ia hęc si pos
sũt fieri dñt phiberi. **V**bi vò n̄ fieri
p̄t: transgressorib; iniũgat q̄ ali
qua faciãt alia bona. incõpensatõ
nem p̄termittãt festiuitatũ. **D**e
clerics aut q̄ libros corrigũt a le
ctõnes suas in dieb; festiuis af
firmant: nõ credim; q̄ peccẽt. nisi
sint tales oparij q̄ denarios acci
pian; p̄ libris corrigẽdis. **S**icut
em̄ licet legẽ in ecclia a audire eu
angelii. ita licet legẽ in domib; ul
etiã alios libros vel etiã euãge

lium. dūmō ad honorez dei fiat. a
ad vtilitatē eccie futuraz. Sic em
licet laycis agros suos. a vineas
circuire dieb⁹ festiuis. a aialia no
dua in arce. a aquā noctuā eicere
nulla religio vetuit. a sepes dirup
tas si iuenerint licet eis leuif ob
struere ad hraz. ne destruant se
getes. a vinee. ita licet clericis in
dieb⁹ festiuis libros suos reuol
uere. a in eis si mendacia inuene
rint emendare.

**Quare passio dñi nō cū mag⁹
solēmitate a reuerētia celebretur**

Capitulū cix.

Solet autēz q̄ri q̄re passio
dñi nō cū magna solem
nitate celebret^r a reuerē
tia. q̄ tunc summū hōib⁹ acq̄siuit
gaudiū dñs ih̄sus. Nichil em na
sa p̄fuit n̄ redimi p̄fuisse. Tūc ei
vidē^r est dyabol⁹ a ianua padē
si est apta. Et iō magnum a triū
phale debēt eē gaudiū. Quare g⁹
passiones scōz. a nō dñi celebra
tur. **Ad** h̄c d̄dm sicut ait moy
ses q̄ dies ille celeberrim⁹ erit in
celebritatib⁹ anni. Itaqz ois aia
q̄ nō fuerit afflicta in die illo peri
bit de p̄lo suo. Dedit em dñs me
moriā a imitatōnē passiomis sue
q̄ qui nō opatit nō cōregnabit.
Ad huc em in mēbris xp̄us pati
tur. Vñ aplūs ait. Ut suppleā in
corpe meo ea q̄ defunt passiomis.
Debem⁹ ergo in illa die passiois
dñi: aliq̄s passiones sue sn̄as a
angustias sustinēdo: imitari ip̄i⁹
passionez. a ita patiēdo cō dyabo
lū pugnaē. Itē nichil sibi xp̄s ac
q̄siuit moriēdo: sed nob. q̄ eandē

glificatōnē quaz hūit in aia ante
mortē: post mortē hūit. q̄ sp̄ fru
ebat v̄isione dei eq̄ i vita sic post
mortē. In corpe aut suo dū in se
pulchro iacuit: an̄ resurrectōem
glificatōem nō hūit: in q̄ immōz
litate a ipassibilitatez recepit. Et
iō q̄ passio e⁹ nichil sibi acq̄si
uit. nō passio s̄ e⁹ solēmitatē resur
rectio. Ceteri vero sc̄i in morte sua
glificatōnē aie sue receperūt quā
p̄i⁹ nō hēbant. a iō dies mortis
eoz celebret^r. **P**reterea dicit aug⁹.
Qz iō eccia artissimuz in die pas
siois dñi obseruat ieiuniū. q̄ ea
die ita ieiunauit dñs q̄ nō n̄ vni
cā bucellā panis. s. vnū in cruce
comedit latronem.

Qz oib⁹ inūgēda sūt ieiunia
per annū in eccia instituta.

Capitulū centesimūdecimū.

Omib⁹ etiāz inūgendā
sūt ieiunia p̄ annū in eccia
instituta. Taliū ieiunio
rū p̄mo sūt ieiunia quatuor t̄p̄m: q̄
etiā in veteri testamēto instituta
fuerūt. Quatuor ista ieiunia in q̄
tuor sūt p̄tib⁹ anni. s. in vere. esta
te. autūno a hyeme. Sicut em il
la tempa q̄litates distinctas ha
bent. Ver enim ē caliduz a humi
dum sicut aer. Estas calida a sic
ca. vt colera. Autūn⁹ frigid⁹ a sic
cus. sicut terra. Hyems vero frigi
da a humida sicut aqua. ita debe
mus in illis quatuor anni parti
bus purgare peccatorum sordes
quas in corpore nostro contraxi
mus per h̄c quatuor elementa p̄
dicta. **E**st autē ieiunium veris

institutum in prima quadragesi-
me septimana. et ita ieiunium deo
solum pro duobus. **V**n h̄emus
argumentum. q̄ quādoq; vnā mis-
sam celebraē possumus p̄ duob;
vt si in eodem die am̄uersarij du-
orum defunctorū acaderint: ean-
dem missam p̄ duobus possumus
celebrare. **S**ecūdam ieiunium sem-
per est institutum i p̄thecoste. quia
tempus illud a labore vacat ho-
minū. et p̄pter estatis feruorē. q̄a
tūc difficile esset hominib; quādo
laborarent ieiunare. **V**n etiā pro-
pter difficultatē ieiunandi datur
licētia tūc ab ecclia lac comedēdi
et oua et similia: que in alijs ieiu-
nijs sūt phibita. **T**ercium ieiunium
est autem qd̄ semp̄ incipit prima
quarta feria post exaltationem sā-
cte crucis. **V**nde si exaltatio sancte
crucis in quarta feria cōtingerit:
ieiunium nō in illa s; prima sequē-
ti quarta feria incipit. **V**n versus
Septēbris prestat semp̄ ieiunia
mensis. **P**ost exaltatā feria quar-
ta crucem. **Q**uartum ieiunium ē hye-
male: quod semp̄ fit in prima se-
ptimana añ natale dñi. ita tamē
q̄ vigilia domini in sabbato non
ctingat. **T**ūc enim nō fit in pria
septimana añ natale sed in pre-
cedēti. quia nō posset bene fieri of-
ficiū de ieiunio et de vigilia eodē
die. **U**t autē de omnib; h̄is qua-
tuor temporū ieiunijs quādo qui-
libet istorum fieri debeat sciat:
h̄ duo versiculi dñt notari. **V**ult
crux lucia cineres carismata dya
Ut sit in angaria quarta sequēs
feria. **E**st etiam ieiunium quadra-

gesime quod fuit i veteri testamē-
to inchoatum. **M**oyles enim qua-
draginta dies ieiunauit. similis
et helias. et ip̄e domin; in nouo te-
stamēto. **V**nde cōstitutum et fir-
matum ē illud ieiunium semp̄ fi-
eri semel in āno. sc; ante pascha
et fit semp̄ in vere. et certa potest
notari sic regula. **P**ost martis no-
nas ver̄ primū. prima vocat̄. **B**is
septem completo dies vt pascha
sequat̄. **I**ncipiat ergo a prima lu-
na post nonas martij numerare
vsq; ad quatuordecim dies et tūc
est plenilunium. **V**nde semp̄ confi-
derādus ē vbi fuit luna quarta
decima in illa lunatione sequēti
die dominica: nō illa sed in sequē-
ti dominica erit pascha. **I**deo au-
tem in penultimo celebram; pa-
scha. quia preceptum fuit in lege
q̄ in tali tempe sacrificaretur ag-
nus paschalis: quod completus
est quādo xp̄us qui verus est ag-
n; dei tali die fuit in cruce immo-
latus. sicut ait aplūs. **Q**uando ve-
nit plenitudo temporis. id ē tem-
p; plenitudinis: quia tūc nobis
domin; plenam gratiā cōtulit et
plenā redemptōem fecit. **I**deo au-
tem hoc ieiunium. scilic; quadra-
gesima fuit institutum pro decimis di-
erū. maxime vt sicut de omnib;
bonis decimas dare nob; p̄ceptū
ē. ita etiā decimas dierū fideles sol-
uere dñt ieiunijs affligēdo carnē
suā. **S**eq̄ns ieiunium d; letania ma-
ior. et hoc sp̄ in festo marci euāge-
liste celebratur. et d; letania q̄ si-
cant; lugubris. letū em̄ mors d;
Vel iō letania d; q; tunc mortui

inuocant **U**t scē petre ora p nob
Bāte paule ora p nob. **P**ost
ea sequit̄ ieiuniū triū dierū: qd
fit sep̄ añ ascēsiōne dñi. a dicūt
illi tres dies: dies rogatōnū. q̄a
tūc rogam⁹ diuinū auxiliū. **E**t hęc
ieiunia ppter quasdā pestes que
tūc acaderunt. **Q**uaz vna pestis
fuit in gumaria. a alia rabies lu
por. sicut i hystorijs legitur fue
runt instituta. **S**ed nūc ieiunam⁹
in dieb⁹ illis ad postulandū bo
nā temperiē aeris. **D**icūt em̄ leta
nia maior vulgaiter nigra crux.
q̄ rome i ecclia ad quā illo die fit
pcessio quedā crux niḡ depicta ē

De vigilijs sanctorū in quib⁹
ieiunatur vel nō ieiunatur.

Capitulū .cxi.

In vigilia bti marci. a aplō
rū philippi a iacobi nō ieiunatur
ppter solemnitate dñi
ce resurrectōis. **I**eiunatur tñ in vi
gilia pēthecostes ppter aduentū
spūscī. quidā etiā ppter deuotōez
ieiuniū aplōz: qd ē in ascēsiō
ne a pēthecostē ieiunatur. quia per
illud temp⁹ aduentū spūscī ieiunantes
apli expectauerūt. **N**on autē
est in pcepto illud ieiuniū istitu
tum. **I**tem in vigilia bti iohānis
baptiste: ppter solēnitatem illius
diei ieiunatur. a similit̄ in vigilia
aplōz petri a pauli. **E**t nōndū
q̄ nō ieiunatur ex institutōne ecclie
nisi in vigilijs sex aplōz q̄ notā
tur hñs vñb⁹. **P**etrus a andreas
paul⁹ cū symone iudas. **U**t ieiunem⁹
nos admonet atq; mathe⁹

Quare autē i vigilijs aliorū apo
stolorū ieiuniū institutū nō fuit.
ecclia romana nouit. **N**ūc tñ ex cō
fuetudie i oīm aplōz vigilijs fe
re vbiq; ieiunatur excepta vigilia
philippia iacobi ppter causā supe
ri⁹ reatata. **I**tem in vigilia laurentij
ieiunatur ppter martirij sui pui
legiū. **V**n̄ etiam octauā hęc a versu
culos post antiphonas. sicut a bea
t⁹ paul⁹ ppter priuilegiū pdicatio
nis sue vñculos hęc post antiph
nas. **Q**uāuis at bti stephanus
puilegiū habeat martirij. quia p
m⁹ post dñm passus ē. **B**tis tamē
laurentij ppter aliā causam priui
legiat⁹ est. s. ppter grauissimam
passionē suam. **I**tem in assumptōe
bte marie vginis ieiunatur. a in
vigilia aplōz symonis a iude. a
in vigilia oīm sctorū a scī adree
a natal dñi. **I**n aduentu autē dñi
nō nisi ex volūtate libera ieiunatur
quia nō est institutū nisi forte ali
cui fuerit iniunctū. **I**nter natale
autē dñi a purificatōnem bte ma
rie nō ieiunatur ppter solēnitatem
illi⁹ tps. **T**otū em̄ est q̄si de nati
uitate dñi. **E**t nōndū q̄ ppter
tres causas necariū est ieiunium.
Prima ē vt pcta pteita puniant̄.
vt hō delitias preteritas austerita
te vite penset. **S**ecūda est vt do
metur iumentū ne lasciuat caro
a recalāret. **T**ercia causa ē ppter
scād alū tollēdū a institutōne ecclie
ne vn⁹ comedat cū ieiunant ali⁹.
Vbi at nulla istay causay fuit.
corpāl exēratatō vtil̄ ē ad modi
cū pietas at ad oīa valz: pmissio
nē hñs vite q̄ nūc ē a futue. a itez.

aplus **N**o est regnū dei esca' po-
tus **V**n̄ iheronim' **B**iduanis ac
triduanis ieiunijs p̄fertur venter
nūq̄ plenus **N**ec refert vtz vno
die vel plurib' teipm occidas **B**i-
duanū vel triduanū ieiuniū ē qn̄
duob' vel tribus dieb' cōtinuis
nō cōeditur qd̄ beat' r̄probat ihe-
ronim' **N**o em̄ sic dēt h̄mo ieiun-
naē a corp' maceraē vt seipm oc-
cīdat sed vt se castiget

Et autez vtile scire rōnem
noim quib' p̄dicte solēmita-
tes a ieiunia noiant' . h̄c tñ p̄no-
tato q̄ qdam ē solēmitas in eccia
obseruāda quā nōdū noiaum'
sez q̄ quilibet prochianus semel
matricē in āno visitet ecciam . i . se-
dem ep̄alē . a est mō termin' cōsti-
tus . s . in septimana p̄thecostes et
istud a veteri testamēto ortū ha-
buit **P**recepit em̄ dñs q̄ quilibz
ter in āno in tēplū ad ihrlm ascē-
deret nō manu vacua vt ibi ora-
ret **E**t bñ iustū est q̄ qlibet xp̄ia-
nus semel in āno cū oblatōe sua
ecciam matricē visitet . a qua p̄ci-
pit omnia ad salutē nccia sacmē-
ta **H**inc etiā auctoritatē h̄t eccia
q̄ quilibet cōpellē pōt prochianū
ad faciēdum oblatōnem quater
in āno in eccia prochiali . s . in na-
tale dñi . in pascha . in p̄thecoste .
a in festo illi' sancti cui' est eccia
Quidā at̄ istos terminos mutāt
Nam alicubi solēnes faciunt ob-
lationes in purificatione btē ma-
rie virginis . a in festo omniuz sā-
ctorū . nec multum refert quando
fiant dūmodo quater fiant in an-
no **A**d alias autē oblationes cō-

PELLI nō p̄nt **Q**uidam ex cōsuetu-
dine eccie cōpellunt muliēs face-
re oblationes in purificatione sua .
a in nuptijs : et h̄c h̄ie videntur
ex veteri testamēto . quia etiā bea-
ta virgo fecit oblatōnes in lege i-
stitutas . s . par turturum aut duos
pulos columbarū **S**ed q̄ certaz
exigent sacerdotes pecunie quan-
titatē ex sponsalib' cum bñdicio-
ne anuli nō vident' habere aucto-
ritatē **V**erūtāmē auctoritas esse
pōt cōsuetudo . sicut etiā in multis
locis coguntur prochiani offerre
panē in diebus dñicis a candelā
ad faciēdum panē bñdictum **S**i-
militer coguntur in multis locis :
vt cereum comparēt paschalem
Tal' autē cōsuetudo nō est repro-
bāda vbi nulla interuenit symo-
nia . nec aliquid spūale emittitur
Sz de h̄c dubitari pōt : q̄ exigun-
tur p̄ baptisate paruulorū de
nari . a p̄ sepultura mortuorum
Similiter exigunt episcopi p̄ cris-
mate a oleo certā summā denari-
orū a s̄bditis sacerdotibus **S**z in
h̄c excusationē habent q̄ dicunt
denarios illos solui p̄ synodalib'
nō pro crismate **E**st autez cōstitu-
tio canoica q̄ quilibet parrochi-
alis eccia soluat per annuz eccle-
sie cathedrāli in synodo duos so-
lidos ad minus **V**nde illi denarij
dicuntur synodales vel cathedra-
ticum **E**xpresse tamē est p̄hibitū
q̄ nichil soluatur p̄ baptisate
paruulorū vel sepultura mortuo-
rum **E**st vtile scire sacerdotib' cau-
sas a ratōnes vocabulorū : qui-
b' p̄dicte festiuitates a ieiunia

appellantur In primis ergo nichil
andū est ab aduentu dñi **D**icit autē
aduentus tempus vsq; ad natale
dñi. in quo leguntur et cantantur p
phetie et desideria sanctorum de pri
mo xpi aduentu in carne **S**ecun
dus autē aduentus in die erit iu
dicii vel in morte cuiuslibet homi
nis **I**ncipit autē sp aduentus dñi in
ecclesia prima dominica ante festum bea
ti andree vel post **T**emp enim in
illa dominica que est propinquior festo
beati andree. siue ante siue post: ad
uentus dñi incipiet **V**t autē hoc in
ferius pateat notetur huius versicu
li **A**ndree festo vicinior ordine
quouis **A**duentus dñi: feria prima
colit **V**el sic **T**res precedenti an
dream tresque sequentes **A**ndreeque
dies: aduentus sit tibi limes **A**nti
quitus autē feria illa dicebatur dies
in qua homines cessabāt ab ope
ribus suis. quia ferior feriaris id est
est quod cesso cessas **N**unc autē quod quoli
bet die a malis operibus est cessan
dum: quelibet dies feria dicitur **V**n
dies dominica dicitur prima feria. dies
lune secunda feria. et ita deinceps.
Dies autē in quo natus est xpus dicitur
natalis vel natale vel natiuitas
dñi **O**bitus autē aliorum sanctorum quoniam
a mundo transeunt dicuntur natali
cia. quod tunc in noua nascuntur vitas
in gloria **S**equitur circūcisio dñi
sexta octaua dies a natali in qua xpus
circūcisus est more iudeorum **D**einde
epiphania dñi **D**abet ista festiui
tas tria nomina propter tria miracula
que tunc contigerunt **D**icitur enim epi
phania **T**heophania et betphania
Epiphaniam dicitur superna apparitio

ab epy quod est supra et phanos quod
est apparitio. quod tunc apparuit no
ua stella in supernis **T**heophania dicitur
quod dicitur appitio a theos quod est deus quod
tunc apparuit vox dei patris et spiritus
sanctus in colube specie super xpm
in baptismo **B**etphania dicitur quasi
in domo apparitio **A** beth quod est do
mus quoniam. xpus in domo mutauit
aquam in vinum **E**t non dicitur quod quod
liberis istorum festorum appitio dñi dicitur
quod quoniam xpus in nativitate sua appu
it hoc in hiis tunc festis potest esse ap
puit **D**einde sequitur festum felicitatis in prin
cipio **P**ica pince dicitur fractura testarum
per minutias. beatus enim felix lectum non
habet nisi super picas **D**einde festum beate
agnete **E**t sciendum quod beata agnes
octauam non habet. sed habet aliud festum
in octaua die. propter quod dicitur in ma
culam quod tunc constat esse factum **S**equitur
purificatio beate marie virginis quoniam
secundum morem aliarum mulierum post
puerperium in templo dñi oblatio
nem suam fecit **D**icitur idem festum
propagandi dñi. quod interpretatur ob
uiatio siue processio dñi. quod tunc xpus
processionem habuit a beato sym
one et ab aliis quando inductus
est in templum **S**equitur septua
gesima que significat septuaginta
annos: in quibus filii israel fu
erunt in captiuitate babilonica.
antequam possent redire in iherusalem
Et nos debemus captiuitatis no
stre habere memoriam per septua
gesima dies. ut ad celestem iherusalem
id est ad vitam eternam redire pos
simus. et ideo in principio septuagesime
incipit ecclesia cantica leticie
tacere. ut alleluia **T**e deum laudamus

Gloria in excelsis. ut dolores peregrinationis sue ad memoriam reuocet. sicut filij israel per illud tempus qui in babilone fuerunt. organa sua et cantica leticie suspenderunt. Durat enim septuagesima usque ad sabbatum in septimana pasche: quod dicitur sabbatum in albis. quia clerici cappas habent nigras usque ad illud sabbatum ad dolorem sue peregrinationis signandum. Et tunc quasi finita septuagesima doloris: alba habet superpellida. Sequitur postea septuagesima que durat usque ad quartam feriam in septimana pasche. et significat illud tempus a noe usque ad abraham in quo filij israel fuerunt quasi in viduitate. quia dominus recesserat ab eis: nec rediit antequam veniret abraham. et fecit ei promissionem quod in semine eius benediceretur omnes gentes. Similiter vidua fuit ecclesia donec christus veniret in sexta etate in carne. et ita ad sponsam suam rediit. Ob hanc causam celebrat ecclesia quinquagesimam: que durat usque ad pascha. et significat remissionem peccatorum que fit in illo tempore. Quinquagesimus enim annus qui dicebatur iubilus. fuit annus remissionis in veteri lege: in quo omnia remittebantur debita. Deinde sequitur caput ieiunij. quia tunc incipiunt ieiunare layci. Clerici autem secundum canones ieiunium debent incipere in die lune precedente. Ideo autem super capita hominum ponuntur cineres ut se intelligant mortuos. Deferunt etiam tunc loco vexilli cilicium ad processione. ut sciant penitentes semper talia debere anima habere pugnando contra dyabolum.

Eodem etiam die penitentes solemniter expelluntur ab ecclesia. sicut adamas propter peccatum suum expulsus est de paradiso. Item in die cene in ecclesia introducuntur. quia post perpetratam penitentiam peccatores ad celum reuertuntur. Deinde sequitur quadragesima de qua satis supra dictum est. Deinde beate virginis annunciatio quam sibi ei annuntiatus fuit per angelum quod conciperet filium dei in utero sine virili semine. Et etiam deceptio festum penitentium ecclesia singulari instanti deuotio celebrat. Vex natiuitas eius sicut et beati iohannis baptiste celebratur. quia fuerunt in utero sanctificati. et ideo sine originali peccato sunt nati. Unde gaudet ecclesia in eorum natiuitate. Omnes autem alij cum peccato originali sunt nati. Unde eorum natiuitas non celebratur. Sequitur pascha floidum siue dominica in ramis palmarum. et sic ideo dictum est quod flores et rami palmarum sternerant in viam per quam dominus in illa die in iherusalem venit. Cena vero domini dicitur quia in illa die cum discipulis agnum paschalem cenauit. Dicitur etiam dies absolutio. quia tunc populus a peccatis. et penitentes ab eiectione ecclesie absoluuntur. Sequitur dies crucis adorare quod dicitur sic. quia ea die crux christi a fidelibus adoratur. Dicitur etiam pasche ues id est preparatio scilicet quia ea die preparabant iudei que necessaria erant in sabbato sequenti: in quo non licebat eis operari. Deinde de pascha sequitur. Dicitur autem pascha a phase quod est transitus quia tunc angelus exterminator

oēs domos iudeorū in egipto tran-
siuit. qz postes. ⁊ suplimmaria tē-
ta erant hystiorū sāgume agni-
nec vllū tetigit in domibus istis.
sed alijs omne p̄mogemutum occi-
dit. **X**p̄us etiam illa die a passibi-
litate in passibilitatē ⁊ a mōrlita-
te in mortalitatez trāsiuit. Declina-
tur aut̄ h̄c pascha hui⁹ pasche. si-
cut h̄c māma hui⁹ mamme ⁊ re-
gulam definitiūm dictōnū in a in
neutro ḡne. **P**arasceue in ntō de-
clinat. gemitiuo hui⁹ pasceues. ⁊
in accusatiuo pasceue. in omnib⁹
alijs casib⁹ terminat̄ in e. Decli-
natur penthecostē hui⁹ pentheco-
stes ten. in neutro ḡne. ⁊ debet eē
semp̄ accent⁹ in fine. qz barbare
sunt terminatōnes. **O**is aut̄ bar-
bara dictō accentū h̄t in fine. **D**i-
ct̄ at̄ penthecostē a p̄thē qd̄ ē q̄n̄
qz. ⁊ costē qd̄ ē decem. q̄n̄ quinq̄
es decem dies sūt a pascha vsqz
ad p̄thēcostē. **E**t s̄ḡt penthecostē
annū iubileū qui añ⁹ fuit leticie
sic supra dictū ē. qz tunc oēs ser-
ui fiebant liberi. ⁊ omnia r̄mitte-
bant̄ debita. ⁊ s̄ḡt leticiā quam
habuerūt apli in aduētū sp̄ssci.
De letanijs sup̄ dictum ē. **L**eta-
nia aut̄ grece: rogatō dicit̄ latine
Ascensio dñi d̄r. qz ea die ascēdit
dñs in celū s̄m carnē. ⁊ adhuc q̄
tidie in mēbris ascendit. **V**n̄ in fi-
ne ymnorum dicitur **G**loria tibi
dñe qui scandis ac. **N**otandū
est etiam qz assumptō beate virgi-
nis nō dicitur natalis eius sicut
alioz sanctorū. quia ipsa credit̄
decessisse sine dolore mortis. **I**psa
etiaz creditur eē assumpta in cor-

pora anima. **I**tem d̄r festum san-
cti iohānis euāgeliste añ portam
latinā. quia ī eo loco missus fuit
in doleum feruētis olei. **F**estū san-
cti michaelis celebratur p̄p̄ duo
miracula q̄ cōtingerūt. **V**nū ī loco
qui dicitur tumba iuxta mare sex-
miliaribus ab v̄ibe abracensi.
Aliud in monte gargano. **Q**ua-
re autem festum omnīū sancto-
rū simula semel celebret̄ in āno
patet omnib⁹. **N**otādum vero
qz nullū festum alicui⁹ facti de ve-
teri testamēto celebratur. qz om-
nes cum moriebātur ad inferna
descenderunt. donec x̄pus venit. ⁊
per passionē suaz gen⁹ humanuz
redemit. **I**stūs autem iohānes ba-
ptista de nouo testamēto satis fu-
it. quia x̄pi cōtempāneus fuit. ⁊
eum baptisauit: quod ad nouuz
pertinet testamētum. **I**nnocētes
etiam de nouo dicuntur fuisse te-
stamento. quia x̄pi contempora-
nei ⁊ pro eo occisi. ⁊ ideo festum
eorum celebratur. **D**erūtamen
porta celi nōndū fuit aperta quā-
do passi sunt quā christus in sua
passione aperuit. ideo in festis eo-
rum in quibusdam ecclesijs nō
cantatur alleluia ad missam.

De oratōnibus laycorum.

Capitulū .cxij.

Dost h̄c dicēdum est lay-
as: vt quotidie septies
laudēt deum. dicēdo ora-
tionem dominicā ⁊ **C**redo in deū
patres ac. ⁊ si plura scire possunt
bonū ē vt dicāt salutatōnem b̄te
marie virginis scz. **A**ue maria ḡ-
tia plena dōm̄n⁹ tecū b̄ndcā ac.

Et aliam que tal' est **G**audere san-
cta maria deigenitrix vgo imma-
culata **G**audere q ab angelo gau-
diu suscepisti **G**audere q genuisti e-
termi lumis claritate; **G**audere me
Gaudere sca deigenitrix vgo q sola
mater es intacta. te laudat ois fa-
ctura genitricis lucis. sis p nob v-
go ppetua qsum? iteruetrix ad do-
minu nem ihm xpm filium tuum
amen **E**t vt sciat **M**iserere mei de-
si pnt **A**d talia vero scienda n sut
cogedi sz amonendi **V**erutn ad
sciendu orone dmicam. a credo in
deu. a bndictionez ecclie. s. in noie
pns a filij a spulsci quilibet xpia-
n? debet cogi **B**onū aut valde eet
q sarēt clerici pdicta bte vginis
salutatione. s. **G**audere maria **L**egi-
tur inter miracula scē vginis **Q**u-
quidā cleric? lasau? qtidie in ora-
torio bte vginis hac dicebat orō-
nem **C**ū aut quadā nocte quēdā
pontē trāfret: pcpitavit euz dya-
bolus in aqua. ille aut māpiens
dice istā salutationem: bta virgo
venit a eū ex aqua eduxit. a vt ad
pma? rediet pcepit a sic salu? feū
est **M**ulti em hnt in memoria q
tidie angelū eis ad custodiam de-
putatū: dicētes **A**ngele q meus
es custos pietate supna: me tibi
missum serua: defende. governa
Preterea omni penitēti iūgē-
dū est: vt qtidie in fronte a in pe-
ctore signuz sacte crucis faciat di-
cēs **I**n noie pns a filij a spulsci. si
scit hnt versiculū dicat **P**er crucis
hoc signū fugiat pcul ome mali-
gnū **E**t vt dicat orōnes p aiab?
defunctor? bnfactoruz suoz. de q

rum bnficijz viuit mō. a forsitā
illi cū magno pctō ea cōsiuerūt:
que filijs suis a pntib? reliqunt
a sūt forte in purgatorio vel in pe-
ori loco **V**n valde est inhumanū
si nō sbuemāt eis in orōnibus. a
elemofinis **Q**uodā enim mō ma-
ior elemofina ē sbueire defundis
q viuis. q mortui mendicāe nō
pnt sz viui paupes necia sibi mē-
dicādo cōquerūt **P**reterea qlibet
trāfiens dimiteriū dēt dice pater
noster p aiab? ibi requiescētib?
Vn in quibusdā locis bona ē cō-
suetudo: vbi prochiam anq ecclia
am ingrediatur ipi circueūt. a p
animab? ibi qescentib? p nē di-
cunt **V**ideat ead ois xpian? q oi
nocte anq dormiat: cū signo cru-
cis se deo cōmendēt. et p nē a cre-
do in deū: dicat **D**icunt ead multi
a sancti viri. q omes clerici hntel
ecclastica bnficia: qtidie ex debi-
to **P**lacebo et dirige dnt dice pro
aiab? de quoz bonis viuūt **S**i ei
tenent bnfacia viuis bnfactorib?
a orae p illis: multo forti? p mor-
tuis **A**d min? aut si clericus talis
vel nescit vel dice nō pōt tales ex-
quias: dēt hie vicariū q p eo quo-
tidie dicat **P**reterea puidenduz
est sacerdotibus vt inqrant a pen-
tente qd sit ei? officū **Q**uedā em
sūt officia que ex toto sūt pctā vt
meretriciā a hystriōnū **Q**uedam
sūt q sine pctō vix exerci pnt. vt
mercator? a tholonarioz. q sic
ait gregori? **D**ifficile est mē emē-
tis a vendētis cōmerciū nō interue-
nire pctm **Q**uedā at ex toto sunt
mutilia. vt eorum qui coronas

floidas a deos siue talos ad lu
 dendū ferūt Quedazvero officia
 nōcia sūt: sed vix fideliter exercen
 tur. vt mercenariorū a mgroꝝ pu
 erorū a hys filia Cū ergo meretri
 ces ad confessionē venerit a hystri
 ones: nō est eis danda p̄na nisi
 ex toto relinquāt talia officia. ali
 ter em saluari nō p̄nt **I**dem agē
 duz ē de vsurarijs q̄ de vsuris tm̄
 viuūt **S**ed nōndū q̄ tria sūt
 genea hystriōnū Quidā em t̄is
 formāt a trāffigurant corpa sua
 p̄ turpes saltus a gest⁹. vel corpa
 sua turpiter denudando. vel horri
 biles loicas induēdo. a oēs tales
 damnabiles sūt: nisi officia relin
 quāt **S**ūt a alij hystriōnes q̄ ni
 chilo opant: sed curiose agūt. non
 certuz h̄ntes domaliū sed curias
 arcueūt magnatū. a ignominias
 loquūtur a obprobria de absentib⁹.
 tales etiā sunt damnabiles.
 q̄ phibet aplūs cū talib⁹ sumere
 abū **E**t dicūtur tales scurri vagi.
 q̄ ad nichilū aliud vtilis sūt nisi
 ad deuorandū a ad maledicēdū
Est etiā terciū gen⁹ hystriōnū: q̄
 sez instrumēta h̄nt musica ad de
 lectandū h̄p̄ies **S**ed taliū duo sūt
 gr̄a Quidā em choreas a publi
 cas potatōes frequētant. a h̄p̄ies
 ad lasciuiaz puocant. a tales sic
 a alij sūt danabiles **S**unt a alij
 q̄ dicunt ioculatores q̄ gesta cā
 tant primāpū: a vitā sanctorū. et
 h̄p̄ib⁹ in egritudinib⁹ a āgultijs
 solacia faciūt. a nō exercēt turpi
 tudines. sicut faciūt saltatores et
 saltatrices. a alij q̄ ludūt in yma
 gimib⁹ inhonestis. a videri faciūt

q̄si q̄dam fantasinata p̄ incātati
 ones vel alio mō **E**t tales dūmō
 vitēt p̄dicta b̄n sustineri p̄nt. sic
 ait alexāder papa **C**ū quidā iocu
 lator ab eo querēt vtz possit sal
 uari in officio suo. q̄siuit ab eo pa
 pa vtz aliqd aliud op⁹ vñ viuē
 posset scēt. r̄ndit ille q̄ non scēt
Permisit ḡ papa q̄ viuēt de offi
 cio suo: dūmō a p̄dictis lasciujs
 a turpitudib⁹ abstinēt **N**otās
 dum ē p̄terea q̄ oēs peccant mōz
 liter q̄ dāt scurris vel leccatorib⁹
 vel p̄dictis hystriōnib⁹ aliqd de
 suo. q̄ sicut dicit canō: hystriōni
 b⁹ dare nichil aliud ē q̄ perdere.
Ite hystriōnib⁹ daē nichil aliud
 ē q̄ demōnib⁹ ynumolae **D**antes
 em talib⁹ in errore eos fouēt. q̄
 si nichil eis daret relinquerēt of
 ficiū suū prauū.

De officio pugilloꝝ.

Capitulū .cxij.

Est a aliud quorūdā of
 ficiū: qui dicunt pugiles
 vel duelliones: q̄ locant
 opas suas ad pugnādum in bel
 lo. a omnes tales sūt in odio fra
 terno **N**emo enim illū p̄t dilige
 quē vult occidere **T**ales at nichil
 aliud vidētur face q̄ deū per viēs
 suas tēptare **V**ñ monomarchia
 id ē singulaē bellū damnabile ē
 in ecclia. sicut a pegrina india. s.
 ferri candētis. a aq̄ frigidē: q̄ vbi
 q̄ phibent **E**t similiter phibet ec
 clēsia monomarchiā. sed p̄ prin
 cipes seculaēs phibituz ē in ecclia
 ne possit inhiberi **V**ñ si q̄s iuste te
 net hereditatē suam a alius iniu
 ste eaz impetit in duello: b̄n licet

h i

tenenti se a sua defendere pugna
do. sicut ei licet se a sua defendere a
latrone Sed si aliquam iuste pete
ret hereditatem non consulerem quod pro
ea pugnaret sed alio modo in iudi
cio ius suum quereret Cuilibet enim
licet se defendere sed non pugnaere vel
se vindicare.

De officio mercenariorum.

Post hoc restat agere de officio
mercenariorum Officium autem
mercenariorum qui locant opas su
as vel ad diem vel ad certum ter
minum: valde est periculosum. quod tenentur
plene misterium suum exhibere
hinc a quibus abusu a stipendium recipiunt
Sed non curant quod parum la
boret. dummodo mercedem recipiant.
a hoc est quasi rapere a furari cond
dori pecuniam suam Facit enim mer
cenarium pactio de ope unius diei
vel plurium pro tanto vel tali pretio. a
forte non facit tantum laboris dimi
dium Ergo iniuste recipit quicquid
ultra iustum pretium sui laboris per
cipit Unde vehementer sunt a suis sacer
dotibus increpandi Preterea sunt
multi mercenarii qui opas suas
locant ad turpes labores a ad ser
uiendum feneratori vel iudeo vel
meretrici vel peccatori a omnes tales
sunt quasi consentientes illis quibus
seruiunt in peccatis suis Consentientes
autem agentes sic dicit canonicum pa
ri pena puniuntur Quia vero multi
peccant pro consensu Sciendum est quod dicitur
consentientes multipliciter Est enim con
sentire tamen animo malefactum approbare.
vel sic Consentientes est post malefi
cium malefactores defendere Item;

consentientes est malefactoribus non
resistere cum possis. vel non resistere
quantum debes a potes. vel antequam fi
at malefactum vel dum fit vel dum fa
ctum est Item consentientes est post ma
lefactum malefactores non corripere
Est etiam consentientes in faciendo
malefactum suo: malefactores iuuare
Et de his papa dicit. quod consentientes
a agentes pari pena puniuntur
Veritatem omnem alij predicti
pena sunt digni. quidam tamen ma
gis digni. quidam minus. ut qui
consentit approbando malefactum
nec apponit adiutorium. nec cor
ripere potest vel corrigere. multo mi
nus peccat quam consentientes alij.
Item meretrices inter mercena
rios computantur. locant enim cor
pora sua quibus ad turpes usus. a
tamen quia in corpore suo laborem
sustinent. licitum est eis retinere
quod pro tali labore accipiunt.
Unde lex secularis ait Turpiter
facit quod est meretrix. sed non tur
piter accipit cum sit meretrix
Unde etiam de meretrico potest penite
tere. a peccatum meretricum retinere
a inde elemosinam facere Ve
runtamen si appetit libidinem a
corpus suum locat. ut libidinem
adimpleat. iam non laborem su
um locat. a tunc turpiter facit et
turpiter accipit Item si meretrix
inungat se a ornat ut lasciuos de
cipiat ut mentiatur pulchritudi
nem a speciem quam non habet.
quia tunc leccator emere se cre
dit speciem que non est ibi. peccat
meretrix. nec potest licite retinere
quod sibi accipit. Turpissimus

autē est quest⁹ meretricis a deo
abspiciabil^r. q³ dicit aplūs **C**usto-
di vas tuū. i. corp⁹ i. sādificatōnē
Verbigēta **S**i in p^ria forma vi-
dēt illā: nō daret ei n̄ obulū. s³ q³
pulchraz vidit eam a fulgentem
dat ei denariū **I**n h^oc casu vnum
obulū pōt sibi retinere. aliter te-
netur restituē illi quē decepit vel
ecclie vel paup⁹ **T**aleator etiā si
ius a metā ludi sequat^r: purgato
vidō suo: retinere pōt quod lucra-
tur **S**i autē fraudem fecit in iactu
decioz: restituere tenetur **T**ales
autē homines si nō pōt restituere:
debent misericordiam postulaē **I**te
notandū q³ mercenarij inuitē fa-
ciūt elemosinas: de h⁹is q³ de cor-
poris sui labore acquirunt. a ideo
discreti sacerdotes iniungent eis
in penitētia q³ cum vacare possint
in vineis paup⁹ laborent. a mi-
chil preter victū accipiāt **N**ull⁹
enim debet laborare nisi deū hono-
ret de suo labore **V**n̄ dominus ait
Honora dñm de tua s^ba. non ait
de hac vel illa s^ba: sed de quacūq³
dūmodo tua sit.

De officio mendicōz
Capitulū .cxiij.

Autē quoddā officiu³
mendicōz qui nichil ali-
ud faciūt nisi qd mendi-
cant a comedūt. a de elemosinis
fideliiū viuunt **T**aliū em̄ vita se-
pe est piculosa **Q**uādo q³ em̄ trās
figurant se in habitu miserabili
vt magis q³ sint videātur egemi.
a ita alios decipiunt vt pl⁹ accipi-
ant **S**epe etiā cū nō indigēt sibi
queritāt. q³ ali⁹ accipe debebant.

a plus colligunt q³ necesse hēant. et
alijs inuidēt si aliquid accipiant
Vix etiā in vita sua aliquā audi-
unt p^rdicatōnem. sepe etiā fortes
sūt: sed p^rter pigritiā suā labora-
re nolunt. a ita elemosinā accipi-
unt q³ tm̄ debet dari indigentib⁹
Et in h⁹is omib⁹ peccāt mōd⁹liter:
qd forte nō intelligūt nisi p^r sacer-
dotes i. c^ressione instruant^r **I**te
oēs mendici ad orandū sūt obli-
gati p^r h⁹is quoz elemosinas ac-
cipiūt **V**n̄ si pl⁹ accipiūt q³ orōni-
bus reddāt vel reddere possint: pec-
cant mōd⁹liter **V**n̄ oport³ q³ sacer-
dotes i. c^ressione taliū apponāt ma-
gnam diligentia **N**oc autē gene-
re p^rci multi laborāt clerici: q³ tm̄
viuūt de elemosinis a sūt obligā-
ti istāt p^r ill⁹ de q³ viuūt elemosi-
nis orare. a n̄ vel parcurāt de hoc
Vn̄ oib⁹ iniūgendū ē in c^ressioe
vt diligēter orōnes c^rpleant que
tenentur.

De officio magistrōz.

Aliud q³ ē officiu³ simili^r
valde piculosū. s. mag⁹trō-
rū: q³ i. scol⁹ suis alios ha-
bēt instrūē a p^rapue pueros **T**e-
nent^r em̄ eos fidelit^r nō solū i. mo-
rib⁹ s³ etiā in scia instrūere. cū se-
pe a parētib⁹ pueroz soleāt mer-
cedem accipe **V**n̄ si p^r magistrōz
negligentiā in scia vel in morib⁹
pueri deficiāt. piores sūt mag⁹tri su-
rib⁹ **F**ures em̄ s^btrahūt pecuniā:
isti at bonos moēs a sciaz **S**epe ei
c^rstat q³ cū scolares nec tm̄ saunt
qd in possint viuē. nec aliqd offi-
ciū aliud: efficiūt fures vel latro-
nes v^l malefici. a ita in p^rditōnē

vadunt **V**n diligens iniungen-
dum est omnib⁹ mg̃ris scholaru-
vt in officio suo fideles sint a dili-
genter discipulos suos instruāt
ne pctā vel ignorātiā discipulo-
rū requirat dñs ab animab⁹ ma-
gistrozum.

**De officio sacerdotū vel aliorū
clericorū. Ca. cxv.**

Quia aliud officū nimis
periculosū. s. sacerdotū vel
alioꝝ clericorū curas ani-
marū hñtium. si animas regē ne-
sciunt vel scūta negligūt. Talib⁹
aut nullū restat cōsiliū. nisi vt be-
neficia sua relinquāt: vel ad regi-
men aīarū sibi cōmissarū diligen-
ter intendāt. **M**ulti em̃ incōtrari-
um faciunt. q̃ nec in pp̃a p̃sona
nec p̃ ydoneos mīstros prochia-
suas regūt. sed mercenarios sibi
cōstituūt. a illos eē meliores cre-
dūt q̃s p̃ minori p̃cio hñi p̃nt. vel
si bñficia sua ad firmā tradūt n̄l
aliud n̄ magnā firme sūmā que-
rūt. nec vnq̃ v̄sitatēs prochias.
aīas ouīū suarū lupis exponunt.
cū nulla sit exultatio pastoris. si
lup⁹ gregem deuoret a pastor ig-
nozet. **N**ō attēdunt q̃ntā appōit
diligentiā pastor secularis ad
oues custodiēdas a pascēdas q̃
diligenter eas minat q̃ bona eis
q̃rit pascua. **E**t si p̃ absētiā vel e⁹
negligentiā aliq̃ ouis p̃dit resti-
tuere tenet. **S**ilē dñs sanguinem
sue ouicule p̃eūtis de manu req̃-
rēt pastoris. **M**agna ē audacia
reape curā aīarū de manu ep̃i: cū
dicat ei ep̃us suscipiēti. **P**ac tibi

omitto prochiaꝝ vt in die iudicij
rñdeas dño p̃ anima tua a mea
de hac custodia. **C**ū igit̃ uenit ta-
lis ad cōfessionē. diligēter ab eo
inquirendū ē si v̄gilet super gre-
gem sibi cōmissū. nec aliquē pro-
chianū suū patiat̃ dormiē in pctō
mōli. **I**nquirendū ē ab eo nō so-
lū in sp̃ualib⁹ s; in t̃p̃alibus. etiā
prochiamis suis indigētib⁹ si pōt
s̄bueniat. **I**n trib⁹ ei q̃libet pastor
pascē dēt gregē suū. s. verbo p̃dica-
tōnis. exemplo bone uersatōis.
a largitōne bñficij. **V**nde dñs ter-
dixit petro. pascē oues meas. q̃si
dicēt. pascē verbo. pascē exemplo.
pascē a opere. **M**agnū ergo onus
est clerico habenti curam anima-
rū. vnde mai⁹ bñficiū cleric⁹ cō-
fert ep̃o cū beneficiū de manu eius
suscipit q̃m̄ ecōuerso acapit. **C**le-
ricus enim p̃ ep̃o animā suā obli-
gat. a ep̃us suā animā p̃ bñficiū
a periculo liberat. **N**ullū aut̃ offi-
cium magis acceptabile ē deo q̃m̄
bñ regē animas. **V**n nullo modo
pōt clericus animā suā meli⁹ sal-
uare q̃m̄ bene prochiā suā cu-
stodiendo. nec etiā damnaē q̃m̄
circa eam negligenter a ignoran-
ter agendo. **D**ifficile est dare cō-
siliū clericis qui penitus sunt a
beneficijs absentes vel circa gre-
gem suū negligētes. **A**liud eti-
am imminet periculū clericis be-
neficiatis. scilicet q̃ tenentur do-
mino rationem reddere de bonis
ecciarum suarum qualiter expen-
dant. **D**ispensatio enim eis credi-
ta est. vt sint dispensatores pau-
perum. et eis etiam prouideant

de bonis eccie. a hys maximo qui
de suis prochijs sunt: qz pri^o ob
latōnes a elemosinas receperūt.
ēsiduū sibi ad suas necitates ser
uientes: nō ad luxuriā vel volup
tatem Ipi vero otrariū faciunt q
bona ecciaz i lascijs a seculi vo
luptatib⁹ expendūt. a ppijs mili
tant stipendijs in curijs primapū
vt ampliores papiant reditus.
a sibi phaleras aureas a argētes
as a ornamēta preciosa faciūt. et
etiā forte cum meretrab⁹ a hy
striomib⁹ multa expendūt De oi
b⁹ aut hys expēsis dño rñdebūt
Vñ difficile est talib⁹ cum vene
rūt ad cōfessionē dare consiliū. n̄
vt vel eccias quas spoliānt sic res
linquāt. a ipis eccl^{is} a pauperi
bus p rstitutionem satisfaciāt vl
ad eccias suas redeant. a melius
eccias suas expendāt. a de tur
pibus expensis pñiam faciāt Sz
de bonis ecciarū restituē nō pnt.
qz sūt ecciaz a pauperū omnia q
vltra necessitates retinē pnt Vñ
sanissimū est cōsiliū. qz si bona
haberēt hereditaria vel aliūde lic
te acquisita. de hys eccl^{is} a pau
perib⁹ quātū possent satisfacerēt.

De officio mercatorū.

Capitulū .cxvi.

Quid officū est mercato
rum de q diligenter ē in
cōfessione querēdū Sz
sciendū ē qz omnis negociacō est
clericiis interdicta. qz sic ait canō
Fornicai nūq̄ licet. negociari at
licet qnqz a qnqz nō Vñ clericiis
negociari licz a nq̄ fiat cleia. pt⁹

ea vero nō Ite em̄ ē turpis q̄stus
in clerico: qd vsura in layco Ne
gociacio est aut emē aliqd vili⁹
eo animo: vt vendat cari⁹ Hoc
aut bñ licet laycis: etiā si nullaz
appōnāt emēdationē reb⁹ quas
emunt a postea vendūt Aliter ei
multus eet defectus in multis re
giomb⁹. qz mercatoēs de hoc qd
in vno loco abūdant: in aliū lo
cum vbi eiusdē rei ē egestas dese
runt Vñ bñ pnt p̄cipere p̄cedum
laboris sui a euectionis sue. a ex
pensas vltra sortē quam dederāt
in emptōne. a si merab⁹ aliqua
appōnerint emēdationē: bñ pnt
inde recipere p̄cedū Sed in merā
bus si fecerint aliquas sophisti
cations. vt si decipiāt emptōēs.
fures sūt a latrones ¶ Preterea
dicit lex secularis. qz nulli licet v̄
ditori recipere p reb⁹ venditis vl
tra dimidietatem iusti p̄cij Et ta
mē pctm̄ ē si aliquid vltra iustuz
p̄cedū accipiat Sz lex taxat medi
etate iusti p̄cij. qz tūc primū emp
tor q̄ deceptus ē recipere p̄t: quic
qd vltra dimidietate iusti p̄cij p
soluit Quidā aut emūt rez ma
terias. a artificiiū suum a labore
appōnūt. vt aliquod nouū opus
inde faciant. vt ligna vel lapides
vel metallū ad vasa. vel istrumē
ta vsib⁹ humanis necessaria. vel
coriū a pelles a similia Tales nō
dicūtur mercatores sz artifices. a
bñ licet eis vendere opa sua a ar
tes suas quas magno didicerūt
labore. dūmodo fraude nō faciūt
in artificio suo De hys reb⁹ q̄s
emunt nullum appōnūt artificiiū

et postea vendunt. ut panes pisces
annone et hominum omnes in sordibus
lucro versant: quorum opera non
quorum artes emuntur. Nichil enim
lucratur nisi admodum mentiantur.
Constat autem omnibus quod lucrari per me
dandum mortale est peccatum. **P**er
dictis quod clericus si sint pauperes sic
ait canon. bene possunt et debent artifi
cio suo sibi victum querere. et aliquam
in qua operentur artificialiter mate
riam emere. sicut legitur de paulo qui
emit vimina et texuit camistros et
vendidit et inde vivit. Verumtamen
si clericus emerit que sibi ad annum
sunt necessaria. et in fine anni super
operatum aliquid residuum fuerit. bene
illud iusto pretio vendere poterit. nec
hoc negociacione dicitur. quia non emit
eo modo ut postea venderet. **I**tem si
clericus pullos equorum emerit vel
agnos vel alia animalia et nutri
at ea sumptibus suis eo animo ut
postea vendat. Dicunt multi quod est
negociacione. nec est simile de materia
empta in qua artificium suum facit. quia
in animalibus de artificio nichil po
tuit. **E**t tamen multi viri religiosi ma
gnas habentes pasturas animalia ma
culata et iuvenula emunt et donec
bene possunt vendere nutrunt. videant ipsi
si negociacionem faciant. Bene tamen
credimus quod non faceret beatus petrus vel
paulus vel benedictus. Verumtamen si pro
habent animalia maculata ut equos et
vitulos et filia. et hoc facerent nego
ciacione non esset. Si autem non essent eis
animalia et magna habent pasturas:
sanctus eis esset consilium pasturam vende
re. quod eo animo animalia emere ut
impinguarent et postea venderent

Clericus vero si oblationes suas vel
candelas vel vinum vel bladum suum
venderint non est negociacione. Si
autem necesse fuerit res deo consecra
tas vendere vel impignorare vel ve
stimenta altaris. vasque sacra: non
possunt nisi clericis dare vel vendere:
vel religiosis personis. quia laycus
non potest talia possidere nec eorum do
minium habere. Si autem magna fue
rit necessitas. calices et alia vasa
ostentilia possunt ostendere. et in rude
massam redigere et sic laycis vendere.

De officio iudicium.

Capitulum .cxvii.

Et aliud officium val
de periculosum. scilicet iudicium
tam in ecclesiastico foro quam
in seculari. **I**n quo notandum est
in primis. quod clericus nunquam interesse
possunt iudicio sanguinis. nisi ad defen
dendum. sicut daniel a morte susa
nam liberauit. et beatus nicolaus tres
iuvenes. Bene vero possunt interesse clericus
ut videant quod nulla fiat in tali iu
dicio iniuria. Sed cum viderint ali
quem ita reum quod defendi non pos
sit: cum illis sedere non possunt qui
reum ad mortem iudicant. nec eti
am est eis tutum recedere in tali ca
su. quia ex eorum recessu presumunt
alij reum esse damnabilem. et conde
nant eum ad mortem. et ita sunt
quasi occasio quare ille damne
tur. Unde periculosum est clericis
se talibus intermiscere iudicibus:
quibus etiam prohibitum est in ca
none ne intersint lacrimosis spe
ctaculis. ut duellis vel suspensio
nibus latronum. vel mutilationibus

membroꝝ. **Q**z si fecerint irregula-
res fuit. tatus e hꝝꝝꝝ sanguinis
humani. vt a qui meritorie ma-
leficos occidit. si ad religionē trā-
sit. ad sacros ordies pmoueri nō
possit. sic dixit dñs ad dauid. Non
edificabis michi domū in eternū
quia vir sanguinuz es. **S**i ergo vir
sanguinū erat. a iō nō potuit edi-
ficare dño domū materialē. multis
tomis pōt aliquis cōsecrare cor-
pus xpi qd est dom⁹ spūal. Cleri-
ci etiā nisi in causis hereditarijs: i
foro seculari causā suā psequi nō
pnt. **V**nde si fiat iniuria in rebus
mobilib⁹ vel in corpe pprio: non
pnt psequi causā suā in foro se-
culari. a qui psecutus fuit: pdat
qd ibi euat. et periculo sui ordis
sbiaceat. **I**n hoc enim est priuile-
gium clericorū. qd quis lex dicat
qd actor foruz rei sequat. tamē si
clericus aliqd debitu vel ablatuz
querat ab aliquo vel satisfactōne
de iniuria corpis sui. debet actoris
id ē clericū laicus forz sequi. **V**e-
rūtamen bñ possunt clericū pdica-
re iudicabusa dicē. vt malefacto-
res suspendāt. **S**ed si ventū fuerit
ad singulares personas. vt dica-
tur. est iste suspendēdus. debet cle-
ricus respōdere. nescio quia nō pōt
ei constare veritas illius ppositio-
nis. **N**ō enim potest recipere pba-
tiones per testes vel alio mō i iu-
dicio sanguinis. **V**erūtamen si a-
liquis clericū vel ecciam eius spo-
liauerit: bñ pōt clericus vel pcurā-
tor eccie ad primāpe accedere a di-
cere ei. **T**alis tantū fecit nob dam-
nū: facite nob emendari. sed cau-

sām cōtra malefactorem psequi
non possunt singulariter. **S**i ergo
latrones aliquē clericum spoliēt.
a ad clamoreꝝ eius alij veniant:
potest ne dicē clericus. **I**ste spolia-
uit me hñs bonis meis. **Q**d si dis-
perit. ad vocē eius forte suspendet
ille. **A**d hoc quidā dicunt qd si fue-
rint apparitores vel ministri iudi-
cis qui habeāt ptatem suspenden-
di tales nō debet dicē cleric⁹. **I**ste
spoliavit me: sed pōt dicē. **I**ta bo-
na sūt mea que asportat iste. **I**dē
etiā posset dicē si staret añ iudi-
cem. a videret ibi bona sua i ma-
nu latronis. **I**ta sūt bona mea
que hic tenet in manib⁹. videat
ipse quomō ad manū eius perue-
nerint. **V**erūtamen sunt quidam
qui omni abrenūciauerunt ppri-
etati. qui nichil ppriū possunt pos-
sidere. a ideo nichil tāq suum pos-
sunt reperē. **T**amen vt predictuz
est viri religiosi dom⁹ sue bonā:
non pprio nomine sed pauperū: q
rum sūt repetunt. **Q**uidā tamen
ita sūt pfecti. qd nec proprio nec
alieno nomine quicq ablatū re-
petunt. sed sustinent si quis deuo-
rat. si quis accipit. si quis in faciē
eos cedit. **H**oc autē certum est in
canone esse cōstitutum. **Q**z null⁹
clericus potest iniuriā propriam
vindicare: sed a suo iudice iusti-
ciam querere. **Q**dic autē notan-
dum est. **Q**z si iudiciā ecciastico ta-
lis illata fuerit iniuria: que ipsaz-
ledit ecciam: bene potest vltioneꝝ
querere: nō sibi sed eccie cui illa-
ta est. **V**el si episcop⁹ spoliaretur
vel percuteretur in persona eius.

magna esset ecclesie iniuria illa
ta. et ideo etiam suam bene possit
vindicare. Si autem talis esset iniu-
ria quae non offenderetur ecclesia. non il-
lam posset episcopus vindicare. ut si quis
episcopum filium rusticum vocaret. vel fili-
um serui. vel diceret quod ante episcopatum
pauper et pediculosus fuisset. hoc
nullum esset dedecus ecclesie. quia multi-
tales facti sunt boni episcopi. Et ideo ta-
lem iniuriam secundum canones non
posset vindicare. Communiter autem
omnes tales ecclesiasticos qui iudices se-
culares diligentem considerant. quod
prudenter viros habeant et fide-
les ministros ad iudicandum. quia
sunt rei omnium peccatorum: que faci-
unt illi ex parte officio ab eis su-
scepto. Unde cum quidam princeps
in extremis laboraret. et sapiens
ad eum sacerdos veniret. ait illi.
Audiui quod multos innocentes se-
pe damnasti. multas viduas et ali-
os principes spoliasti. et iusta iu-
dicia pervertisti. et ideo omnes te de om-
nibus confiteri. Et respondit princeps.
Ego ministros habui videant ipsi
quid fecerint. Cui sacerdos. sic per-
bonos meruisses vitam si eos ha-
buisses. ita per malos peccasti: quod
bus potestatem tuam commisit.
Unde princeps omnes ministros
suos vocavit. et eos illi sacerdoti om-
nia que in accepta potestate malefe-
cerant confiteri fecit. Quo facto sa-
cerdoti dixit. Omnia modo scis mea
opa. de omnibus ergo da michi
consilium. Est autem vnus casus iu-
dicii valde periculosus. quando scilicet
aliquis quem bene scit esse innocen-
tem coram eo condemnatur. et per

falsos testes damnatur. et si secundum
propositam allegata iudicauerit. be-
ne scit quod innocentes condemnabit.
et sic contra conscientiam suam ibit.
In hoc casu credimus esse consilium
quod nunquam innocentem ex certa scientia
damnabit. sed remittet eum ad iu-
dicem superiorem. et illum instruet de
veritate totius cause. et ita iudex su-
perior aliam faciat magis diligentem
inquisitionem ut absolueret possit
innocentes. Diligent ergo inqui-
rendum est a penitentibus de of-
ficiis suis. et de eis consulendum ut
turpia in quibus saluari non pos-
sunt relinquat. et honestis sine frau-
de adhaereat. Videtur enim quod nul-
lus labor nec aliquod officium debe-
at approbari. nisi valeat ad com-
modum aliquod vite humane. quia
dixit dominus. In sudore vultus tui
vesceris pane tuo. Quasi dicat. non
sudabis vel non laborabis. nisi in
illo pane qui valeat ad tuum pa-
nem id est ad vite sustentationem. et
molendinarius et alii qui raro ad
celebrationem vadunt missae. con-
sulendum est ut in aliis bonis deo
recompensent.

**De septem modis quibus pec-
cata remittuntur.**

Capitulum .cxviii.

Autem etiam generaliter at-
tendendum omni penitenti
quod septem sunt modi sicut
super primum psalmum legitur
per quos omnia remittuntur pec-
cata. Et haec sunt omni penitenti inno-
tesceda. ut in hiis quantum potest
intereat et in memoria habeat ut
per ea remittantur peccata sua. Illi autem

sunt septē modi remissionis quibus delent p̄ctā. s. baptism⁹. elemosina. martiriū. cōfessio p̄cti. remitte in se peccanti. gemitus continuus. satisfactō p̄ p̄ctis. cōmunicatō corporis a sāguinis dñi De hys septē supra dictū ē. sed vtz sint alij remissionis modi. vt extrema vñctō. a quare p̄apue isti sint remissionis modi. licz aliquo modo de hmoi dictū sit. adhuc tñ aliud repetenduz est de istis. s. vt sciat penitens que eis reuerentia debeatur. a quomō p̄ ista ei remittantur predicta Debet ergo intimari quantū honorem debeat baptismi exhibere suo. a pacto qd fecit cū deo in baptisate Cuz em̄ quilibet homo nascatur filius ire. ex pte patris vel matris n̄ habeat hereditatem nisi in infernum In baptisate fit filius regis. i. xp̄i. a filius regine. i. ecclie que sponsa est xp̄i. a ita p̄ regeneratōne baptismatis coheres fit xp̄i. a habet hereditatē regnū celorum In qñta reuerentia ergo debet homo habere baptismuz suum. p̄ quod de herede inferni factus est heres celi Itē in quanta reuerentia debet habere h̄ eccliam q̄ est mater ei⁹ ex cuius vtero renat⁹ est in fonte baptismatis a ibi mūctus est in regē. vt sciat se esse de regio semine. a regnaturū in regno celozuz Sed a hoc attēdere debz homo vt obseruet pactum quod deo p̄misit. s. vt sciat a teneat rectam fidē a qd̄ plene dyabolo a p̄p̄is eius renūciat. a seruiat deo soli Si autem pactum baptismi fregeit ita

tim iteruz in dyaboli seruitutē redit. a est nouissimus error peior priori. quia sicut esset melius viam veritatis non agnosce: q̄ post agnitōnem retrosum ouerti. ita in eodem genē peccati semp̄ peccat deterius baptizatus q̄ nō baptizatus.

De secundo modo p̄ quem peccata remittantur.

Capitulum cxi.

Secundus mod⁹ remissionis ē elemosina. de qua plene constat oib⁹ sicut legitur in thob̄ia q̄ a p̄ctō a a morte liberat. a magna fiducia est homini qui facit elemosinam. quia ip̄a non patitur eum ire in tenebras Et item in luca dicitur Date elemosinā a ecce omnia mūdā sūt vobis Et in eccl̄astico Sicut a qua extinguit ignē. ita elemosina extinguit p̄ctm̄ Sed ē mix⁹ vñde elemosina tantū h̄eat p̄uilegiū. a vtrū ip̄a res que dat̄ vel actō dātis ibi opetur cū dicitur Abscōde elemosinā in sinu paup̄is. a ipsa orabit p̄ te Ita em̄ videtur de omni ope caritatis qd̄ ip̄m scm̄ orat p̄ factore suo ad dñm Quidā tñ dicē solent. q̄ sicut dñs ex gratia sua quandā sp̄alē virtutē dedit: quibusdā orōmb⁹ ab eccl̄ia institutis quā nō dedit alijs. a sic speciale priuilegiū martirij dedit in nocētibus: qui nouit̄ eo nato pro eo p̄secutōne habuerunt. ita dominus ex gratia sua quandam specialem elemosine dedit efficaciam quam alij non dedit operi factō in caritate **D**icitur autem

elemosina valde large. sicut legi-
tur sup̄ illū locū. omni petēti te tri-
bue. s. res vel oratō vel increpatō
Nunq̄ em̄ paup̄ est xp̄iana reli-
gio. si vero petitor sit robust⁹. a la-
borare possit vel nō indigeat. ma-
gna elemosina ē eum increpae.
Nullus em̄ xp̄ianus debet ee: qn̄
quotidie aliquam faciat elemosi-
nā. vel aliq̄s gen⁹ elemosine. **E**t
sciendū ē. q̄ quilibet xp̄ianus om-
nia que vltra nccitates acquirit:
expēdere debet in elemosinas. sed
difficile ē assignae que nccia sūt
hōmī a que sup̄flua. **P**otest ta-
mē dici. q̄ omnia dicūtur hōmī
nccaria q̄ sūt ad sustētationē suā
a ad honestam familie sue p̄uisi-
onē sibi nccarie nō vane vel sup̄-
flue. vt si filias suas habeat ma-
tare vel filios erudire. vel eis i po-
stey p̄uidere. vel domos ruinosas
repare. vel pōtem cōstruē. vel vici-
nis destructis sbuemiēre bñ licet
cuilibet ad tales vsus pecuniā cō-
gregae. a vsq; ad tēp⁹ oportunū
reseruae. **E**t talia nō dicūtur sup̄-
flua sed nccaria. **S**i q̄s autē diui-
tias cōgregat: nō habēs certā cau-
sam in quos vsus r̄seruet. nec cer-
tam finez expēdendi cōstituit. sed
delectando in hīs: cor suuz simul
cū pecunia in archa r̄cludit: aua-
rus ē. a quasi ydolo auaricie ym-
molat. a omnia sic cōgregata sūt
sup̄flua a eēt in elemosinas ero-
ganda. **C**ū sūma ergo diligentia
quilibz exhortand⁹ ē pemitēs. vt
inquantū pōt de reb⁹ tñ licite ac-
quisitis elemosinas faciat. **Q**uā
vt ad priora redeam⁹. licet iudi-

a ecclesiāico penā pecuniaria deli-
quētēs punire. q̄ magis timēt il-
lam q̄ penam sp̄ualem. sicut dic̄
aug⁹. **V**erūtamē est inhonestuz
signū cupiditatis. si p̄lati talē pe-
cuniā in p̄prios vsus cōuertāt in
si forte indigeant. sicut olim pau-
perib⁹ iudicibus cū tota die ieiun-
m̄ determinādo causas cōqueren-
tium laborarent. licite dabantur
pecunie. a eas accipiebant vnde
viuerēt. **D**eberēt ergo p̄lati q̄ ta-
liter puniunt. pecuniā delinquē-
tis sic acceptaz in p̄ias causas ex-
pendere. vel in fabrica eccie. vel i
paup̄ib⁹. vel in pōtis cōstructione
vel in captiuoz redēptione. vel in
desolatay puellay nuptijs a cō-
similib⁹. vt tota videret vicinia
q̄ nō acciperēt p̄pter cupiditatez
sed p̄pter delinquētium emēdatō-
nem. **S**olet autē q̄ri vtrum habē-
da sit distinctio in elemosinis di-
stribuēdis. quia dicit quedaz au-
toritas. desudet elemosina in ma-
nu tua: donec inuenies iustū cui
des. **Q**uo cōtra alia dicit auctoritas
Omni petenti te tribue. **Q**uidaz
autē dicunt q̄ prima auctoritas
de ill̄ elemosinis intelligenda sit
que sūt ab ecclesia iustitate. a cer-
tis personis debite a decime a ob-
latōnes: que seruari debent donec
inueniatur sacerdos cui debentur.
Alia tamē inuenitur in canone
distinctio. **I**n minutis em̄ a quo-
tidiais elemosinis que distribu-
untur hostiatim medicantibus:
non debes examinare cui des. sed
indifferenter oib⁹ adueniētibus
scdm facultates tuas distribuēs

Si vero maiores fuerint tunc de
les discutere qui magis sunt digni
a qui magis indigeant. a quibus
magis tenearis.

**De tertia specie per quam pec-
cata remittantur.**

Secunda remissionis species est
martirii: sub qua comprehen-
duntur omnes macerationes carnis
a corporis labores. ut ieiunia. vigi-
lie. peregrinationes. aliquid discipli-
ne a similia. Nullus enim a tali mar-
tirio immunis debet esse. Unde ait apo-
stolus Stigmata domini ihesu in cor-
pore meo porto. ut suppleat ea que
defuerunt passioni christi. Et beatus augustinus.
Delicatus est miles qui vult gau-
dere cum seculo. a regnare cum christo.
Debet ergo discretus sacerdos talia
iungere martiria cuilibet peniten-
ti. sed tamen cum discretione. quia eque
potest peccare aliquis nimis se extenu-
ando. sicut nimis comedendo. Hoc autem
scire debet sacerdos que magis iungen-
dum est a potu quam a cibo abstinentia.
Primum enim peccat homines per potum quam per ci-
bum. Verumtamen propter indigestionem a
crudelitatem. a propter periculum infirmi-
tatis que pervenire solet ex nimia si-
ti post cibum. statutum est ut ieiunium
liceat bibere post cibum a tamen moderate.
Quia si bibat superflue. tantum
peccat ac si comederet superflue. a ita
ebriositas iungenda est certa biben-
di mensura. Item non videtur vere peni-
tere qui nunquam suscipit disciplinas si-
cut christus pro nobis flagellatus est.
Si quis autem sacerdotis copiam ad
disciplinandum non potest habere. in pri-
vato loco seipsum potest disciplinare.
Vidimus etiam quosdam religi-

osos consulentes penitentibus. ut
carnem suam vnguibus loco disci-
pline vellicarent. **I**tem vere peni-
tens non videtur qui aliquid aliquo-
tiens vel saltem laneis vestibus
in anno non induitur. a in laneis
quoniam non dormit. Dominus enim nuda-
tus fuit propter nos. a nos sustine-
re non poterimus laneas vestes pro-
pter ipsum. **I**tem iniungendum est
omni penitenti. ut vigilet in vi-
giliis aliquorum sanctorum aliquoti-
ens in anno. **I**tem instituta sunt in
ecclesiis dei vigilie. ut vigilem in
illis. Dominus enim in passione sua
vigilavit. a in oratione propter nos
pernoctavit. a continue nos dor-
mimus. Vidimus enim discretos
sacerdotes penitentibus consulentes.
ut saltem in vigiliis sanctorum
altera noctis hora surgerent. a an-
lectum stando vel saltem sedendo
propter illorum venerationem sancto-
rum orationes suas dicerent. a a-
liquoties genua sua flecterent. la-
bor etiam honestus a utilis a pe-
regrinatio est iungenda penitenti. quia
sicut ait ecclesiasticus Multa mala
docuit ociositas. Qui enim honestis
non intendit. de necessitate turpi-
bus intendit. quia animus huma-
nus in se non potest quiescere cum nihil
habeat quod sibi sufficiat. a ideo oportet
quod exeat vel ad honesta vel ad tur-
pia. Unde iheronimus ad rusticum
monachum ait. vide ut dyabolus
te nunquam inveniat ociosum. aut al-
vearia apud letis terere viminibus
aut rivus per areas ortis deducas.
aut aliud quippiam operis facias in
quibus animus occupetur. ne euaginat

possit ad illicita Gentil' etiam po-
eta sic ait Querit' egistus quae
sit factus adulter In pmpu cau-
sa e' desidiosus erat.

**De quarta specie p quam pda
remittantur.**

Quartum genus remissiois
est couersio fratris lptan-
tis Qui enim reuocauerit fratrem
suum a via erroris ad viam verita-
tis: saluauit animam suam. Ma-
gis em placet deo vna a pda li-
berare animam. q' totum regnum a ter-
reno periculo saluare. Vnde dñs.
Si peccauit frater tuus in te: cor-
ripe eum inter te a ipm solu. si au-
te te no audit: adhibe tecum duos
vel tres testes. quod si non audit
dic eccie. Ita tn autoritas multa
dubitacione habet. Primo vtrum
pceptu sit gnale omnibus. Qd si
ita e'. ergo qlibet tenetur rege' vel
epm corripere. Itz ipsa autoritas
videtur ee sibi contraria. Sancti
enim sic exponunt. Si peccauerit in
te frater tuus. i. te solo sciente. si au-
te tu solu scis. quomodo tu potes ad-
hibere testes sup hoc qd ipi nesciunt
vel si des occulte dice eis vt pda
fratris tui qd tu solu scis videant.
tunc publica' videris crimē suū
qd constat ee phibitum. Dicunt aut
quidā. q' istud solum dicitur e' pe-
tro a successorib' suis a platis. qz
dñs cum hoc dixit solo locutus est
petro. V' videtur triū qd sequitur.
Qd vni dico omnib' dico. Dicunt
etiaz pdicti q' autoritas dñi intel-
ligitur in duob' casibus. Prima
em pars auctoritatis. s. si peccaue-
rit in te frater tuus. intelligit' qn

alicui tali soli notus e' crimē alte-
rius. Secunda ps scz. adhibe du-
os testes vel tres. intelligitur qn
pluribus notum e' crimen vnus.
Sed graue e' qd sequit'. si eos no
audierit dic eccie. Dicit enim ibi
glosa studio corripiedi sb' testib'.
Dux enim eet si quilibet teneret
accusare frem suum incorrigibile
coraz iudice: a se expensis a labori-
bus fatigae. Qd ad hoc dicunt q'
no sut pducendi testes quasi i for-
ma iudicis. sed amici a familiaes
ad corripieduz a castigandu stul-
tum. vt sint tales testes q' velint
pdesse a no obesse. Et si nec sic ve-
lit corrigi dice debet eccie. i. sacdoti
suo. nec tenet' psequi causa cōtra
incorrigibile. Hoc etiam pceptū
gnale e' omnibus p loco a tēpōe
scz si habeant possibilitate a facul-
tate corripiedi. Tenetur seru' do-
minū suum quādo cūqz pot vt di-
cit beatus aug'. Et hoc pdicta au-
toritas intelligit' de fratrib' reli-
giosis qui simul sut in claustris.
vbi quilibet tenet' crimē fratris
sui in capitulo publicare vt corri-
gatur. nec hoc est crimē prodere:
sed corrigere. a sedm hoc nulla e' ob-
iectio cōtra predictā auctatē.

**De quinta specie p quam re-
mittuntur pda.**

Quintum genus remissiois
e' remittē debita debitorib'
suis. Quia domin' ait Dimittite
a dimittetur vobis. Istud autē in-
telligitur de debitis spūalib' ge-
nealiter sed no de tēpalib'. Qua-
lia spūalia a tēpalia debita debe-
ant dimitti: dictū est supius.

De sexta specie remissionis.

Sextus modus remissionis est continuus gemitus pro peccatis. Unde prima dicitur quasi pena tenax. quavis enim prima immutatur alicui ad certum tempus. tamen sic debet intelligi. ut usque ad finem vite doleat se deum offendisse. et cum dolore habeat memoriam peccati. Unde quilibet discretus sacerdos debet iungere penitentiam. ut peccata sua sepe ad memoriam reuocet. non ad delectandum sed ad dolendum. et se vilem reputet quod propter peccatum a deo recessit. et seruituti dyaboli se subiecit. Valet autem ad tria peccata reducere ad memoriam. Ad confusionem de peccatis habendam. ad magnam cautelam de futuris. et ad humilitatem. Unde Augustinus ait. Qui penitet omnino peniteat et semper doleat se peccasse. qui nunquam peccauit magna est cautela iugis peccatorum memoria. et a quibus homo gaudet vix se euasisse. semper tamen doleat in ea incidisse. Dicitur est quod quidam homo viuit se nominare peccatorem debet. ut dicat reus. Deus propicius esto michi peccatori. Non quod in presenti peccat. sed quia meminit se grauiter peccasse. Preterea solus deus cuiuslibet peccati quantitatem nouit. et quanta satisfactio pro quolibet peccato debeat exsolui. Quia ergo nemo certus est si plene satisfecit. nunquam securus a satisfactioe desistere debet.

De septima specie remissionis.

Septimus modus remissionis est per eucaristie susceptionem. Constat enim quod quicquid aliquis dig-

ne corporis domini sumit. totiens remittitur ei aliquid de pena debita pro peccatis. Veritamen non ideo iniungitur debet penitenti ut frequenter sumat corpus domini. Cum magna ei reuerentia et timore debet homo ad corpus christi sumendum accedere. quod ipse dominus cum sudore sanguineo accessit ad offerendum. Nec unquam debet homo ad hoc sacramentum accedere cum conscientia mortalis peccati. Quavis autem nemo certus sit utrum caritatem habeat vel non. et quia nemo scit utrum dignus sit amore vel odio tamen sufficit ei quod non sit sibi conscientia mortalis peccati ad hoc ut ad tantum sacramentum accedat. Est autem consuetudo inter religiosos perfectos quod de septimana in septimanam accedant ad eucaristiam et per septem dies orationibus et ieiunijs se preparent. Layci autem semel in anno accedunt. Si tamen honeste conuersationis sunt layci et puras habent conscientias consulendum est eis ut saltem quater in anno comunicent. quia valde eis ad augmentum gratie et remissionem pene peccati. Solent autem quidam sacerdotes iniungere penitentibus ut missas de spiritu sancto. et de beata uirgine. vel pro defunctis celeberrimam faciant. sed hoc cupiditatis ex fonte videtur processisse. quia sunt quatuor precia apud miseros sacerdotes taxata. scilicet quantum dare debeat pro annuali. quantum pro trienniali. quantum pro septimana. quantum etiam pro vna missa singulari. et ita credunt layci posse ipsas missas esse venales.

a p hpc in magnū ducunt errorē
Et putāt emere vnā missaz a cor
p dñi p vno denario: p q̄ dēdēt
triginta denarios iudei **N**ō ḡ dēt
iniūgi celebratō missaz: nisi sac̄
dotib⁹ quoz est officū celebrare
Pōt tamē cōsiliū dari laycis. q̄ si
amicos hēant sacerdotes q̄ gratis
celebrare velint. p amab⁹ bñfa
ctoꝝ suoꝝ vel añcessoz humilif
eos vt hpc faciānt exozent **E**t eis
erit valde vtil celebratio tal. licz
etiā layco capellanū tenere. vt p
eo a amicis suis celebret. a ei ne
cessaria puidere **N**ec itelligit̄ ibi
turpis pactio. quia sine necessa
rijs hpc face nō posset sac̄dos **D**a
beat ergo sacerdos p̄dicta septem
in noticiā. aliter que cōfessois sūt
plene nō exequitur.

**De irregularitatib⁹ clericoz a
laycoꝝ a penis eoz.**

Capitulū .cx.

Uentū ē ad extremū h⁹
opusculi articulū. in quo
cōsiderandū est que peni
tentia cuiqz pctō sit iniungenda
Et sciendū ē q̄ quedā pene deter
minate sūt in canomb⁹ que mu
tari nō pnt. alie mutabiles sūt a
arbitrarie s̄m disp̄sationē discre
ti sac̄dotis **O**mnes em̄ pene q̄ con
stitute sūt a canomb⁹ ppter cōtra
ctam irregularitatē. in disp̄sabi
les sūt a minori sac̄dote **S**ūt at̄
quedā irregularitates clericoz:
quedam laycoꝝ **I**rregularitates
clericoz sunt: que impediūt eos
ad sacros ordines pmouei. vl̄ si
aliq̄s p̄mot⁹ ē: executōnez impe
diūt ordinis. vt h̄miciū a mul

ta alia de q̄b⁹ p̄diximus **I**rregula
ritates laycoꝝ sūt: p̄ q̄s excludū
tur a m̄imomo. vel si cōiugati fue
rint susp̄dunt̄ ab vsu m̄imomij
ita q̄ cōiugale debītū non possint
expete: sine sup̄ioris disp̄satione
Est etiā laycoꝝ alia irregulari
tas: p̄ quā excludunt̄ a q̄busdaz
legitimis actib⁹ vt nō possint te
stimonia p̄hibere in statu libei ho
minis. nec possint ecclias intrare tē
porib⁹ determinatis: de q̄b⁹ etiā
p̄dixim⁹ **I**stos at̄ canones q̄ cer
ti sūt. a in talib⁹ casibus determi
nati. a indispensabiles. null⁹ sac̄
dos ignorare dēt **M**ōd̄liter enim
peccat: si pctm̄ aliq̄d a q̄ irregu
laritas cōtrahit̄ in cōfessione audi
ret: nisi cōfenti irregularitatē su
am oñderet. q̄ quilibet sustinere
dēt penā irregularitatis sue. a pec
cat mortaliter si trāsgrediat̄ etiā
ignorāter. nec pōt si simplex ē ni
si a suo sac̄dote certificai **A**lie ei
p̄ne sūt p̄ pctozum satisfactōne
ex quibus nō cōtrahitur irregula
ritas. a in talibus nō potest obser
uari rigor canonum antiquozum
Tot enim ieiunia. tot vigilie. tot
peregrinatōes. a tot alie duricie.
p̄ quibusd̄ am pctis antiquit⁹ in
iungebātur. q̄ nō est h̄mo nūc
tempis qui tantas penas nunc
sustinere possit **V**nde i alio cano
ne constitutum est q̄ omnes taz
dure pene relaxentur **D**icit enim
canon **D**efectus nostri tempis
in quibus non solum merita no
stra: sed ipsa corpora defecerunt:
non patitur discretōnis antike
censuram permanere **V**n̄ patet

q̄ omnes canones p̄niales q̄ ad
corporū pertinēt dīstrīctōnes: sūt
dispensabīles s̄m arbitriū a pru
dentīaz dīcretī sac̄dotis. Vnde cō
siliū fuit dīcretorū sac̄dotum. q̄
nullus penitēs p̄ immoderataz a
nimis duram penā a p̄nīa abstē
beretur. q̄ sicut dicit canō. Meli⁹
est reddē ratōem de nīa q̄ de se
ueritate. Seueritas em̄ canonis a
p̄nīe cōstitute: omnib⁹ innotescē
da ē. Si quis uoluerit eam obser
uare a p̄t bonum ē. Si autē dura
uideatur penitēti. semp̄ mitigan
da ē ne absterreat ad fugam.

**Quare p̄ mortali p̄ctō septē
mī p̄nīa datur.**

Capitulū .cxxi.

Solet autē ḡnālīter pro om
ni p̄ctō mortali septē mī
mīūgi p̄nīa. q̄ mundus
iste p̄ septē dies uoluit. a q̄ uix
attingit q̄ aliquis hōmo labōret a
liquo mortali uicio q̄ h̄at cōta
gium omnium septē uiciorū. Q̄d
ōndit p̄ mulierē q̄ erat in ciuitate
peccatrix a qua eiecit dñs septē de
monia. i. septem criminalia p̄ctā.
Vñ a quidā dixerūt q̄ iō oꝝ sac̄do
tes septē habē ordines ut absol
uere possint penitētes a septē cri
minalib⁹ p̄ctis. Itē alia ratō q̄re
septē mī p̄nīa mīūgitur p̄ morta
li p̄ctō. Domo em̄ cōstat ex q̄tuor
elemētis. a anima h̄et tres potētī
as. i. vñm ratōnabilē. irascibilē. a
cupiscibilē. Et quia hō peccat per
uicia corporalia q̄nqꝫ. ut p̄ gulam
a luxuriā. q̄nqꝫ p̄ sp̄ualia. ut per
inuidiam a auaritiā. Itēo ut ple

ne in corpore a in anima puniā
septennis hōmīni mīūgat p̄nīa.
vel ideo q̄a septem modis p̄ctā re
mittuntur ut p̄dictum ē.

**De tribus que penitēti dicen
da sunt.**

Capitulū .cxxiij.

Qum ergo sederit penitēs
ad pedes sacerdotis. tria
sunt ei in p̄ncipio p̄ponē
da. Primo dicat ei sac̄dos aliquid
p̄ q̄d timeat penā ieh̄ne. Secun
do p̄ q̄d desideret gaudiū uite et
ne. Tercō p̄ q̄d remoueat cōfusio
erubescētie ab eo. ut. s. dicat ei sa
cerdos. forsitan ego sum deterior
p̄ctōr q̄ tu. hō em̄ sū simīl tui. Vñ
faciē meā nō reuereris q̄ meli⁹
tibi ē ut uerecūdiam coraz me so
lo sustineas q̄ in die iudicij in cō
sp̄cū oīm. Dñs a s̄ilib⁹ p̄positis i
struat eū sac̄dos de q̄b⁹ penitē de
bet. s. de septē criminalib⁹ p̄ctis. a
ea sibi nūeret. q̄ multi nesciūt v
trū etiā sint p̄ctā. a iō oꝝ ei ad me
moriā reducē ḡnā p̄ctōr. Pauci
em̄ p̄ctā sp̄ualia cōfiteñt. Vix em̄
cōfiteñt aliq̄s se h̄re inuidiā vel irā
vel auaritiā vel acadīā vel sup̄bi
am. Sūt etiāz multi qui nūq̄ q̄d
esset acadīa sciuerunt. a tñ sepe
p̄ acadīam peccauerūt. Inūman
dum ē ergo penitenti quō peccet
p̄ inuidiam. scz q̄ de bono doleat
alieno. a ideo illi cui inuidet mac
hinet malum. Similiter ostenda
tur quid sit ira. a in quātis noce
at fratri suo p̄ iram. scilicet in uer
bis contumeliosis. in damno cor
poris vel possessiois. Similiter osten
datur quot modis peccatur per

auariciā scz per cupiditatē rei alie
ne. a q̄ ḡue p̄ctm̄ sit nō s̄bueniē
indigetū cum q̄s s̄bueniē p̄t̄ Est
etiā mōndendū q̄t modis peccet̄
p̄ superbiā. s̄. m̄ gestu corpis. m̄
bis inflatis. a inimicōz contemptu
Similiter intimidū est de acci
diā. s̄. q̄ h̄minez facit eē pigz in
seruicō dei. a i bonis operibz̄ tediū
facit. a hoc ē mōzle p̄ctm̄ **M**ulta
filia p̄ponēda sunt penitēti ad co
gnitōnem p̄ctōz̄ suoz̄. de quibz̄
forte nūq̄ cōfiteret̄ nisi a sacerdo
te iſtrueret̄. a tñ damnabil̄ ē ta
lis ignorātia vel negligētia **V**e
rūtāmē nō ē descēdendū ad mul
ta spiritalia p̄ctā. de quibz̄ nullaz̄
h̄t noticiā **M**ulta em̄ sūt spirita
lia vicia gula vel luxurie que nō
expediūt sciri a simplicibus p̄pter
ipoz̄ enormitatez̄. multi em̄ ex q̄
ignotuz̄ audiūt p̄ctm̄. statim ad
illi⁹ effectū aspirant. a iō tales cir
cūstantie nō sūt simplicibz̄ reue
lande **S**ciendū ē etiā q̄ alicui
quedam iniūgitur p̄nia vsqz̄ ad
extremū vite sue. quedā per mag
num tempus. quedā p̄ min⁹. a q̄
dam ē disp̄sabil. quedā nō **H**oc
aut̄ diligēter p̄uidendū ē sacerdo
tibus. q̄ nūq̄ penitēte p̄mittāt
recedere desperatū. p̄pter ḡuitatez̄
p̄nie iniuncte. sed ita p̄niam tēpe
rent vt penitēs se posse cōplere cre
dat **I**n omnibz̄ aut̄ p̄niam miti
gare p̄t. p̄ que de⁹ nō offenditur.
qz̄ in illis sine quibz̄ non ē salus.
nichil minuere p̄t vel mutae. vt
si fenerator in cōfessione dicat se
nolle restituē oia per vsurā abla
ta. in hoc casu nichil p̄t mutae sa

cerdos **S**imiliter si iniūgatur ali
cui q̄ a fornicatōne abſtineat. a
ille qd̄ nō possit cōtinere r̄ndeat. ni
chil ibi mutare p̄t sacerdos. qz̄ si
ne talibz̄ nō ē salus **S**ed si dicat
penitēs se nō posse sustinē tāta ie
iunia. vel tātas vigiliās vel tātas
elemosinas a filia. sacerdos tēpet
sibi talia. ne illū in desperatōem vel
contemptū p̄cipitet. quia si penitēs
modicū qd̄ ei iniūgitur libēter su
ſcepit. de d̄ma sp̄andū ē misericōdia
q̄ suppleat̄ in purgatorio qd̄ hic
minus fecit.

**De septem criminalibz̄ p̄ctis
a sp̄iebz̄ eoz̄** **De luxuria.**

Capitulu .cxliij.

Dost h̄c dicendū ē de sep
tem criminalibz̄ p̄ctis a
de sp̄iebz̄ eoz̄ **P**rimo di
camus de luxuria **C**ū autē plures
sint species luxurie **P**rimo nota
dum ē de nocturna illusione.
Distinguit autē beatus gregorius
tres hui⁹ eē sp̄es **P**rima ē qn̄ ex
sola sup̄fluitate se natura exone
rat. a a tali superfluo humore se
purgat. a tūc nullum ē p̄ctm̄. ni
si forte mētē turpis ymaginatio
cūsserit **S**ed natura se licite p̄t
exonerare in dormiēte. qd̄ vigilā
do fieri nō p̄t sine aliq̄ turpi mo
tu. a ois tal̄ turpis motus ē phi
bit⁹ **S**ūt tñ multi q̄ dicūtur semi
niflui qui emittūt semē a dormiē
do a vigilādo velint nolint **S**z̄ di
cūt medici q̄ hoc pot⁹ ē ex morbo
q̄ ex luxuria **M**ulti etiā ita sunt
lasciui. qz̄ si mēbz̄ virile aliquo
tactu vel fricatōne moueatur. vt
equitādo vel eūdo vel aliter. stati

p libidinis ipatentiaz effundut
semen Et oes tales nisi qntu pos
sint ab oi fricatione in illo mebro
se caueant. a p aqua frigidā vel
alio mō ardorem opscāt: peccant
mōzliter Secūda spēs ē qn aliqs
ita se crapulat a abis a potib⁹ in
gurgitat q venter in libidine de
spumat. a tūc veniale pctm ē. sed
magnū quidē. p apue si in pollu
endo turpis ymaginatio mentez
ocusserit. sicut sepe in dormiēte cō
tingit. q turpes hēt coeūdi ymagi
natonēs. Sz in tali casu sicut dicit
gregorius. si sacerdos pollut⁹ fuerit
in nocte: debet in crastino ad mi
n⁹ abstinē ab officio nec celebra
re debet. donec aliquā fecerit peni
tentia Verūtū si dies sit solēnis
a plūs ad missaz audiēdā due
nerit meli⁹ ē q tūc cū pposito peni
tēdi celebret q abstinēat. si alī
sacerdos nō sit pns. q scādalizaē
tur plūs Debz at p tali illushōe
penitē disciplinā suscipiēdo. vel se
in aq frigidā abluēdo. vel i ab
quadragesimalib⁹ ieiunādo: vel
se laneis iduēdo. a fordes noctur
ne pollutōnis abstergat anq ad
sacmētū altaris accedat **Terti**
us casus ē. qn ex pcedēti cogitāto
ne alicui tal pollutio attingit. vt
si aliqs pri⁹ multū de aliq mulie
re cogitauit. vel diu cū ea locutus
fuerit. a tūc sicut dicit gregorius
mōzle ē pctm Videf tū q nulla
pollutō nocturna sit mōzle pctm
Ome em pctm adeo ē volūtariū:
qd si nō est volūtariū: nō est pec
catū Sed stat q in sono nō vti
tur hō aliq volūtate. q nō vtitur

libero arbitrio neqz rōnis cōsefu.
ergo nō peccat: ergo nō mortale.
Sz ecōtra in cantis Ego dormio
a cor meū vigilat Et itez in quo
dam ymno Sic caro vīa dormi
at vt mens in xpō vigilet Itē ap
puit āgel⁹ in sōnis ioseph dicēs.
Surge a acci. pu. a. ma. ei⁹ ac. Et
surrexit io. ac. ego itellexit ioseph
qd in sōno dicebat. g. vsus ē rōe
in sōno: a ita mereri potuit a pec
care in sōno Itā tū nō oportet h
determināe questōnē: sed sp bto
gregorio credatur. a q pollutō si
ue illusio nocturna sit pctm dica
tur Verūtū dicūt quidam. q sic
furiosus qui ex culpa sua madit
in furore: peccat occidēdo hominē.
licet libero arbitrio nō vtaf. nec
sciat quid agat. qz oia opa sua se
quētia ex illa pua volūtate quam
habuit: cū in furore madit defor
mant. ita nocturna illusio defor
matur ex pua volūtate comedēdi
vel bibēdi quā hō habuit: qn se
taliter crapulauit. vel qn cuz sua
fornicaria locut⁹ est: vel de ipa co
gitauit. licz aliq dicāt q nullomō
peccat aliqs dormiēdo: sed qhat
immundiciā ppter quā se mūda
re debet. anteq ad altare accedat
vel eucaristiaz sumat. sz beat⁹ gre
gorius illa dicit eē pctā.

De vario coitu Itē de copula
diugali licita fragili impetuosa

Capitulū .cxliij.

Qte q dicam⁹ de formica
tione sciendū ē q hō me
reri pta peccae p mōzliē
in pua vxore Coyt⁹ aut diugal
alius est licitus. ali⁹ fragil. ali⁹

impetuosus **L**icitus s̄m quosdā
triplex est **E**st em̄ q̄nq; causa su
scitande plis ad cultū dei. quādo
q; causa reddendi debitū exigen
ti. a q̄nq; causa vitande fornic
tionis. vt si quis accessur⁹ sit ad
cōfortiū lasciuaz mulier⁹ a de la
psu timeat. a ppter hoc prius in
ppria vxore refrigerat a per hoc
meret⁹ **T**amē aug⁹. dicit **O**z coy
tus diugalis duplex est merito
rius. s. cum sit causa suscitāde pl.
vel causa reddendi debitum **D**icit
em̄ **R**edderet p̄ sanctificatōne tibi
reputabit⁹ **C**um em̄ vir sc̄is cuz
vxore sua dormit q̄uis puritū
voluptatez carnis setiat: dūmodo
animū nō applicet. nec ei delecta
tio carnis placeat. nullo mō pec
cat. sicut si aliq̄s dulce cibum cō
edat. licet natura in dulcedine ci
bi delectetur: dūmō illa delectatō
brutal sit atē cōsensū animi. nul
lū est pctm̄ **I**te coytus diugalis
q̄nq; dicitur fragilis q̄n. s. ex fragilita
te puenit. vt cum aliquis ppter
motus carnis nō causa solol nec
causa reddendi debiti nec vitāde
fornicatōnis. sed tm̄ ppter in con
tinētie fragilitatem ad vxorē su
am accedit **E**t tal⁹ coy⁹ est venia
le pctm̄. a excusat a mortali p ho
nestate diugij **T**ercō mō coytus
diugal⁹ dicit⁹ impetuosus qui di
uiditur quadruplicat⁹ **E**st em̄
quidā coy⁹ ppter libidinē p me
retrias blandicias curā faden
dā. quidāz aut fit in mēbro muli
eris nō ad hoc cōcesso. quidā etiā
fit in tpe phibito. quidā autē fit
i muliē p̄gnante partui viciā.

vel cū mēstruata. vel cum decūbē
te in puerpio **Q**uidā etiā addūt
q̄ impetuosus est coytus. si fiat
in publico multis videntib⁹ cum
ppria vxore. a in quolibet istoz
casuū mortale est pctm̄ **S**ed de
primo dicit gregori⁹ **N**ichil ē tur
pius q̄ ita diligē vxorem sic ad
ulteram vel meretricē **V**ehemen
tior em̄ amator vel ardentior i p
pria vxore adulter ē **V**n̄ qui ita
delectatur in pulchritudine vxor
is sue vel in suauitate carnis vl
in blandicijs. a tota die a nocte
p lasciuia osculat turpes amplex
us. a etiā quasi culāter vxorib⁹
suis vtuntur: peccāt mortaliter. a
grauis est eis p̄nia iniungēda. a
ideo grauis. q; vxorib⁹ quas ha
bent ad necessitatē abutuntur ad
voluptatē **N**ec vsū appetunt ma
trimonij sed abusione adulterij.
a mirū ē q̄ quas h̄ie p̄nt ad volū
tatem: h̄nt tm̄ ad voluptatem **I**n
iungenda est eis tm̄ p̄nia paulo
minor q̄ p adulterio. a est osten
dendum eis q̄ vxores suas non
debent ad libidinez puocare. sed
ad sanctitatē informare. **I**nstru
endi ergo sūt vir a vxor a sacer
dote. q̄ illud tm̄ exequantur qd
cōcedat matrimonij: non qd per
suadet meretriciū **S**ic dicit⁹ ē su
p̄i⁹ non debet vir dormire cū vxore
sua tempe phibito. quia p̄cipit
aplūs q̄ vir a mulier interdum
vacent ab amplexibus. vt ora
tionij vacari possint vberib⁹. a post
ea in idem redeant ne temptet eos
sathanas **P**eccant mortaliter q̄
in magnis solēnitatib⁹ in quib⁹

in obsequio dei vigilare deberent.
a dīna audire officia cum vxoribus
suis dormiunt. **V**na vrias dixit da
uid. q̄ nō eēt ei liātū cum vxore
sua dormire: q̄ diu archa dñi eēt
in castris. **Q**uid aut̄ si in nocte
solemni vir vel mulier debitum
exigat. a dicat aut ego tecū dormi
am: aut cū p̄sona aliena. **A**d hoc
multi dicūt q̄ sicut nō teneor fu
rioso gladiū quē penes me cum
sane mentis eēt deposuit reddere.
q̄ nūc nō repetit vt h̄p. sed sicut i
sanus. ita vir nō tenet reddere de
bitū vxori si repetat id tāq̄ insa
na in die natal̄ dñi. vel in die pa
rasceues vel in die resurrectionis
dñi. vel in die p̄thecostes vel i die
assumptōis virginis. vel c̄sili. **S**i
tū videat mulier vix esse ita im
petuosū. q̄ nec supplicia p̄ce nec a
liq̄ mō possit eum cohibere q̄ ad
ip̄az vel ad aliā velit accedere. me
li⁹ est q̄ tūc reddat debitum q̄ p̄
mittat vix enormiter peccare. a i
hoc casu nō peccat mulier sed vir.
Talib⁹ em̄ iniungendū est q̄ ie
iunhs. disciplinis. cubilib⁹ duris
vestib⁹ hirsutis. a alijs opib⁹ bo
nis recōpensent excessus q̄s fece
runt in talib⁹ solemnitatib⁹. **R**edu
cendū est eis ad memoriā q̄ tur
pe est in illa nocte eē in amplexi
bus in qua petr⁹ fuit in cruce. lau
rentius in craticula. a ita de ceteris.
Iniungendū est talib⁹ vt tot
noctibus vacent ab amplexib⁹
liatis: quot in cluserunt illiatis. a
q̄ in magnis solemnib⁹ cubilia
habeāt separata. ne per mutuos
contactus ad libidinem exitent.

Istud tamen nūq̄ debet fieri: nisi
vbi ex vtraq; parte nulla penit⁹
sit suspicio adulterij. quia mulier
semp̄ vellet a thoro viri separari
vt posset liberi⁹ adulterari.

Que periculosū sit cum infirma
muliere copre.

Capitulū .cxv.

Datum est q̄ superius q̄
ad vxorem pregnantē
vir accedere nō debet. q̄
sepe cōtingit q̄ mulier tūc oppres
sa abortum facit. **E**t cōstat q̄ qui
ad talem accedit. ob aliud nichil
nisi vt suam expleat libidinem il
lud facit. **S**imiliter periculosū est
cum mēstruata dormire. quia se
pe partus inde nascitur leprosus.
Item turpissimū est ad mulieres
accedere in puerperio: dum labo
rent mēstruo sāguine q̄ndiu ha
bent fluxum immundi humoris.
Et peccat mortalit̄ mulieres si vi
ros illo temp̄e recāpian. a viri si
milit̄ debitum exigentes a mul
tomaior penitentia est eis iniun
genda: q̄ p̄ simplicia fornicatōe.
In omnibus autem talibus nō
sunt certe penitentie assignate: s̄
sunt sedm̄ arbitrium discreti sac̄
dotis imponēde. **I**n hys etiaz om
nibus circūstantia cause impul
siue sunt inquirede. a cause peri
culi a scandali. a vt a talib⁹ ab
sterreantur ostēdere. **V**erūtamenē
sciendū est q̄ si vir ab vxore pu
erpera debitū instanter petierit. a
hoc de lapsu viri timeat. ad purifi
cationē statim accedat a debitū
reddat. quia dicit canon. **S**i mu
lier eadē hora q̄ genuerit eccliam
i 11

introeat: gratias actura nullo pō
dere pcti grauat. Sed caueduz
est ne añq̄ accedat: debitum red
dat. Johānes etiam crisostimus
diat q̄ vir cum vxore sua dormi
ens: nisi lotus aqua eciam non
introeat. Sed hoc magis credim⁹
eē cōsiliū q̄ p̄ceptū. Turpe ta
men est si quis post fetore cubi
tus eciam ingrediatur. Vñ etiaz
in veteri lege p̄hibitum fuit sac
dotibus: ne in crastino intrarent
sancta: cum in nocte cū vxoribus
suis dormierant. **I**te notandū
q̄ si vir mulierē exponat adulte
rio q̄ sit quasi leno pprie vxoris
grauissime puniri debet. Pena at
lenonū a lenaruz: qui scz suscipi
unt mulierculas vt vendāt eas
vel fornicatoribus exponant: gē
uior det eē q̄ meretriciū. De hys
dicetur in sequētibus.

De simplicia fornicatione.

Capitulum .cxxvi.

Restat vt de simplicia for
nicatione dicam⁹. Est at
tez simplex fornicatio cū
solutus solutā vsu naturali cog
noscat. a hic intelligatur solutus
a vinculo coniugij. sanguinitatis
affinitatis. ordīs. religionis. a eti
am a vinculo alteri⁹ vti. Si em
aliquo istoz vinculoz ligat⁹ fu
it nō simplicē fornicationē cōmit
tit. sed adulteriū a incestuz. Qui
dā etiā canon diat. q̄ qui ad ve
nalem meretricē accedit: plus cō
mittit q̄ simplicē fornicationem.
De quo postea dicef. **I**o autē dixi
mus naturali vsu. q̄ si quis i lo

co ad hoc nō deputato aliquā pol
luerit: extra naturā peccat. **V**idef
autē q̄ simplex fornicatio non sit
mōrle pctm. quia sup illū locum
apli Corpalis exercitatio ad modū
cum vtilis est. pietas aut valet
ad omnia ac. diat ambrosi⁹. **O**m
nis sūma xpiane discipline in pi
etate a mia consistit: quaz aliquis
sequēs etiā si lubricuz carnis pa
titur. sine dubio vapulabit: sed
nō tamē peribit. **S**i quis aut solū
exercitiū habuit perhenas penas
patiet. **I**tem actus tal vsus na
turalis est. in omnib⁹ at alijs re
bus vsus nature licitus ē. nisi for
te nimis excedat. **I**te oē pctm vel
ppter sui feditatē pctm est. vel p
pter p̄hibitionē. **V**t inuidia ppter
sui feditatem pctm est. **V**esci aut
carnibus feria sexta ppter p̄hibi
tionē est pctm. **Q**uerit aut vtz
fornicatio vel ppter sui feditatē vel
ppter p̄hibitionē mortale sit pec
catū. **S**i ppter sui feditatē. ergo eē
in matrimonio est tale op⁹ mōr
le pctm. q̄ suā naturalē feditatē
nō amittit. **S**ivero ppter solā p̄hi
bitōnē q̄re tūc de⁹ creauit vsu na
turalem vel hōiem qm postea volu
it p̄hibere. **D**icimus ad p̄dicta q̄
constat omnib⁹ xpianis fornicatio
nē mōrle eē pctm. **D**iat em apo
stol⁹. **O**mnis fornicator: aut inui
d⁹. aut auar⁹: regnū dei nō possi
debunt. **I**te fornicatores a adul
teros iudicabit deus. i. cōdemna
bit. **E**t idem valde execrat forni
cationē a detestaf ita dicens. **Q**d
cūq; pctm fecerit hō extra corp⁹
q̄ aut fornicatur in corpus suum

peccat **T**riplex enim facit deo iniuriam quae polluit mulierem **P**rimo quia templum dei violat **S**ecundo quia creaturam dei tangit illiute **T**ertio quod id quod est domini deo aufert **T**riplex enim ius deus habet in homine **P**rimum quia facta condidit **S**ecundum quia in baptismo sanctificavit **T**ertium quia proprio sanguine redemit **Q**ui ergo fornicatur tripliciter mittit manum in rem alienam **P**otest ergo dici quod autoritas superior quae lubricum carnis a peccato mortali videtur excusare et tamen veniale in purgatorio purgari non est verum ambrosii sed ambrosii adopti qui fuit falsarius et multas falsas scripturas beati ambrosii inseruit **V**el potest exponi praedicta autoritas hoc modo **N**on negat ambrosius fornicationem esse mortale peccatum siue lubricum carnis sed tamen dicit esse virtutem et mansuetudinem pietatis naturalis quod qui eam habuerit non in eternum peribit **D**e dignitas enim et pietas certum sunt indicium diuinae praedestinationis et ubi signum suum dominus posuit vel cito vel tarde apponet et gratiam **Q**uae enim suo signo signata requirit si errauerit et ad gregem in suis humeris reportabit **V**nde autem fornicatio sit peccatum sic potest perperdi **P**rimus homo ante peccatum nullam habuit corruptionem carnis **V**nde si stetisset sicut digitus tangit digitum sic generasset sine omni pruritu et feditate **P**ost peccatum ita corrupta in eo fuit natura quod illud opus sine feditate carnis non potuit exerceri **E**st autem tale opus

carnis naturale non vere naturae sed corruptae et ideo illud corruptum semper est mortale peccatum nisi per bonum matrimonium excusetur **C**epit autem illud opus esse prohibitum cum natura ita fuit corrupta quod illud opus sine corruptione non poterat exerceri **Q**uia ergo fornicatio familiare est vitium diligenter persuaderi debet fornicatori ad penitentiam venienti ne fornicatio excedat esse veniale peccatum quia talis error danabilior est ipsa fornicatione **A**b sterrendi sunt ergo diligentissime per praedicta et per multas autoritates alias ne deo faciant iniuriam templum eius violando et carnem suam quam mundavit inquinando et iniungendum est eis praesertim ut contineant vel matrimonium contrahant sicut ait apostolus **M**elius est nubere quam viri **I**tem **U**nusquisque suam habeat uxorem propter fornicationem **N**ec potest aliquis penitere si est in proposito fornicandi.

De pena pro simplicia fornicatione.

Quanta autem pena pro simplici fornicatione sit iniungenda non legitur expressum quia si non fuerit assidua pro modico reputabitur **V**nde licet aliquis publice fornicetur non ei penitentia solemnis iniungatur **A**d arbitrium ergo discreti sacerdotis talibus imponenda est penitentia ut si occulte et non diu peccauerit saltem per annum peniteat et semper cum aliqua carnis asperitate et castigatione ut preterita voluptas carnali pena

compenset. **S**i autē diu a publice
a cum quodā contemptu fuerit for
nicatus. aggrauanda est penitē
tia p prudentiam discreti sacerdo
tis. **N**oc etiam inuēgendū est vt
p̄aum soluat pudiciāe illi mise
re: quam humiliavit a vilez red
didit a contemptibile. vt in ma
trimonio possit collocaī. **D**icit em̄
lex dñi. q̄ q̄ humiliauit aliquā
soluat ei precium pudiciāe. si cū
ea non vult cōtrahere matrimo
nium. **M**agnū enim mulieri dā
num intulit qui eam corrupit.
Verūtamen cōsuetudo est eccle
siastica. q̄ si quis diu fornicatus
est cum aliqua: nisi velit inter se
contrahere matrimoniu: coguntur
in p̄ma se inuicēz abiurare. **S**ed
hoc iuramentū ita est temperan
dū q̄ tm̄ illiatam abiuret omix
tionem. non coniugale. vt postea si
voluerint liceat eis matrimoniu
contrahere. **S**z si tal' aditō p negligē
tiaz indiscreti sacerdotis fuerit ob
missa. tm̄ credimus q̄ semper est
s̄b̄intelligenda. **V**nde nichilomi
nus postea contrahere poterunt.

De meretrico.

Capitulū

cxvii.

Restat vt de meretrico di
camus. **D**icitur em̄ idem
meretriciū i muliere: qd
scortatō i viro. q̄ sicut mulier di
cit meretrix ita vir scortator. **V**n̄
eadem pena que debet meretrici
videt etia deberi scortatori. **D**icit
aut meretrix multiplicat. **V**ocat
aplūs meretricē oēm mulierem
q̄ p̄ter matrimoniu libidini se ex
ponit. vt in eplā p̄. ad corinth. Sz

Nescitis qm̄ corpā vestra mēbra
xp̄i sūt. **T**ollēs ergo mēbra xp̄i. fa
ciam mēbrz mētriciis. **A**bsit. **I**te
Qui adheret mētriciū vnū corpus
efficit. **S**edm̄ hoc dictū oīs muli
er fornicaria meretrix sz. de qua
ad p̄ns p̄termittim̄. q̄ de simpli
a fornicatōne sup̄ dictū ē. **I**n ca
nomb̄ aut meretrix ita describit̄.
Eiecta ē q̄ a marito viuēte p̄ncip̄
Vidua ē cui marit' defunct' est.
Meretrix est q̄ multoz ptz libi
dini. **A**ttēdit̄ at̄ vis in hoc v̄bo p̄.
Alla aut mulier patē sz multoz
libidini q̄ nulli se neget. a vno n̄
contenta se multis exponit. **E**t sicut
dicit scriptura. diuariat pedes su
os oī trāseunti. **V**n̄ in obprobriū
taliū ita scriptū ē. **F**ili' mulieris vl
tro rapiētis vix. **D**escribit̄ etia
aliter in canomb̄ hoc mō mētri
ces esse. a ad meretrices accedē p̄
hibet dñs. **M**eretrix est cui' pub
lice venalis turpitudō ē. **S**i enim
aliqua in occulto se venderet. nō
iō dicētur meretrix. **I**te si tm̄ vni
se venderet. nō ob hoc meretricis
nomē h̄ret. **N**ec at̄ disputatō i oī
b̄z concordat p̄ori. excepto q̄ hic n̄
sz meretrix n̄ q̄ se vendit. licz mul
toz pateat libidini. **V**tr̄qz tamē
peccat grauitē: a que v̄gā seq̄
tur libidinem a que publicā cor
poris sui exercet venditōne. **R**atō
nē em̄ hūane nature p̄t̄it. q̄ ita
corpe suo abutit̄. vt brutū aīal
seip̄o etiā eodē mō p̄p̄reat abuti.
Quōndum autē est q̄ si qua se
multis pro explenda libidine se
vedit. a alia pro inopia. prior est
deterior. sed non est ei solemnis

penitētia iniungit: qz meretriciū
suum non publice pfitetur. Ip̄a
em̄ p̄fessio p̄niaz solēnē induat.

Quare ecclia meretrices susti
neat:

O Verit̄ autē q̄re ecclia mere
trices sustineat: cum tenea
tur omnia publica a notoria ex
tirpaē p̄cā. a incorrigibiles per
excomunicatōnē coercere. Qua
re ergo mētrices magis q̄ feneā
tores sustinet. p̄sertim cū dicit do
min⁹ in lege. nō erit scortū in isrl̄.
Si ergo dñs p̄hibet quae tūc ecc
lesia sustinet. Preterea vt p̄di
ctum ē si qua diu p̄ter matrimo
niū alicui adheret excomunicare
tur. nisi alter alterz abiuraēt vel
cum eo straheret m̄rimoniū. q̄re
nō excomunica^r mulier: que diu
multis adheret. vel ita iam nō vi
det̄ eē p̄cā. qz ita ab ecclia susti
tur. p̄sertim cum tales misericule
nō solū sequant̄ curias primapū
seculariū sed etiā ep̄oz. Et ē mani
festa rō. Cum em̄ fragilitas car
nis p̄nis tēpis valde sit ad libi
dinem p̄na. a vix possit aliq̄s vel
p̄pellit̄ vel p̄suaderi ad cōtinentiaz.
ad deteriore vitandā libidinem
meretrices a scortatores in ecclia
a ab ecclia sustinentur. Vñ etiam
moyses cuz videret populū suum
ad occidēdū vxores suas p̄nū.
ad vitandū hōmicidiū p̄misit da
re libelluz repudiij. a sustinuit vt
dimitterēt vxores suas poliposas
vel iugiscabie tabidas: ne occide
rent eas. Qui sic tñ vxorem dimi
sit mōrliē peccauit. Similit̄ ecclia

permittit. i. sustinet tales ne dete
rior libido assumat̄ in vsū. Ita tñ
sustinēdi sūt ab ecclia qz semp ar
ceant̄ ab eucaristia nisi penitue
rint. Quia sicut ait canō. meretri
ces. scedm̄a hystriones ad ecclia
sticam cōmunionē non debēt ad
mitti. Nō em̄ debent manducare
pingues terre nisi adorēt. illi autē
nō adorant qui crimē suum pub
lice pfitetur a sine p̄nia sequūt̄.
Solent autē multi boni a literati
viri dicē qz oblationes taliū non
debent a sacerdotib⁹ in altari reci
pi. dicente dño. Nō offeres i altari
meo p̄cā scorti vel canis. Et ita
meretrices a hystriones licz non
suspendātur ab ecclie ingressu. de
bent tñ suspendi ab altaris acces
su. Vidim⁹ qz in villa parisiēsi
lebant meretrices nobilem fene
stram vitreā facē in ecclia bte ma
rie virginis. nec p̄misit ep̄us pa
riisiensis. ne videretur approbare
vitam quaz accipet pecuniā. Ve
rūtamen consuetudo est in predi
cta ecclia qz in sabbatis ad vesp̄rā
multitudo muliez super altaē cā
delas offerūt inter quas meretri
ces admittūtur. Quod iō dicitur
admitti. quia tūc nō sacrificatur
corpus xp̄i. Ad missam autē non
permittitur tale sacrificiū offerri i
altari a meretricibus. ne fetorem
prostibuli ad odorem portaret sa
crificij. Cum ergo meretrices a hy
striones vel scortatores ad cōfes
sionem venerint. debet eis sacdos
turpitudinem aperire suam: vt in
telligant quantū deū offendant.
qz corpus suū vendūt ad obsequz

dyaboli qd fecit deus ad obsequi-
um sui **P**reterea métricas tot pec-
catoꝝ reatum incurrūt. in q̄t pec-
catoꝝ pericula se mittunt **C**ū em̄
aliquē ignotū admittūt. si sit co-
gnatus vel excomunicat⁹ vel pa-
ter vel fili⁹ alicui⁹ quē pu⁹ admi-
serūt vel sacerdos vel monach⁹ ne-
sciunt **V**ñ a meretricib⁹ debet in-
iungi p̄na a p̄ adulterio. a p̄ in-
cestu. a p̄ luxuria. a omni immū-
dicia: quā ex tali immūdicia a cō-
cubitu incurre potuerunt. a tāq̄
excoicati debent absolui. et forte
fuerūt cause furti a homicidij **D**e-
bet aut talib⁹ vt p̄dictū est oib⁹
solēnis p̄na iungi. vt sic pub-
lice peccauerūt: ita publice p̄teāt
Vidimus aut quāsdam in p̄na
crines abscondere. a aliaū indue-
re. q̄ non tal̄ immūdicia purga-
ri p̄t sine multa carnis afflictōe
Si aut ad stinendū induci non
possunt. a timor sit magn⁹ de libi-
dinis radiuo. a nō ostet q̄ enor-
me incestum commiserūt. vt domi-
endo cum p̄ea filio. vel cum duo-
bus fratrib⁹ matrimoniū straxe-
re p̄nt **N**am sicut dicūt canones.
Qui supradicta crimina de certa
scia committunt. matrimoniū con-
trahere non p̄nt **S**ed hoc eis pre-
cipue dicat⁹. q̄ nunq̄ admitti pos-
sunt ad testimoniū vel ad testa-
mentū. vel ad alios actus legit-
imos. quia sp̄ infames erunt **V**i-
ris etiam infamā nulla p̄t tolle-
re p̄na: sed ē sūma eis mediāna
Solet aut queri de precio p̄sti-
buli. s. vtruz meretrix licite a scortato-
re p̄ciū possit accipere. qd q̄ pos-

sit superius est p̄batum. a hoc si-
militer auctoritatibus alijs p̄ba-
bitur **L**egit̄ em̄ q̄ iudas filius ia-
cob inuenit thamar sedentem in
triuio ad modū meretricis. a scō-
pacto de p̄cio: cū ea concubuit a p̄ci-
um ei misit **C**omēdat at eū auto-
ritas super eo qd p̄missum soluit.
Vñ videtur qd licite dederit a licite
licite accepit **C**ontra quod dicit
lex vt sup̄ dictū est **N**on offeres
in altari meo p̄ciū scorti vel canis
Si aut licite accepisset licite offer-
re posset **P**reterea mulier tal̄ aut
vendit corpus suum aut corporis
vsū **S**i corpus vendit a libera est
nichil vendit. quia liberi corporis
nulla ē estimatō. i. nemo scit quā-
tum liberū corpus valet. a sic ni-
chil licite recipit **S**i vero est ancil-
la non potest vendere nisi i serui-
tutem **S**i autē vsū corporis. sed
ille vsus non est nisi mortale pec-
catum. peccatū autē nullius est p̄-
cij. quia nichil valet. a ergo si ve-
dit peccatum nichil licite recipit
Ad hoc quidam dicunt q̄ scorta-
tor licite dat. a illa licite recipit.
nec tamen illa efficit̄ domina rei
accepte merito suo sed equitas. si-
ue beneficiū iuris confert ei domi-
nium in odium scortatoris. quia
sicut lex humana dicit i pari cau-
sa turpitudinis potior est conditō
possidentis **D**icunt tamen alij q̄
p̄cium recipit p̄ pena a vexatione
quam sustinet a p̄ damno sibi il-
lato **C**uilibet autē p̄ suo damno
licet satisfactōnem recipere **P**atet
ergo q̄ meretrix p̄cium receptum
si nullū decepat. de quo satis sup̄

dichū ē licite potest ī p̄rios v̄fus
conuertē. ⁊ mundato vicō in p̄i-
as causas expendere. mūdato em̄
vicō: mundata est ⁊ pecunia Le-
gitur enim q̄ beata maria mag-
dalena vnguentuz quo v̄xit pe-
des domini. ⁊ meretricō corporis
fui emerat: quod domini non su-
stinuiss; nisi legitima pecunia cō-
parasset.

De raptu mulierum.
Capitulū .cxviii.

OVia raptus similitudinez
habet cum p̄dictis. possu-
mus hic pauca de raptu
sbiungē. **E**st autem scienduz
q̄ taz in lege domini q̄ in legib;
secularib; detestabile est crimen
mulieres rapere ad stuprū. Par-
uū em̄ est rape pecuniam: sed de-
testabile est rape mulierem. Nō
em̄ hic de raptu cōiugatorz loqui-
mur. sed de raptu solutarz mulie-
rum: cū p̄ violentiam opprimun-
tur. vel ad inuitos amplex; rapti-
untur. De raptorib; autē talib;
in canombus pena statuit. q̄ si
quis mulierem nubile vel innu-
bilem ad stupruz rāpuerit. debet
mulier p̄ntibus restitui. ⁊ raptor
tam de iniuria q̄ de damno. ⁊ vio-
lencia. p̄ntibus debet satisfaccē. Et
si non habet v̄n satisfacciat: tradi
debet p̄ntibus in seruitutē. vt qd
non pot p̄ pecuniam satisfaccē: sa-
tisfaciat p̄ seruitutē. Si vero mu-
lier sit nubilis ⁊ postea cōsentie ve-
lit. tamen debet inuita a raptore
separari ⁊ parentibus restitui in

odiū illi;. ⁊ p̄dicto mō puniri. De-
bet etiam solemniter penitere. ⁊
postea si p̄ntes volunt poterit euz
illa matrimoniū contrahere. **N**isi
autē p̄dicto modo raptores satisfaccē
ere velint. p̄cipit canon eos exco-
municari. ⁊ clerici si fuerint debēt
degradari. Verūtamen si quis ali-
quam ad cōiugiū rapuerit. ⁊ il-
la cōsentiens cum raptore cōtē-
rit non pōt matrimonium separari.
Nichilominus tamen tenet rap-
tor ecclie p̄dicto modo satisfaccere.
Verba autē canonis sūt hec. Lex
p̄teritorū principum ibi raptum
cōmissum dicit esse. vbi puella de
cuius nuptijs nichil antea actuz
est videtur abducta. **I**tem de ra-
ptorib; id cēsarinus ait. Si femi-
nam violentiā p̄stitisse constite-
rit. statim liberet de potestate ra-
ptoris. ⁊ ad seruiendū raptor sit
sbiectus. aut rēdimendū se liberā
habeat p̄tātē. Si vero q̄ rapit p̄iez
habere cōstiterit. ⁊ puella raptori
cōsenserit. potestati patris excusa-
ta reddat. ⁊ raptor patri satisfaccere
teneat. obnoxius superioris cō-
ditionis. **I**tem si ante satisfaccio-
nez nec dum eas quas rapuerāt
cum voluntate parentum sub do-
taliens vel dispensationis nomi-
ne in cōiugium duxerint: quan-
do hec constitutō omnibus fuerit
intimata. ab eorum cōmunionē
separentur. ⁊ publice penitentie
raptores sbiugātur. **R**apte autē
legaliter restituantur. ⁊ pacta pe-
nitētia publica si etas incontinē-
tiam exegerit. ex vtriusq; p̄ntibus
placito cōiugio socientur. **N**on

hijis regulam constituit. sed et b
 magni leonis utimur dicentes.
Quod si vnus ex coniugatis obierit.
 hic qui publicam penitentiam exegerit.
 iterum coniugium non presumat. nisi
 episcopus aliquam concesserit indulgentiam.
 ut grauiorem amouere possit
 offensam. **I**tem qui rapiunt mulieres
 vel puellas sub nomine simul
 habitandi. cooperantes vel coniuuantes
 raptoribus. decreuit sancta synodus.
 ut si clerici sint descendat a proprio gradu.
 si vero layci anathematizentur.
Est autem notandum quod sicut raptus dicitur cum mulier in
 uita corrumpitur. ita stuprum proprie il
 licite defloratio virginum. quando. si
 non precedente coniugali coniunctione
 utriusque voluntate virgo cor
 rumpitur. **I**n stupro magnum intelligendum
 est esse peccatum. **Q**ui enim virginem
 deflorat. florem virginis quem deo
 cupit et approbat corrumpit et annihilat.
Corrupta enim virginis primitia non
 quod de cetero consequi poterit. **U**n
 tali corruptori qui virginem deflorauit.
 multa grauior est penitentia iniungenda.
 quam simpliciter fornicatori. et precipiendum
 ei est quod satisficiat ei de damno pudicie.
Multo maius est peccatum in corruptam
 corrumpere quam corruptam committere.

De adulterio.

His dictis restat ut de adulterio
 dicamus. **E**st autem adulterium
 alieni throni violatio. unde dicitur
 adulterium quasi ad alienum thronum
 accessio. hoc quantum

fit peccatum ex eo intelligitur. quod factum
 mentum a deo institutum violatur
 per adulterium. **D**eus autem in paradiso
 matrimonium instituit. et in uiolatum
 custodire precepit. unde de adulterio
 sic dicit canon. **Q**uid adulterio in
 omnibus peccatis grauius est. **S**ecundum
 locum obtinet in penis. quomodo primum
 obtinent qui a fide oberrauerunt licet
 sobrie uixerint. **Q**uasi dicat **A**postasia
 primum est peccatum et summum.
 adulterium secundum: quod tamen non
 est usquequaque iustum. quia multo
 grauius peccauit dauid occidendo
 uiam per nequitiam: quam adulterando
 cum bethabee uxore sua per fragilitatem.
Item adulterium est malum ut dicit
 augustinus. uincit fornicationem. uincitur
 autem ab incestu. pessimum autem omnium
 est quod fit contra naturam. **P**reterea
 dathan et abiron qui uiui sunt absorpti.
 deterius peccauerunt quam adulteri.
 et propterea per totam sacram paginam
 superbia dicitur maximum peccatum.
 que de angelo splendido dyabolum fecit
 horribilem. unde psalmista. **E**t emundabor
 a delicto maximo. id est a superbia.
Item retribuet dominus habundanter facientibus
 superbiam. id est magis puniet superbos
 quam alios peccatores. **Q**uomodo ergo
 adulterium dicitur secundum obtinere in
 penis locum. **A**d hoc quidam dicunt quod
 nequicie spirituales primo ponuntur: quia
 anima prior est corpore. **D**einde uicia
 carnalia siue corporalia. **A**dulterium autem
 plurimum fit misterio corporis vel ideo
 dicitur per obtinere locum secundum.

q̄ canon respectū hūit ad ordīnē
decalogi Decalog⁹ autē script⁹ fu-
it in duab⁹ tabulis In prima ta-
bula erāt tria mandata a due p̄-
hibitōnes a vnū p̄ceptum Qua-
rū vna hęc ē. s. p̄ma Non adorab⁹
deos alienos Nō facies sculptile
Secūda p̄hibitio ē Nō assumes
nomen dei tui in uanū Tercū p̄-
ceptum ē. s. Memēto vt diē sabbā-
tū sanctifices In secūda tabula se-
ptem erāt mandata. a sex p̄hibi-
tōnes a vnum p̄ceptum Pre-
ceptū est Non ora patrem tuum
a m̄rem tuā Prohibitōnes Non
occides Nō mechaberis Nō furtū
facies Nō falsū testimoniū dices
aduersus primū tuū Non concupi-
sces domū primū tui. nec desiderā-
bis vxorē ei⁹ Quia ergo in secun-
da tabula int̄ p̄hibitōnes adul-
teriū secūdo loco ē positū a p̄hibi-
tū. iō in penis s̄ obtinē scdm lo-
cū Iō autē grauius q̄ piculosius.
vix em̄ aliquis penitet de adulte-
rio cū nobili vel cum pulchra mu-
liere cōmissio. sicut de alijs p̄ctis.
Vel iō s̄ q̄ui⁹ q̄ ex h⁹ maior int̄
hōies p̄turbatō nascit̄ a dissentō
q̄ de p̄ctis alijs. videt̄ de adulte-
rio pb̄ ai posse. q̄ tm̄ peccat qui vo-
luntatez habet adulterandi sicut
qui adulterat. vnde dicit dñs in
euāgelio Qui viderit mulierem
ad cōcupiscendum eam. iam me-
chatus est i corde suo Item au-
gustinus Si serū non dtingat fa-
cultas concubendi cum aliqua con-
iuge. p̄ctm̄ tamen est aliquo mō
cupere Item auctoritas Volūtas
p̄ facto reputatur a quantum in

tendis tātū facis Si autē hęc vera
sūt. eadem ratōe pōt dici de omni
peccato. q̄ quantum aliquis peccat
volūtate a actu. tātū peccat alius
sola volūtate. vnde per contrarium
dicitur Si quis hęc volūtatē
dandi elemosinas si haberet vn-
de daret. licet nō det. tamen tan-
tū meretur ille volūtate bona quā
tum si dedisset Et p̄t̄ istud ex ver-
bis dñi dicentis in euāgelio Q̄
vidua paup̄ que duo minuta cf-
ferebat in gazophylatō tantū me-
rebatur a plus quantum diues q̄
misit dimidiū sb̄e sue Sed tamē
in malis operib⁹ quia p̄ctm̄ pecca-
to adiunctū semp̄ facit hōminem
deteriorē. iō peior ē q̄ vult a facit.
q̄ q̄ vult a n̄ fac. q̄ n̄ p̄t In bonis
āt opib⁹ oē meritū penes carita-
tem consistit. vnde nisi crescat ca-
ritas. non crescit meritum. vir er-
go sanctus in eadez continue ma-
nens caritate. tantum vno bono
opere meretur. quantum alter mul-
tis sine caritate vno die tātū q̄n-
tū alter p̄ annū Ad hęc tamē va-
let bonorum operū continuatio.
q̄ per ea caritatem conseruat. q̄
amitteret si bona opea non face-
ret In malis autem opib⁹ ideo
hōmo semp̄ fit deterior q̄ contem-
ptus boni penes quē consistit. aug-
mentum malicie facit Cum ergo
aliquis vult adulterari. deum a e⁹
mandata contemnit Cum autez
adulterat magis d̄tēnit. iō magis
peccat Ille at̄ q̄ adulterari vult si
posset. nō min⁹ redē q̄ si in ipō scō
dephēnderet q̄ntū ad dānatōem
non quantum ad penē intentōem

Damnabitur em̄ p̄ sola volūtatē
sicut damnatur sic opus fecit.
Sed in penis nō ē equalitas pe
ne. quia mulier sustinēdo in se fi
eri adulteriū vel fornicatōnē ma
gis peccat q̄ vir Deberet em̄ vir
tū statim corripere a prauaz ab eo
voluntatē auferre Vñ magis pu
nietur in infernali pena q̄ vir.
**De varia p̄na adulteroz vel
fornicatorū.**

Capitulū -cxix-

Sicut autē canones dicūt
p̄ simplicia adulterio p̄so
ne cōiugate miūgi debet
septenis p̄na. p̄sone vero solute
quinquēnis p̄na miūgi debet.
Canones autē dicūt sic Qz si vir
nō h̄ns vxorē cum alteri⁹ viri vx
ore adulteriu⁹ p̄petrauit. vel si q̄
mulier nō h̄ns virū cum viro alte
rius mulieris. ille scz qui sed⁹ iu
gij violauit septē annis penite
at Neqz em̄ equal p̄na danda
ē illi. q̄ sufficientiā habuit ad ex
plendū suam libidīnē p̄ aplex⁹
iugis. a illi q̄ iuge caruit. ardo
re libidinis impellēte in fornic
ationē incidit. Itē alius canō Si
q̄s h̄ns vxorē a semel lapsus fu
erit. dicit qz quinquēnio agē de
bet p̄nam Videt tñ acerbior pe
nitētia tali pctō debē miūgi. qz
aug⁹. ait in libro de bono cōiuga
li Qz in adulterio violatē tēpluz
deo c̄secratum. qz thoz⁹ iugal tē
plū dei ē Vñ a sacrilegiū cōmittē
videt Itē in m̄rimonio dat vir
mulieri a mulier viro corp⁹ suū.
q̄ nichil h̄et p̄osio⁹ n̄ animā. a to
tam sui corpis ptatē transfert in

aliū. licz em̄ vir caput sit mulie
ris quantum ad regimē a castiga
tionē. in corpib⁹ tñ suis parē ha
bent ptatē. Illud autē corpis donū
q̄d sibi mutuo faciūt: se fideliter
obseruatuos imppetuū s̄b testi
monio h̄im fide solēni c̄firmat:
b̄ndictōe solēni adhibita Si q̄s
autē in possessionib⁹ terrenis tāta
fide frangēt: damnatur terribi
liter. quātomagis si violat fides
in eo q̄ nichil p̄osius h̄o habet.
Vñ antiqtus adulteriū punieba
tur morte. a licitū fuit sc̄m leges
seculaēs vxorē in adulterio depre
hensam simul cū adultero occidē
Dñs autē in tēpe gratie sicut legi
tur in euāgelio h̄c statutū muta
uit. s. ne morte adulteriū puniat
qz noluit adulterā deprehensam
damnaē Ideo at noluit. qz potius
carnis fragilitas q̄ malicia mē
tis h̄ominē ad adulterādū cōpel
lit. a ob eādē causā p̄maz in adul
terio credimus tēpatam Verūta
mē de occulto adulterio dubitari
p̄t cuiusmodi miūgi deat p̄na
Ita enim miūgēda ē viro p̄na
ne ppria mulier p̄fētiat adulteri
um a ecouerso Nō em̄ p̄t muliei
adultē miūgi ciliciū ire in p̄gri
natōe. vigilie multe vel etiā sp̄a
les Si em̄ ita penitēt vir adulte
rii de ip̄a suspitōnē h̄rēt Prefea
ita ē in ptatē viri corp⁹ mulieris
q̄d attenuat nō p̄t n̄ ad volunta
tē viri. ymmo nutrie debet. a fouē
vt sit ydoneum ad vsus viriles.
qz ad officū carnis carnea mem
bra placēt Nec etiam p̄t ei miū
gi eleōsinaz largicō. qz forte vir

nō sustineret q̄ illa res cōmunes
distribueret **D**ebz ergo discret⁹
sacerdos inquire ab ip̄a muliere
penitente quid sine viri suspitōe
a de e⁹ p̄missione possit face. a hoc
ei inūgat in p̄na Si autē nichil
pōt facere inūgat ei oratōnū in
stantiā. a p̄punctōnem cordis as
siduam. a vt abstineat quātum
pōt a licitis viri sui amplexib⁹ q̄
diu voluntas est in alienis a illi
ctis. a puniat se per cōtinentiam.
q̄ peccauit. p̄ lasciuam. a quādiu
p̄nāz agit potius reddat debitu⁹
q̄ erigat. n̄ forte ita lasciuā sit q̄
cōtere se nō possit **T**ūc meli⁹ ē vt
a p̄prio viro erigat debitu⁹: q̄ ad
alienū h̄atur amplexū **A**d autē
de muliere diximus silē a de viro
intelligim⁹ **E**st itez aliud viciū
in adulterio valde detestabile. s.
quādo mulier ex cōsensu viri ad
ulteratur vel ecōuerso. tunc enim
in p̄pria vxore lenociniū exer
cet. **E**st enim lenociniū vt supra
diximus alieni stupri cōsciator. **L**e
nones autem a lene ip̄o iure infā
mes sunt a detestabiles **D**e h̄is
aut dicit canon **S**i quis adulteio
mulieris vel vxoris sue cōsenserit:
placuit nec in fine dandam ei cō
munionē **T**enetur enim vir vsqz
ad sanguinē a animam tueri pu
diciā vxoris sue **V**ilissimus aut
est qui vxorem suam sponte reli
quit ad turpitudinē: pro qua de
beret certae vsqz ad mortem **N**ō
dico q̄ aliquis se mittē debeat in
certam mortem p̄ vxore sua. sed
quādiu spem eripiendi habet resi
stat **G**rauiissima aut pena est su-

spendi imperpetuū a corpore xpi.
vñ perpendi potest q̄ grauiissimū
pctm est tale lenociniū **Q**uidaz
tamen predictū canonē sic volūt
exponē. s. vt n̄ i fine misse tali de
tur lenomi eucaistia. nisi. s. plenā
a perfectam egerit p̄niam **P**ena
autem in adulterio deprehensorz
est. q̄ publice nudū p̄ ciuitatē du
catur a flagellentur **N**on tamen
hanc penam simplex debet in iun
gere sacerdos sed maior iudex.

Que eo q̄ si mulier debeat seq̄
virum suum in alias partes.

Capitulū .cxxx.

Qlet autēz queri in plu
ribus casibus vtrū mu
lier teneatur sequi virū
suum in rēgiones remotas **A**d vñ
detur fieri. quia vir est caput mu
lieris **S**i ergo ioculator aliqs vel
hystrio vxorem habuerit. a ei q̄
sit cum eo vaga a sequat̄ aleas
a tabernas precepit. queitur si te
neatur eum sequi. cū forte res su
as habeat vel familiares. vel pa
rentes. vel artificium suū ei ad ne
cessaria sufficiat. p̄cipue cum in
vago itinere sibi turpitudinem
imminere timeat. a rursū virū
suum si eum nō seq̄tur timet formi
caturuz **A**d hoc dicimus q̄ nulla
virum suum ad turpem vitā a in
honestam sequi tenetur **V**nde si
mulier honeste velit viuere. a vir
inhoneste vicos a villas circueat
nō tenet eum sequi **S**i vero p̄pter
honestā causā alias velit migraē
vt melius ibi officium suuz possit

exercere id est meramomuz: ipsa
tenet eum seq. **I**tem si vero seruus
alicuius. i. empti a domino suo
rapit in ptes longinqs. a vincto
in seruitutem teneatur: querit si
vxoꝝ eius eū sequi teneat. **A**d qd
distinguiamus qd si ignoꝝabat eū
seruum qn̄ cōtraxit cū eo: pōt eū se-
cure relinquare. quia nullū inter
eos fuit m̄mōmūz. **S**i vero sc̄uit
tenet eū sequi. **I**tem si aliquis p̄
scelere suo expellatur a patria. q̄
ritur si vxoꝝ eius eum sequi tenea-
tur. **A**d quod distinguiamus qd si il-
le assuetus sit maleficijs a vxoꝝe
velit habere sui sceleis socia. a nō
sit de eius emendatōne spes non
tenetur eū sequi. **S**i vero p̄ infor-
tunū aliquod in necessitatē fugi-
endi deuenerit. vt p̄ ebrietatem
ocidendo hominē. vel tale aliqd
faciendo. credimus qd teneat seq̄
viz suū. a ad hoc i. cōfessione a sac-
dote debz opelli. **S**i at tal mulier
sit ancilla alicuius. a a seruitute
recedē non possit. solet quei vtrū
ecclia dominū mulieis possit opel-
lere. vt eam pmittat p̄gere ad vi-
rum suū. **H**anc questioneꝝ de hoc
facto vidimus ventilari. a diduz
est. qd si ex cōsensu domini vel mi-
nistroz suozū cum illo cōtraxerit
potest cogi vt det illi licentiaꝝ ad
virū p̄gendi.

**De causis p̄ quibus vir rediē
debet ad vxoꝝem suā.**

Capitulū .cxvii.

Mciendū est etiam qd sic
superius dictū est. si vir
sine vxoꝝis cōsensu mo-
nachus factus fuerit. vel in p̄sbi-

terum vel episcopoz ordimat. pōt
cogi iudicio ecclie. si illa cōfēire
noluit qd relicto habitu ordinis
sui exemptōne suspēsa: redeat ad
amplexus mulieris sue. **S**ed q̄ri-
tur si ille qui sic extract. ē a clau-
stro ad cohabitandū cum vxoꝝe
si supuixerit. vtz debeat rediē ad
claustrū vel non. a dicitur qd cogi
potest a debet redire ad claustrū
suū. sicut si aliquis fide interposi-
ta pmiserit aliquid facturū qd in
eius potestate tūc nō est. **S**ed dū
potestātē habuerit soluere tenet
qd pmisit. vt si paup iurauerit
se daturū tibi centū denarios vel
centū marcas: debz soluere qd p̄-
misit: si postmodū diues fact. fu-
erit. **S**imiliter si iurauerit intrare reli-
gionem. qz tunc non erat in eius
potestate: dum istud facere pōt te-
netur reddere qd iurauerit. **P**erūtāmē
videtur qd nō possit cogi nisi ad il-
lum statū in quo fuit quādo clau-
strum exiit. **V**nde si in p̄batōne
fuit: ad p̄batōnem reuocet. si ve-
ro p̄fessione fecit ad talē statum
reuertat. **S**i autē muliere sciente
a non cōtradiciente vir ad religio-
nem trāserit: ip̄a ad religionem
cogetur. **I**n eo enim qd nō cōtradi-
xit cōsensit. sicut in canone de qua-
dam muliere dicit cuius vir ip̄a
nō cōtradiceꝝe sacros ordines sus-
cepit. a ip̄a tāq̄ ad religionē trā-
sire cogebatur. **P**eccat ergo clau-
strales a sacerdotes. qd aliquos cō-
iugatos in extremis laborantes
in religionē assumunt. a suadent
vxoꝝibus eozum hoc cōfēire di-
centes. vir tuus in extremis est.

Post mortem eius poteris facere quod
volueris. mentiuntur autem quod post
mortem viri sui cucullati debent cogi
ad religionem vel ad perpetuam con-
tinentiam. quod voto se astrinxit viro
suo ad religionem consensit. Fuit autem
quoniam casus dubius de quodam ad
patibulum damnato quem hospita-
larum petebant ad religionem sibi suam
donari. Uxor eius ad summum appel-
lans pontificem prohibuit: ne re-
ligionem intraret. nisi permitteret ei quod
cum alio viro contraheret. De con-
silio autem multorum virorum: dictum
est mulieri ut patienter sustineret.
quia ille metu mortis religionem
intrauit. non tenetur ad religio-
nem obseruanda: et ideo illa si vel-
let post aliquantulum tempus vi-
rum suum recipere. et in aliam religi-
onem ubi securius possent vivere
secum ire. **I**tem in quodam casu de-
cepta fuit ecclesia. per falsos testes qui
dam ab uxore sua seipsum separatus fuit.
que diuortium ideo procurauerat quia
aliter maritari voluit. quod et factum
est. Vir autem relictus timorata ha-
bens conscientiam. ad episcopum loci acces-
sit. et se non posse continere dixit. et illam
suam fuisse legitimam indicauit.
Consultum ergo fuit illi ut uxorem
suam per virum religiosum sollicita-
ret ut quoties sine periculo ad eam
posset accedere debitum redderet. et
ita factum est. **C**erta autem fuit quod de
illo daretur filium suum primogenitum.
De falso autem viro alium habebat
filium minorem natum. Dicebatur
ergo ei occulte. quod peccaret mortali-
ter et iniuriam minori faceret. si
maiozem patris putatiuum heredem

constitueret. super bona non sui pa-
tris. **V**erumtamen consultum fuit
ei. quod totam rei veritatem maiori fi-
lio reuelaret. et eum ad hoc indu-
ceret: ne hereditatem minoris filii
occuparet. **M**aior enim filius se-
cundum deum non fuit heres. sed iu-
dicio ecclesie heres habebatur. **E**t
per hoc inducta fuit ut a falso vi-
ro recederet. et crimen suum confes-
sa priori adhereret. **M**ulta enim
sunt sacerdotibus necessaria ad im-
ponendam penitentiam coniuga-
tis. **M**ulieribus diligenter inun-
gendum est in penitentia quod sint pre-
dicatores virorum suorum. **N**ullus
enim sacerdos cor viri ita emolli-
re potest sicut mulier. **V**nde pecca-
tum viri si propter uxoris negligē-
tiam non emendatur. sepe impu-
tatur mulieri. **D**ebet enim in cu-
biculo et in medio amplexu viri
suum benedictione alloqui. et si du-
rus est et immisericus. et oppres-
sor pauperum: debet eum ad misericor-
diam mutare. si raptor debet de-
testari rapinam. si auarus in eo su-
scitet largitatem. **E**t de rebus omni-
bus elemosinas occulte quas ille
obmittit faciat. licitum enim mu-
lieri de bonis viri sui in vtilibus ip-
sius usus. et in pias causas expen-
dere aliqua ipso ignorante. **P**rima
ergo et principalis sacerdotis prouiden-
tia ista debet esse ut uxorem isto
modo instruat et virum similiter
ut bonis conditionibus uxorem
suam tractet. et debitum honorem
sicut parti corporis sui ei exhibeat.
Et si stulta est deceter eam et modera-
te castiget. **M**aiorem ei diligentiam

debet hñe circa vxore suã custodi
endã q̄ circa aliquã possessionē
terrenã. q̄ n̄l ei carius vxore sua
d̄z eē. Si vero alk alteri occulte fa
cit iuriã. p̄ blãdar iocũda obse
q̄a d̄minuē studeant illã iuriã.

De incestu ordinis.

Capitulu .cxxxij.

Post hoc dicendũ e de ince
stu ord̄is. Est at̄ incestus
lubricũ carnis s̄ wtũ vel
ord̄inẽ v̄l s̄laguinitatẽ vel affini
tatẽ vel opaternitatẽ om̄issuz. Fit
at̄ wtũ c̄tinẽtie cũ susceptõne or
d̄inis. cũ susceptõne h̄it̄. cũ sola p
missione wtũ. Primo ḡ de incestu
ordinator̄ dicam. **Ad** q̄d no
tãdũ e q̄ q̄dam ord̄ies dicũt mi
nores. a q̄dã sacri a maiores. In
sacris at̄ ord̄ib̄ ē indicta c̄tinen
tia ex n̄citate. i minorib̄ nequa
q̄. In minorib̄ at̄ ord̄ib̄ r̄one or
d̄is nullũ om̄ittũt incestũ. Anti
q̄tus em̄ s̄bdyaconat̄ q̄ nũc m̄f
sacros ord̄ies cõputat̄ n̄o fuit sa
cer. s̄ licebat eis c̄here m̄rimoniũ
sic a acolit̄is. Adhuc in magnis
causis cũ talib̄ disp̄sat̄. Dicit at̄
canõ. **Q**z si q̄ clerici i minorib̄ or
d̄ib̄ c̄stituti c̄tinẽ n̄o p̄nt. a m̄ri
moniũ c̄here voluerint: d̄et eis as
signari sust̄tatio sua de b̄n̄ficijs
suis extra eccliam. ita sc̄z vt de ce
tero n̄o ministr̄et in ord̄ie suo. s̄z
tõsuras h̄eant. a libertate gaudeãt
clericor̄. **C**õtra h̄ac canonicã in
stitutiõez h̄odie opt̄iet c̄suetudo q̄
stat̄i ex q̄ acolit̄ m̄rimoniũ c̄hit
oĩ eccl̄astico b̄n̄ficio p̄uatur. Cũ ca
nõ vt dictũ e: ip̄m p̄cipiat de b̄n̄
ficio sust̄tari. Si aut̄ acolit̄ in se

creta cõfessione ad discretũ sac̄do
temeriat. a se nullo m̄o c̄tinere
posse dicat. n̄o multũ peccat sacer
dos d̄ãdo ei c̄siliũ vt cum aliq̄ oc
culte c̄t̄hat m̄rimoniũ. a oculos
ep̄i sui fallat. **O**m̄ em̄ credim̄
eē p̄ct̄m b̄n̄ficiũ cũ occulto c̄iugio
sine sc̄dalo retinẽ: q̄ fornicariã
s̄ d̄inã ph̄bitõem h̄ie. Si v̄o p̄t̄
ea ad sacros ord̄ies a suis p̄latis
cogãt accedẽ. credim̄ eē minus
p̄ct̄m vxore vt̄i q̄n̄ cũ alia formi
cari. si ex toto noluit cõtinẽ. In sa
cris at̄ ord̄ib̄ dicũt q̄dã wtũ c̄ti
nẽtie an̄exũ eē ord̄i. lic̄z ore n̄o
ueat clericus ord̄inẽ suscipiẽdo. S̄z
si hoc v̄x̄ e. q̄re greci c̄tinentiam
n̄o obseuãt: cũ sit ord̄ini an̄exa
ibi em̄ oēs ep̄i m̄rimoniũ c̄hunt.
Si dicũt q̄dam q̄ si sac̄dos prius
suscepit ord̄ies: postea n̄o possit
c̄here. si v̄o p̄t̄ c̄traxerit p̄t̄ p̄mo
ueri a in c̄iugio p̄manẽ. S̄z eo t̄e
pore q̄ vtunt̄ vxorib̄: n̄o p̄nt in
altari sac̄dotes ministrare. **C**orru
ptã at̄ ducere n̄o p̄nt. s̄z v̄ginez a
vnicã. **M**ortua em̄ prima vxore
n̄o p̄nt sup̄ducere secundã. quia
tũc essent bigami: nec ad sacros
ord̄ines p̄moueri possent. In ni
cena synodo institutũ fuit q̄ si q̄s
ord̄ines sacros vellet suscipere cõti
neret etiã inuitus. **A**d hoc dicũt
quidãz q̄o poterãt illi patres q̄
in nicena fuerũt synodo d̄ãe nob̄
legem q̄ neq̄z interfuim̄ neq̄z cõ
sensim. **P**reterea q̄o potuit
illoz c̄stitutio irritare m̄rimoniũ
a deo a ab aplõ inter legitimas p
sonas c̄stitutũ. S̄z ita disputare
friuoale est. q̄ sac̄te eccl̄ie romanẽ

oportet nos institutōib⁹ obediē.

De incestu sacerdotis.

Necess⁹ at sacerdotis q̄drupli
ater puni⁹. **P**ri⁹ p̄ suspēsiōe. **S**e
cūdo p̄ p̄nie asp̄itatē. **T**erc⁹ in ple
Quarto in cubina. **D**e sacerdotis
suspēsiōe sic diat canō. **N**emo
sacerdotis indubitan⁹ cubinā ha
bētis missaz audiat. **S**i autē hui⁹
canonis literā sequan⁹ laya p̄nt
se s̄trahere a missa sacerdotis cu
binā h̄ntis. **A**d oculū em̄ vident
sacerdotes in multis p̄tib⁹ h̄re cō
cubias. **S**z h̄c canonē tūc dēn⁹
itelligē: cū sacerdos idubitan⁹ cui
d⁹ vel c̄fessus ē corā ep̄o suo a p̄
ferē s̄ ip̄m s̄ma suspēsiōis. tūc em̄
d̄nt laya se s̄trahē. a nō an̄. q̄a
q̄diu sacerdos ab ep̄o sustinet:
tādiu a s̄bditis debz sustineri. q̄d
ptz ex eo q̄ d̄ns sustinuit iudaz
p̄ditore. licz cū sciēt talē eē ex sua
c̄scia occulta. s̄z noluit scire idubi
tāter eē p̄ditore q̄diu cui d⁹ n̄ fu
it nec c̄fessus. **N**ō ē ḡ credēdū talē
eē suspēsiū a canone sacerdotē. n̄ au
toritate sui ep̄i c̄demnat⁹ fuerit.
Si at sacerdos fornicator ad p̄ua
tā veniēt c̄fessionē. debz ei miun
gi. q̄ seip̄m ab altari suspendat.
q̄ n̄ fornicariā dimittat. iudiciū
sibi māducata bibit cū sacrificat.
Nemo em̄ h̄ac p̄t daē indulgē
tiā fornicario sacerdoti vt celebret
q̄diu ē in amplexib⁹ cubine. **C**ō
stat em̄ vt iā dēn̄ ē q̄ animaz su
am occidit. si q̄n pollut⁹ ē celebra
re p̄sumit. **V**n̄ ptz q̄ null⁹ rogare
debz vel monē talē sacerdotem vt
missaz celebret. q̄ sic daēt ei occa
sionē peccādi mōrliter. **S**i autē sit

āniuersari⁹ cari tui. vel aliq̄ cau
sa vrgens in q̄ velles celebrai li
benē nō dēs eū rogaē vt celebret
sed si p̄p̄volūtate voluerit celebē
re: potes eū rogare vt missaz suaz
vel tibi vel cui volueris c̄municet.
Sic em̄ nō das ei occasionē cele
brādi. **C**ōsiliū t̄n̄ vtile eēt. q̄ q̄ mis
sam celebrare rogaē vellet: mun
dū q̄rēt sacerdotē. quez secure ad
celebrandam missam posset inui
tare. **Q**ue autēz p̄nia sacerdoti in
cestū suū vel fornicatōnē c̄fidenti
sit miūgenda. ptz ex canone qui
tal⁹ est. **P**resbiter si fornicatōem
fecerit aliquā: s̄m canones aplō
rū deberet depomi. **I**uxta t̄n̄ auctō
ritatē b̄ti siluestri. **S**i nō in vicio
p̄durauerit a sua sponte c̄fessus.
adiciat vt resurgat. decē annis in
h̄c modū peniteat. **T**rib⁹ mensi
b⁹ a ceteris remot⁹: pane a aq̄ a
vespa in vespa m̄ vtaf. **D**ieb⁹ autē
d̄mas a p̄cipuis festis modico
vino a piscicul pauis. atqz legu
minib⁹ sine sāguine vtaf: vt rea
creet. **O**uis a caseo nō vtaf. a sit
facco indut⁹. humo adhereat. die
ac nocte m̄iaz dei iploret. **F**initis
trib⁹ mētib⁹ exeat. t̄n̄ i publico n̄
p̄cedat. ne grex i eo scādalu pati
atur. **N**ec ei debet sacerdos publi
ce penitē sic laye. **P**ostea aliquā
tis resuptis virib⁹. vnū annū pe
niteat. a dimidiū sit i pane a aq̄
exceptis d̄mas dieb⁹: a p̄cipuis
festiuitatib⁹. i q̄b⁹ vīno a sāguine
ouis a caseo: iuxta canonicā cēsu
ram vti poterit. **F**inito p̄mo āno
a dimidio: corpis a sāguinis d̄m
n̄i ne indurescat p̄ticeps fiat. et

ad pacem veniat **P**salms cum
fratribus in choro ulterius psal
lat. ad cornu altaris non accedat.
Juxta beati clementis vocem. mi
nora gerat officia. Deinde vsqz
ad expletionem septimi anni. om
ni tempore exceptis paschalibus
diebus. tres legitimas ferias in
vnaquaqz ebdomada in aqua et
pane ieiunet. Expleto septimi an
ni circulo. si fratres apud quos
penituit eius condignam peniten
tiam laudauerunt. episcopus in
pistinuz ordinem iuxta beati ca
lyxti pape auctoritatem eum reuo
care poterit. **S**ane sciendum qd se
cunda feria vnum canendo psal
terium. vel vnum denarium pau
peribus erogando redimere potest
si opus fuerit finitis septem annis
ieiunium. Deinde vsqz ad finem
decimi quarti anni sextam feriaz
nulla interueniente redemptione
obseruet in aqua et pane. **E**adem
quoqz penitentia est sacerdoti im
iungenda de omnibus alijs pec
catis et criminibus qui eum in depo
sitionem adducunt. **N**ec hoc vide
tur alicui onerosum. si sacerdos
post lapsum. digne vt supra di
ctum est penitens ad pristinos re
deat honores. **S**ciendum tamen
qd rigor huius canonis obserua
ri non potest nec hodie obseruari.
Non enim posset corpus huma
num tanta asperitate penitentie
sustinere. **V**nde rigor huius cano
nis per aliuqz canonem temperatus
est hoc modo. **Q**uoniam multa sint q
in huiusmodi casibus obseruari
iubeat canoice. sibi limitatis aucto

ritas. tamen quia defectus nostri
temporis in quibus non solum me
rita. sed et ipsa corpora hominum
defecerunt. districtio illi non
patitur manere censuram. **D**e
bet ergo secundum prudentiam discre
ti sacerdotis de singulis articulis
aliquid relaxari predictae peniten
tie. et ita temperari vt possit susti
neri. **A**ttenendum est etiam qd
peccant prelati. sacerdotes. vel cle
ricos suos cubinas abiurare co
gites. cum dicat decretalis sententia
in contrarium hoc modo. **C**lericos
in sacris ordinibus constitutos:
qui in domibus proprijs tenent co
cubinas publice ad eas abiuran
das nolumus a tua fraternitate co
pelli. ne in eandem fornicationem
instinctu dyabolice fraudis rede
ant et periurij reatum incurrant.
Vnde ipsos per suspensionis vel in
terdicti sententias debet artius co
gere. vt mulieres illas ita a se re
moueant. vt de illis nulla suspi
cio possit haberi. **E**t si qui eorum
ad eas redire vel alias recipere pre
sumpserit. debet perpetua excom
municacionis sententia eos arti
us arceri. vt etiam alij exemplo
tali a similibus arceantur.
Est et alius incestus sacerdotum
quem pauca intelligunt. scilicet qua
do suas penitentiales filias vel ba
ptismales corrupunt. **E**que enim
vitare debent tales sicut et filias
suas carnales. **C**um enim sedet mu
lier ad confessionem. veterem ho
minem exiit. et a sacerdote in no
uam filiam generatur. **Q**ue pri
us enim fuit filia dyaboli. modo

efficiat filia dei eccie a sacerdotis.
 Et ita sacerdos pater eius spiritua
 lis efficiatur. a sanctior est copula
 animarum quam corporum. Si ergo sacer
 dos talem filiam corrumpit. dupli
 cem incestum committit. vnum quia
 sacerdos est. alium quia filiam corrū
 pit. Unde si crimen publicum est.
 grauiter secundum canones debet pu
 niri. s. hoc modo. **S**iluester docens
 ammonet vnumquemque sacerdotem
 vt nullus causa fornicationis ad
 suam accedat filiam penitentialē.
 quia scriptum est Omnes quos in
 prima suscipimus. ita nostri filij sunt
 vt in baptisate suscepti. **Q**uia
 propter si quis hoc scelus perpetra
 uerit. non solum dignitate honoris
 sui perdet. sed usque ad exitum vite
 sue penam se subdat. **I**tem si quis sa
 cerdos cum filia sua penam fornicat
 fuerit. sciat se grue adulterium commi
 sisse. **I**dem femina si layca est om
 nia relinquat. a res suas paupi
 bus tribuat. a conuersa in monaste
 rio deo usque ad mortem seruiat. Sa
 cerdos autem qui malum exemplum
 dedit hominibus ab omni officio de
 ponatur. a peregrinando quindecim
 annis peniteat. **P**ostea vero ad mo
 nasterium vadat. ibique deo omnibus
 diebus vite sue seruiat. **C**redimus
 etiam hunc rigorem esse temperan
 dum sicut priorem.

Quimus superius quam sacerdos
 fornicator puniri debet in p
 le. quia filij sacerdotum redigi debet
 in seruitute per canones qui talis
 est. **S**i quis ab episcopo usque ad subdia
 conum. deinceps vel ex analle vel ex
 ingenua detestando conubio in

honore constitute filios precreauerit
 illi quidem ex quibus geniti proba
 tur canonica auctoritate vel cesu
 ra damnentur. **P**roles autem alie
 na pollutione nata non solum here
 ditatem nunquam accipiet. sed etiam in
 seruitute eius eccie. de cuius sacer
 dotis vel ministri ignominia na
 ti sunt: iure perpetuo manebunt. **C**re
 dimus autem hunc canonem esse in
 telligendum de filiis illoz sacerdo
 tum: qui pernicose presumunt con
 trahere matrimonium in facie eccie
 sicut a alij. a in pena talium facta est
 predicta institutio. **D**icunt autem ca
 nones alij. quod filij sacerdotum de con
 cubina geniti ad sacros ordines
 a actus legitimos possunt admit
 ti. dummodo paterne incontinentie non
 sint imitatores. **D**iximus etiam sus
 perius quam penitentia sacerdotum in a
 bis a potibus a huiusmodi pot temperari.
 sed numerus dierum a annorum
 nullo modo debet minui.

Dicitur item incestus sacer
 dotum in ipsis concubinis. **D**e
 quibus canones triplicem ponunt
 distinctionem. **D**icit enim vnus ca
 non quod concubine clericorum in sacris
 ordinibus constitutorum principibus dunt
 di. vt per eos mancipent perpetue
 seruituti. **A**lij canon dicit quod debent
 ab episcopo in monasterium retrudi.
Tertius canon dicit quod in seruitute
 dunt vendi. **D**anc autem varietatem
 ita credimus esse determinandam. **S**i
 mulier vult sit aditomis. a de parte
 te episcopi: pot eam vendere si voluerit in
 seruitutem. **S**i vero sit ingenua.
 tunc erit in parte principis. sed huius
 nichil hodie seruat in eccia. quia

fere ubiq; sacerdotū concubine ab
ep̄is sustinen^r Vidim⁹ tñ huius
modi mulieres emendae se nolē
tes a pace que dat̄ in ecclia phi
beri Vidimus etiā qñq; tales re
cari ad ep̄i p̄sentiam. a quereba
tur ab eis ubi in quadragesima
confessionem fecissent Si dicerēt
qđ sacerdotibus p̄p̄is: statim pu
niebant̄ sacerdotes. sicut si suas
penitentiales filias corrupissent
Si vero a sacerdotibus alienis. pu
niebatur a illi: eo qđ alienas pro
chianas ad penitentiā recepissent
Sed pot⁹ fiebat̄ ista p̄pter cupi
ditatē qđ p̄pter correctōnē Videt̄
at̄ qđ tales mulieres ad solemne
dñt ep̄i mitti p̄nāz in die cinerū.
p̄f publicū uestū qđ commiserūt
Nō em̄ min⁹ peccat̄ mulier suppo
nēdo se mūctor̄ cōsecrō sacerdoti qđ
si aliquis corrumpet̄ monialē
velatam a benedictā Si ergo ta
lis debet vir solemnit̄ penitē. q̄re
non similiter tal̄ mulier. Vñ cre
dimus talibus mulieribus raro
debitā iniungi p̄nā. qđ sacerdo
tes fornicari sibi mutuo concubi
nas mittunt ad cōfessionem Sa
cerdos aut̄ fornicator: quō mulie
ri fornicarie vel etiam alij pctōri
debitā iniungēt p̄nā. Si autē
tales femine ad discretos sacerdo
tes a castos accederēt: qui eis in
cestum suū a fetorez criminis sui
apperirēt. multe que mō negligū
tur forsītā resipiscerēt Magnū
qđ versatur piculū cōtra animas
sbditorū: qđ nūq̄ a castis a discre
tis sacerdotib⁹ p̄nā accipiūt Vñ
plurimū peccat̄ ep̄i qui de sbditis

fuis delirēt solliciti eē a eis in cō
fessione in p̄pria p̄sona vel p̄ sac
dotes discretissimos p̄videre. sed
qđ dolendum est. nec de ip̄is sac
dotibus vel eoz concubinis: nec eti
am de alijs sbditis curaz habent
cum tamen animas sbditorū do
min⁹ requiret de manibus prela
torum.

De incestu religiosorū.
De incestu religiosorū nunc
odm est. Multorū religiosorū
rum p̄latoz piculosa nō appro
bamus cōsuetudinē Dabēt em̄
in cōsuetudinē qđ si quis sbditorū
incestus commiserit sepe. a misericordiaz
sepe cōsecutus fuerit. si postea itez
ad vnitū redit. licet petat miam
a suscipe velit p̄nāz quā abbas
voluit. tamē sine spe venie a mo
nasterio sepe expellitur Cum di
cat in contrariū. bon⁹ pastor ani
mā suā dat p̄ ouib⁹ suis Abbas
aut̄ iste mal⁹ ē pastor qui ouem
suā in faucib⁹ dyaboli exponit. p̄
qua liberāda vitaz suā exponere
debēt. a debēt sequi exemplū do
mini: qđ relictis nonagintanovez
ouibus in deserto. abiit ad illaz
que pierat. a ad gregem in suis
humeris reportavit. **P**reterea nō
deberēt religiosi tm̄ bis vel ter pe
nitenti sed multotiens indulgē.
a quia etiāz dicit dominus in eu
angelio Non dico tibi petre di
mittendum septies: sed vsq; sep
tuagesies septies. **M**emorabi
le autēz exemplum est cuiusdam
abbatis. cuius quidā monach⁹
a claustrō fugit. et abiecto habi
tu fact⁹ ē scortator i lupanibus

et aleator in tabernis. Cum vero abbas ille casu iter diuississet ad quoddam castrum. vidit fugitiuum suum in ostio taberne sedentem et in alea ludentem. Adueniente autem vespera abbas ille de monacho suo sollicitus. scissas vestes cuiusdam aleatoris induit et caput suum coopuit quo facto: ad tabernam decos et paucos denarios in manu portans accessit. et ad ludendum fugitiuum inuitauit. Cum autem luderent et fraus in iactu decorum interueniret. orta est discordia inter ludentes. adeo ut abbas socium suum fugitiuum monachum vocaret. Quo audito alter incanduit: vultusque abbatis per capillos arripit. caput detexit. vultusque agnosces expauit. Proinde autem abbas ad pedes illius. lacrimis rogauit eum ut rediret ad claustrum suum. Ille autem tanta humilitate abbatis visa. penitentem cepit et misericordiam petere. et sic ad claustrum rediens saluus factus est. Non autem mirum est si claustrales commouentur ad libidinem. et carnis etiam lubricum patiuntur. quoniam am beatus benedictus post multam carnis macerationem. et post longam moram in deserto tantis cruci abatur temptacionibus. quod fixus propositum habuit exire a claustro deserti ad quandam mulierem. in quam oculos defixerat in adolescentia sua. sed libidinem extingueret vultus. in vepres et viticas se nudum proiecit. et tamdiu volubatur ibi donec dolore feruorem temptacionis extingueret. Beata etiam maria egiptiaca que corpus suum in deser-

to quasi in cortice conuerterat. alia et pepones egipti. et mille modos coeundi obliuiscere non poterat. In hoc autem carnis lubrico: summa habere diligentiam debent sacerdotes in mediana apponenda. Multi enim in insanum madunt amorem. ita quod ab errore suo vix possint auelli. Est autem talis amor non solum morbus animi. sed etiam corporis. quia dum inflatur medulla: turbantur omnes vene corporis. sensus debilitatur. Curandum est tale vitium. non solum per castigacionem sed etiam per cautelam medicinalem. Unde quidam episcopus clericum habens. amorem incorrigibiliter laborantem. suscitauit ei litem de beneficio suo. et tamdiu litibus verborum fatigari cepit. donec eius insanam amoris oblitus fuit. Alter episcopus in consimili casu impetrabat a principe. ut clericum suum ita amaret: in arduo et periculoso negotio mitteret ad curiam romanam. In quo negotio tot aduersitates sustinuit et labores. quod cum redisset insanam amoris non recordabatur. Quidam etiam archiepiscopus clericum suum incorrigibiliter cum adultera insaniente: simul eum inclusit in cella. et eis per multos dies caute ministrare fecit. sed nec die nec nocte eos exire permisit. nec ab inuicem separauit. Cum post multos dies usque ad capitis verticem se clericus luxuriando extenuasset. petijt ut liceret se a muliere illa separari. et cautionem obtulit iuratoriã. se nunquam ad amplexus illius mulieris reuersurum. et

ita quod amō sathana sathanam
expellēte: curat⁹ est Quedā etiā
matrona ita ī amore cuiusdā sa-
cerdotis ardebat. q̄ se p̄ vllz deū
negare q̄ illi⁹ amorē relinque di-
cebat Tandē ergo p̄ viri discreti
sollitūdinē munuscula que illa
sacerdoti dederat. tradita sūt ī po-
testate alteri⁹ mulieris vicine: q̄
h̄ns illa ī sinu suo a ī mamb⁹
a ī quodā festo añ oculos īsa-
ne matrone adducta est Que vi-
dens munuscula putāsq; ī sinu
contemptū illi esse data. ita odio
sacerdotē h̄re cepit q̄ etiam vidē
eum noluit. a sic liberata est illa
Veniētib⁹ etiam talibus ince-
stuosis ad p̄niam a cōfessionem.
siue sint moniales. siue viri qui
cum monialibus peccauerūt. vel
mulieres que religiosos sustinu-
erūt. cōsideret sacerdos canonicaz
īstitutōem a p̄niam s̄m h̄ac me-
tiatur Canon em̄ regularis sedm
quā operari debet. est sicut cemē-
tarius vel carpētarius quātūcūq;
ī arte sua sit pitus nisi suam le-
quā lineam: errabit. sic sac̄dos
nisi suā sequat⁹ regulā deuiabit.

**De p̄nia eius qui religiosam
corrupit.**

Capitulū .cxxxij.

Distinguūt aut̄ canones
q̄ si laycus ē qui monia-
lem corrupit. dēt a cōmu-
nionē ecclie īmpetū p̄uari. i. ex-
tra eccliam eucaristiā nō accipere
nisi forte postq̄ cōdignā egerit pe-
nitentiā Et tūc si videt ep̄ bonū
ī cōmunionē r̄stituat Si v̄o cle-

ricus a suo officō remot⁹: ī mo-
nasteriū retrudat. ibi p̄ suis q̄ti
die lugeat excessibus Eadē autez
regula de muliē layca quā mona-
chus corrupit. a de layco similif
qui corrupit monialē De monia-
lib⁹ aut̄ ita statutū est. q̄ si q̄ mo-
nialis vel p̄ antiquiorē licentiaz.
vel impunitatis cōsuetudinem p̄-
uam. ad lapsū adulteri⁹ deducta
fuerit. aut ī stupri p̄ducta fuerit
vraginem **D**anc post cōpetentes
vindicte seueritates. ī aliud wo-
lum⁹ monasteriū districti⁹ r̄digi
vt illic orōib⁹ atq; ieiunijs vacz
a sic penitēdo p̄ficiat. a ceteris di-
scipline p̄beat exemplū **L**ex etiaz
secularis sed etiaz canonizata ita
de h̄is statuit **S**i q̄s rapueit vel
sollitauerit vel corrupit abba-
tissam vel dyacomissam vel mona-
cham. vel aliam mulierē. religio-
sam vitam habitūq; habentē. lo-
nā ipsi⁹ rapiantur. a ip̄e capitali
iudicio vel piculo sb̄iciat **M**uli-
er aut̄ vbiq; īuestiget. a cū re-
b⁹ suis ī monasterio cautiore tru-
dat **E**cce q̄ nō solū corrupit sed
etiam sollitae religiosam muli-
erem flagiciosuz est crimen **D**ec-
tm̄ de manifestis dicta intelligi-
mus **S**i aut̄ occultus sit incestus
īiungenda est multo maior pe-
nitētia q̄ p̄ adulterio **P**er adul-
teriū ī m̄rimonio id violat qd
datū ē h̄i. a videtur poti⁹ h̄i fieri
iniuria q̄ deo **I**n hoc casu pudia-
cia deo dicata a consec̄ta ip̄i deo
rapitur **O**n̄ quāto grauior deo ī-
iuria facta q̄ h̄i ī tāto acerbior de-
bet eē penitentia huius incest⁹ q̄

adulteri. **V**n̄ canō ita dicit. **S**c̄e
dum est omnib⁹ q̄ deo sacratarū
feminarū corpora: per wtū p̄rie
sponsionis a verba sacerdotis. deo
cōsecrata esse templa scripturarū
testimoniū p̄robanf. **E**t ideo vi
olatores eaz. sacrilegi a filij p̄di
tionis iuxta ap̄ostolū noscunf. **S**i
ergo occultum crimē iniungi de
bet corruptori q̄ nunq̄ ad sacros
ordines pmoueat: nisi ex mag
na dispensatōne post longā a cō
dignam p̄niam. **S**imiliter moni
ali corrupte iniungendū est. ne
vnq̄ cōmunionē accipiat. n̄ for
te per fragilitatē carnis tm̄ se esse
lapsā cōfiteatur. a tūc tm̄ in fine
cōmunionē debet accipe. **E**st aut̄
dubitatio de monialibus occulte
corruptis. **I**n quibusdā em̄ mo
nasterijs cōsuetudo est. q̄ virgi
nes in festiuitatib⁹ portāt cereos
accensos. alie vero extinctos. **V**ir
gines etiam cū ab ep̄o cōsecratur
cereos habent accēsos. et alie sic
patebit inferius cōsecrari nō dnt̄
sed cereis extinctis simplicē faci
unt p̄gressionē. **Q**uod ergo cōsiliū
dabitur monialib⁹ occulte corru
ptis. si cereum portāt accensū deo
mentiūtur. a sic peccāt mortaliter.
Si vero extinctū: crimen suū dete
gunt. a sorores suas scandaliza
būt. **E**st ergo cōsiliū q̄ tali die se
simulent eē infirmas. nec menti
entur. quia habent infirmitatem
mētis que ratōnabiliter impedit
ne ad cereos accensos accedant.
Notandū etiam q̄ virginitas
amissa irregularitatē ifert. **V**nde
si aliqua licet etiam p̄ violentiā

a sine omni peccato suo corrupta
fuerit inter sacras virgines non
poterit cōsecrari. nec vnq̄ de cete
ro abbatissa fieri. **S**i ergo abba
tissa que se corruptā pmiserit eli
gi. a in abbatissam cōsecrari si ad
cōfessionem venerit. videtur ei eē
iniungēdū vt abbaciā relinq̄t.
quia cōtra canonicā institutōnez
fecit. **I**tem notādum q̄ corruptio
virginū vel viduarū grauius ē
peccatū q̄ simplex fornicatō. **Q**ui
enim virginez sine matrimonio
corruptit. fructū ei aufert cente
simū: quē de cetero nunq̄ habere
poterit. **S**imiliter in matrimonio
ab vtraq; parte cōiugalis p̄mit
titur pudicitia. id ē ad indiuiduā
vite cōsuetudinē. a ita vidua q̄si
promissiois sue est rea. cū se sine
matrimonio permittit corrumipi.
Et ideo talib⁹ iniungenda ē peni
tentia grauior q̄ alijs fornicato
bus simplicib⁹. **V**erūtamen sc̄e
dum q̄ virginitas nō est aliqua
virtus specialis. q̄ pt̄ per hoc. q̄
si aliqua sancta mulier viro suo
nubens in thoro cōiugali virgini
tatem suam amittat. nullā amittit
virtutē. sed quantūcūq; pri⁹
habuit adhuc habet. **Q**ui em̄ ha
bet vnā habet omnes. **E**adē au
tem virtus que fuit prius pudici
cia virginalis. modo est pudicitia
cōiugalis. a postea debz esse pudici
cia virginalis.

De incestu cōpatermitatis.

Capitulū .cxxxij.

Quia multū de cōpatermi
tate p̄missim⁹ sup̄i nō oꝝ
vt h̄ eadē repetam⁹. **S**z h̄

k in

sciendū q̄ qui cū h̄mōi p̄sōis su
peri⁹ phibitis vbi de spatermita
te agit. ad strahendū matrimo
niū straxerit. incestū ḡuissimū cō
misit Cū em̄ s̄ctior sit copula a
nimaz q̄ corpm. filia mea sp̄ua
lis quod amō m̄ ē pp̄m̄q̄oz q̄ car
nal Vñ si postea cuz tali peccau
ro: ḡuissimā p̄niāz sustiebo. **N**ec
aut̄ in spatermitate maxime cōsi
deranda sūt s̄ctōtib⁹. s. q̄ patri
m̄ cōstituūt se fideiussōres eoz q̄s
de sacro fonte suscipiunt **F**ide em̄
statuūt. q̄ quicq̄d i baptisinate
p̄mittūt p̄ eis. cū ad etatē perue
nerint adultā eos sc̄e faciāt Vñ
aug⁹. ait **V**os oēs tam viros q̄
mulieres qui filios in baptisimo
suscepistis moneo. vt vos cogno
scatis fideiussōes apud deū extitit
se p̄ illis: quos visi estis de sacro
fonte suscepisse. **I**deoq; sp̄ amone
te eos vt castitatez custodiāt. in
sticiam diligant. caritate teneāt
An̄ om̄ia symbolū. a oratōnem
d̄nicam vos ip̄i tenete. a illis q̄s
de sacro fonte suscepistis ostēdite
Cum em̄ querit̄ a paruulo in ba
ptisinate **C**redis in deū. a respon
detur a patrisno **C**redo **E**t iterum
Abrenūdas dyabolo a operibus
e⁹ **E**t r̄ndetur a patrisno **A**brenū
cio **I**de⁹ ē ac si dicēt patrisno **E**go
fideiussōrē me cōstituo. q̄ cum ad
etatē adultam puenerit. om̄ia
sc̄et a faciet que exigūtur ab eo.
Si ergo aliquid p̄ negligentiaz
patrisni defuerit: fideiussōr in die
iudicij in de d̄no respondebit **D**e
bent ergo sacerdotes om̄es pro
chianos suos diligenter monē.

vt filios suos ne quid desit eis in
doctrina xp̄iana diligenter instru
ant **P**ropter hoc piculū phibetur
ne vnq̄ nisi tm̄ vnus vel vna de
sacro fonte suscipiat paruulū. p̄
hibitū est etiā qd̄ vir a vxor nū
quū simul eundēz suscipiant puu
lum **V**idet̄ em̄ per hoc quandam
spatermitatē sp̄ualem strahere i
ter se **E**t si p̄ ignorantia fecerint
penitē debent. si vero per cōtemptū
grau⁹ puniantur **E**t si an̄ matri
moniū puulū simul suscepint a
postea straxerint m̄rimoniū est.

De vico contra naturam.

Nunc restat d̄dm̄ **P**eruerit̄
tur autē natura multiplicat̄ in lu
bico carnis **Q**uidā em̄ mulieri
b⁹ abutunt̄ vel in loco nō cōcesso
vel ordie nature n̄ obfuato **Q**ui
dā etiā pp̄ris mēbris abutunt̄
ad libidinez. a q̄nq; sicut apl̄s
ait **M**ascul⁹ cū mascul⁹ a muliēs
cū mulierib⁹ turpitudinē operan
tur **Q**nq; etiam tā viri q̄n̄ muli
eres ad abusione brutoz anima
liū accedere nō formidant **Q**z at
hoc viciuz ceteris sit damnabili⁹
ex eo perpendi p̄t. q̄ d̄ns duo ge
nera criminuz ḡuiter puniuit. s.
choritas a sodomitas **C**h̄p̄ em̄
cum dathā viui absorpti sūt in i
fernū. quia p̄ violentiā voluerūt
de mamb⁹ moysi a aaron sacerdo
tium extorque **S**ecūdo loco puni
uit sodomitas a gomorreos de
mergēdo in infernū. a totū locum
eoz. nec suffecit ei delē gentē nisi
etiā deleret locū. ne vestigia eoz
ad memoriā em̄nerent **G**rauis

simuz itaqz est istud p̄m̄. a qui
naturā puerit̄ quodāmo alium
deū a aliū creatorē facit. a nouuz
v̄sū in creatura dei transformat:
quē iformare nō vult. Vñ aug⁹.
ait **V**iolat̄ quippe ip̄a societas
que cū eo nobis eē debēt cum ea-
dem natuā cui⁹ ipse auctor ē libi-
dinis pueritate polluit̄. **E**sset em̄
min⁹ damnabile omnē mulierē
etiā multitudinē mulierū natura-
liter tangē. qm̄ naturā semel per-
uertē siue in muliere siue in alio
mō. vñ cu⁹ sodomite i domū loth
irruerēt. vt duos viros q̄ ad eū
ingressi fuerant ad libidmē suā
extraherēt. r̄ndit ille vir sanctus
Dabes duas filias nubile q̄ vi-
rū nō cognouerūt. accipite eas a
v̄tūm̄ sicut vultis. t̄m̄ in hospi-
tes meos ne faciatis hanc iniuri-
am. vñ p̄ qd̄ leui⁹ p̄m̄ reputa-
bat oēs filias suas ad libidmem
exponē: qm̄ sodomitaz viciū su-
stinē. **L**eui⁹ iudicans cū quacūqz
muliere fornicari naturalit̄: qm̄
ē naturā luxuriaē. **A**deo em̄ natu-
ralis vsus mulieris tolerabil̄ ē.
q̄ q̄ abuti⁹ vxore sua dānabili⁹
peccat qm̄ qui abuti⁹ meretrice.
Vñ aug⁹. dicit **A**dulteri maluz
vincit fornicatōnē. vincit̄ at̄ ab-
icestu. **P**ei⁹ em̄ ē cū m̄e qm̄ alia
muliere cūbē. sed oīm̄ h̄oz pess-
mū ē: qd̄ ē naturā ē. vsus ei na-
tural̄ ē in vxore. a si vltra modū
p̄bat̄ in vxore v̄iale ē. in metri-
ce vero dānabile ē. **I**ste v̄o vsus
q̄ est ē naturā execrabil̄ fit i me-
retrice. s̄z execbilior in vxore. **T**m̄
em̄ valet ordinatō creatoris a or-

dm̄atō creatuē. vt in reb⁹ ad v̄tē
dum cessis: etiā cū mod⁹ excedi-
tur lōge fit tolerabili⁹: qm̄ eis q̄
cessa nō sūt vel vn⁹ vel rar⁹ excelsus
Incestuosos vero in nullo cō-
iugij noīe deputādos a sc̄is patri-
b⁹ statutū eē legim⁹. **T**urpe est i
muliere inaturalit̄ vix lasciuie.
sed turpius in p̄p̄is mēbris. tur-
pissimū mulieres inter se. vel ma-
sculi inter se. dyabolicū si vir vel
mulier turpitudinē cū bruto ani-
mali exerceat.

**De p̄ma edy qui ē naturam
luxuriant̄**

Capitulū

cxlv.

De p̄ma autē taliū loquū-
tur canones in hunc mo-
dū **D**e h̄is q̄ irratō abi-
lit̄ versati sūt vel versant̄. i. q̄ cū pe-
corib⁹ vel masculis se cōm̄naue-
runt. **Q**uotq̄ autē añ v̄iginti an-
nos siue etatis tale crimen cōm̄se-
rūt quindēcī ānis exactis in p̄ma
cōmunionē mereant̄ orōnū. **D**e in-
de p̄ quinquēniū in hac cōmunionē
p̄durātes tūc demū sacramen-
ta oblatōnis contingant. **D**iscuti-
atur autē a vita eoz. qual̄ tempe
penitentiā extiterit a ita m̄iam
cōsequant̄. **Q**z si inexplacabiliter
h̄is in herere criminibus ad agē-
dam penitentiā p̄lixius tempus
infirment. quotquot añ v̄iginti
annos etatis vxores habentes i
hoc p̄dō p̄lapsi sūt quindēcī
ānos penitentiā agentes ad ora-
tionis cōmunionem recipiantur
in qua quinquennio perdurātes
tūc oblatōnis sacramēta p̄cipia-

Quod si uxores habentes et transcendentes quinquagesimum annum etatis: communione gratiam consequantur. **I**tem monachus vel clericus puulorum in sectator. vel qui osculo: vel quod aliquid occasione turpi deprehensus fuerit. publice verberetur et coronam amittat. decaluet turpiter. sputamentis oblimietur in facie. vniculisque coartatus ferreis. carcerali angustia sex mensibus maceretur. et triduo per ebdomadas singulas ex pane ordeaceo ad vespere reficiatur. **P**ost hoc sex aliis mensibus sub semioris spiritualis custodia segregatur. in curia regens. operibus manuum et orationum sit intentus. vigiliis et fletibus sit subiectus. et sub custodia duorum fratrum spiritualium semper ambulet. nulla priuata locutione vel consilio demiceps iuuenibus coniungendus. **O** utinam pereat sodomite cum sodomitis exercitium quod patria merita fuit. **I**tem si quis animalium coniunctione cuiuslibet peccauerit. quinquagesimum annis ad ecclesie ianuam in humilitate subiaceat. et post hoc aliis quinquaginta annis in orationis communione receptus. penitentiam agat. et sic gratiam sacramenti percipiat. **I**nterrogetur autem aliquid de eo quale vitam in penitentia egerit. et sic misericordiam consequatur. **S**i quis autem post viginti annos uxorem habens huic peccato irruerit. viginti quinquaginta annis ad ecclesie ianuam in humilitate subiaceat. et post hoc aliis quinquaginta annis in orationis communione receptus: penitentiam agat. peccata recipiat sacramentum. **Q**uod si quis hanc mensuram transgressus fuerit: sacramentum tamen in exitu consequatur.

sequatur. **I**tem episcopus fornicationem faciens contra naturam degradetur et duodecim annis peniteat. **P**resbiter vel diaconus. plati etiam monachi ita facientes degradentur. et in carcere detrudantur et flagellentur. et per viginti annos peniteant. et vniuersam horam rogent. **G**rauior est autem poenitentia iniungenda omnibus qui cum bruto animali luxuriam exercent. **I**n primis enim pecus illud debet occidi et comburi vel sub terram per ipsum memoria criminis reseruetur. et ne ipsum in usus transeat humanos. **V**idimus enim a discretis viris in tali crimine publico hanc iniungi poenitentiam. ut scilicet vir vel mulier cum peccatore luxuriam nunquam calidam amittit uteretur. sed loco calidam totius ipagines haberet sine soleis. nunquam lineis ad nudum corpus tegeretur. nunquam etiam ingredere. nunquam carnibus vel piscibus pascere. nichil bibere in quo inebriari posset. vir miles angulum milicie deponeret. **S**ed si forte tanta debilitas corporis esset alicui. quod predicta penitentia asperitate pati non posset. posset temperari: quia nemini debet iniungi poenitentia quam ferre non potest. **T**antus etiam horrore erat huius criminis. quod in lege etiam dominum precepit a muliere cum ipso peccatore occidi. ut habetur in leuitico.

De vicio gulae.

Capitulum .cxxxvi.

De vicio gulae restat dicendum. **E**st autem vicius gulae excessus cibi vel potus ultra mensuram necessitatis. vel

inmoderata in eis delectatio **P**ec-
catur enim in gula vel nimis assumē
do vel nimis delectādo vel tēp⁹ p⁹
ueniēdo **Q**uia rapid⁹ abī appeti-
t⁹ etiā in vilissimo cibo viciū est.
esau reputatū ē ad dānatōnē. q⁹
p⁹ lēticula rufa p⁹mogemita suave
didit **I**stud aut viciū familiare
ē hōi **N**ō ei famelic⁹ h⁹ viciū gule
vix euadit. q⁹ sepe modū excedit
vel nimis cōedendo. vel nimis bi-
bendo. vel nimis delectādo **T**oleā-
bile tñ ē qd ex fame fit. s; h⁹ est
dānabile q⁹ hō ex certa scia se in-
gurgitat a viciū gule exatit a m-
stigmat **V**erūtñ quibusdā potēti-
b⁹ a diuitib⁹ q⁹ sūt assueti delictis
p⁹ h⁹ viciō dura nō pōt inūgi pē-
nitētia **S**; sic dicit canō **N**ō cogū-
tur diuites abis paupm velsi. cō-
edant ipi p⁹iosa. a dent paupib⁹
vilia **P**oc tñ sp⁹ pcuranduz ē. vt
ill⁹ qui p⁹ cōsuetudinē vel forte per-
nālem origine; sine delicatis ab-
viuē nequnt. i. eleōsimis a orōni-
b⁹ aliq⁹ recōpensatō miūgat **C**ra-
pula at a ebrietas districissime
inhibeat **I**niuriā em deo facit a
p⁹imo. q⁹ abū vel potū duozū vel
triū hōim in vētre suū trudit **D**ec
em ordinatō ē dīna. vt vnusquis
q; tātū cibuz sibi sumat qntū hēt
necē. a alijs indigētib⁹ distribu-
at residuū **C**reavit ei de⁹ cibos ad
sustentatōnē hōim in seruicō suo
laborantiū. vt qsi p⁹ q⁹tidiano ob-
sequio panē acapiant q⁹tidianū
Vn deo gūē facit iniuriā q⁹ nullū
ei exhibeat obsequi; a tñ ab eo su-
mit stipendiū **V**n talib⁹ ad cōfessi-
onē venientib⁹ oñdendū ē qd sūt

qsi fures vel raptores. q⁹ rem ali-
enam. i. cibos dñi sibi assumūt. a
nichil sumē merentur **V**ideat er-
go quilibet xpianus vt aliq⁹ in
die deo p⁹stet obsequiū vt digne
possit sumē eius donū **V**icit enim
ap⁹l⁹s **Q**ui nō laborat non man-
ducat. **D**ebet em in dei obsequio
laborare q⁹ vult de suis bonis mā-
ducare **I**tem phibitū ē ne ciba-
ria delicōsa dent⁹ pauperib⁹. quia
sic ad delicias inuitarētur a eas
quererent cū non habere possent.
Preterea q⁹ a non assueti delictis
nimis a ita inde sumerent egritu-
dinem vel crapulam vl⁹ nauseā
incurrerent.

Qz quinq; modis viciū gu-
le exercetur.

Capitulū

cxvii.

Solent aut vicia gule no-
tari h⁹ cōsuetudine **P**repropere
laute nimis ardēter stu-
diose. **V**n canō dicit. q⁹ q⁹q; mo-
dis nos viciū gule tēptat **A**liqñ
em hō idulta temp⁹ a puenit. **A**li-
qñ nō puenit sed cibos lautiores
qrit **A**liqñ q⁹ sumēda sūt pcurari
expetit acuraci⁹ **A**liqñ aut a qua-
litas ciborum a temp⁹ cōgruit sed
intemprata quantitate sumendi
mensuram refectōnis excedit nō
nūq⁹ abiectuz est qd desiderat. a
tamē i ipō estu desiderij illiciti pec-
catur **P**eccat etiam per gulā qui
vetitos sibi cibos sumit **V**n de sta-
tutum ē q⁹ si monach⁹ i⁹ institutō-
nē suā carnibus vescat. per septē
menses retrudetur a ita retrusus
gravi pene sub iaceat **C**aute ergo

puidendū ē sacerdotib⁹. vt diligen-
ter inquirant a penitētib⁹. si ie-
iunia recte obseruauerit. s. ne añ
nonā hōram sicut statutū ē in ec-
clesia nisi forte cōpulsī necessita-
te cōederint. Nō ei ieiuniū obfua-
uit q̄ añ hōraz statutā sine necita-
te comedit. Vnde illius diei ieiū-
niū iterabit. Similit̄ si pl⁹ cōedit
q̄ necesse fuit. debet alia die tātū
de necessarijs reseruare. a paupi-
b⁹ erogare. quos in tanto defrau-
dauerat. Preterea grauis ē illis
p̄niā miūgendā: qui se crapulāt
vsq; ad nauisē. Cū em̄ die dñico
vel alio quocūq; festo hōc cōtinge-
rit. debet ei miūgi ieiuniū in pane
a aqua in sili die. a vt tantuz det
paupi quātū illa die sūpsit vltra
debitū. Debz etiā viciū gule casti-
gare disciplinis a alic⁹. vel saltē
vsu laneoz vestimētōz. a q; cra-
pula sepe facit somnolētiā ne
possit crapulatus surgē ad matu-
tinas a ad alia officia dīna. In iū-
gendū ē talibus vt alijs diebus
suppleāt quicqd tunc obmiserūt
qñ crapulati fuerunt. a q; immo-
deratio gule luxurie carnalis con-
cupiscentie p̄cipue ē causā. Debet
caro p̄ p̄niā puniri. a modis oī-
bus quib⁹ p̄t affligi. Vñ nō solū
ieiuniū ē talibus miūgendū. sed
etiā dure cubile. vt. s. in stramē-
tis iaceant. sicut quidā sancti sup
cinere lapide capiti supposito. Et
fuit etiā talib⁹ miūgende vigilie
no durne in festiuitatib⁹ sancto-
rū. a dura vestimēta p̄ aliq̄ dies
in āno. a disciplinē p̄ manū p̄pri-
am si sacerdotē habere non p̄nt. a

vt qñq; nudis incedant plātis.
a si nobiles sūt. hōc ita caute face-
p̄nt vt soleas nō hñt i calceamē-
tis suis. a iaceāt in nocte in lane-
is vestibus. Sacerdotes aut̄ nūis
tempib⁹ cōtra gulā luxuriā nīl
aliud miūgē sciūt nisi ieiunij.
nec intelligunt q; ieiuniū frāgilē
quinq; modis vt supra dictum ē.
Valde aut̄ piculosa ē crapula in
paschali tēpe. quia si aliquis per
crapulā eiecerit eucaristia; debet
itez aliā quadagesimā ieiunāē
a postea cōmunicare. De ebrieta-
te aut̄ dicim⁹ q; oīs illa ebrietas
ē mōrle p̄ctm̄: in qua hō delectati-
onē potus deo preponit. nec p̄p̄-
teū vult dimitte delectatōē illā
quā habet ex potu. siue ebrietas
illa sit prima siue secūda siue cē-
tesima. Iō tñ dicitur q; ebrietas
cōsuetudīnaria signū ē a iudiciū
q; hō p̄ponit deo delectatōē quā
habet ex potu.

De vicio ebrietatis.

Capitulū .cxixviii.

Diligēter debet q; sacerdos
qrere a penitēte suo ebru-
oso quō se iebriauit. s. q;
forte vñi potentia ignorauit vel
p̄p̄ nimia sitim supueniētez. vel
p̄p̄ hospites forte. a i talib⁹ casi-
b⁹ ebrietas ē veniale p̄ctm̄. S; q;
ex solo potadi studio se iebriau-
erit mōrli peccauit. Est at̄ notā
dū q; ipa ebetas nō ē p̄ctm̄. s; po-
tū stupora morb⁹ capitis. a sēsu
um pturbatō. a pena toti⁹ corpis
S; affcūs a diligētia iebriadi se
a delectatio pot⁹. i sta sūt p̄ctā ex q;
b⁹ nascit̄ tal̄ pena. Viciū autem

ebrietatis ex eo ppēdi pōt q̄ noe
bibēs vīnū inebriat⁹ ē a ei⁹ vītē
da denudavit **P**er qd̄ signatū fu
it p̄ncipal̄ effcūs ebrietatis. q̄ p
tes illas detexit q̄s v̄erat frequētī
us a istigat libido **V**ix em̄ ibi p̄t
ēē cōtinētia vbi r̄gnat gule ebri
etas **N**atural̄ em̄ carnal̄ fragili
tas ita p̄ crapulā a gulā sup̄fluis
ōnerat̄ hūorib⁹ q̄ eos retinē nō
pōt. a iō oꝝ q̄ p̄ ptes illas exterio
res expellant̄ vel p̄ medicinā vel
p̄ minutōnē. vel alio mō purgēt
Pretea in omī alio pctō p̄t eē dēi
memoria a vigilans rō. sed in e
brietate oīa extinguit̄ a q̄si bru
tū animal h̄p̄ effiat̄. p̄mmo a bru
to deterior. q̄ rōnē amisit p̄ quaz
brutis p̄esse debuit **E**sta alia de
causā ebrietatis valde p̄iculosa. q̄
nullū ē flagiciū qd̄ ex ebrietate
nō nascat̄ **C**ū em̄ extincta ē ratō
rapitur h̄mo sicut pec⁹ ad omnē
impetum volūtatis **V**nde loth in
ebriatus ita memoriā amisit a
sensum. q̄ cum duabus filiabus
suis dormiuit. a ex eis incestuosas
proles genuit **P**retea primiam
seruitutē ebrietatis iduxit cuꝝ noe
filiū suū maledixit. a cham ser
uū frat̄ suoz cōstituit **D**etesta
bilis ē etiā gula q̄ primū h̄mi
nē a totaz ei⁹ progemē de paradiso
eiecit **V**ix aut̄ aliquis adigne pe
nit̄ de ebrietate a crapula. quia
h̄c vicū ita in cōsuetudine ē ver
sū. q̄ iam multi ip̄m nō credūt es
se pctm̄ **D**icūt se nō fuisse ebrios
q̄ in mane recolūt qd̄ in nocte fe
cerūt. q̄si nō possent eē ebrii n̄ pe
nitus sensū amitterēt. vel se vsq̄

ad nauseam ingurgitarēt. vel ali
quod vicium enorme cōmitterēt
Propter sordes hui⁹ vicij phibi
tum ē in canomb⁹ ne layci in cō
uiuia fraternitatuꝝ. i. pompas in
ecc̄ia exerceant. a ne clerici eden
dī causā vel bibendī nisi ncc̄itate
pegrinationis compulsi ingredi
antur tabernas.

De p̄nia ebriosorum.

Dena aut̄ siue p̄nia ebrioso
rum in canomb⁹ sic habet̄.
An̄ omnia clericis phibeat̄ ebri
etas. q̄ omnium vicōꝝ fomes ē a
nutrix **I**taq̄ eum quē ebriosum
eē cōstituerit. vt ordo patit̄ aut tri
ginta dieruz sp̄acō a cōmunionē
sb̄moueat̄. aut corpali sb̄dat̄
supplicō **I**te magnū malū ebri
etas ē. vñ omnia vicia pullulāt
xp̄ianis. omnib⁹ modis cauē p̄ci
pim⁹. qui aut̄ vitāe noluerint. ex
cōmunicandos eē decreuim⁹ vsq̄
ad cōgruā emēdatōnē **I**te si q̄s
aliq̄ ecc̄iastica ordinatōne p̄dit⁹
aut monach⁹ reptus fuerit ebrio
sus. in pane a aqua tribus mēsi
bus peniteat **I**te qui p̄ ebrietatē
vomitū facit si dyaconus aut sac
dos ē quadraginta dies peniteat.
si monachus triginta. si clericus
viginti. si laycus quindēcām dies
peniteat in pane a aqua **I**tem si
sacerdos quilibet per ignorantiaz
inebriatur. quindēcām dies peni
teat. si per contemptum quadra
ginta dies peniteat **D**yacon⁹ vel
monachus seu a reliqui clerici a
ministri ecc̄lesie iuxta ordinē iu
dicō sacerdotis puniant̄ **L**ayci ve
lud w̄ta nō h̄ntes si inebriantur

arguant a sacerdotib⁹. q̄ ebriofī
regnū dei nō possidebūt a expellāt
eos penitē. Qui cogit hōiem vt in
ebrief huānitatis ḡtia acerrime
corripiat. a septe⁹ dies peniteat.
si p̄ contemptū triginta dies penite
at. Itē si q̄s per ebrietatē vel wā
ritatem eucaristiā euomuerit. sex
agita dies peniteat si dyacomī vel
sbdyacomī sint. p̄sbitei vō septu
agita. epī octuagita. Si vero p̄ in
firmitatis causa euomueit. septe
dies peniteat. Itē layc⁹ si p̄ ebriz
tatē vomitū facit. tres dies a car
ne a a cuiusia a vīo abstineat. Itē
si q̄s p̄ neq̄tia aliū iebriat q̄dēgi
ta dies peniteat: q̄d si in consuetu
dine habuerit: comunionē p̄uef
donec digne peniteat. a emēdati
onē pmittat. Iō autē ebrietas pre
alijs vicijs ē phibēda. q̄ ip̄a est
ocasio omnū viciōz. a fere om
nia pctā nascant̄ de ip̄a. vt adul
teria a homicidia. rixē a contēōes
oimq; mādatorz dei obliuio. Quā
detestabilis sit ebrietas habetur
ī puerb̄ijs vbi dicit̄. Cui v. cui⁹
p̄ri v. cui rixē. cui fouee. cui sine
causa vulnera. cui suffusio oculo
rum. Et nota q̄ hic posite sūt sep
tē questioēs d̄ ebriosos. a sequū
tur septe⁹ responsiones. q̄ huic p̄
me questiom: cui v. sic respōdet.
nōne eis qui cōmorant̄ in vīo.
Ad secunduz hanc. s. cuius patri
v. respōdet. nōne h̄ijs qui studēt
caliabus epotandis. Tales dicit̄
tur patres potatorz qui sunt du
ces a magistri in potatōib⁹. Ad
terciā hanc. s. cui rixē. respōdet
vbi dicit̄ ne intuearis vīnū q̄n fla

uesat a floreat in vitro. ingredi
tur enim blande. sed in fine mor
debit vt coluber. Coluber autē an
q̄ mordeat sibilat. sic ebrius an
rixatur q̄ pcutiat. Ad quartā hanc
scz cui fouee. respōdet vbi dicit̄.
oculi tui videbūt extraneas. a w
cat extraneas meretrices que ve
re sūt fouee. sicut alibi salomō di
cit. Fouea pfūda mulier aliena.
cui iratus est dñs incidet in eam.
Ad quintā hanc. cui vulnera si
ne causa. respōdet cum dicit̄. ve
berauerūt me a nō dolui. t̄perūt
me a nō sensi. Nulla castigatō va
let ebrijs. Ad vltimā hanc. s. cui
suffusio oculorū. respōdet cum di
cit. Et erit sic dormiens in medio
maris. a quasi gubernator amis
so clauo. s. ratōnis que cum extin
guitur in ebriuo errat sic nauis si
ne gubernaculo.

De ira.

Capitulū .cxxxix.

Dvobus ergo carnalib⁹
vicijs decursis ad spūas
lia vicia procedendū est. a q̄ ira
carni est viciā: de ip̄a p̄ri⁹ age
mus. Sciēdum tamen q̄ ira p̄ ze
lum ānera est queda; pturbatō
que ex motu carnis nascitur. a il
la pturbatio pena est non viciū
Talis pturbatio nūq̄ fuit ī xp̄o.
quia nūq̄ ratōnem habuit ptur
batā. sed in alijs h̄pib⁹ sepe ptur
bat̄ ratō p̄ fragilitatē carnalē. a
p̄ mot⁹ qui ex felle nascunt̄. Ira
vero p̄ zelū ē. q̄n irascit̄ q̄s d̄ vi
cia a contrarios. a bñ possum⁹
optare vt talis ira crescat in nob
q̄ virtus est. sed tamen resistere

debemus inquantu; p ossum? ne
ei? annexus. i. pturbatō crescat.
q; intantū posset cresce q; execa-
ret ratōnem **E**st aut̄ quedā virtus
que dicit̄ ira p zelū qñ. s. aliquis
odio vicōz. tra ipaz mouet. a
ad eoz extirpatōem accēdit **D**e
tali scriptū ē **T**urbat⁹ ē in ira oculo
p me? aīa mea a vēter me? **T**ali
ira motus dñs eiecit ementes a
vndentes in templo **D**ec aut̄ ira
sicut colliriū turbat oculo; rōnis
ad tempus vt postea limpidius
videat **E**st ergo ira p vicium qñ
aliquis mouet ad nocendū aliq;
vel ad iniurianduz. a si rō statim
refrenat motuz illum ne pcedat
ad iniurias tūc est veniale pctm
De qua scriptū ē **I**rasimima no
lite peccare **I**te sol nō occdat sup
iracūdiā vestrā **S**i aut̄ motus il-
le vsq; ad otumeliā vel iniuriam
pcedat. tūc est ira pctm mortale
De qua dñs in euangelio **O**is q
irascitur fratri suo: re? erit iudicō.
qui aut̄ dixerit racha. reus erit cō-
silio **Q**ui vō dixerit fatue. re? erit
gehēne ignis **D**ñs vero verb di-
stinguit dñs tres gōd? ire. a tres gō-
d? pene: quib? illa ira punit̄ **E**t
hñs triplicē culpā mōzle insinuat
Prima est ira in odium **S**ecūda
in otumeliā psumps generalē.
Tercia est ira in otumeliā psum-
pens spēalem **S**ecūda gūior est
pma **T**ercia gūior secūda a pri-
ma **V**nde hñs tribus differēs pe-
na debetur **P**rima facit reuz iudi-
cō **S**ecūda cōsilio **T**ercia gehē-
ne igni **I**n primo gñe pene sīma
data ē: sed pena nō determinata.

In secundo pena est determina-
ta: sed nondū executō dat̄ **I**n ter-
cō executōmi mandat̄ sententia.
Omnis em̄ gñe est iudiciū con-
cilio **I**udiciū em̄ cum reo agitur
cū causā eius discutit̄ **C**onsilium
vero est senatoruz in se de modo
pene ifligendo **C**ollocutō. s. cu; iu-
dices inuicem cōferunt quo dam-
nent supplicō: quem cōstat eē dā-
nandum **P**rimo em̄ data est sen-
tētia quo ad culpam: nō quo ad
penā. post cōsiliū vero nō locus
alicui rēmedio. quia determinata
est pena gehēne ignis: vbi nul-
la est dilatō **P**lus ergo est cōsili-
um q; iudiciū. a pl? gehēna q;
cōsiliū; **D**ñs ergo similitudinib?
a humano loquendi mō. māho-
nes in eterna damnatōne p mō
peccati signant̄ expmuntur **E**st
autē racha quedam interiectō in
dignationem mentis a gñalem
cōtumeliā expmēns **C**onsilium
vero est iudiciū cōsensūs a assēs-
sorū de danda pene sīma: in euz
qui deliquit. que quantū ad cul-
pā manifesta est a lata **E**rgo q;
radix mala. s. ira vel quecūq; in-
quitas cōcepta a fruct⁹ eius sine
dubio mal⁹. s. verbū min⁹ vel ma-
ius otumeliosū vel factū **I**lle au-
tem qui fatue dicit̄ in pximū ali-
quā spēalem otumeliā facit. a e?
psonam aliquo spēali offendit
obprobrio. q; grūissimū est. a iō
gūissima pena punit̄ **I**n alio mo-
do solet expm̄ sic **I**udiciū a con-
siliū humana sunt. a penas hu-
manas inferunt **V**nde ira a ra-
cha apud hōmies puniti possunt.

q̄ in h̄is q̄si soli homini fit iniu-
ria **S**z cū sapiēs deo. stult⁹ v̄o se-
culo. in contumeliā sine sapiē fatu-
us appellatur. appellatorib⁹ sola
restat gehēna Irati em̄ a q̄ dicūt
rachabiscū in h̄is q̄ dei sentiūt
sz excessus n̄ros nō perit⁹ inimici
accusāt Qui v̄o dicūt fatue peni-
t⁹ mō oēm sapiām dīmā q̄ in mū-
di cōtēptorib⁹ repit⁹ reprobant et
fatuā appellāt. a iō rei sūt gehē-
ne ignis **P**enit⁹ ei dānat⁹ videt⁹
q̄ bonū q̄d in se nō h̄et. in alio in-
uentū dānat **P**t̄ ergo q̄ ira q̄ in-
cēdit h̄iēm ad nocēdū vel ad in-
iuriandū ḡue ē p̄c̄m. a si p̄sum-
pat in cōtumeliā v̄boz. ḡui⁹. a si
ad iniuriā enormē. ḡuissimū **V**n̄
in nullo alio p̄c̄o phibetur aliq̄s
mun⁹ suū ad altāe offerre. i odio
āt fraterno vel in ira phibet⁹ h̄c
mō **S**i offers mun⁹ tuū ad altāe
c̄c. **S**i v̄o aliq̄s fornicator vel ad-
ulter gulosus garrulus vel h̄mōi
fuerit. nō phibet⁹ oblatōez facē
in altari **V**n̄ videt⁹ in alijs p̄ctis
nō displicē deo eleōsina. in h̄c āt
p̄c̄o tāta ē deo abh̄iatio. vt nec
etiā in eo velit eleōsinā acceptare
Videt⁹ ergo q̄ h̄c cōfideatio h̄nda
sit xp̄iano. vt si p̄ns fuerit quez
offendit añ oblatōnē ad ip̄m va-
dat. a ei recōaliet a satisfaciāt **S**i
āt absēs fuerit vadat ad eū pas-
sibus cordis. a firmiter in p̄posito
suo figat. q̄ q̄p̄to oportunitatem
habuerit ad euz accedat a ei satis-
faciat **I**n h̄is ergo v̄bis cōsiderā-
dū ē. q̄ noluit d̄ns p̄c̄orē suā ele-
mosinā r̄portare sz relinq̄re iuxta
altare. q̄ q̄d semel deo p̄missuz ē.

debz exolui. a dupliciter peccaret
q̄ p̄missum deo s̄traheret. a odiū
fraternū r̄seruaret. nec deo mun⁹
eēt acceptū. n̄ p̄n̄ viciū eēt pur-
gatu⁹ **R**ursus q̄ maledcā ex ira
puemūt. attēdendū est q̄ male-
dici regnum dei nō possidebūt **V**n̄
q̄ maledixerit patri vel m̄i. mor-
te moriet⁹ **A**ntiq̄tus morte tp̄ali
nunc vero morte eterna punitur
Hoc āt nō min⁹ attēdendum est
de p̄ie sp̄uali q̄ de p̄ie carnali. q̄
nullus patri suo sp̄uali maledicē
debet **V**n̄ si q̄s tale crimē cōfite-
ret⁹ ei iniūgi p̄ma achi patri suo
carnali maledixisset **L**egit⁹ āt in
actib⁹ aplōz q̄ paul⁹ añ iudicēz
cōstitut⁹ dixit ei **D**estruat te deus
paries dealbate. tu sc̄m legē me
iudicas a cō legē me iubeas crudi-
ari **C**ui cū r̄nsū eēt q̄d scriptū est.
q̄ tu p̄ncipi tuo nō maledices. re-
spōdit **A**c ego nesciebā eū eē p̄m-
cipē **V**erū quidē dixit. q̄ p̄ncipis
officiū nō exercuit. p̄nceps nō fu-
it **P**t̄ ergo q̄ diligētes d̄nt eē fac-
dotes ad inq̄rendū a penitētib⁹ si
maledici sint a h̄mōib⁹ vel alijs
dei creaturis assueti maledicē **V**e-
hementer etiā irasci creaturis dei
vt pecorib⁹ vel alijs est eis male-
dicē **C**ū malicia nocēdi eis male-
dicē q̄d sepe faciūt rustici a h̄p̄ies
maliciosi. mōile est p̄c̄m **M**ag-
na em̄ ē malicia ita irasci cō inno-
cēs aīal. a multi h̄p̄ies in h̄c ḡnē
p̄c̄i. peccant mōrliter q̄ se peccare
nō attēdunt. a pauci de ira cōfite-
tur q̄ tñ tantū est p̄c̄m fm cano-
nes. q̄ h̄o iracūsus nō debet eligi
in pontificē. exemplo ei⁹ q̄ i reb⁹

naturalibus ondi⁹ In apib⁹ em
vn⁹ e rex a sol⁹ ille aculeo caret.
ad significanduz q⁹ q⁹ debet alijs
p⁹esse: stimulu iracundie no⁹ det ex
erce⁹ Illi aut⁹ ire q⁹ ex sensualitate
cu⁹ cōsensu rōnis nec tñ in vōcē p
rumpūt: pena vigiliāz miūgi so
let. vt sicut irā rō fuit sepulta ita
exatē i⁹ vigilia Oib⁹ iracūdis de
bet iūgi vt ter vel q⁹ter i⁹ āno i⁹ ec
clesijs vigilarent: sed nulli sac⁹do
tes miūgūt vigiliāz. licz magnā
a medicinal⁹ ps eēt p⁹me Si aut⁹
iracūdm⁹ otumeliosa vba p⁹rupe
rit: solet discreti sac⁹dores miūgē
silentiū. vt si quis otētiōsus fue
rit a multas rixas fecerit. a bonis
viris obprobria itosserit. p⁹ vnū
diē in septimana vel p⁹ tres i⁹ mē
se silentio puniat⁹ Si aut⁹ in sp⁹ea
lem otumeliā p⁹rupit. vbi mai⁹
ē p⁹ctm. p⁹ plures dies in anno in
iungat⁹ ei silentium Sed hūc mo
dū p⁹me multi sac⁹dores ignorant
Est tñ scdm leges seculaēs certa
p⁹ma statuta cōtra illos q⁹ alios le
dūt obprobrijs vel otumelijs. s.
vt lesō tantā soluant p⁹enā quan
titatē. p⁹ quāta lesus voluerit iuā
re. q⁹ p⁹ tāta nollet sibi otumeliā
illatā eē tñ cum taratōne iudicis
Grauiter em⁹ sp⁹ ledit⁹ cū e⁹ fama
enormit⁹ diminuit⁹. vel ei⁹ obpro
briū enormit⁹ detegit⁹. vel falsū
sibi imponit⁹. a iō sp⁹ debet sac⁹dos
miūgē obiurganti. q⁹ satisfaciāt
illi quē enormit⁹ obiurgauit Illi
aut⁹ q⁹ odiuz retinuit miūgi dēt. q⁹
tantas adūsario suo orōnes resti
tuat quātas sibi per odiū abstu
lit Quilibz em⁹ tenet⁹ oī die p⁹ po

pulo xpiano orare Odiū at⁹ ē ira
inuetata. a d⁹ odiū studiosa vō
lūtas nocēdi ali⁹. vel desiderū vt
ei p⁹ aliū noceat⁹. a tale odiū sicut
p⁹diuim⁹ d⁹ q⁹q⁹ p⁹ctm i⁹ sp⁹m scm.
De tali aut⁹ satis sup⁹ dictū est.

De homicidio.

Capitulū .cxl.

OVia tñ oīs q⁹ odit fratre
sūū homicida ē De homi
cidio aliq⁹ sūt dicēda. nō
tñ quantū ad irregularitatē inde
tractā. q⁹ inde sup⁹ egim⁹. s. vt
sciat⁹ q⁹ homicidiū sit licitū. a q⁹
illicitū. a q⁹ p⁹ma sit p⁹ illicito miū
genda. sed q⁹ percussio homicidiū
p⁹cedit. sepe videndū ē q⁹ percussio
sit licita a illicita **S**ciendū est
ergo q⁹ ex ira sequit⁹ percussio a ho
miciū Percussio aut⁹ q⁹dam ē li
cita a in canonib⁹ tā laycis q⁹ cle
ricis cōcessa. q⁹q⁹ ad p⁹enā. q⁹q⁹
ad emēdatōem cōcessa. Licet em
p⁹ntib⁹ filios vel s⁹bditos suos vir
gis castigare. a m⁹g⁹o discipulos
suos. a sac⁹doti p⁹nitētib⁹ discipli
nas corporales infligere Adulteri
em⁹ a malefici a sortiarj in male
ficio dēphensi. dūt p⁹ vicos ciuita
tis flagellari. si milif⁹ layc⁹ q⁹ fur
tū in ecclia fecerit. sili⁹ pena s⁹bia ce
bit. a q⁹ libellū famosū s⁹ aliquēz
cōposuerit. vel ebrietatē diu secta
t⁹ fuerit. debet verberib⁹ flagella
ri Similiter q⁹ crimen alicui obie
dit q⁹ p⁹baē nō potuerit. vel pecu
niā mutuauerit quā reddē nō po
tuerit. sili⁹ corp⁹ alib⁹ p⁹nis s⁹bia
cebit **P**reterea si nēcia aliq⁹ veri
tas quā vil⁹ p⁹sona occultaē velit
debet cogi verberib⁹. ad veritatis

manifestationem Monach⁹ etiā
euagat⁹ dēt castigari verberibus
Verūtñ dēt māfuetudo ep̄i eē tā
ta qđ sicut legit̄ i canomb⁹ neq;
in p̄na. neq; i castigatōe aliquē
p̄a manu dēt pcutē Oīs aut̄ per
cussio alia illiata ēa mōrle p̄c̄m
Vñ si q̄s aliū p̄cussit dēt ei mū-
gi vt p̄cussio tātū satisfaciāt q̄ntū
ei damnū ex p̄cussione sua intū-
lit. a si aliqđ mēbz ei āputaue-
rit. a ad opandū eū inuīlē reddi-
derit: ip̄i a familie sue cui iā pui-
tere nō pōt in necarijs in perpetu-
um puidēbit.

De vario homicidio.

Capitulū .cxli.

Homicidiū q̄dripiitū est.
Quāuis aut̄ homicidiū
sp̄ nocēt viāū a fere sem-
p̄ in malo acāpiat̄: nō tñ hōiem
ocadē sp̄ ē malū. sed vt homicidi-
um large dicat̄. q̄ddā homicidiū
ē meritoriū. vt q̄ maleficos inter-
fiat p̄ iudiciū. q̄ddā vero illiatus
vt in p̄rij corpis tuitōne. q̄ddā
impunitū. vt cū aliq̄s i fortunio
casuali aliū ocadit. q̄ddā p̄hibi-
tū. vt cū aliq̄s innocentē ocadit.
De hīs oībz per ordinē d̄m est
Est ḡ homicidium meritorū vite
eterne: cū iudex secularis acācto
gladio q̄ hēt ptātem a deo ad pa-
cē ecclē a regni maleficos ocadit
Tūc em̄ nō peccat s; vitaz merēf
eternā Sup̄ hoc canones in hūc
modū loquūt̄ Qui malos p̄cu-
tit in eo qđ mali sūt. a hēt ius in-
terfectōis vel ptātem vt ocadat
p̄ssimos: mīster d̄m ē Itē homici-

das sacrilegōs a veneficos p̄mē
nō ē effusio sāguīs sed legū mīste-
riū Itē lex dēt furta cohibē. adul-
teria p̄ire ip̄ios de terra perdere
a p̄iadas a p̄iuos nō sinere vi-
uere. a filios n̄ sinere turpē agē
S; q; ecclā hēt castra a possessiōes
terrenas cū libertatib⁹ a cū cōsue-
tudib⁹ suis. in q̄bz malefactores
ad mortē solēt dānare. religiosil
personis cū ip̄is nec interesse nec
h̄mōi iudicia liceat exercē. sic sup̄
d̄m est Statutū ē qđ p̄lati ecclā
cū laycos hēant mīstros: p̄ q̄s
talia exerceant iudicia Verūtñ
q; ille vidēf facē cui⁹ sit auctate
vidēf qđ p̄lat⁹ q̄ talē cōstituit mi-
nistz man⁹ n̄ hēt mūdās a san-
guine. maxie cū senescalco suo p̄-
cipiat qđ maleficos a latrones su-
sp̄dat. Sed dicūt ad hoc qđ sene-
scale⁹ nō ocadit auctate p̄lati. sed
legis vel p̄ncipis: qđ dedit ptātem
cū tali libertate Est at̄ caute pui-
dendum qđ discretos a p̄uidos a
p̄udētes hēant senescalcos Si il-
li em̄ p̄ maliciā vel p̄udentiā ali-
q̄s ocaderint. nō sūt p̄lati immu-
nes a p̄cō Vno tñ mō nō permi-
tunt canones qđ viri ecclāstici ta-
le iudiciū exerceant. s. si p̄ncipes
omnimodā securitatē de impuni-
tate vite a membrorum fecerint.
tunc enim possunt ep̄iscopi dya-
coni. sacerdotes audire causaz cō-
tra fures a latrones. a omnes ma-
leficos. a condemnare eos vel ad
exilium vel ad carcerem imperpe-
tuum. sed nunq̄ ad sanguinis ef-
fusionem. Dm̄c etiam est qđ cle-
rici non possunt ferre arma: nisi

fit eis trāitus p̄ loca infidiosa. et
in tēpe discordie. et absterēdam
et repellendā violentiā. **P**rete
rea notandū q̄ cū aliq̄ p̄ crimini
b⁹ suis detinent̄ in carcē. nō p̄nt
nec dūt p̄ncipes denegare: q̄n̄ sac̄
dotes cū corpore xp̄i ad in carcerā
tos accēdāt. s̄ p̄us extrahi dūt a
carcē. ne sacerdos cū corpore xp̄i in
imūdā foueā descēdat. **V**n̄ ep̄s
cenomanēs comitē adēganēs ex
cōicauit. q̄ h̄c denegauit. et mau
ria⁹ parisiens̄ ep̄us ob eandē cau
sā p̄positū excōicauit parisiensē.
Quod ecclia debet defendē malefa
ctores si cōfugerint ad ip̄am.

Capitulum .cxlij.

Notandū etiā q̄ si male
factores ad eccliam fuge
rint dēt eos ecclia a mor
te tueri. ita tñ vt satisfaciāt h̄is
q̄s leserūt. **V**n̄ si q̄s damnuz aliq̄
intulerit et cū pecunia aliena p̄f
timorē mortis ad eccliam fugerit.
p̄stita immunitate vite et mēbro
rū ab ecclia debet excludi vt legiti
me cōponat q̄d inq̄ gessit. **S**z nisi
data fuerit tal̄ securitas. nūq̄ de
bet ab ecclia expelli sed defensionē
ibi habebit. **D**uo tñ sūt casus in
quib⁹ ecclia patrociniuz nō p̄stat
ad eā cōfugientib⁹. **N**ō em̄ publi
cū tue⁹ ecclia latronē. sicut ex duo
b⁹ videt̄ canomb⁹. **P**rim⁹ canon
ē tal̄. sicut aīq̄tus a sc̄is patrib⁹
statutū ē vt maior ecclia p̄ arcui
tū q̄draginta passus h̄eat. capelle
vero vel minores ecclesie trigita.
Qui vero cōfiniū eccliaz cōfringē
tēptauerit. a personaz h̄is vel bo
na alicui⁹ in dē sōtraxerit. n̄ latro

public⁹ sit quousq̄ emēdet̄ q̄d
rapuerat reddat excōicetur. **V**er
ba aut̄ secūdi canonis sūt h̄c. **N**ul
l⁹ iure ad supplicandū dēt admit
ti: vbi admittē sacrilegiū non du
bitauit. **N**ull⁹ em̄ intra limina tā
te veneratōni deputata. vtrūq̄ si
bi licere existimet. p̄ sue volūtatis
arbitrio. vt humilitatē sibi redi
cet a furore. **E**t iō fr̄es karissimi si
maifesta reos fac̄ cōstio. ab oīm
prochiāz vīāz eccl̄is n̄ra aucto
ritate phibētē. vt non solū h̄i q̄
iniuriāz sanctorū locorū p̄siluisse
p̄bantur: merito p̄sequatur p̄ sci
sui q̄litate vindictā. **V**erūtamen
etiā ceteri a tali p̄sumptōne isti⁹
vltōnis timore reuocent̄. **E**x h̄is
aut̄ duob⁹ canomb⁹ maxia orit̄
dubitatio in ecclia. **D**icunt autē
iurisperiti illū esse latronē publi
cū: quē sine speciali p̄ncipis au
toritate cuiuslibet licet occidere: q̄
s̄m linguaz angelicā caput lupi
dicatur. vt a quolibet sic lup⁹ oc
cidatur impune. et talē dicūt mul
ti ab ecclie tuitōne esse repellendū.
et p̄ncipib⁹ permittendū. vt a cor
nu altaris talem euellant. **P**re
terea audiūmus in cōsilio ep̄orū
determinatuz q̄ publicus nō est
latro. etiam si aggressor sit vīāz
nisi ecclesiaz furtis et rapinis of
fendata alijs maleficijs. **T**unc ei
primo latro est publicus. cū ma
nifestis iniurijs i ecclesiaz dei irru
ere non formidat. **E**t de talib⁹ di
c̄t secūdu⁹ canon. q̄ non debent
ab ecclesia illa patrociniū expe
ctare: quā nō dubitauerūt enoz
m̄ter molestare. **A**udiūm⁹ etiāz

multos dicentes. q̄ si aliquis in vna eccia enorme flagiciū cōmiserit. a ad aliam cōfugerit dēt in ea s̄bidium habere. Quāuis em̄ vna sit ecclesia diuersa tamē sūt membra. a videtur eē penitens in secunda ecclesia qui sceleātus fuit in prima. Hoc tamen a iure scolastico non habemus exp̄s̄sū. credim⁹ tñ esse salutifer⁹. vt q̄ cunq; penitens eē credif⁹: quocūq; mō possit fieri p̄ ecciam libere a morte. **Q**uerit si aliq̄s innocens est in re furtiua quā emitt legitime. de p̄henfus venditorem in iudicō noiauerit. a ille inficietur se vendisse vt; liceat ei cum eo ingredi in duello. a vt; sacerdos i cōfessione debeat ei dāe licentiā cōgrediēdi. In hoc aut̄ casu audiūm⁹ duplex sacerdotale consiliū. Dicebāt em̄ quidā q̄ talis innocens in iudicō cōstitutus: cū odio fraterno nō dēt infurgē ad effundendū sanguinē fratris sui. neq; de iurib⁹ suis dēt cōfiderē neq; deum temptāe. si vires non hēt. sed dēt dicē coram iudice se eē innocentē. nec tamē velle cum alio pugnare ad effundendū sanguinē humanū. Si q̄s aut̄ hoc facēt irreprehensibile cōsiliū eēt. a anime sue salutae. Alij dicunt q̄ ex quo venditor inficiat. a vult occidere emptorē aīo a lingua. q; hoc agit vt interficiat. Vñ dicūt licē emptori ad tuitōnē pp̄rii corpis euz venditore cōgredi. Et q̄ cōstat q̄ mortē nō pōt euadere nisi illū occidat. vel inutile; reddat. licet ei i hoc casu vim vī repellēdo occidere

vel cōfringere. Si autē; innocens est ille qui appellatur. licit⁹ est ei se tui in duello quantū potest vim vī repellēdo. a si fieri pōt tñ resistat a non occidat. sed pro eo oret vt respiscat vt; confitendo. **Q**uerit etiam quae illi qui in regno anglicano pbatores dicuntur vici de scelē a cōfessi. licite possint alios malefactoēs zelo iusticie accusāe. a cū eis pugnāe. Hoc ideo faciunt. quia habent ptatem iam datam a p̄ncipe vt terram purgēt a pacem fidelium p̄curet. Videtur q̄ licite possint vt illa potestate sicut a p̄ncipes possent si vellent. **Q**ueritur aut̄ si approbandum sit quorūdam consiliū qui dicunt. q̄ si aliquis reus accusatura sufficienter peniteat. a veram emendatōnem in confessione promittat. licite possit iurāe se non eē reum illius criminis. Quidam autem sacerdotes tales absolūt a periurio anteqm̄ iurent. Quia sedm̄ leges seculi: sacerdotibus non licet loqui cum talibus post iuramentū. hoc nullo modo approbandū videtur. quia nullus penitere debet de peccato anq̄ fiat. p̄cipue de peccato illo quod facere proposuit. Vñ de tali iuramento periculum est. quia nec etiam permittunt p̄ncipes seculares. vt iuret se non esse reum illius criminis. sed iurabit qd̄ crimē illud nūq̄ cōmisit. Cōsulerūt ergo quidam religiosi sacerdotes a discreti. Q; si aliquis talis vere contritus esset a longā p̄niam egisset. a vir bonus viams suis

esset necessarii. et ab aliquo malefico accusaret. et ad duellum traheretur. antequam permitteret se suspensum. licite posset iurare hijs verbis **E**go iuro quod non commisi scelus istud quod imponitur mihi. et vix iuraret. quia ipse est alter homo et non ille qui scelus illud commisit. quia exiit veterem hominem et induit nouum hominem qui secundum deum creatus est. **Q**uod autem alter homo sit. sic testatur propheta dicens **V**erte impium et non erit. **E**t apostolus ait **V**iuo ego. iam non ego. viuit vero in me christus. **E**cce quia dicit apostolus. **N**on ego. **A**lium se putauit cum eam datus. et alium cum ecciam dei persequebatur. **N**am nouum intellectum spirituale constituit in verbis licet. quod uis ita non intelligat audiens. **S**ic legitur de beato laurentio. qui permisit se thesauro ecclesie ostensurum. **A**lij hoc intellexerunt de thesauro seculi. ipse vero de spirituali.

Item de homicidio.

Capitulum .cxliij.

Notandum est etiam quod sicut iusto iudicio principibus licet occidere maleficos. ita militi hostem. **V**n augustinus. **S**i homicidium est hominem occidere. potest fieri aliquando sine peccato. **N**am miles hostem et iudex maleficum licite occidit. **P**atet ergo quod milites regem debent sequi cum armis in iusto bello pro defensione patrie et pro iusticia. **S**icut etiam dicit beatus ambrosius. **F**ortitudo que in bello tuetur a barbaris patriam. vel domum defendit infirmos. vel a latronibus socios plena est iusticia. **S**ed quid si princeps iniuste moueat bellum contra christianos fideles sine iudicio

et regni sui consilio. debent ne milites et subditi sui eum sequi. ut interficiat christianos quod non videtur auctoritate canonis ita dicitur. **O**portet autem diligentem ammonere eos qui homicidium in bello perpetratum pro nichilo ducunt. excusantes se non ideo necesse habere se de singulis premissam agere eo quod iussu principis pactum sit et dei iudicio diffinitum ita. **S**icut enim quod dei iudicium semper iustum est. et nulla reprehensione dignum. sed tamen oportet eos considerare qui ad hanc nefariam necem currunt. ut se quasi innoxios ante oculos dei excusare possint. **Q**ui propter auariciam que radix est omnium malorum. et ydolorum seruituti comparat atque propter fauorem dominorum suorum tempore alium eternum dominum contemnunt. et mandata illius spernentes. non casu sed per industriam homicidium faciunt. grauiter peccant. **V**ideatur ergo secundum hoc quod episcopus plati iniungit debent subditis suis ne sequantur principem suum ad effundendum sanguinem innocentem. **I**ohannes de iudeis qui sunt damnati quod consenserunt pylato et principibus sacerdotum in morte christi. **S**icut ait canon. **P**ericulose se decipiunt: qui estimant tamen homicidas qui manibus occidunt hominem et potius non eos per quorum consilium fraudem et exportationem homines extinguntur. **N**am iudei proprijs manibus nequaquam christum occiderunt. sed ipsi eum lingua occiderunt dicentes. **C**rucifige eum. **V**nus vero euangelista dicit dominum esse crucifixum hora tertia. alius hora sexta. quia iudei eum crucifixerunt lingua hominum

tercia. milites at hpa sexta mani
b9 Coñriū tñ videt qd m legēda
btī adree legif Voluerūt em fide
les ppli i egeā irruereā scēn pplm
a morte. a ipm tyānu; ab hpm
odio libeare: qz vtrūq; op9 scēn
videbat Prohibebat at beat9 an
dreas qd fecit iō ne vel salma vel
ocasio fieret in pplō Dabebat au
tē egeas carmifices suos qui resi
sterent pplō si vellet insurgē a ita
mag possz fieri occasio. qd ne fieret
phibebat pplō ne se i egeā mo
ueret Aliter autē de iudeis erat in
quorum ptate fuit xpm liberare
Quesiuit em ab eis pylat9 vtz
xpm vellent dimitti an barrabā
Ipsi autem barrabā petierunt.
Si ergo possent epī sine salmate
a seditione a prinape iniuste bel
lum mouente recedē. a populum
ad hoc vt vnamimē ab eo recedē
rēt exhortari: bonū esset a salutife
rū anime In iniusto bello si mili
tes prinapem suū sequant qd die
pnt: vitent effusione; sanguinis
a rapinā Sed si ventū fuerit ad
interficiendum xpianos: ibi non
obediāt neq; in rapina s; tm vim
vi repellēdo resistant Cū ergo ta
les ab exeratu ad suos sacerdotes
redierint. diligent ab eis inquis
rendū est. si i tali bello iniusto ho
mines occiderit vel rapuerint. vel
ad hoc auxiliū pstitierint Qd si fa
ctum confessi fuerint. det eis miūgi
pnā sicut homicidā a raptorib9
Querit autē de hīs qui cogun
tur occidere dānatos in regno an
glicano a suspendē a mutilaē. nō
em sūt ibi certe psone ad hoc assi

gnate sicut in alijs regnis Sz cū
ad supplicium damnat9 tēhitur
aliquis in via repertus ad illū su
spendendū cogit. a vestes suspen
si vel modicū de sba regia illi da
tur Alicui at qui damnū p quo
suspenditur sustinuerūt: scdm cō
suetudinē illius regni damnatū
suspendūt Credim9 at qd si aliqf
cupiditate lucri tact9. vel odio vel
iuidia aliquē suspendit hōicidā ē
Si at alio mō coact9 fuerit timē pt
qd pctis suis exigentib9 i illā co
actōnem maderit Vñ tutū est vt
aliqua miungat pnia Cum qs
ocadit vel mutilatur p fera aliq
captavel occisa. tā illi qui mutilat
q illi q iudicant grauē sbire dnt
pniam. quia scdm legē diuinam
miquū est tale iudiciū.

Qz heretici nō sunt oburendi
vel occidendi Ca. cxliij.

Qum scdm pdicta constat
eccliam nō debere sangui
nem fundē. neq; manu
neq; lingua. videt eē reprobabi
le. q cū heretici a publicani in fo
ro iuinantur ecclastico de infideli
tate sua statim tradūtur curie. i.
seculari ptate ad cōburēdum vel
alif occidendū. a qd pe9 est non
possunt euadere quin occidantur
vel iudiciū subeant ferri candētis
Si em veros se dicūt eē xpianos
non creditur eis nisi simili modo
hoc pben. cum tamen non sit tu
tum viro ecclesiastico hoc modo
temptaē deum Si autē in tali iu
dicō dephensi fuerint se eē hereti
cos. a penitē nolle confessi. statim
ocaduntur Videtur autē eadē

obseruatio esse de eis consideranda quae
obseruat de iudeis. de quibus scri-
ptum est **N**e occidas eos neque ob-
liuiscat populus meus **S**i enim no-
lunt esse sub iugo seruitutis nostrae in
pace. neque fidei nostrae neque nos
impugnare sustinendi. sunt et deputan-
di ad sordida officia ne se possint
extollere super christianos **V**eruntamen
ideo papae sustinentur iudei. quia
captiui nostri sunt et portant testi-
monium legis contra se pro nobis **A**-
multis enim bonis viris et discretis
audiuimus ita esse pronuntiatum **Q**uod si
heretici vel excommunicati christiani uelit
insurgere vel impugnare fidei pub-
licae persuasionibus et predicamentis
non est peccatum eos occidere **S**ed si que-
ri esse uelint et pacifica subiecti: non
sunt occidendi **Q**uod videtur posse ha-
beri ex canone ita dicente **I**n terrefe-
ctoribus excommunicatorum put in ordine
romane ecclesie didicisti secundum inten-
tionem a modum congruum satisfactionis
iniunge **N**on enim eos homicidas
arbitramur: quos aduersos excom-
municatos catholice zelo matris ecclesie ar-
dentes aliquis eorum tradidisse con-
tingat. tamen ne eiusdem matris ecclesie dis-
ciplina deserat: secundum timorem dei
penam eis iudicio congruentem: qua-
dam simplicitatis oculos uersus
se complere valeat. si forte quod du-
pliciter per humanam incurrerint
fragilitatem in eodem flagitio **N**ec
credimus quod heretici super infidelita-
te sua in foro ecclesiastico condemnati.
curie sint tradendi. ita quod a sacer-
dotibus dicatur iudicibus. occidite istos
hereticos. sed sustinet ecclesia si sta-
tim raptatur a uiris secularibus

ad supplicium. nec aliquid prestat eis
patrocinium sicut iudeis. et sicut etiam
prestat clericis degradatis **N**on
enim sustinet ecclesia quod heretici clericis
pro eodem facto aliquam suscipiant
penam: nisi degradatum nem. quia non
iudicat de his in idipsum. licet autem
in aliquibus inueniantur canonicis
quod clericis malefactores et incorri-
gibiles tradendi sunt curie. non ta-
men intelligendum est quod statim ex-
ponantur ad mortem. sed tradendi
sunt. id est dimittendi ut si postea ali-
quod zelus dignum morte commiserit.
patrocinium ecclesie non subueniat eis
sed sicut layci puniantur. nec inci-
dunt principes in canone late sen-
tentie: si post degradationem clericos
in maleficijs deprehensos occiderint
Item licitum est laycis sua in iudi-
cio a raptoribus repetere. et eos ad
mortem accusare. si malefici sunt et
homicidae dummodo hoc faciant zelo iu-
sticie et libidine vindicte **C**lericis
autem ut super diximus omnino
est prohibitum.

De homicidio licito.

Capitulum .cxl.v.

His itaque de primo gene-
re homicidii explicatis. ad
homicidium licitum attende-
ndum est. cui etiam multa homicidia
meritoria adiuncta sunt. sicut in-
ferius patebit **I**n primo autem homici-
dium videtur licitum cum quis in tuitione proprii
corporis alium occidit. quia licitum est uni-
cuique pro corpore suo **S**ciendum
est quod de iure naturali uim uis repellere ius
grediendi cum moderamine omnes leges
et omnia iura permittunt **I**n his autem fa-
ctis diligenter attendendum est sacerdoti

q̄ aliud est vim vi repellē Aliud est sine necitate occidēdi euade Aliud ē flagrate maleficio resistere Aliud elapso tēpe p̄ odiū insurgē. a aliud est ea sola q̄ ad defensionē spectat agē Vñ necariū est sacerdotibus vt diligenter inquirant ab eis qui dicūt se defendēdo alios occidisse vel lesisse: qualiter vim vi repulerint Si enim p̄ fugam euadē potuerūt a occiderunt homicidē sūt Item si inimic⁹ accesserit ad eū cum fuste vel cuz pugno tm̄. a ali⁹ percussit cū gladio nō fuit inculpata tutela. quia nichil agē debuit nisi vt se defenderet. nec est inculpata tutela. si percussor det alapas in maxilla a percussus mergit ferrū in viscera

Preterea qui post iniuriā acceptam repcutit cum aliter euadere possit. stat q̄ p̄ irā ad vindictāz insurgit. a irat⁹ de iniuriā accepta inflamat ad nocendū ex vindicta. cū h̄c phibitū sit a dño dicēte Michi vindictā a ego retribuā.

Querit aut̄ si maleficus irruat in platiū. vel in clericuz. vel ad religionē ouerfū. vtrum liceat ei p̄prium corpus tueri a occidere si aliter euadere nō possit. cū dicat dñs in euāgelio Si percussit te in vnā maxillā p̄be ei a aliam

Ex quo videtur q̄ vir religiosus nullo mō dēt resistē: sed si ab aliquo occidat maleficio sustinē dz. qd̄ dux ē dicere. cū aplūs p̄ locū trāsitur⁹ suspectū: militiā armatā expetierit ad corpis sui tuitōnem

Vñ si in illo oductu oclud⁹ fuiss⁹ fact⁹. a inuasōes a suis tutorib⁹

fuisse occisi. credendum ē bt̄m paulū immunē fuisse ab homicidio. qz nullo mō milites secū duxisset si in sua defensione eos peccare credidisset In hoc aut̄ casu credim⁹ q̄ si q̄s in viz religiosū irruat vt eū occidat. vel ei⁹ bona diripiat. licitū sit vim vi repellē flagrate flagicō cū moderamine inculpate tutele

Nō em̄ dēt sustineri vt a latrone occidatur q̄ diu se tueri pōt. qz h̄c lege naturalē null⁹ vt p̄dictū est immutae pōt

Atēdendū est q̄ in quodā casu viri religiosi tenētur se p̄mittere occidī sine omni defensione. vt si h̄ant regimē animaz a q̄stio fidei vel eccl̄astice libertatis agite tunc debent se p̄tin⁹ spontanei offerre morti. ne per fugam eoz vel defensionē grex dei scandalizetur.

Sciendū tñ est q̄ plati eccl̄iaz non debent se morti sp̄ exponē dicēte dño Si vos p̄secuti fuerint in vna ciuitate fugite in aliā Et alibi xpm̄ in egiptuz fugisse ne occidētur ab herode

Dñs aut̄ auctoritatib⁹ videtur strariū qd̄ dñs in euāgelio ait Bon⁹ pastor aiām suā ponit p̄ ouib⁹ suis Mercenari⁹ aut̄ ē non pastor qui videt lupū venientē a dimittit oues a fugit

Ad hoc distinguendū q̄ si tota eccl̄ia p̄secutionē sustinet p̄ se vel p̄ eccl̄astica libertate cōculcanda Tunc plati animas suas ponant p̄ ouib⁹ suis Si enim ex absentia pastoris piculū imminet s̄bditis vel in fide vel in eccl̄astica iusticia nullo mō fugiat sed p̄ domo dñi se muzz opponat Si

vero sol⁹ quasi p^latus queritur a
sit sal⁹ s^lbditoz sine piculo fugiat
securus.

Que defendēda est libertas
ecclesiastica sicut a fides. a mō
riendus ē p^l iusticia pastori sicut
a p^l fide. Si autē p^lsecutores tm̄ q̄
rant inuadē possessiones salua iu
sticia a fide. tūc non apponāt se p^l
lati ad mortē. sicut legitur beatus
ambrosi⁹ dixisse ad impatorē. Si
rapis si deuoras. si accipis susti
nebo. si autē in sanctuariū dei ma
nū extendas: ibi me sacerdotē in
uenies. Itē si s^lbditi surgūt in pre
latū: q̄ diu tōm sunt vel spes de eo
rum correctōne ē. nō eos deserat.
Si autē omnes fuerint in corrigi
biles. a persecutō inextinguibilis
rīnquat eos. sicut de scō bñdicto
legit q̄ monachos suos q̄ vene
nū ei p^lmauerant cum in corrigi
biles eēt perit⁹ reliquit. Pt̄z ex
p^ldictis q̄ sicut liatuz ē vnicuiqz
p^lriū corpus tueri: ita meritorū
est socio sociuz tueri a defendē. a
seruo dñm a patrifamilias hospī
tē a famulum. a econūso. a viro
vporē a ecōuerso. Si em̄ istoz a
liqs alij in necitate mortis defen
sionez suā s^ltraxerit. hōmicida ē.
a sicut hōmicida ē ei iniungēda pe
nitētia. sed nō tenetur aliqs eozū
se certe morti exponere p^l alio. s^l
q̄ diu locus est a spes defendēdi
dēt opponere. Solet autē quei si
vir vel mulier ad turpitudinem
rapiatur. a aliter euadere nō pos
sit nisi occidat. vtruz liceat ei occi
dere cum aliter turpitudinē suaz
non possit vitare. Qd videtur ita.

si licet p^l defensione corpis occide
re. multo fort⁹ p^l defensione ani
me. Si dicatur q̄ turpitudō poti⁹
sustinenda ē q̄ p^limus occidat
quia violentia illata nullū ē pec
catuz. sicut habem⁹ exemplum de
btā agnete ad quā cum p^lfedi
filius ingrederet v^l ei illuderet i
prostibulo suffocatus expirauit.
Vñ si ille diuinitus expirauit v^l
a turpitudinē liberaretur v^lrgo.
videtur similiter qd ab ipa muli
ere in tali casu licite possit ille v^l
olēter occidi. Quāuis em̄ mulier
cum inuita corrūpitur non peccet.
carnis tamen integritatem amittit.
a iō licet ei p^lriū corpus tue
ri quantum potest vim v^l repel
lendo.

De casuali hōmicidio superi
us satis dictuz est. sed pau
ca hic repetemus v^l quedaz alia
superaddamus. Duo ergo circa
h^lc attendenda sūt sacerdoti v^lz
ille qui casu occiderit operi neces
sario: operam a diligentia adhi
bueit necessariā. v^l si quis v^les
edificare domū succidat arborem
diligenter considerans ne sit ali
quis s^l ruina. a alta voce clamet
v^l si quis sit propinquus fugiat
non peccat si arbor aliquem ibi
stulte occultatum a fugere nolen
tem obruat. Si autem altez isto
rum vel v^ltrunqz defuerit: hōmicida
est. Vnde si quis ad necessita
tem suam ducat quadrigam. a a
liquis rota pretereunte per eius
occidatur negligentiaz. licet ope
ri necessario dēt operam. tamen
quia ipse omnem quam potuit

et debuit non adhibuit diligentiam
homicida est. et dicit ei iniungi poenitentia
sicut homicida. De hoc autem sic ait ca
non. Si homicidium est hominum occidere
potest aliquis occidere sine peccato. Nam
et miles hostem. et iudex et minister
eius nocentem. et cui forte iniuriam atque
imprudenter telum a manu fugit. Non
michi videtur peccare cum hominibus
taliter occidunt. sed nec homicida
solent isti appellari. Verumtamen
intelligendum est ita. quod ille cui te
lum iniuriam de manu fugit. et ita quem
poenitentiam occidit. ea condicione non pecca
uit. si in opere necessario illo telo vo
lus fuit. et si diligentiam necessariam
apposuit. ne scilicet in damnum alterius
telum de manu eius fugeret. Alius ca
non sic dicit. Sape contingit dum quis
operi necessario insisteret arborem
abscidit. ut aliquis sub illa veniens
opprimatur. et si voluntate et negli
gentia incidentis arborem hoc fecerit
est. ut homicida poenitentiam omnino de
bet submitti. Quod si non voluntate. sed
incuria illius venientis. non hoc eum
sententia contingit. Si enim ille dum for
te operi necessario incuberet. iste in
speratus occurrit sub arbore et op
pressus est. incisor arboris non te
netur pro homicida. utrum autem illi qui
tali casu occidunt ad sacros ordi
nes poenitentiam promoueri. vel in gradu suo
si sint clerici permanere. dubitatur
merito. super quo tamen canon sic di
cit. Clerico iaciente lapide si pu
er interemptus. nos vero pro amo
re dei illum in ordine suo permane
re permittimus. ut semper in poenitentia et
timore permaneat. Item huius qui ar
borem incidere videtur. si contigerit

quod casu arboris occiderint hominem.
inculpabiles sunt atque innoxii si
nec voluntate nec desiderio eorum ho
micidium perpetratum est. Si vero a
liqua eorum negligentia. mortuus
hominis interitus cognoscatur adue
nisse. abiciendi sunt a gradu. et in
sacros ordines nullatenus suscipi
endi. Item qui in obsidionis ne
cessitate hominem occiderit. tunc offi
cio quod communione corporis dominici
duobus annis priuetur. ita ut illis
duobus annis vigiliis. orationibus
elemosinis pro viribus quas dominus de
derit expietur. et ita demum officio
et communione reddatur. ea tamen ra
tione ne ulterius ad officia potio
ra promoueatur.

De homicida proprii corporis.

Capitulum cxi.

De eo qui homicida est sui
corporis. vel qui proprium ab
scidit membrum dicit ca
non. Placuit ut huius qui sibi volu
tarie. aut pro venenu aut per ferru
m per precipitium. aut per suspendium.
vel aliquo modo inferunt morte.
nulla pro eis commemoratio in
oratione fiat. Nec cum psalmis ad se
pulturam cadavera eorum deducan
tur. Id autem grauissimum est istud
peccatum. quia qui seipsum occidit im
penitens moritur. Preterea nul
lus magis familiaris est homini quam
ipse sibi ipse. sed qui seipsum non lesit sibi non
nocuit. et ideo qui seipsum occidit. ino
centissimum hominem occidit. et sibi ipse
si summam iniuriam facit. Verumtamen
si quis vulnus letale sibi ipse inferat. et
antequam moriatur poenitentiam. non negabit ei
christiana sepultura. neque suffragium

oratorū. neq; vaticū De hoc tñ
homiadio triplex erat error Qui
dam em dixerūt. q; licet alicui se
ipm occide vt martir fieret Alij
dixerūt. vt si q; posit' eet in mar
tiro. a timeret p'p' inmanitatem
tormentorū fide negare xpiana.
liate seipm possit occidere ne xpm
negaret Dixerūt aut aliq. q; si ali
qua ad turpitudinē rapiatur. an
q; piculuz pudicie sue incurrat
licet ei seipm occidere De hoc aut
videtur hie autoritate iheronimi
ita dicētis Non ē nostrum mortem
arripe. sed illatā ab eis libent' ac
cipe Vnde a psecutoribus nō li
cet p'pria manu p'ire absq; eo vbi
castitas piclitat' sed percutiēti col
la sbice Sed debent verba ihero
nimi exponi: vt sit sensus Nō de
bet aliquis p'pria manu perire. i.
morti se exponē absq; eo vbi ca
stitas piclitatur. i. vbi castitas fi
dei xpiane sit in piculo Vel p't in
telligi tō locutio negatiue. vt nec
etiā tūc sit peundū cū piclitat' ca
stitas Ac si dicētur Nō licet face
re hoc absq; illo. i. nec hoc nec il
lud Q; at hic triplex sit error dā
nabil'. p't; ex verb' augustini ita
dicētis Nemo desiderio melioris
vite que post mortē spaf' seipm
occidat. q; reum sue mortis meli
or post mortē vita nō suscipit. sed
etern' imminet interit' neq; em
veneramur vt martirē euz q; sibi
collū ligauit Sampson aut non
alif' excusat q; se cū hospitiū op
pressit. nō q; spūssand' hoc ei late
ter iusserat. qui p' illum miracula
faeabat Nemo em dēt' sibi npi p'

pter temptatōes fornicatōnis vi
rilia. nec aliqd mēbz amputatē.
q; nullū creauit deus supfluū in
hominē Si aut obiat' de origine
ne qui virilia secuit vt mulier se
cure cōfessiones audiret. a de bto
marco qui ne ad pontificatū eli
geretur sibi pollicem amputauit
obidat' Dicendū est q; factorū
exempla ad cōsequētiam trahen
da nō sūt Ex hys colligendū est
q; nullus dēt' penitētiam suscipere
nec aliq; imponere. vñ mortis peri
culum possit formidat' Qui enim
nimio ieiunio vel nimia pedū vel
capitis aut toti' corpis nuditate
aut nimia ciboz vel vestimētōz
austēitate. vel nimia vigiliāz in
stātia vel aliq; alio mō nimis a vl
tra debitū periculose corp' afflire
rit. sumpius homicida est Domā
dum enim ē iumentum non occi
dendum. quia tria debent iumē
tō carnis nostre. virga. on' a pa
bulum Virga ad castigatōnem.
onus ad operatōnē. pabulum ad
sustentatōnē Videat ergo sac'dos
q; p'nia quam miūgit medicinal'
sit a nō letalis. a si quis se nimis
extenuare vluerit phibeat Qul
ti em credunt p' abstinentiam deū
placare. a non cessant carnē suā
demomib' ymmolare Vidimus
enim quēdā monachū: qui p'pter
abstinentiam regularem sibi npi
qñq; biduanū. qñq; triduanū i
posuit ieiuniū. a in paup'eto ec
clesie nocturnis vigilijs. lacrimis
a frigore. seipm ferē vsq; ad mor
tem cōtriuuit. cū aut sup hoc a suo
abbate corripereetur quasi quedā

iacula sacre scripture in cōtrariū
habuit parata dicēs **Q**z q̄ dñm
sequi vult. debet tollē crucem suā
vt sequat̄ eū. i. seipm̄ immaceratione
corpis debet crucifigē. Cum
em̄ dicat aplūs **O**ustificatē mē
bra vīa super terrā. i. ita extenua
te vt poti⁹ morti q̄ vite sint vici
nia. Cūqz abbati acq̄escere nol
let. sentētiā excoiōnis recepit.
Ob hāc causā cantor parisiensis
vocat⁹. tale ab ipō monacho acce
pit responsū **Q**z nullomō hoī cre
deret. dū incōtrariū dñi auctorita
tem h̄rēt **C**ui cātor r̄ndit **E**t ego
dicō tibi ex pte d̄i q̄ michi vt h̄c
tibi manifestarem dixit. quatin⁹
abbati tuo acquiescas a fm̄ re
gulam monasticā cuz fr̄ib⁹ tuis
viuas **C**ui cū monachus acqui
eisset quesitū est a cātoze: quā
hoc dixisset **I**pse aut̄ audacter et
secure r̄ndit se p̄nūciasse hoc a si
bi indicasse dñm. q̄ sacra scriptu
ra ei indicauit **V**nde ex pte d̄i au
dacter exposuit q̄ ei scriptura sa
cra pponendū p̄nūciavit.

**De penitētia homicidiorū sin
gulos gradus.**

Capitulū cxiij.

Restat ergo fm̄ singulos
grad⁹ homicidiorū ostē
dere q̄ p̄nia miungenda
sūt **S**ūt aut̄ quedā parricidia. q̄
da; vxoricidia. quedā simplicia
homicidia **P**arricidiorū est nō so
lū patris vel matris interfecō. s;
etiā fratris a sororis. filij a filie.
a aliorū parentū valde affinium
Et fm̄ hoc dicit̄ parricidium q̄si
p̄nticidiū **O**im autē pena ex pau

cis perpendi pōt. habitatione p̄so
narū. locorū temporū. maxime au
tē causarū. a vtz sponte vel casu
p̄petrata sint **P**̄nia parricidarū
talis est **S**tatuim⁹ q̄ parricide a
fratricide p̄ vni⁹ annū circulū añ
fozes ecclie orātes dñm clementiā
perseuerēt **C**ōpleto autē anni cir
culo. introducant̄ i eccliam a stēt
inter audiētes vsqz dū vni⁹ añ
spaciū finiat̄ **D**ñs itaqz pacis
si p̄nie fruct⁹ in eis p̄spiciat. corpo
ris a sanguinis dñm p̄iceps fiant
vt nō obdurent̄ desperatōe **N**ō
manducēt oib⁹ dieb⁹ vite sue. a
ieiunent vsqz ad nonā q̄tidie. ex
ceptis dieb⁹ festiuis. abstineant
se a vīno. medone: atqz mellica
ceruisia **T**res dies p̄ ebdomadā
arma portare nō audeant. n̄ ctra
paganos. a vbicūqz ire voluerit
nullo vehiculo deducantur. sed pe
dib⁹ p̄p̄ns p̄gant. ab vxorib⁹ si
habuerit nō separent̄ **T**ēp⁹ aut̄
p̄nie in ep̄orū p̄nim⁹ arbitrio vt
fm̄ ouersatōne illoz a extēdere a
minuere valeāt **P**̄nia m̄ricidarū
h̄c est **L**atoze; p̄ntiū matricidaz
eē cognoscim⁹. cui p̄cipim⁹ vt sp̄
sō p̄nia permaneat. ita vt p̄ añū
vni⁹ eccliam nō ingrediat̄. stans
añ foēs basilice oret. dep̄cās d̄i
perseueret q̄ten⁹ a tāto eripiat̄ pi
aculo **C**ōpleto aut̄ anni spacō. in
troeūdi eccliam licentiā h̄at. a tñ
int̄ audiētes stēt tñ nō coicet **C**ō
pletis at̄ triū añorū cul: grā ei sa
cre cōiōnis cedat̄. oib⁹ añis at
qz t̄p̄ib⁹ carnē n̄ māducet nec vi
nū bibē p̄sumat. exceptis dieb⁹
festiuis atqz dñicis. et a pascha

vsq; ad pēthecoste. Quocūq; ire
voluerit nullo vehiculo deducat.
sed pedes eat. arma nō feāt nisi 3
paganos. Ieiunet aut tribus die
bus p ebdomada; vsq; ad vespē
ram. ab vxore legitima nō sepaē
tur. ne in fornicatōnis iragine;
corruat. Si añ triū annoꝝ cursuz
fimis vite illius appropinquaue
rit. corpis a sāguinis dñi pūceps
fiat. Simautē vt supē statui fiat.
Tamen si illius ouersatō p fontē
lacrimaz in optimis opibus pul
lulet. humana cca euz sollicitudo
pugil appareat a modis oib; de
monstretur. De eo qui occidit fi
lium suū dicit canon Diligentia
vestra noscat huic deditico p par
ricida morte filij sui se; nō sponte
cōmisso auctoritate petri a pauli
apłōꝝ a canonū. pñiam septen
mo nos imposuisse. ita vt primo
anno a festo scti iohannis vsq;
ad festū beati martini: duob; die
b; in ebdomada ieiunet. quarta
se; feia a sexta in pane a aqua. A
festo sancti martini vsq; ad nata
le cōtinuū agat ieiunium. exceptis
dñicis dieb; a feria quinta. in q
bus quadagesimali cibo vescat.
In pane a aqua ab octaua epi
phanie vsq; ad quadagesimaz
duob; diebus i ebdomada ieiu
net. s. quarta a sexta feia. exceptis
festis principalib;: in quib; ele
mosina ieiunium redimat. In qua
dragesimali tpe. cōtinuū est ei a
gendū ieiunium in pane a aq. exce
ptis dñicis dieb;. In quāta tū feia
ei vinuz bibere a quadagesima
li cibo vti cōcedimus. Post annū

vero cōpletum p reliquū tēp; duo
bus dieb; i vnaqua; ebdoma
da ieiunet in pane a aq. s. sexta a
quarta. a in reliq; diebus ieiuni
um agēdū ē vsq; ad expletū tem
p; pñie hui;. a a carne abstine
at se oib; dieb; vite sue. a per
vñū annū ei ecciam denegamus.
Post ingressum eccie trib; annis
a cōmunionē sepamus. n̄ mortis
fuerit timorē puentus. Si quis at
epus vel religiosus p̄sbiter. causa
pietatis aliquid sibi relaxaē volu
erit. hoc ei ex aucte aplica con cedi
mus. Pñia fratricidē est tal. p
annū vñū tali pñia macētur. vt
se; a pēthecoste vsq; ad festū mi
chael bis in vnaqua; septima
na ieiunet in pane a aq. Dehinc
at vsq; ad q̄dragesimā trib; die
b; ieiunet i pane a aq. a a corpe
a sāguine dñi vsq; ad tres ānos
expletos abstineat. n̄ piculū mor
tis euemat: q̄dragesimā totā pre
ter dies dñicos in pane a aqua
ieiunet. a arma nullo modo idu
at in vita sua nisi cōtra paganos.
A cōiugio legitimo non sepetur
tamē. Dehinc vsq; ad expletōnē
septem annoꝝ penitētiam agat
supra scriptam patricidaz. a ma
tridarū ferias sextas q̄diu vix
rit ieiunet. Dec omnia ita iniūxi
mus vt si infirmitatem ip̄si h̄c
minime ferre posse: prouidentia
nostra persenserit temp are debe
mus ita qd possit sufferre.

**De penitentia eorum qui sa
cerdotem occiderunt.**

Capitulū .cxlviij.

Est aut notandum qd eque
patria da e qui p rem oc
adit spirituale. sicut qui
p rem carnale Cui p ma est hec.
si qs clericu vel quelibet de eccia
stias viris occiderit. per singulos
ordies singulariter penite det. qd
prop ois q interficiat p sbitey peni
te det. sic si septē hoiada spote co
mississet. a nuq sine p ma esse dz
carnē nō manducet. vinū nō bi
bet. cūctis dieb vite sue ieiunet
qūdie vsq ad vesperam. exceptis
festis scōy a dieb dñis. arma
nō feāt. equū nō ascendat. ecciaz
p quinque mū nō ingrediat. sed
aū fores ei stet. post qūq ānos
ecciam intret. nōdū vero omuni
cet. sed in angulo eccie stet a sede
at Cum at fuerint duodeci āni fi
miti: omunicādi ei licētia ccedat
a equitādi tribuatur ei remissio.
Maneat tū in reliqs obseruatio
nibus. a tres dies p ebdomadā
vt pfecti purificari mereat ieiunet
Preter hec tū adiecta i illo lo
co vbi prochia suū ppiū sacer
dotem occiderūt. qd nuq in illo sa
cerdos debet eē residens. sed debet
prochia illa adiūgi alicui parro
chie vicine. hoc tū certū ē in qbus
dā regionib. qd si prōn eccie oc
ciderit rectorē eiusdē eccie: amit
tit ius patronat i eccia illa. a ad
epm loci reuoluit. donec recōali
ari possit heres eccie.

De pma eoy qpprias vxores
occidūt. Capitulu .cxlix.

Xonadaz pena tal est
Interfectores suaz vxo
rum quid aliud habendi

fuit qd homida de. ac ppter hoc ad pe
nitentiā redigēdi: quib penitus
iugiu denegatur: exceptis adole
scentib. **E**st aut notandū qd i
pncipio pmissi capli. videt mco
laus permittere matris adulteri
causa vel alterius hmoi criminis
vxores suas interficē qd nō ē ve
rū. **A**t de eodē stephan quint
astolphy **O**ccidisti vxorē tuā sine
causa mortis. a nūc post mortem
ei addis iniquitatē sup iniquitatem
a inducē vis sup eā ius mortis.
a causā post mortē ei: p vnu ho
minē homicidaz a reprobū teste.
cū nec euāgelium nec dīna. nec hu
mana lex. vni testimonio etiaz
ydoneo quēpiā cōtinet vel infli
gat. quātomagis p istuz flagicio
sū a scelestuz: nec a te illa debuit
dānari. nec a te post mortē ei ac
cusari **P**ri em causa fornicatōis
sbtiliter erat inuestigāda. a tunc
si ita eēt inuēta. hni legis tramitē
debuit exapere vltōis vīdīctam
Nā si vix qd absit fuissz sic adul
ter mētū. **P**ost septē ānos pra
ctos eā dimittē p approbatā cau
sā poteās si voluisses: occidē tū eā
nullaten debuisti **I**d circo plac
tibi cōsiliū nrm: ingredē mona
steriuz. ob sua cūcta simplici aīo
que tibi fuerint impata **P**oc leui
us a tibi meli eē certissime scias.
Si at publicā piaz. pmanēs in
domo tua vel i hoc mūdo vis agē:
qd tibi pal a durū a gūi eē n du
bites. a ita vt agas exhortamur.
Oib dieb qb penite des. vinū
a ficerā n bibas. canes nullo tpe
comedes: preter qd in pascha. a i

die natal' dñi. a in p̄anea aq̄ pe-
nitentiā age. in vigilijs a in ieiu-
nijs. ac orationibus penitentia;
age a in eleōsimis oī tpe perseue-
ra. armis te nunq̄ cingas. nec in
loco q̄libet litigare p̄sumas. vro-
rem nūq̄ duce. cubinā nūq̄ ha-
bere. nec adulteriū cōmittē aude-
as. in balneo nūq̄ laueris. in cō-
uiuio letantiuz nūq̄ te misceas. i
ecclia segregat' ab alijs xp̄ianis.
post ostiū a postes te humiliē re-
pone. ingredientiu a egredientiu
orōnib' simpliciter te cōmēda. cō-
mumione corpis a sanguinis dñi
cūctis dieb' vite tue indignuz te
estimes **I**n ultimo aut die exit'
vite tue p̄ viatico vt venialiter
acāpias tm̄ tibi cōcedim' **S**unt
a alia multa que tibi ducē a satīs
acrius essent iuxta magnum pon-
dus pct̄i. o infelix adicienda: sed
tue parām' fragilitati **S**ed tamē
si hęc oīa que tibi misericorditer
sup̄ dicta sūt perfecto corde dño
auxiliante feceris a custodieris.
cōfidimus de immēsa clemētia re-
missionē te tuoz habituz pct̄oz
Si at̄ sancte m̄ris ecclie tā salubrē
despereris amonitōnem sanguis
tu' super caput tuū sit **I**n p̄missa
p̄nia notandū est cū de infectore
vxoꝝ dicat' q' nunq̄m ducat vx-
oꝝ; scdm̄ rigorē canomis **D**ictū
est de perfectis a seniorib' viris
Adolēcentibus em̄ peracta quim
decim̄ annozū penitentia cōcedit'
indulgentia coniungendi vxozib'
De penitentia mulieris que
virum suū occidit.

Capitulū cl.

In mulier maritū suū cau-
sa fornicatōnis veneno i-
terfecerit. a ut quacunq̄
arte p̄nnē facit. qm̄ dñm a semio-
orē suū occidit. seculū relinquat a
in monasterio peniteat **E**cce alia
videt' viri q̄ mulieris p̄nia p̄ si-
mili pct̄o **S**ed qd̄ de muliere d̄ p̄-
tinet tā ad virū qm̄ ad mulierē.
a qd̄ de viro alteri' modi p̄nia ē
p̄tinet eē ad mulierē. si mōsteriū
igredi noluerit a ibi peniteat **D**ic-
at nōndū q' q̄ui' punitur vxozici-
diū qm̄ p̄icidiū. nō q' vxozicidi-
um q̄ui' sit pct̄m p̄icidiū. s; q' p̄-
miores sūt viri ad occidēdū vxo-
res suas: qm̄ filij ad occidēdū pa-
tres **S**i em̄ modica h̄ns q' vxozes
suas occidūt iungēt p̄nia. mul-
ti vxozes suas occiderent de facili
Vn p̄ p̄niam absterrendi sūt. ne
p̄cliuitate suam a iram occiden-
di vxozes suas ad effectū perdu-
cant. quāuis aut ex p̄dicto cano-
ne videatur eē licitum viris vxo-
res suas in adulterio dephensas
occidere **A**dulterium vero in ecclia
dei nunq̄m ē morte puniendum
sed sola penitentia puniendum
sicut canō sequens aperit h̄ns ver-
bis **Q**uicūq̄ p̄p̄riam vxozē abs-
q; lege vel sine causa. absq; certa
p̄batōne interfecerit. armis de-
positis publicam agat p̄niam. a
si cōtumax fuerit. a ep̄o suo inobe-
diens extiterit. anathematizetur
quousq; consentiat **E**adem lex ē
illi qui senioꝝem suam interficit.
Rigor tamen canomis p̄cedētis
persequentē emendat' sentētiaz
h̄ns v̄bis **I**nter hęc nostra sc̄itas

addere studuit. si cuius uxor adul-
terium perpetravit. marito illius uirum
illum liceat secundum legem humana inter-
ficere. Sed dei ecclesia in mundanis legi-
bus nunquam astringit. gladium non
habet nisi spirituale. et non occidit sed
uiuificat.

Item de penitentia triplicis homicidii
Capitulum .cli.

Triplex autem homicidium hoc
modo puniunt in canonicis.
Si quis sponte per cupiditatem
homicidium perpetraverit. tale peni-
tentiam agat in primis. Licentiam non
habeat intrandi ecclesiam. per quadraginta
dies primos penitentiae nudis pedibus
incedat. nullo vehiculo utatur. in la-
neis vestibus sit absque femoralibus.
arma non ferat. et non sumat in hijs
quadraginta diebus nisi tantum panem cum
sale. et aquam puram bibat. et nullam
communione cum christianis habeat. neque
cum aliquo penitente. a in cibo aut in po-
tu. antequam quadraginta dies expleat
tur. ex cibo quem sumit nullus alius
introducat. Considerata ergo persone qua-
litate vel infirmitate. de pomis vel
oleribus seu leguminibus potest visum
fuerit aliquid per omnia indulgeatur
et ei omnino ex canonica auctoritate in-
terdicatur. nec hijs diebus cum nulla
femina admisceatur. nec ad propriam
uxorem accedat. nec cum aliquo homine
dormiat. iuxta ecclesiam sit. ante cuius
ianuam defleat peccata sua. et non de lo-
co ad locum pergat. sed in uno loco
hijs quadraginta diebus sit. et si for-
te habeat insidiatores vite sue. inter-
differat penitentiam. donec ab episcopo par-
ei ab inimicis concedatur et si in infir-
mitate fuerit detentus ita quod non possit

fit digne penitentiam differatur penitentiam
donec sanitati restituatur. Si autem longum
gaegritudine detentus fuerit. ad
sententiam episcopi pertinebit quantum rationem
et infirmum tractare debeat. Completis
quadraginta diebus. aqua lotus vestimen-
ta et calciamenta accipiat. et
capillum incidat. In anno primo post
quadraginta dies totum illum annum a
uino. medone. et mellica ceruicia
a carne. et caseo. et pinguibus pisci-
bus abstineat. nisi in diebus festiuis
quod in illo episcopatu a cuncto populo cele-
brantur. et nisi forte in magno itinere
vel in regio exercitu. vel in infir-
mitate detentus fuit. Tunc liceat ei
uno denario vel precio unius dena-
rii. a tres pauperes pascendo tercia
am feriam quantum feriam et sabbatum re-
dimere. ita ut una res de tribus utatur
scilicet de uino vel medone vel cerui-
cia. Postquam domum uenerit vel sani-
tati restitutus fuerit. nullam redime-
di habeat licentiam. Completo autem circu-
lo in ecclesiam introducat. et pacis
ei osculum concedatur. In secundo et ter-
cio anno si ieiunet. nisi quod tercia fe-
ria quinta et sabbatum. partem habeat
redimendi preterato precio ubique
est. Cetera omnia obseruet diligenter sic
in primo anno. Per singulos quatuor
annos qui remanent quadraginta dies et le-
gittimas ferias debet ieiunare. et in hijs
quatuor annis accipiat quicquid uolu-
erit tercia feria quinta et sabbato
Secunda autem feria redimere potest et
quarta. precio supradicto. Sexta feri-
am spiritus obseruabit in pane et aqua.
Et hijs completis sacra communione
accipiat ea ratione ut non sit sine
penitentia quam diu uiuat. sed in omni

vita sua oēs septas ferias penite
at. Si tñ redimē voluit ptatē hēat
sup̄ dco mō. a hoc fm miaz n̄ fm
canois cēsurā. qz canones sic p̄a
piūt. Si q̄s per industriā a cupidi
tate hōmiciū fecerit. seculū relin
q̄t. a mōsteriū igrediat̄ a ibi iu
giter deo seruiat. Sicut septē aī
publice p̄nie hic sūt distincti. sic
etiā distinguan̄ vbi in publica
p̄nia distincti nō inueniunt̄. sed
simpliciter de penitēte s̄z q̄dragin
ta dies. sicut a alibi in aliq̄ scrip
tura autētica eoz̄ distinctō facta
reperitur.

De rigore p̄nie tempando.

Capitulū .clij.

Hic at̄ tria cōsiderāda sūt.
Pr̄io qz rigor hui⁹ penitē
tie tēpand⁹ ē. qz nō possz
corp⁹ humanū h̄ns dieb⁹ tātū ri
gorē sustinere. Vñ fm facultatē
a fm etatē. a fm ptatē penitē
tis. aliq̄d de p̄dicta p̄nia s̄btrahē
dum ē a diminuendū. Secūdo v̄o
cōsiderādū est qz iste vltim⁹ canō
q̄si fundamentū ē oīm p̄marū p
hōmiciū miūgendaz. Si em̄ tā
ta p̄nia p̄ simplicia hōmiciū ē in
iūgenda. ptz qz in p̄niciū a v̄o
riūdio. a in alijs hōmiciū in q̄
b⁹ arcūstantie agguant p̄ctm̄ de
bet maior miūgi p̄nia. Tercō aut̄
cōsiderandū ē qz sic a viris discre
tis accepim⁹. relaxatō p̄nie q̄ hic
penitētib⁹ indulgetur p̄pter dies
solēnes a scōz̄ reuerentiā. illi so
lūmō indulgēda ē q̄ solēmitates
scōz̄ venerari cōsuevit. a est q̄ren
dū a penitēte cui⁹ sc̄i festiuitatez
cōsuevit celebrare. a in illa festiui

tate t̄m modo p̄mittendū est ei. qz
ieiunia sua redimat vel penitētie
sue relaxatōnē hēat. Indignū em̄
ēēt a iniustū qz illa die setiret in
tempantiā cuiq̄qz exhibuit reue
rentiā. Preterea si aliq̄d enorme
flagiciū in magna solēmitate cui
nō pep̄at cōmisit. nō debz ei indul
geri vt illa die p̄nie sue relaxatō
nem hēat. sed sp̄ tunc acerbi⁹ peni
tere studeat. eo qz nō metuit talē
diem pollue turpiter peccādo. Dic
etiā vidim⁹ discretos sac̄dotes sp̄
cōsiderare in p̄nia miūgenda vt
illa die quicūqz etiā cēt penitens
sentiret dispendiū in q̄ nō timuit
flagiciū. Est p̄terea notandū:
qz dicit canō h̄ns v̄bis si q̄tuor a
quinqz h̄p̄ies seu plures cōv̄nū h̄p̄
minē rixati fuerit a ab eis vulne
rat⁹ fuerit mortu⁹. quicūqz ei pla
gaz mortis imposuit fm statuta
canonū vt hōmiciū a iudicē. Re
liq̄ aut̄ q̄ eū impugnabāt volen
tes eū interficē similiter peniteat.
Qui vero nec eum impugnabāt
nec cōsilio nec auxilio coopatores
fuerūt. sed t̄m affuerūt extra nor
am sūt. Dicit em̄ lex hūana qz si
appet cui⁹ vulnere interierit. ille
sol⁹ vt hōmiciū a p̄mies. Est aut̄
addendū i fine hui⁹ canonis. Qz
si illi qui p̄ntes fuerūt poterāt li
berare illū a nō liberauerūt inno
centē. rei sūt hōmiciū. sicut patz
ex verb̄ canonis ita dicētis. Qui
p̄t obuiare a p̄turbare peruersos
a nō facit nichil aliud est qz faue
re impietati eoz̄.

De hōmiciū p̄ qd̄ pt̄ occidit̄

Capitulū .clij.

m i

Et iterū notandū aliud
gen⁹ hōiā dñi turpissimū
qđ mulieres ptus suos
ocadūt Et fit quinqz modis. s. cū
venena sterilitatis pcurant. vel
cū post ceptū fetus p violentiā
excūtif. vel cū post partū a ppijs
māmis sepať. vel cū pfectus ex
ponit. vel cū per negligentia ile-
cto mris dormiētis suffocat Pro
curare at venena sterilitatis vel p
potōnes vel p incātōnes grāde
est pctm. qđ sic p pagatō generis
humani ppedif: qđ quedā muli-
eres faciūt vt libere vtant⁹ volu-
ptate sue libidinis a nō detegan-
tur p partū sequentē Alie etiam
idem faciūt vt dolorem euadant
pturiendi: qđ graui⁹ est pctm qđ
primū Cum aut part⁹ per potōne
vel alio mō excūtif. distinguēdū
ē: vtz. s. puerperū in forme fuit
an formatū. qđ p muz min⁹ pctm
ē scdo Cū aut formatū est puer-
perū infusa ē anima. a tūc plenū
ē hōiā dñi valde dānabile. qđ
ocadit i corpore a aia Valde cru-
delis ē mulier que vitā eternam
fetus suo inuidet. nec sustinet vt
nascat ad baptisimū Dm̄c etiaz
in lege moyfi scriptū ē Si qđ per-
cusserit mulierē in vtero habentē
a illa abortiuum fecerit. si forma-
tū fuerit puerperū det animā pro
aia. si at in forme: mulcetur pma
Ex hñs ptz qđ multo grūi⁹ pctm
ē excūtē formatū qđ iforme puer-
perū Vnt etiā sacdotes mulieres
p gnantes amonē. ne post ceptū
laborioso insistat opi Dicūt ei
phisia qđ faali labōe fet⁹ excūtif

pt⁹ natitatē ceptōis Vñ legit⁹ de
qđā muliē volente ptū excūtē qđ
triplicē fecit saltū. a scamno i ter-
raz. a in tercio saltu fet⁹ cecidit ad
terrā. pua inuolut⁹ pellicula Vñ
p3 qđ muliēs super hoc nō instru-
cte. vel p laborē immū vel aliquē
conatū ceptōnis fetū eiāūt.

De hōiā dñi paruuloy.
Capitulū -clm̄.

Quod at ad hōiā dñi p-
tineat plē a ppijs sepa-
rari māmis. patz ex scōz
dictis dicentiū Qz nullū lac ita ē
aptū puero nutriēdo sic lac mris
Vñ cū alieno nutrit⁹ lacte sepe tā
qđ dno nutriēto pimit. qđ forte
plexio traia ē pplexiom puuli
a ita paruul⁹ ex lacte sibi dno qñ
dā corruptōne thit. qđ ptz ex eo
qđ gentiles lacte feraz qñqz nu-
triri fecerūt filios suos. vt exinde
feritate theret Cruelior at est oi
fera mulier qđ fetū que genuit nu-
trire cōmit. pauit em̄ in vtero sa-
guine mēstruo. a nūc nutrire ne-
gligit lacte dimit⁹ dato Sō em̄ de
us māmas mulieri dedit a lac in
eis nasā pcepit. vt plē suā mde e-
ducaet Nūc vero multe mulieres
opus dei irritaē nitunt. a lac qđ
creauit de⁹ ad vsū: extinguit ad
nichilū Pure ergo increpāde sūt
tales mulieres a sacdōtib⁹. a eis
grauis pma ē inungenda qđ hm̄
vsū nature paruulos suos alere
dedignant⁹ Si aut delicata ē mu-
lier a dicat se non posse tantū la-
bōre sustinere. nonne a deo delica-
ta fuit cum coytum. a parturiēdi

labores sustinuit **S**i vero totū la-
torem sustinē nō pōt. lactet salte;
a nutriat paruulū suū; quātum
pōt. ne videat naturā euertere si nū
q̄ dignat̄ ad plez accedē **D**iligē-
ter at̄ sacerdotes p̄ntib⁹ phibeāt
ne puulos suos in vno lecto secu
recolligāt q̄ si per modicā hōram
ōs puuli aliqmō velatū fuerit ex-
tinguit̄ defaali **E**st aut̄ cōsuetu-
do q̄ oēs q̄ paruulos suos exting-
erūt vel per negligentīā oppresse-
rūt. in capite ieiunij ad confessio-
nē ep̄icemūt **N**ō est eis miūgen-
da solēis p̄nia. si occultū ē pec-
catū; **S**ed diligēter dnt̄ sac̄dotes
inuestigat̄ si multa fuerit vel par-
ua negligentīa. a fm̄ hōc p̄nia; ag-
grauare vel mitigare dnt̄ **S**eduli
em̄ dnt̄ esse p̄ntes circa paruulos
suos custodiendos. q̄ post baptis-
mū eos suscipiūt vsq; ad septemū
cōpletū sibi cōmendatos **V**n̄
si custodia eoz̄ inteierint deo de-
bent r̄ndere a ecclie.

De sortib⁹ a sortilegijs.

Capitulū .clv.

Quia mentōem fecim⁹ de
beneficijs. nō ē incōgru-
um aliquid de sortib⁹ a
sortilegijs interserē **S**ors em̄ sic
aug⁹. ait. nō est aliqd̄ mali. sed
res i humana dubietate d̄mā in-
dicās voluntatem **A**d hōc aut̄ q̄
sors sit licita q̄tuor distinguūt.
scz̄ vt̄ expediat sari qd̄ querit̄ **S**i
em̄ q̄rit aliqs̄ de furto vel adulte-
rio. vel alio flagicō. q̄ id ei nō ex-
pedit̄ scire. iō in talib⁹ non sūt sor-
tes mittēde **I**tem q̄diu huma-
na inuestigari pōt̄ rōne qd̄ sit fa-

ciendū. nō sūt sortes mittēde. q̄
hōc esset deū temptat̄ **N**ō em̄ dēt
hō q̄diu hēt qd̄ ratōnabilē faci-
at. dei miracula expectat̄ **A**tten-
dū est etiā quō mittantur sortes
ad inuestigandū. in re. a i ver-
bis **I**n re q̄ nō sūt adhibenda sa-
crificia illicita. nec etiā res sacre.
vt̄ eucaristia vel psalteriū. aut sa-
cro sanctū nisi ad vsū licitū qd̄
instituit̄ ecclia **N**ō em̄ debem⁹ vt̄
sacramētis ecclie vel reb⁹ deo cōse-
cratis. nisi ad id solū ad qd̄ insti-
tuta sunt **S**imilit̄ in exorcismis
faciēdis nō debem⁹ vt̄: n̄ tm̄ psal-
mis a orōib⁹ ecclias. a p̄cipue
orōne d̄nica **S**i q̄s vero vt̄ no-
uis exorcismis vel carminatōib⁹.
vel etiā sacre scripturē vbis ad ali-
qd̄ q̄ ad qd̄ instituta sunt sortile-
giū facit̄ **I**tem q̄uis tria p̄dicta
rite p̄cesserint si alicui d̄anosum
sit q̄ q̄ritur sortilegiū. vt̄ si ecclia
aliq̄ furto ledat̄ nō licet querē p̄
sortes auctorē furti. q̄ si de phē-
sere mortē nō euadet̄ **D**ic̄ at̄ de
sortib⁹ ita loqm̄ur sic̄ licite erant
in t̄pib⁹ aplōz. a sic̄ qd̄am liber
apocriph⁹ testat̄ q̄ de sortib⁹ apo-
stolorū legit̄ cōscriptus **C**ōstat̄ ei
q̄ sortes aliq̄ licite erant. q̄ ma-
thias aplūs sorte electus est **E**t i
libro iosue. achor sorte deprehēsus
interijt̄ **J**onathas etiā sorte cōui-
ct⁹ fuit. mel̄ s̄ cōstitutōne p̄is cōe-
disse **J**onas etiā p̄pha sorte dephē-
sus in mare missus fuit **S**ed hōc
tēpe sortes phibite sūt triplia de
causa. s. ne s̄ hac d̄matōis sp̄e ad
memoriaz̄ redeat̄ cult⁹ ydolatrie.
Cū ydola colebāt̄ p̄cipue sortes

ueneaban^r a hac de cā. qz p q̄sdā
 sortes p̄dicē futuā uidebant. **S**e
 cūda causa ē qz in sortib⁹ iacēdis
 fraudes multe fiebāt. qz facilius
 eāt fraudes sortib⁹ imiscē. q̄ diuī
 nā uoluntate orōmb⁹ impetrare.
Tercia causa ē. qz nō egredif^r h⁹
 die de⁹ in v̄tutib⁹ n̄ris. Nō em̄ su
 m⁹ tate sc̄itatis vt in sortib⁹ n̄ris
 uoluntate suā de⁹ apiat. Vñ nō de
 bem⁹ p sortes ab eo miracula ex
 pectae. s; orōmb⁹ uolūtatis sue iu
 diciū impetrae. **D**e⁹ em̄ tēptet^r q̄
 tiens ab eo miraculū expectat. a
 appetitō uolūtatis sue p̄mitti^r nec
 ē mirandū. si id t̄pib⁹ aplōz fuit
 licitū. mō aut̄ illicitū. qz etiā efus
 carniū in sexta feria fuit aliq̄n ir
 reph̄nsibil^r. q̄ nunc p̄stitutiōne
 ecclie ē dānabil^r. **Q**z at̄ hodie in ec
 clesia dei nō sit vtēduz. **P**at; ex ca
 nomib⁹ q̄ tales sūt. Nō statim de
 bem⁹ s; exēplo iōne sortib⁹ credē
 vel illud de adib⁹ aplōz huic te
 stimonio copulae. vbi mathias
 sorte in aplātū eligif. **I**nde hñ q̄
 de pagamis euāgelicas sortes le
 gūt. a si optādum ē vt id poti⁹ fa
 ciāt q̄ ad demonia cōsulēda cōcur
 rāt tñ displic; in ista consuetudo.
Itē n̄ exēplo mathie. a qd̄ ionas
 sorte deph̄sus sit different ē sor
 tib⁹ credendū. cū p̄uilegia singu
 loz cōmunē legē facē nō p̄nt. Si
 q̄ aut̄ nccitate aliq̄ cōpulsū deū pu
 tāt sortib⁹ exēplo aplōz esse cōsu
 lendū. **V**ideāt ip̄s aplōs n̄ n̄ col
 lecto frat; cetū a p̄cib⁹ ad deū fu
 sis h̄c egisse.

De varijs dīmatōnū gn̄ib⁹.

Capitulū .clvi.
Que at̄ quot sint uenefi
 coz siue omniū sup̄stitō
 nū gn̄a que s̄ legez d̄m̄
 sūt. **A**ug⁹. determinat h̄s uerb.
Gen⁹ dīmatōnis a perhis d̄r eē in
 uentū. **V**arro at̄ q̄tuor dixit eē dī
 uinatōnū gn̄a. terrā. aquā. ignez
 a aerē. i. geomantiā. ydromantiā
 am. pyromantiā. aeromantiā. m̄
 h̄c autumāt dicta. **D**iuini d̄ci sūt
 q̄ si deo pleni. **D**iuinitate em̄ se eē
 plenos simulāt. a quadā astutia
 a fraudulentia futura h̄pib⁹ d̄ie
 ctāt. **D**uo at̄ sūt dīmatōnis gn̄a.
 ars. furor. **I**ncātatores dicti sūt q̄
 artez factis a uerb pagūt. **A**rioli
 dicti sūt q̄ circa ydoloz aras p̄ces
 nepharias emittunt. a sacrificia
 funesta offerūt. a h̄s celebratō
 nib⁹ deonuz r̄nsa acapiūt. **A**ruspi
 ces uocatur q̄i h̄piaz inspectores.
Dies em̄ a h̄piaz i negocijs a op̄i
 b⁹ agēdis custodiunt. a qd̄ p̄ sin
 gula t̄pa d̄cant cōsuatē h̄p̄es docē
 dicūt. **P**h̄ etiā exta pecuduz inspi
 ciūt. a ex eis futura p̄dicūt. **A**ugu
 res sūt q̄ uolat^r auium. a uoces intē
 dūt aliq̄ signa rez vel obseruatō
 nes ip̄rouisas h̄pib⁹ occurrētes fe
 rūt. **I**pi sūt a auspices. nā a auspi
 cia sūt que iter faciētes obseruāt.
Dicta at̄ sūt auspicia auguria q̄i
 augeria qd̄ aues gerūt. **S**unt at̄
 duo gn̄a auspicioz. vnuz ad ocu
 los. aliud ad aures pertinēs. **A**d
 oculos uolatus auium. **A**d aures
 uox auium. **P**hitonisse uero a phi
 ton appolline sunt dictē. quia is
 auctor fuit huius diuinationis.
Astrologi aut̄ dicti sunt. eo quod

in astris auguriant Genetalia dī dīdī sūt p̄ natalicōz diez cōsi-
deratōnes Geneses em̄ hōim per
duodeci signa celi. describūt cur-
sus nascentiū mōresq; a actus a
euētus hōim p̄dicere conant. i. q̄
li signo q̄s fuerit natus. quē effe-
ctum h̄eat vite q̄ nascit. **Dij** sunt
qui in vulgo mathemathici vocā-
tur: cui⁹ sup̄stitōms gen⁹ stella-
tiones vocant. i. natōnes siderum
quō se h̄eat cum q̄sq; nascit. **Prī-**
mū autē stellaz interptes vocati
sūt magi. sic de h̄is legit in euan-
gelio qui natū x̄pm annūcīaue-
runt. **Postea** v̄o h̄c noīe soli ma-
themathici dīdī sūt: cui⁹ artis scīa
vsq; ad x̄pm concessa fuit. vt x̄p̄o
edito nemo exinde alicui⁹ natiui-
tatez de celo interpretetur. **Dorispi-**
ci dīdī sūt: qui h̄oras natiuitatis
hōim specularē. dissimilia diūso
fato. **Sortilegi** sūt qui s̄biuge re-
ligionis noīe per quasdam sortes
quas sanctorū vel aplōz vocant.
dīmationis scīam p̄fitent. aut q̄-
rumcūq; scripturaz inspectōe fu-
tura p̄dicē p̄mittunt. **Salifatores**
vocati sūt: qui dum eis membro-
rū quascunq; ptes false oblate fu-
erint. aliquid sibi exinde p̄sperū
aut aduersū significāe p̄dicūt.
Itē dīcāt alius canon. **Non obser-**
uetis dies qui egiptiaci dīcūtur.
aut kalēdas ianuarij in quibus
cantilene: quedā cōmessatōnes. a
ad inuicē dona dant. quasi i p̄-
cipio anni boni fati augurio: aut
aliquos menses. aut tempa. aut
dies. aut annos. aut lune. a men-
sis. solisq; cursū. quia qui etiam

has a quascūq; diuimatōes. aut
fata aut auguria obseruat. a at-
tendit. aut cōsentit obseruatōni-
bus. magis ad sui damnatiōem
q̄ ad salutē tendit. siue p̄ quosdā
numeros literaz. a lune. per pi-
tagoricā. nigromantiā. egrotan-
tium vitā vel mortē. p̄speravel ad-
uersa inquirūt futura. **Siue** q̄ at-
tendūt somnialia scripta. in fal-
so nomine danielis intitulata. a
sortes que dicunt aplōz a augu-
ria auiū p̄ dōmo aliqua factēda.
aut cōiugia copulanda. aut i col-
lectōib⁹ herbarū carmina dīcūt
aut pitaciūculas p̄ quauis infir-
mitate super h̄ies aut amalia po-
suerint. p̄ter symboluz a oratōem
dīnicam. aut magicis falsitatib⁹.
aut tempestatib⁹ credūt. a p̄pter
talia ad eoz domū eunt q̄ h̄c ex-
ercent. aut suis domib⁹ introdu-
cunt. interrogant de h̄is. scāt se
fidem xp̄ianaz a baptisimū p̄uari-
casse. a q̄si paganū. i. retro abeu-
tem. a dei inimicū. iram dei ḡuiter
in eternum incurre. nisi ecclīastica
p̄niā emēdati deo recōaliētur. **Dī-**
cāt em̄ aplūs. **Siue** māducatis si-
ue bibitis siue aliud quid factis
in nomine domini nostri ihu xp̄i
facite in quo viuimus mouemur
a sumus.

De nocturna illusionē p̄ quā
quedā mulieres fatētur eqtare.

Capitulū .clvij.

Item aliud non est obmīt-
tendū q̄ qdā mulieres sce-
leate retro post sathanā cū
se deōnuz illusiōib⁹ a fantasmati-
b⁹ seducte. credūt se a p̄fitentur

cū dyana nocturnis hris dea pa-
ganorū vel cū herodyade. a innūe-
ra multitudine mulierū eq̄tare. su-
per quas d̄a bestias. a multa ter-
raz spacia ī tempestate noctis p-
trāsire silētio. eiusq; iussibus
obediē velud dñe. a certis noctib⁹
ad ei⁹ seruiciū euocari. sed v̄tinaz
hęc sole ī pfidia sua p̄issent a nō
multos secū ad infidelitatis īte-
tū p̄traxissent. Nam etiā innūera
multitudo hac falsa opinione de-
cepta ē. Hoc nā credunt. a credēdo
a vera fide deuiant. a errore paga-
norū īuoluūtur: cū aliq̄d d̄imita-
tis aut numinis extra v̄nū deum
arbitrāt. Quapropt̄ sacerdotes
per eccl̄ias sibi cōmissas. p̄lō oī m-
stātia p̄dicare dñt. vt nouerint
hęc oīno falsa esse. a nō a d̄imo sed
a maligno spū talia fatāsmata mē-
tib⁹ infideliū īgerē. Siquidē sa-
thā q̄ trāsfiguratur se ī angelū lucis
cū mentē cuiuslibet mulieris re-
perit. vanā. a hanc p̄ infidelitatē
sibi s̄biungauit. illico trāsformat
se ī diuersaz p̄sonarū sp̄s atq;
silitudines. a mētez quā captiuā
tenet ī sōnis deludens. mō letas
mō tristes. mō cogitas. mō inco-
gnitas p̄sonas ondens. per deuiā
q; ducit. a cū solus h̄ spūs patia-
tur infidelē nō hic ī aīo sed ī cor-
pore eueniē op̄manf. Item alius
canō dicit. Perquirendū ē si aliq̄
femina p̄ aliq̄ maleficia vel p̄ in-
cantationes mētes hōim immuta-
re se posse dicat. velud de amore ī
odium. vel de odio ī amorē con-
uertat. a vt bona hōiminū dānet
aut s̄biipiat nullo v̄idente. a si a

liqua est que se dicat cum demo-
nū turba. a ī similitudinē muli-
eris transformatā certis noctib⁹
equitare super quasdam bestias
a ī eorum consortio am̄ixta eē.
Dic talis omnimodis scopis cor-
recta ex parrochia eiciatur. Item
dicit ali⁹ canon. Quicūq; sacerdo-
tum vel ministroꝝ: deinceps cau-
sa alicuius doloris p̄motus. alta-
re sacris vestibus exuere p̄sump-
serit. aut aliqua lugubri veste at-
tinxerit. seu etiam cōsuetā lumina-
riū obsequia de templo dei s̄bitē-
xerit. vel extingui p̄ceperit. si ip̄e
ra p̄nia coram metropolitano se
purgare cōtemnit. loci sui dignita-
te se nouerit p̄uari. illis p̄culdu-
bio personis ab hac vltōne sepa-
ratis que aut cōtaminationem sa-
croꝝ ordinū. vel s̄buerfionem
ecclesie fidei metuentes. aut hosti-
litatem. aut obsidionē preferen-
tes. seu etiam iudiciōꝝ seculariū
sententiā metuentes fecisse conti-
gerit. Sepe etiam sacerdotes sau-
cni inimiciāe dolo. missaz p̄ r̄quie
defunctorū p̄mulgatam fallaciō
to pro viuis student celebrare hō-
minibus. vt is pro quo aufertur
sacrificium mortis incurrat peicu-
lum. Proinde nostre elegit vna-
nimittatis conuentus. vt si quis
deinceps talia perpetrāse fuerit de-
tect⁹. a proprii ordinis gradu po-
natur. a tam ipse sacerdos q̄ ille
qui cum ad talia peragenda mui-
tasse perpenditur. exilij perpetui
ergasculo relegentur.

Sequitur aliud capitulū.

De subtilitate a scia demonū.
Capitulū .clviij.

Patet ex p̄dictis q̄ demo-
nes multā h̄ant sciētiā
de reb⁹ naturalib⁹. tum
p̄pter nature s̄bilitatez. tū p̄pter
dier⁹ suor⁹ multitudinē. Per sig-
na em̄ quedā exteriora cogitatio-
nes h̄im cognoscūt. multo s̄bili-
us a manifesti⁹ q̄ h̄ies. Si enim
h̄ies ex gestu a habitu alicuius
cū muliē loquētis. perpendunt eū
loqui de luxuria. vel de habitudi-
ne vultus. am̄aduertūt eum tur-
bati odio vel ira. quātoma gis
dyabolus. Cuz igitur ip̄e per talia
signa cogitatōes h̄im cognoscit
vel aliqua futura p̄uidit. cū stul-
tis p̄diat que ip̄is sūt occulta. ip̄-
sor⁹ aīos sibi alliat q̄si diuinā
h̄at sciētiā. **P**rieterea p̄ sui s̄-
bilitate p̄tatem h̄et corpa intrare.
si a deo p̄missus fuerit. a am̄ab⁹
h̄im se viānū applicare. a cogi-
tatōes prius ceptas quas ip̄e
p̄sensit. p̄ quas dā formas yma-
ginarias instigare. q̄a dyabolus
malay cogitatōnū est incensor.
nō immissor. **N**ō p̄t eas videre s̄z
tū per signa exteriora comicē. sic
p̄dictū est. **Q**uō aut cogitatio-
nes h̄im incendat a instigat du-
plex est opinio. **D**icūt em̄ quidaz
q̄ cuz a deo permittit. applicat se
anime huāne viānū. a q̄ ip̄e est
tot⁹ sordid⁹ a fetid⁹. infiat aīa
ex ei⁹ viānio a corrupitur h̄m il-
lud poete. **V**ua que c̄fecta liuorē
ducit ab vua. sicut aīal sanū ab
alio contagioso strahit cōtagium.

Et q̄ diuersi spūs diuersis p̄sūt
vicis. si spūs fornicatōis appli-
cat se anime. ex ei⁹ viānio a cor-
ruptōne h̄et anima fetidū appeti-
tū fornicādi. si aut spūs iracūdie
se illi applicat. mouet ad iracū-
diā. a de alijs similiter intellige.
Sicut em̄ h̄p alicui⁹ rei odorē sen-
tiens. ad ip̄am gustandā sepissi-
me mouet. **A**lij dicunt q̄ natura
aeris immutata. corpa mutat hu-
manū. **E**t h̄m aerem viānū a in-
spiātū a circūpositū disponit. **A**er
enim res est flexibilis a in vari-
as species mutabil. si esset q̄ sciet
h̄m eius naturā opari. **N**ō a dya-
bolus a p̄tatem a sciam a artē ha-
bet assumēdi corpa aerē. a ex ae-
re sibi corpa formare. q̄d h̄m na-
turam facit nō p̄ miraculū. **S**icut
enim nō videt mirabile q̄ n̄i tē-
pois h̄ies artē h̄nt. ex putrida
carne vermes producēdi. ita nec
mix est si dyabol⁹ h̄et sciētiay a
artē immutādi aerem. qui p̄tate
h̄et a artē ex aere corpa forma-
re. **I**mmutat ergo aera h̄m diuer-
sas qualitates prauas a pestife-
ras. vñ turbatur corpa humanū.
Corpoē at turbato a scdm diuisas
qualitates mutato. turbat a ani-
ma. a mouetur ad diuersos affe-
ctus. quod p̄t de anima egrotan-
te. que concipit diuersas ymagi-
natōnes falsos per turbatōnem
corpis ipsam perturbātem. **D**imc
etiam non negamus quim scdm
curfus planetarū quodāmō mu-
tentur affectus hominuz. quod sic
p̄t. **P**er curfus enim a motus si-
derū disponitur a immutatur aer

iste inferior: quo immutato pnt affectu hpm fieri tristes vl iocundi. irati vl mofueti. **D**oc tm n ex nccitate animu imutat humanu ad aliqd cum affectu volendu. qa hp ex roe fua oes tales motu ifrena re pot. **D**e talib9 aut hic age no i tendim9. sed est ppositu nostruz pmas taliu assignare. **D**e quib9 scriptu est Si qs ariolos vel auruspices vel incatatores obserua uerit. aut philacleris vsus fuerit anathema fit. **I**te qui dmatones expectut a morez gentiliu sbsequunt. vel in domo sua hmoi homines introducunt. exquirendi aliqd arte magica. vel expiandi causa. sb regula quinquenn iaceant. fm grad9 diffinitomis pnie. **I**te non licet xpianis temere traditones gentiu obseruare a cole vel elemeta lune. vel stellaru curfus. vel inanē signoz fallacia p domo faciēda. vel ppter segetes vel ppter arbores plantadas vel diuigia faciēda. **S**criptu ē enim. **O**ia qcunq; facitis a in uerbo aut in opere. oia in noie dmi nri ihu x facite. grās agentes deo. **N**ec i oblectatōib9 herbaz q medicinales sūt. aliqs obseruatōnes vel incatōnes liceat attēdere. n tm cum simbolo dmo vl orōne dīnica. vt tm de creator oim hpnoze. **I**te si qs paganoz cōfuetudinē seqns dmos a sortilegos i domo sua tra xerit. qsi vt malū foras mittāt. a maleficia inueniāt. vl lustrationes paganoz faciāt. qnq; āmis pniām agāt. **M**ulierib9 qz xpianis nō licet in suis lamificis va

mitatem obseruare. sed seū inuocent adiutorē qui eis sapiāz texē dī donare potest.

De vario auguro a virtute sacrorum uerboz.

Capitulū **clix.**

Sacerdotes g sumopere suos moneant parrochianos. ne sortilegus a ueneficus se immisceat. a si fecerint pniām agāt. **P**aud aut fuit quim aliquo pdictoz criminu gne inquitati sūt. **Q**uidā em si quosdā sibi obuios habuerint. a maxie clericos vel etiā animalia. vtpotes ues a hmoi. futuros sibi in pno sticāt euentus. **A**li9 uo si surgētē sternutauerit: bonū vel malū sibi credunt inde futurū. **A**li9 etiam cū planctu vlulaz nocturno. siue ex vlulatu canū a hmoi. pestē vl morte domui sue futurā credunt. a sepe illud acadit qd ex talib9 signis aut auguris sibi credūt futurū eē. **D**yabol9 em fidez illoz vidēs eē puerfā stultis opiomomb9 inherēs. ad fouendū eos in errore suo. pcurat oib9 modis vt veniat illud qd credūt eē futurū. a si aliq mō pcognouit illud debere acadē: talia pmittit signa ex quib9 illud stulti homines credūt futurū. **P**z eē ex pdictis q nō est nobis vtendum uerbis sacre scripture: sumptis ex euangelio vl psalmis. nisi ad id tm ad que instituta sūt. i. ad id ad qd salutē anime. a corporis ē necarium. **V**n cū incatōnes fiunt in reuolutione psalterij ad inquirenduz futuros euentus. licet vbis sacre scrip

ture vtant. nō sunt tñ immunes
a maleficō qui hoc faciūt. qz vbi
ill' ad talia vti nō licet. Constat
tñ qz verba sacra in rebus natura
lib' multā habent efficaciam. In
trib' tñ dicunt phia p'apue vim
natiue esse constitutā. s. in verbis.
in herbis. a in lapidib'. De virtu
te aut' herbarū aliquid scim' a la
pidū. sed de vtute v'boz par' v'l
nichil nouim'. Hanc aut' verbor'
artē solus salomō habuisse dicūt
que nūc pemit' omnib' ē incogni
ta. Sicut em' herba aliquē in cor
pore humano hēt effectū. a alia i
alio. ita son' vniuscuiusqz elemē
ti naturalit' credūt h'ie aliquez ef
fectū ad aliquid agendū v'l im
mutādum circa rem aliquā. a ali
us son' alterius elemēti c'tra ali
am. Et sic diuersē herbe simul cō
iuncte aliquā hūt virtutez in me
dicina: que nullā per se h'ient. ita
plura elemēta v'l plures elemē
toz voces: in reb' temporalibus ali
quē si simul cōiuncte p'ferant' ha
bent effectum: quē plate singula
riter nō haberent. Sed nō ē h' vt
p'dictum est qui elemētoz virtu
tem sciat v'l artē cōiungēdi v'ba.
Per hanc aut' artem salomon ex
orāsmos inuenit: quib' artando
dēmones: eos in vitreis vasis in
clusit. a multa alia mirabilia in
reb' naturalib' p' exorāsmos ef
cit. Per hanc etiā artē magi pha
raomis ex virgis credunt' fecisse
dracones. s. in naturā artis a s. in
occulta semina ipis virgis insita
qz ipi nouerunt naturā ex illis
semimb'. Vñ ipi p'ducēdi draco

nes hūerūt artē.

Qd virtus nature possit exeq
a de caracteribus vitandis. a qd
sacra verba pro deuotōne possunt
portari.

Capitulū clr.

Iquis aut' hui' artis ha
beret noticiā a sciaz. a ea
vtetur sedm naturaz. nō
admiscendo fallaciā demonū nec
autoritatē eozuz. nec ad res illicitas
v'l seculaez turpitudines vte
ret. credim' qz nō peccat licz ope
rari mirabilia videret. sic nō pec
cat medic' qui s. in artis sue s'btū
litate alicui mortez suam futuraz
lōge anq' veniat p'dict. licz h' mi
raculosū ignoratib' videat. Sile
q' p' naturalē aēis inspectōne a pla
netarum cōsiderat serenitates v'l
tēpestates futuras. v'l sterilitatē
terre v'l fertilitatē v'l pestē a mor
tos. v'l hylaritatem hōminū. v'l
tristitiā. qz ex dispositōe aēis pūt
hōmies fieri tristes v'l iocosi licet
hoc longe anq' cōtingat predicat.
non peccat nisi inde aliquam va
nitatem querat. v'l incātatōnem
demonum immisceat. Item pa
tet ex predictis. qz qui sacra v'ba
ex euangelio vel psalmis sumpta
scribunt in cedulaz a circa se por
tant ea intentōne vt securius a
efficacius ad rixas accedant. cre
dentes p'speram per hoc consequi
fortunam. a vitare penas quas
meruerunt. a talē vim melle cre
dunt verbis quam dominus de
us nō dedit eis: grauit' peccāt
a sortilegij sunt. Sed multo pec
cant q'ui qui quosdā karakteres

scriptos portant. et quedā verba
quorū significatōem penitentiā igno-
rāt. credētes q̄ v̄tute taliū suā pos-
sint cōsequi voluntatē vel aliquaz
vitare aduersitatē Si quis autē su-
per se verba dñi sacra portat fideli-
ter credēs q̄ ex deuotōne sua et ex
fide et dñi clemētia. ea s̄ demones
valeāt. nō peccat Sicut bt̄s au-
gustin⁹ in libro de laude psalmo-
rū dicit Quidā psalmi cuius fide
et deuotōne cantanti valent cōtra
morbos. quidā s̄ persecutōnes. et
quidā cōtra alias infirmitates Vñ
p̄pter hoc eos portare vel super se
portare nō est peccat⁹ Legim⁹ em̄
q̄ quidā codicē euāgelij in sinu
suo sp̄ portabat. s̄ in miracul⁹ san-
cti andree. cum p̄posuisset penitē de
fornicatōne quā diu exercuerat.
vt ita posset temptatōnes meli⁹
superare Videt⁹ tādē tēptatōnib⁹
et euāgelij sui oblit⁹. cucurrit ad
lupanar vt fornicaret Cui⁹ igres-
sum meretrix p̄spiciens ait Egredere
senex egredere. āgelus em̄ dei
es tu: ne cōtingas me neq; appro-
pinques in loco hoc Cūq; ille stu-
pefact⁹ quid hoc eēt cogitaret. qd̄
euāgelij h̄bat secum recoluit Et
cōuersus ad beatū andream venit et
de errorib⁹ suis egit penitentiam
Qd̄ autē didicū est sup̄. q̄ in herbis
colligēdis nō est vtendū orōne
dñica et simbolo. p̄pter quosdā di-
ctū est q̄ p̄ verba sacra iurare vo-
lūt. et incantare herbas. q̄si p̄ hoc
aliā recipiāt virtutē quā ex natu-
ra sua h̄nt Si quis autē in herbis
colligēdis vel in alijs quibuscū-
q; opib⁹ psalmos decantat. vel a-

lias quascūq; orōes eccl̄asticas.
nō ad faciēdas iuratōnes vel
incantatōnes. sed ad deū laudan-
dū et vt in opere suo p̄speritatem
h̄at exorādo bñ facit et nō peccat.

De somno et quibus eius generibus

Capitulū .clxi.

Somno autē solet queri v-
trū. s̄ peccatū sit fidei; adhi-
bere somnis Sup̄ quo tā-
phoz q̄ catholicorū certa est opi-
nio Dicit em̄ phus Quidā somniorū
quibus sūt genera. s̄. insomniū. fan-
tasma. somniū. visio. oraculū Doc-
at p̄ triplicē pōt p̄pendi distinctō-
nem Anima em̄ rōnal creatura
ē. et naturalit̄ h̄t p̄teritorū sciām
et p̄ntiū. et multorū futuroz Dec-
at eius sciētia per molestias cor-
porales et seculares p̄turbat. sed
p̄ ispiratōez vel oñsionē iuuat Cū
ergo aīa v̄nita sit corpi. ex mole-
carnis sue nālis sciē s̄tilitate; p̄-
dit. sed in somno cū quiescūt aīales
v̄tutes. iā a pte corporis gūedime
liberā. cū op̄atōnib⁹ suis tūc nō
sūt intenta. velud ad exercendū. s̄.
visū. gustū. auditū. odoratū. et ta-
ctū Ex hīs autē libera ad seipsam
redit. et sciā sua liberit̄ vtitur cō-
cognitōnem futuroz. et multa cō-
prehendit futuā. sed q̄ ligata est
corporalib⁹ vinculis. nō ea cōpre-
hendit nisi p̄ ymagines quasdā
corpōales. et ideo ymaginatōnes
illas oportet in significatiōe ali-
quā interpretari. vt cū p̄ ignē sere-
mitatē cōprehēdit aeris. labore; p̄
aquā. et cetera p̄ hūc modū Aīa
ei in talib⁹ formis in corpore assueta.
p̄ illas corpōales formas in somno

res futuvas dphedit. vt serenita
te. labora filia **H**oc mo dicitur videre
futura p somniu. a multaz hnt ta
lis visio significatone **C**ostat at
qngz ex morbo. vel ex nimia fati
gatone. vel ex nimia crapula vel
ingurgitaoe corpus turbatoem
habet. a tuc in somno a i vigilijs
turbat anima p vanas ymagi
natoes. velud egri somnia va
ne fingunt spes. sicut in freneti
co attingit. qui ex turbatoe mor
bi a humoruz in corpe multoz q
no videt se putat videre **S**epe ei
ex perturbatoe pcedenti alique
i somnis remanet cogitationum
reliquie. a ita ex duplici molesta
tione vel ipsi corpis vel ipaz co
gitationu pcedentiu. cu angustia
videt anima quasda ymaginati
ones vanas. a tal visio in somiu
dicitur. qz nichil nisi vanitate signifi
cat **S**i aut fiat talis visio medio
loco inter somnia a vigilijs. cum
ho. s. nec plene vigilat nec ee ple
ne dormit. cu. s. apparent aie hor
ribiles ymagine. tuc dicitur tale so
nium fantasma. qz fantastice sut
visioes **E**t in hac hora dicitur vulga
riter phialtes opprimere hoies **C**re
dit aut phialtes ee demon q ho
mines videt opprimere a fere suffo
care **V**n tuc clamores audiunt
qngz horribiles. a nisi exantent ho
mines q hoc patiunt fere suffoca
tur. nec repugnat hoc fidei cathli
ce. qz demones in pctore ptatem
habent **T**ercio mo sunt ee somnia hoc
mo cu aia. s. sine oi perturbatoe. a
sine ppria sua ymaginatioe simi
t illuminat ad futuz aliqd vide

duz. a hoc ym phm dupliciter fit.
qz qngz in eadem forma ondit ei
cognitio futuroz. sicut constat in re
ruz euentu a in crastino vel post
modu. a tuc dicitur visio **Q**ngz autem
alique apparent veneabiles pso
ne futura pdicentes. vel p figura
aliqs qd futurum est insinuan
tes. a tuc dicitur oraculu **A**b hac phi
losophica opinione. no multu di
screpat cathlicoz doctoz tradi
tio. excepto eo q de illa spe sonij
que anthronomice somnium dicitur
mentionem no faciunt. cu. s. aia a
corporalibz opatoibus p somniu
libera. a in sua libertate plenim
stituta. aliqd futuz ym suam sb
tilem sciaz quaz habebit exuta a
corpore intuetur.

Qz somnia sex modis tagunt
animu

Capitulu

clxij.

Traditio autem a opinio ca
thlicoz doctoz de sono
sic dicitur **S**omnia sex modis
tagunt aim **A**liqum em somnia ven
tris plenitudine vel inanitate **A**li
quvero illusionem **A**liqum cogitatio
nem simul a illusionem **A**liqum autem
reuelationem **A**liqum autem cogitatioem sil
a reuelationem gnant **S**ed duo q p
ma dixim oes exprimito cogno
scim. s. biuncta autem quatuor in sa
cre scripture paginis inuenimus
Somnia em n plerumqz ab occulto
hoste p illusionem fieret. nequaquam
vir sapiens diceret **M**ultos errae
fecerunt somnia. a exaderunt span
tes i eis **V**n dicitur i lege **N**o auguria
bitis neqz obseruabitis somnia.
Quibz pfecto vobis ondit e? sint

detestatiōnis qui augurijs diun-
gunt. **I**tem nisi aliqui ex cogitatio-
ne simul a illusionē pcederēt vir
sapiens nō dixisset. **O**ultas cuās
sequunt sōnia. **E**t nō etiā ex miste-
rio reuelatiōis aliqui orirēt sōnia.
ioseph pferēdū se frīb sōniū nō
vidēt. nec etiā alk ioseph p āge-
lū i sōnis amonit? ablato puero
a mte in egiptū fugēt. **I**tem nisi a-
liqñ cogitatiōne simul a reuelatiō-
ne somnia pcederēt nequaq̄ da-
niel ppha nabuchodonosor vñho-
nēdifferēs. a radice cogitatiōnis
inchoasset dicēs. **T**u rex cogitare
cepisti ac. **E**t paulo post. **V**ide-
bas a ecce q̄i statua vna gradis-

De p̄mia maleficorū.
Capitulū -clxiij-

Ut autē ad priora redea-
mus p̄nt hic colligi ple-
ni? canones de diuinatiō-
nib? hpc modo. **S**i q̄s ep̄us a pre-
sbiter siue dyacon? vel ali? ex or-
dine clericorū. magos a aurusp̄i-
ces. aut aiolos. aut certe augues
vel sortilegos. aut eos q̄ p̄fitētur
artē magicam. aut aliquos eorū
familia exercētes fuit dephensus
confiluisse ab honore dignitatis
sue deposit? monasteriūq; ingres-
sus. ibiq; perpetue p̄me deditus.
scel? admissum sacrilegi luat. **I**tem
moneant sac̄dotes fideles p̄p̄os.
q̄ artes magice incantationesq;
quibuslibet infirmitatibus h̄p̄im
remediū nil possint offerre. n̄ aīali-
b? lāguētib? claudicatib? vel ec-
moribūdīs q̄c̄q; possint medei. s;
hpc esse scirēt laqueos a insidias
dyaboli antiq; h̄p̄stis. quib? ille p

fidus gen? humanū nitit? allicē.
Et si quis hpc exercuerit clericus
degetur. laycus anathematizat?
Item qui augurijs a divinatiōnib?
inserviūt vel qui credūt. vel si qui
h̄p̄ies sūt immissores tēpestatum
vel si qua mulier divinatiōes vel in-
cantatiōes dyabolicas fecerit. sep-
tē ānos peniteat. **I**tem auguria vel
sortes vel divinatiōes qui eas ob-
servauerint. vel quarūcūq; scrip-
turaz. vel votum vuerint vel per-
soluerint. vel ad lapidē. vel ad ar-
borē. vel ad quālibet rem. exce-
pto ad ecciām. oēs excomunicen-
tur. **S**i ad p̄miam venerint clerici
tres ānos peniteant. layci vñū a
dimidiū annū peniteant. **I**tem si
q̄s venerat lapides vel ligna vel
arbores q̄si dominū suū negat a
renūciat p̄p̄iati a talē in p̄miaz
falsipiat q̄si ydola adorasset. **I**tem
iā de h̄is qui demonib? immolāt
theodorij ep̄i constitutiōnes tēmus
in quib? scriptū est. q̄ qui immo-
lat demonijs i minimis. vno an-
no peniteat. qui vero in magnis.
decem ānis peniteat. **I**tem si quis
bibit vel māducat a portat sup̄
se vnde existimat iudiciū dei per-
uerrere posse. a exinde cōprobat?
fuerit. eadem p̄mia feriatur q̄ ma-
gi vel arioli incantatores ferunt?
Item si qua mulier ponit filiū su-
um supra tectū aut in fornacē p
famitate febrū vno āno peniteat.
Item in tabulis a codicib? p sor-
tes futura nō sūt inq̄renda. a nul-
lus in psalterio vel euāgelio a in
alijs lib? sortiri p̄sumant. ec divi-
natiōes aliq̄s i aliq̄b? reb? obfuet

qd si fecerit quadraginta dies pe-
 niteat. **I**tem malefici vel incantatores
 immissores tepelstatu. vel q inuo-
 catione demonu metes hpm ptur-
 bat. anathematizati abiciantur.
Et si emedaere voluerint: clerici tri-
 bus annis peniteant. layci vero vno.
Item qcuqz mo vel p curiositate fu-
 tiuroz iuitatore deonu vel dmos
 qs ariolos vocat vel auruspices q
 auguria colligut consulut. ab oi of-
 ficio emoti tribus annis peniteat. Lay-
 ci vero vno ano peniteat. si penite-
 volut. **I**tem si qs balatores an ecclias
 scoz fecerit. seu q facie sua trafor-
 mauerit in hitu muliebris. a mu-
 lier in habitu viri. emedatoe pol-
 licata. tribus annis peniteat. **I**tem qui
 coederit scabies vel vermiculos q
 dicuntur pediculi. aut vrima bibeit
 siue stercoza coederit. si infantes
 fuerint vel pueri vapulent. si vi-
 rili etate. septem diebus peniteat. **I**tem
 pot dicit de ill q eis talia porrigut.
Item Qui sanguine a seme bibe-
 rit p aliq recreatoe. tribus annis
 peniteat. **I**tem si falsa carmia ad-
 scenos ludos pcantauerit. vel qle-
 scuqz catationes pter symbolum a
 orone dnica: q catata cui catat.
 tres qdragesimas in pane a aq
 peniteat. **D**ec at oia malicosi qda
 homines face solent.

De auaricia a quinqz ei9 speci-
ebus.

Capitulū clyiii.

Dost hęc restat dicendum
 de secunda specie spūaliuz
 vicioz. hęc ē auaricia a
 ei9 appendicijs. Auaricia at mul-

te sūt spes. q: p auariciam cupidi-
 tate h cōplectimur. **E**st g pma spe-
 cies auaricie furtū. **S**ecūda rapia.
Tercia vsura. **Q**arta symoia. **Q**u-
 ta a vltima sūtractō eleōsine cuz
 dari debet. **D**ec at oia ad auaricia
 ptinet. **D**e furto aut pmo ddm ē.
Est at furtū aliene rei attractō in-
 uito dno. **A**ttractat at res aliena
 qnqz ad alienandū ipm corp9 rei
 vt q furat bouē vel azmū vt nun-
 q9 restituat ipm. **F**it ec furtū qnqz
 ad vsū rei nō qntū ad ei9 sūam.
 vt si sūpsero equū alienum vt in
 eo equitez inuito dno. **L**icz em w-
 luntate hcam restituēdi eū. furtū
 tū facō q ad vsū rei. **E**t ē gnāl re-
 gula in oi furto a rapina. q nūq9
 dimittit pām n restituat abla-
 tū si pot restitui. **Q**d si nō potest il-
 le qui abstulit lugeat a doleat se
 nō posse restituere. a sciat se obli-
 gatum ad faciendā restitutōez:
 si nunq9 restituēdi habuerit fa-
 cultatem. **E**x hīs etiā ptz. qd etiā
 furtū facit q rem inuentā detinet.
Vn dicit aug9. **S**i qd inuenisti
 non reddidisti rapuisti. feasti qn-
 tum potuisti. quia plus nō inue-
 nisti. **I**tem iheronim9. **M**ulti si-
 ne pctō putant esse si alienuz qd
 inuenerint teneant a dicunt. de9
 michi dedit cui habeo reddere vel
 respondere. **D**iscant hęc peccatuz
 simile esse rapine. si quis rem in-
 uentam non reddit. **V**erūtamen
 distinguūt leges q si aliquis in-
 uentuz tollit causa lucri habēdi:
 furtuz facit. quia scire omnino de-
 buit suuz non esse qd alienū est.
Si vero sustulit rem inuentam:

vt ei restituat q̄ perdidit. elemo-
sinā facit. a. si pditorem inueniē
non pōt ecclie restituat. cui⁹ consilio
paupib⁹ p ei⁹ aia q̄ pdidit a suo
rum distribuaf. Si q̄s vero rem
suā abiecerit a eā p derelicto ha-
buerit. a alter eā iuenerit: bñ p̄t
inuentor in suā p̄prietatē cūtere
q̄ dicit lex. **Q**d nulli⁹ hōis ē: occu-
pantis ē. **I**te si aliq̄s aial sit dep-
ditū q̄s quis inueniēt. distingui-
tur. q̄ si animal sit domesticū dēt
r̄stituē vsq; ad centesimū annū.
q̄ ille cui⁹ erat nunq̄ dñiū amit-
tit. n̄ voluntatē habuerit alienan-
di. si vero animal sit siluestre. vt
colūb avel ceruus in domo nutri-
tus q̄ diu habet voluntatē reuer-
tendi. eius ē cuius fuit. **C**ū autē ce-
pit h̄ie animū nō reuertēdi: tūc oc-
cupantis ē. **V**erūt̄n̄ in multis r̄-
gionib⁹ omnes has leges p̄ua
cōsuetudo mutauit. sūt em̄ reges
a p̄ncipes q̄t fere in quocūq; a-
gro vel in cuiuscūq; dōminio sint
eorū sūt. a oēs incolas a s̄bditos
suos iuraē faciūt q̄ feris suis pa-
cem dent. a graui pena trāsgresso-
res puniūt. **Q**uerit̄ autē si aliq̄s
s̄bditus p̄ncipis in occulto feraz
ceperit vtz peccet mortaliter si re-
tinuerit a vtz restituē teneatur.
Ad hoc magistri distinguūt dicē-
tes. **Q**z si iurauit p̄ncipi fidelita-
tē s̄bditus de feris suis c̄seruan-
dis sponte a nō coact⁹. penitē dēt
de periurio a p̄ncipi dāmnū r̄sti-
tuet. si autē coactus quia aliter in
carceratur vel forte possessionē su-
am amittēt si negaret. p̄miam a-
gat de periurio. a p̄ncipi nichil re-

stituet. quia p̄nceps domin⁹ fe-
rarum nō est. sed violentē sibi
dominiū vsurpauit. si quis em̄
tali metu rem p̄p̄iam abiurasset
penitentia; de periurio tm̄ agē de-
beret. q̄ indiscretū fuit iuramen-
tum. a nō teneret̄ restituere si in
p̄iuato possit eam recuperare. **D**i-
cūt etiam p̄ncipes q̄ omnis the-
saurus in terra eorū infossus. eorū
est. **V**n̄ si quis inueniret thesaurū
in agro suo absconditū: nisi p̄n-
cipi suo restitueret dāmnaretur.
Verūtamen credimus si quis oc-
culte in agro suo p̄prio inueniret
thesaurū. sicut dicunt leges licite
retinere possit. si vero in agro ali-
eno casu inueniret medietatem
habebit. si vero agrū alienum vt
thesaurū inueniret absconditū. p̄-
scrutatus fuit nichil inde h̄bit.

De varia specie furti.

Capitulū .clxx.

Unt etiam alij qui non
putāt esse peccatū. res fu-
rari diuitū cum eis non
indigeant. cōtra quos dicit canō
forte aliq̄s cōgitat a dicit. **Q**ul-
ti sunt diuites auari cupidi. nec
pecco si illis abstulerō a paupib⁹
do. **U**nde enim illi nō bene agūt
mercedē habere potero. s; h̄mōi co-
gitatō ex calliditate dyaboli sug-
geritur. **N**am si totū paupibus
tribuat quod abstulit. poti⁹ au-
get peccatū q̄ imminuat. quia cū
restituere tenetur. hoc facit vt re-
stituē non possit. **D**uo tamen sūt
casus in quibus non tene⁹ aliq̄s

restituere re alienam. vt si furio
sus rem sua penes bonu vix de
posuerit a m furore suo repererit
no tenet restituere. Vn dixerunt q
daz magni a boni viri. q si quis
soau hiet a amicu habente gla
dium cu quo eade nocte vellet oc
cidere hoiem. vel denarios i archa
cu quibz vellet adultera vel mere
tricem emere. a gladium vel dena
rios furaret ne sua scelera adim
pleret. no furtu sed poti9 elemosi
nam fecisset. dumodo p loco a te
pore q sic abstulit restitueret. Ali
us casus e q si aliqs obligat9 in
est debito. vel pro seruico meo vel
alio mo. a no vult michi redde
re occulte tm ei de suo possim sbriz
pere no teneor restituere. sicut pce
pit dñs filijs isrl exētib9 de egip
to. vt acciperent mutuo ab egip
tjjs vasa aurea a argētea licz nū
q redderēt. quia seruiant eis in
luto a latē. a palea. nec vnq9 inde
mercedē suam receperant. ¶ Sē
duz est qd res furtiua etia; si ad
millesimā manū puenerit sp vi
dosa ē. nec purgari pot viduz nisi
dño. vel e9 heredib9 restitua9. Vn
qunq; mo res furtiua ad manū
alicui9 puenerit vel ex emptōne.
vl ex dono alterius. sp detecto vi
do. i. cu pceperit re eē furtiuam te
net restituere. a si no reddiderit. re9
ē furti. nec pāu a vero dño reapit
et. sed i eū a q re furtiuā suscepit
actōnez hēt Rapina at multoma
gis ē pctm q simplex furtu. Rem
em aufert a dānū facit spoliato.
etiā infert ei violētiaz. Vn multo
piores sūt latrones q fures. La

trones at sūt q fraudulentē latēt
in siluis a violentē spoliāt trāseū
tes. Fures vero sūt. q per insidias
hoib9 bona sua ipis ignorātib9
sbripiūt. Et de talib9 dicit salomō
in pūbjs. Nō grādis ē culpa cuz
qs furat9 fuerit. Furat em vt esu
rientē impleat aiām. Cōstat aut
q licz paruū pctm sit. mōile tñ ē
si alit hēat vn viuat. Sic legit9 in
eccīastico. Potior ē fur q assidui
tas viri mēdaas. ambo tñ pditō
nem hēditabūt. ¶ Nōndū q; q
si fur a psonis eccīasticis in eccīa
inuent9 fuerit no exponit ad mor
tē. s; ponit i specula vt ibi cogno
scat9 a postea sbrigat9 ex ciuita
te eiat9. Sed mirū ē qd in quibus
dā regionib9 occidit9 hō p simpli
ci furto: cuz antiquit9 in lege dei a
legibus secularibus statutuz fue
rit. q simplex fur no aliter puniē
tur. nisi qd damnū restitueret in
duplum vel in tripluz vl in qua
druplum. scdm qd furtuz maius
eēt vl minus. S; hoc per magnā
constitutū est considerationē. qā
in multis regionibus ita sunt hō
mines pni ad furtum vl ad rapi
nam. q nisi mortem timerent vl
mutilationē membrorum. nūqñ
rapere vl furari cessarent. a iō su
stinet eccīa qd fures occiduntur.
A regibus autē a principibus fa
cta est constitutō.

Itēz vnde sup a qd sacrilegiū
spēs sūt furti. Ca. clxvi.

Sacrilegium etiam quan
do q; est spēs furti a mul
to grauius est peccatum
qm simplex furtum vel rapina.

Sacrilegiū autē dicitur quāsi res sacra a quocunq; loco siue sacro siue nō sacro sibi ripi. vel quāsi ens aliq; res siue sacra siue non sacra a loco sacro transferri per furtū vel per rapinā. Dicit etiam largi sacrilegium. quāsi ens sacra res ledit ut cū clericus percussit vel ecclesia infringit vel iceditur. vel cū locus factus aliquo modo polluitur vel violatur. Si incensiuus gūius est per tē ipō sacrilegio vel gūius punit. Vñ hinc canonel quosdā oēs incendarij ex ipō facti sūt excoicati. licet videatur qd oēs eccie raptores ipō iure excoicati sūt. Est em canon tal. Omnes eccie raptores atq; suarū facultatū alienatoēs. a liminib; eiusdē mēis eccie anathematizam. a publica auctate damnam. a nō solū eos sed a oēs consentētes. qz nō solū q faciunt: rei iudicatur. s; etiam q consentiunt facientib;. Par ei pena consentētes a faciētes appōdit. Quot modis d; quis cōsētere supius determinatū ē. Erat etiaz antiquus quoddā furtū valde detestabile. s. effodē sepulchra mortuorū ut ibi accipet qd cū mortuis sūt repositū. Vñ canō. Si quis clericus i demoliēdis sepulchris fuerit dephensus. qz facinorose per sacrilegio legib; publicis sanguine vindicatur. oportet in tali scelē perditū clericat; ordine s; moueri. a pnie triēnio deputari.

De pnia pro furto.

Capitulū clxxij.

Inūguntur autē per furto varijs modis pnie hinc qlitates personarū. Vñ clericis sic

statutū ē qd si aliq; de ministerio eccie aliqd furat; fuerit. nō soluz rem sed etiā damnū restituat. a septē annis peniteat. De religiosita statutū ē qd si q; furtū fecerit vgis cesus puniat. a nō pōt ad ordines pmoueri n̄ per grām. Si autē ordinat; fuerit noīs ipi; dignitate puetur. a p̄t ei sufficē in satisfactōne pnie sola puatio dmuniois. Si q; fame coact; fecerit furtū. s. cibaria vel vestez ppter nuditatē tollēdo tres ebdomadas peniteat. Si reddiderit nō cogat ieiunare. Si autē qd ruperia tulit vel casas fregeit a res maioēs abstulerit. septez annis peniteat. a qd furatū ē reddat. Si q; vero de reb; minoib; semel vel bis furtū fecerit. reddat qd tulit a p vnum annū peniteat. Si vero sepulchra violauit septē annis peniteat. qd iō statutū ē. qz antiq; oēs locū sacru iudicabāt in q aliquis defunct; sepult; fuit. Pnia autē per furto sacrilego multo gūior ē. Qui em eccias inuasert a destruxerint a bona eorū rapuerint. s. vasā vel ornamenta eccie vel aliq; ibi deposita reddāt oia ablata a etiā dāna q sustinuit eccia restituāt. a extra ecciam dei vno āno cōsistant. Secūdo autē āno aures eccie sine cōmuniōne maneāt. Tercio vero āno ecciam dei intrēt a stēt inter audientes. sed interi carnes nō māducēt neq; vinū bibēt. n̄ in p̄cipuis āni festiuitatib;. a deinde vsq; ad septimū annū trib; hebdomada dieb; sine esu carniū a sine potu vini peniteant. In primis tñ tota

mentis intentōne. a cū iuramēto
spondētēs se nūq̄ vltēri⁹ talia fa-
cturos. a ita post q̄rtū ānū corp⁹
dñā sangūnē acāpere mereant⁹
Ite canones p̄cipiunt q̄ vasta-
tores a raptōres ecclīaz nō soluz
cogen⁹ ablata restituē a de dam-
nis satisfaccē. sed etiā magnas de-
bet facē emēdatōnes ep̄is ad q̄s
sacrilegij q̄rimonie iuste puene-
cint triginta libras argētī exami-
nati a purissimi reddēdo. Sed fm
diūsas cōsuetudines regionū: di-
uerse sūt satisfactōes. De furibus
a latromib⁹. Sic dicit canō. Si fuēs
a latrones in furādō vel p̄dando
ocādāt. visū ē nob̄ in ecclīa p̄ eis
nō eē orandū. Sed si cōphēsi fue-
rūt cōfessi p̄sbitero vel dyacono.
orōes ecclīe nō eis negam⁹. **S**i
endū est q̄ illoz q̄ simul furtū a
rapinā cum incendio faciūt: quissi-
ma ē eis p̄mā danda. Vñ canon
dicit. Pessimā a deplātricez a vi-
tandā incendarioz maliciā. au-
doritāte dei a b̄toz petri a pauli
detestamur a interdīam⁹. Si q̄s
q̄ post hui⁹ n̄re phibitōis p̄mul-
gatōnē. malo studio siue p̄ odio
siue p̄ vīdēcā ignē apposuerit a
appom fecerit. ā appositorib⁹ cōsi-
liū a auxiliū sciēter tribuerit: ex-
cōicetur. a si mortu⁹ fuerit incen-
dari⁹ xp̄ianoz careat sepultura.
nec absolua⁹ n̄ dāno repato p̄
cui intulit. a iuret se vltēri⁹ ignē
nō appositur⁹. P̄nia autē ei detur
vt in iherosolimā aut i hyspani-
am p̄ integz ānū in seruicō dei p̄
maneat. Si q̄s ep̄us hāc p̄niam
relaxauerit vel archiep̄us. dānū

restituat a per annum ab officio
ep̄ali abstineat. **I**te si q̄s per do-
lū mittit manū suāz in ep̄m a in
p̄rēm a pastore suū. a q̄ ecclīaz dei
deuastat a incendit. placuit hīoz
do vt in vno loco. i. in mōsteio pe-
niteat oīb⁹ dieb⁹ vite sue.

De furto q̄d fit defunctis.
Capitulū .clxviii.

Est iterū pessimū genus
furti q̄n. s. aliq̄s furat⁹ bo-
na defunctoz peruertēs
testamēta eozū. Pei⁹ em̄ ē furari
defunctis q̄ viuīs. q̄ ip̄i magis
indigent. Vñ carpm⁹ archiep̄us
thēnensis in hystoria karoli ait.
Grāde nob̄ exemplū dignat⁹ est
oñdere dñs de hīs q̄ mortuoz
lemofinas iniuste retinēt. Cū em̄
q̄dam miles n̄re noie romaricus
apud baionē in extremis laboā
ret. a a sac̄dote in p̄nā acāperet.
vt vendēs equū quē h̄bat: p̄cauz
ei⁹ pauperib⁹ erogaēt a clericis.
Executōnē testamenti sui ip̄e mo-
riens cuidā cōsanguineo suo mā-
dauit. Ille vero pro centū solidis
equū v̄didit a lenocinijs a hmōi
denarios illos sb̄ito expendit. Pei⁹
triginta vero dies ei mortu⁹ in sō-
no apparuit dīcēs. q̄ elemofinā
meaz detinuisti. per triginta dies
in penis fui. Nūc autē liberat⁹ tibi
nūdo q̄ cras eris in penis tharta-
reis a ego in paradiso. Cū autē ille
q̄i ridēs sōmū h̄c multis narraēt
Demones cum multo clamore a
rugitu veniētes ip̄m viuū de me-
dio arcūstantiū in aera rapuerūt
a diu quesit⁹ inueniri nō potuit.
Post triginta vero dies cū exerat⁹

karoli p desertū vanatorū tran-
siret. inuētū ē cadauer illi⁹ p iter
eoz sup excelsā rupē a p̄dicta vr-
be. s. baiona q̄tuor dietis distātē
Demonēs em̄ corp⁹ ei⁹ dilacera-
tū abiecerāt. a ammaz in inferno
rapuerāt. Vñ p̄ q̄ tales satisfacē
tenent̄ tripliat̄. Vñt em̄ restitui-
ere legatū a satisfacē h̄is q̄b⁹ res
legata fuit. vt p̄ defunctis debi-
tas orōnes soluat̄. insup a deo p̄
dāno a defectu distributōis cui⁹
p̄ceptū tā nequiter sūt tr̄sgressi.

De p̄nia eoz qui opera mise-
ricordie non impleuerint.

Capitulū clxx.

Est igitur alia spēs auai-
cie de q̄ fere nemo cōfite-
tur. q̄n. s. pulsāt quis p̄ci-
b⁹ pauper. a nichil eis dat. cū tñ
dicat salomō in p̄b̄is Qui ob-
turat aures suas ad clāores pau-
peris: clamabit a non exaudiet̄
Debem⁹ attēdere q̄ disp̄satores
sum⁹ bonoz que dñs nob̄ cōmisit
nec possum⁹ retinē n̄ tñ nec̄aria.
Vñ aug⁹. ait Retine tibi tñ ne-
cessaria. a da paup̄ib⁹ superflua
De hoc etiā dicit canō Quicūq̄
em̄ hospites nō rapit i domo sua
sic dñs p̄cipit. a q̄nto tēpe hospi-
tib⁹ hūamitatē denegauit. a man-
data euāgelica iuxta possibilita-
tē suā non impleuit nec pedes scō-
rū lauit. nec eleōsinas fecit. tanto
tpe in pane a aq̄ p̄mitteat. n̄ alio
modo emēdet.

De vaia sp̄cie occulte rapine
in quib⁹ fieri oportz restitutōne.

Capitulū clxx.

Ont at̄ multe spēs o cul-
te rapine i quib⁹ oz r̄sti-
tutōnem fieri. vt si iudex
corrupt⁹ vel aduocat⁹ vel assessor
vl̄ arbiter. vel iniquus accusator
aliq̄d ab aliq̄ ad damnū alteri⁹
accepit: restitue dēt. nō at̄ datori
q̄ sponte ad p̄ximū sui dānū dedit
sed illi que forte innocēt dānifi-
cauit. Silt̄ si q̄s a monachis vel a
momialib⁹ vel etiā ab alijs muli-
erib⁹ q̄ oēs nō hnt̄ p̄p̄iū nec p̄tā-
tez quicq̄ dādi n̄ explicētia aliq̄d
rapuerit. tene⁹ restitue. nō tñ mo-
nachis vel momialib⁹ s; domui re-
ligiose vbi manent a viris data
mulier. Silt̄ si q̄s in bello iniusto
aliq̄d accepit: restitue tenet̄. Itēz
q̄ in iusto bello ab eccl̄is vel ab ec-
clesiasticis p̄sois vl̄ a paup̄ib⁹
n̄ forte armati repugnēt. aliq̄d ra-
puerit restitue tenetur. Nōndū
q̄ iudex nō dēt v̄dē iustū iudiciū
nec testis v̄z testimoniū. licz ad-
uocat⁹ iustū v̄dat patrociniz. a
iuris p̄t̄ suū cōsiliū. q̄ iudex a te-
stis inf̄ vtrāq̄z p̄tē versat̄. Aduo-
cat⁹ vero a iuris p̄t̄ tñ ex vna p̄-
te cōsulunt. Videt̄ aut̄ quidā dice-
q̄ quedā p̄sone inferioris loci. s.
officiales si per aliquā extorsionē
simplicem nō violentā aliq̄d ac-
cipiunt a s̄bditis etiā inuitis. nō
tenent̄ restitue s; i vsus suos pos-
sūt cūte. q̄ sic ibi d̄z n̄ sane q̄cqd̄
ab inuito accipit̄ iniuriose ab eo
aufert̄. Item si h̄i viā vite mu-
tauerint. facili⁹ ea que hoc mō ac-
quisierant tāq̄ sua pauperibus
larguntur. q̄ eis a quibus acce-
perunt tanq̄ aliena restituant.

Qui vero in ius societatis huma-
ne-furtis-rapinis-calūnijs-oppres-
sionib⁹-inuasionib⁹-aliqua ab-
stulerint reddenda potius quā donā-
da censent⁹. Dicunt tñ multi q̄ hīc
officiales dicuntur q̄si apparitores
q̄. s. hōies vocāt ad iudiciū a mul-
tū laborāt in hōc officio. a solebāt
antiquitus aliq̄ habere stipendia:
que vocati aliq̄ dare nolebant.
a talib⁹ licebat aliqua p̄ impro-
bitatem extorque. Vñ iohannes
militib⁹ ad se venientib⁹ ait. Ne-
minē cōcusseritis. i. nulli aliquid
p̄ violentiā auferatis nec per ex-
torzionez. Crimen em̄ cōcussio-
nis est hōiem iniuste vexare donec a-
liquid det. Et subiunxit iohes. S;̄
estote stipendijs vestris contenti.
Solebāt em̄ hōies antiquit⁹ qñ
per longa tempa a legib⁹ a cano-
nibus rem alienā detinuerunt se
in p̄scriptōe tueri. a dicebat p̄
scriptō. a q̄ per longa tēpora rem
alienā detinuerant tūc non tene-
bant restituere. sed hōc totum per-
nouū consiliū est immutatu. Et
em̄ aliquis bona vel rem alienaz
acquistiuit veluti per emptōnē vel
per alicui⁹ donatōem non credit
ip̄am aliquo mō esse alienam. a
nō tenet eam restituere. sed q̄ cito
malefidei incipit esse possessor. i. q̄
aito sat q̄ res aliena est: tenet re-
stituere. licet p̄ multa tempa eaz
tenuerit.

De vsura. Ca. clxxi.

Sunt autē duo adhuc de-
testabilia auaricie gene-
ra q̄ etiam in iudicō pu-
nunt⁹ per simam. vsura. s. a symo-

nia. De quib⁹ restat dicendū. S;̄
primo de vsura. Dicit autē dñs in
euāgelio. Mutuū dātes a nichil
inde sperātes. Dicit etiā canō. Vsu-
ra est vbi ampli⁹ accipit⁹ q̄ dā-
tū quicquid illud sit etiā si nō rapiat
sed spes recipiēdi hēat. Sed hōc mi-
rū videt⁹. In omnib⁹ em̄ alijs con-
tractib⁹ lucy spare possum a reci-
pere. sic si tibi quicquid dederō possu-
spare antidotū. i. dātūa recipere. s.
q̄ p̄ dedit tibi equū meū vel vestes
a hōi. possum ne inde spare a re-
cipere precū. Quare nō similiter si
comodauero tibi denarios meos.
Ad hōc plana ē rñsio. q̄ in cōmo-
dato nō transit dñiū sed sp̄ rema-
net penes comodantē. vt si cōmo-
dauero tibi equū meū vel aliā rē
ad cōmodū a ad vsū tuū: licite pos-
sūm recipere precū. q̄ res mea ē.
sed vbi est mutuū ibi trāsit domi-
niū. vñ mutuū dicit⁹ q̄si de meo tuū
Si ergo mutuauiero tibi denarios
vel vinū vel frumentū vel aliq̄d
tale: statim tuū est. vñ si p̄cū inde
recepero de tuo nō de meo hō. Fe-
nerator ergo nichil qd suū est ve-
dit debitori. sed tm̄ tēp⁹ qd est dei.
vñ qui rez vendit alienā nūquā
pōt sibi licite lucy habere. **P**re-
terea. fenerator vult habere lu-
crū sine omni labore: etiā dormiē-
do qd est cōtra preceptū dñi qui
ait. In labore vultus tui vesceris
pane tuo. Insuper domin⁹ solum
mutui cōtractuz sibi retinuit li-
berū vt scz p̄ mutuo nichil speret⁹
ab aliquo nisi a solo deo. a hac ra-
tione nichil facimus vel damus
deo nisi per vsuraz. Pro omni em̄

seruicio nostro qd ei facim⁹ cētuz
plū recipiem⁹. **V**n salomō ait fe-
nerat dño qui miseret pauperis
Vt ergo vere sciam⁹ qd deo nichil
damus sed ad vsurā mutuam⁹.
vluit dñs specialit⁹ qd in mutuo
qd damus p̄mo nichil sperem⁹
vel recipiamus ab aliquo nisi ab
ipō solo. **Q**uia ergo regula ē cano-
nica. **Q**z nūq̄ dimittit p̄ctm nisi
restituatur ablatū. p̄t q̄ fenera-
tor nunq̄ penitē pōt nisi totum re-
stituatur qd per vsurā extorsit. **S**ūt
autē circa vsurā multi casus dubi-
tabiles. de quibus aliq̄ dicemus.
In p̄mis ergo q̄rimus vtz licite
possit aliq̄s laborare in vinea. v̄l
i alio feneratoris obsequio. a sti-
pendia recipere ab eo cū certuz sit
ei q̄ nichil dat nisi de vsure lucro.
Ad hoc dicunt quidā q̄ si aliū in-
uenire pōt laborandi locum: peccat
mōrliter. si sibi laborauerit. a fe-
nebri pecunia mercedem recepat.
Si vero inuenire nō possit alium
nec vite h̄eat nec̄aria. pōt ei labo-
rare ne fame torq̄atur. sicut etiā
posset in nec̄itate ab exerc̄icato ali-
qd accipere. **S**imilit̄ q̄rit de vxo-
re feneratoris q̄ tm̄ viuit de vsu-
ra: vtz debeat ab eo p̄pter incor-
ribilē spūal̄ fornicatōnis causā
diuertē. vel manēdo secū de fene-
bri re viuere. **A**d hoc duplex est
opinio. **D**icūt em̄ quidā q̄ de labo-
re manuū suaz dēt viuē si qd sci-
at opai. vel de bōis amīcoz suoz.
Si at amīcos nō h̄eat a opai nō
sciat. bñ pōt a viro suo recedē p̄t
spūalē fornicatōnē talē: sic p̄pter
corporalē. **C**ū tali viro corpis sui

seruitutē nō dēt h̄re. q̄ est q̄si ydo-
latra. **A**uaria em̄ ydoloꝝ ē serui-
t⁹. **A**lii dicūt melius q̄ sicut dñs
cū p̄ctōrib⁹ cōedit a raptoribus
q̄ nichil ei dabant n̄ de re aliena-
tū q̄ ip̄e egit personā pauperz. a
p̄suasit raptorib⁹ vt ablata resti-
tuerēt. licite de bonis eoz comedē-
rit. **S**ilē si vxoꝝ viro suo persuase-
rit vt vsuras restituat. vel saltem
a pauperib⁹ minores accipiat. a
ita causāz oīm quos ille spoliat in
omib⁹ diligētē agat. licite p̄t vti
bōis eoz. **I**tē si quis domū h̄et rui-
nosā a aliq̄ eā cōmodat tm̄mō ad
custodiendū ne ampli⁹ corruat.
vel equū ocofū cui nō h̄et pastuz
dare alteri cōcedit ad vsū modē-
tū vt eū pascat. q̄rit vtrū sit vsu-
ra. **A**d hoc dicūt qdā q̄ si in vtro-
q̄ casu tāta ē vtilitas ex vna pte
q̄nta ex alia: nō est vsura. **S**i vō
maior ē vtilitas in domo habitā-
tis q̄ cōcedentis a vsū equi h̄ntis
q̄ valeat pabulū: qd ei dat vsu-
ra ē. **I**tē q̄rit si aliq̄s dēt mutuū
aliq̄ vt defendat eū circa p̄ncipes
in tallijs a hmōi exactōmb⁹ vtz
dando p̄ tali defensione pecuniā
vsurā cōmittit. **E**t dicūt ad h̄ qdā
q̄ si iuste sūt tallie a exactōnes:
qui dat mutuū vt ab eis libere-
tur vsuram cōmittit. quia mag-
num lucrum inde consequitur. **S**i
vero iniuste sūt tallie a exactōes
nō est vsura. quia nichil recipit.
nisi qd sibi debetur. defensio ab i-
iuria. **Q**ueritur autem q̄ si ali-
quis dēt mutuū clericis a pau-
perib⁹ sub certa p̄ctōne. q̄ pro
eo celebrent a orent a mutuū

restituunt. vtz vsura sit Et vide
tur q sic qz dicit canon Ome qd
vltra sorte accipitur: vsura e. ve
stis vsura est. a qd cuqz sorti ac
adit vsura est. a qd cunqz velis ei
nomen imponas vsura e. Alij tñ
dicunt q qz hmōi hōies bñfida nō
cōputat inter luc tempalia: nō e
vsura. Solet etiaz qri si vsura sit
si quicquid dederō alicui vt gētis
det mutuū alijs. sed cōstat q qui
recipit: vsurā cōmittit. licet nō ab
illo cui dat mutuū. qz vltra sorte
accipit. Itē quāuis alijs mutuū
accipiens se dicat gratis daē ali
qd creditōi. nō tñ dat gētis volūta
te absoluta. sed volūtae coacta.
Vult em libenti aliqd daē qz pe
nitus mutuo carē. Et licet etiā ex
toto gētis det dūmō tñ p mutuo v
sura est. Unde dicit canon Si qz
instaurandū cuiuū putat a mit
tat ad aliquē negotiātorē vt de
ferat sibi gratis capsulā vmi ab
sint hiat vsura est. Et hoc cōtingit
iō: qz minor dñs maiori domino
incōsulito possessionē suāz aliena
re nō pōt. Viles em non pōt daē
vel vendere feudū suū sine cōsensu
dñi sui pñcipalis. Similit dñs
deus cum sit oim bonoz nōz pñ
cipal dñs. ne quid p vsuā vel ne
pro mutuo vsure det phibet. Vñ
cō eius volūtatē facit qui sic dat.
a ideo irrita est talis donatio. Vtz
ex pdictis q licet sponte aliquis
a gratis aliq det vsurā. ipē tamen
fenerator recipiens furtū vel vsu
ram. rapinam cōmittit. quia rem
alienāz inuito domino suo. i. deo
recipit. Tamen fenerator licet sit

fur vel raptor. sed quia videt ben
gnus esse fur vel raptor. nec rem
publicā turbat sed qñqz videt p
desse. ideo nō suspendit sicut fues
a alijs latrones. a tamē ecclia pse
quit feneratores sicut alios q al
sumunt sibi publicū fenerādi of
ficiū. sicut etiā meretrices psequi
tur. iō qz in cōtumeliā dei suū exer
cent meretriciū qz de quo viuant
officio. Item querit si peccet mor
talitē qui accipit ad vsurā. quia
fratri suo occasionē dat peccandi.
Et dicit qz si aliter hie potest: mor
taliter peccat. si vero in necessitate
hoc facit. nō peccat mortaliter. licz
ille semp peccet mortaliter q dat
ad vsurā. Si quis aut iurauerit
se vsurā alicui p mutuo soluturū
ne sit periur⁹ debet persolvere. sed
postea pōt eam in iudicō repetē.

De vsura multiplici.

Capitulū .clxxij.

Querit autē de sacerdote
qui in magna ncitate
mutuū a feneratorē petit
a vsuraz sibi pmittit. in crastino
autē ipm in ecclia excomunicat. a
ille cōtra sacerdotēz clamat. heri a
me vt tibi daret mutuū instāter
petisti. a michi vsuram pmissisti.
Nunc cōtrarius es tibi ipi qui me
excomunicas p eo quod feci ad p
ces tuas. Respondeat autē sacdos
petij a te qz daret michi mutuū.
a fm hoc dictum fuit licitū. Vsur
as autē promisi inuitus. sed qa
aliter habere non potui pmissi. et
ideo tibi peccatum fuit non michi.
Patet ex pdictis q omnes qui
interfūt pactis a conuentōibus

feneratorum. et scribunt cartas eorum
vel testes sunt in cartis. vel ad ex
torquendum usuras eos iuuat in
iudicio. usurarii sunt et tenentur re
stituere quantum fecerunt damnatum de
bitoribus. **¶** Non minus est quod ecclesia susti
net: quod principes iudeorum pecuniam
impone in usus suos dunt. cum iudei
nichil habeant nisi de usura. et ideo ta
les principes usurarii et usurario
rum sunt principes. Sed non punit ec
clesia pro potentia eorum: non tamen a
pud deum excusant. Dicunt tamen prin
cipes quod defendunt iudeos contra ser
uitos suos et alios homines malos qui
eos non defenderent a terra expelle
rentur. licite possint de bonis eorum
accipere pecuniam. videant ipsi si bene
accipiant et diligenter iudeos et be
ne defendant. **¶** Item dubium est
verbum ambrosii. ex quo videtur quod
usura in aliquo casu sit licita. ait
enim. Usuras ab eo exige quem licet
occidere. ut quod licet paganos occi
dere. et omnia eorum bona licet rapere.
Si aliter eis nocere non possumus. li
cet eos spoliare pro usuris. Unde eti
am in lege dicitur. Non fenerabis pro
mo tuo: sed alieno. si in fide. **¶** Multi
tamen dixerunt quod verus ambrosi
us non dixit sed falsari. **¶** Quod autem di
citur in lege. fenerabis alieno. su
stinencia fuit. sicut etiam in lege pro
missus fuit libellus repudii. Et ta
men dare libellum repudii peccatum
fuit. Dicunt tamen alii quod si quis
pagano pecuniam dederit ad usura
ram propter cupiditatem: fenerator
est. si autem ad honorem et cultum
dei promouendum hoc fecerit. ut si
paganum ita faciat pauperem quod si

delibus nocere non possit: non est usura
ra. **¶** Queritur etiam de illis qui co
modant vel mutuam rem suam a
liis ut quam carius vendi poterit re
cipiant. Similiter et de illis qui bladum
emunt in herba ut plus quam tunc va
leat in messe recipiant. Et dicit que
dam decretal. Quod si aliquis bladum
suum credat aliis vel suas mes
ses. ut plus recipiat quam vendi pos
sit modo. propter incertitudinem tamen
euentus: non est usura. **¶** Ad quod
sciendum quod quicumque rem suam cre
dit alii ut recipiat premium. sic res
carius in anno poterit vendi et cer
ta habet spem plus quam modo valeat
recipiendi: ipsa mente fenerator
est. Debet autem eligi bonus vir in
hominis peritus qui tempora metiri
nouerit: qui fori boni vel cariorum
euentus considerabit. et si considera
tis temporum circumstantiis dicat quod
plus quam modo postea res valebit.
usura est. quod plus petit quam modo
recipere possit. Si autem incertus est
vir ille bonus et etiam qui dat mu
tuam vel bladum emit in terra vel
vendit ad tantum. et si mittit in peri
culum. quia nescit utrum minus
recepturus sit non committit usura
ram. melius tamen facit si hoc mo
do dixerit. nullo modo bladum me
um nunc vendere volo sed tali die
vendere proposui. Si autem michi
dare vis tantum quantum in illo
die valebit: siue plus siue minus
accipias modo bladum accipias
et tunc michi redde denarios. et hinc
hoc nulla est usura.

De usura.

Ast a ali⁹ casus de quo mul-
tum quidā mirant^r qd dñs
papa confirmat^r videt^r vsuras Cū
qs em̄ rome mutuā ab aliq^o acci-
pit pecuniā. facit pactū creditor.
q^o nō creditor ad certū temp⁹ pecu-
niā talem solueit p^o naz mutuante
pecunie simul cū debito p^o nāpali
exoluat **S**z etiā dñs papa hanc
confirmat pactōnē. sed in rei verita-
te quantū ad formā contract⁹ nō ē
ibi vsura **S**i em̄ alicui mutuū de-
dero pecuniā ad certū temp⁹ a
tūc in nō soluerit. magnū in dā-
nū facit. q^o forsita illo die teneor
solue censū dño meo a vñ reddā
nō hō **V**ñ forte vadia mea capit
a me a domo expellit **V**el merca-
tor sū a nundine immineat a vñ
emā nō hō. vel forte filiā meā in
m^o nio debeo collocare a alia ne-
cessaria q^o rere. q^o ergo p^o ter euz
impedit a damnicat: liatū ē ei
repetē ab eo q^o de dāno suo ei satis-
faciat **P**recipit em̄ dñs q^o quilibz
aliq^o satisfaciat cui fecerit iniuriā.
Verūt n̄ sepe fraus ē in creditoribz
bz q^o dicūt mutuū petēti **V**endaz
tibi marcā argentū p^o quāq^o ginta
vel sexaginta solidis alteri⁹ mo-
nete. qd in reddas tali die a non
valet marca n̄ q^o dragita solidos
Ille ergo q^o recipit pecuniā cū ali-
ter nō pōt h̄e facit cartā suam. q^o
sexaginta solidos ei deat de vendi-
tiōe marce tacēs q^o latet dñm pa-
pā **D**ñs aut^o papa debitū in car-
ta scriptū confirmat. a hoc scdm for-
mam exteriorē liatū ē a iustū **S**i
militar cum qs pannū suū cōmo-
dat aliq^o p^o maiori p^o dō q^o tūc va-

leat ad certū tēpus. in v^obo vendi-
tionis fraudē facit. q^o in rei verita-
te nō vendit sed comodat vel mu-
tuat **R**omē em̄ vel verbū s^o bam n̄
mutat contract⁹ **I**de em̄ contract⁹ est
siue dicat v^obo siue cōmodo ad
tale temp⁹ **S**i aut^o statim soluerz
tūc esset vendicō. sed q^o creditor
expectat a vendit morā tēpis ali-
us est contract⁹. a iō vsura est ibi
Quicūq^o etiā p^o falsas mensuras
aliq^o d^o lucrat⁹ fuerit vel alio modo
emēdo vel v^oendo aliquē decepit
totū restituere tenet **N**otandū
etiā q^o quidā dicūt q^o si quis mu-
tuū dat aliq^o licite ab eo sperae pōt
alia vice mutuū pro mutuo. s^o nō
donū aliq^o d^o. quia cū rapio mutu-
um nichil recipio qd non teneor
totū restituere. a iō nō est ibi vsu-
ra vt dicūt **C**ōtingit autē q^o q^o q^o
tāta est vtilitas in mutuo vna vi-
ce quāta in dono alia vice. a ideo
si mutuū ab aliquo recipio q^o pri-
us sibi dedi mutuum p^o ter sorte:z
magnam q^o q^o recipio vtilitate **S**
Ite estimo q^o ab aliq^o centū librīs
qs recepit per vsurā quibz emēit
vineā. ex qua alias centū libras
fueit lucratus. suffiat ne ei vt tm̄
centum libras restituat a vineā
a quicquid ex ea lucratus est re-
tineat **C**redimus q^o totū restitue-
re tenetur p^o ter iusta stipendia
a iustum p^o cū laboris sui. sicut
si forte excolēdo vineam pecuniāz
expēderit a alio mō laborauerit. a
si alicui oues rapuerit suas: tene-
tur ei restituere. a omnē fructum
quē de eis recepit **S**ed itez que-
ritur q^o si fenerator illas centum

libras in archa sua reseruasset v
trū ille qui vsurā dederat. illas cū
omni fructu quē ex eis iterū ha
buisset repetē posset. sicut si aliq̄s
spoliassz aliquē in vinea sua. a il
la inculta iacēt. posset nichilomi
nū cui eēt vinea a spoliatore oēs
fructū repetē: quos p̄ moderatum
cultū de vinea sua potuissz recepisse
Sed nō est simile. qz denarius
iacēs nullū fructū naturaliter fa
cit. sed vinea naturalit̄ ē fructife
ra. **S**ed itez q̄ritur qz si habue
rim ab aliq̄ modū vini qn̄ vale
bat viginti solidos p̄ mutuū. ille
vō petat a me restitutōnē cū q̄dē
ginta solidos valet. vtz possum
eē solutū si viginti solidos solue
ro. **E**t dicim⁹ qz qz tādiu moran
do detinui ex culpa mea in hac ne
cessitatez mādi. s. p̄ soluedi. a iō
in imputato non alteri. **I**te esto
qz aliq̄s nichil h̄eat nisi de vsura
a pemitē velit. a si cūcta restituēt
filie sue fornicabunt. filij latroci
nabunt. a ip̄e mēdicabit. vporqz
ab eo fugiet. p̄t ne ec̄ia aliquod
sibi dare cōsiliū ne totū restituat.
Et dicim⁹ qz vtile esset cōsiliū qd
relaxatōez ab h̄is peteret quib⁹
restituē tenetur. **S**i vero gr̄am in
uenire nō posset. credim⁹ qz sicut
licz alicui in extrema n̄citate vi
uere de alieno ne moriatur sicut
sup̄ dictum ē. ita iste in tāta n̄ci
tate retinē p̄t rem fenēbrē vt in
de viuat cū magna tñ p̄tate. ita
scz qz certū a firmū h̄eat p̄positum
restituendi totū cū poterit. **I**tem
quidā mod⁹ fenerādi ē satis vsu
tat⁹. multi em̄ alicui pecuniā suā

mittūt mercatori ad medietatē
lucri a volūt habere sortē suam a
insup̄ medietatē lucri. **D**ec autez
manifesta ē vsura. qz cum nec la
borēt nec periculū aliq̄d immine
at eis lucy reportant. **S**i autē me
dietetē sbirent damni sicut me
dietetē expectāt lucri. a medietatez
expensaz soluerēt mercatori.
a tunc si quid esset residuū reap
rēt dimidiū: nō eēt vsura. **I**tez
ē cōsuetudo in aliq̄b⁹ ciuitatib⁹ qz
cū certa sūma pecunie tradit̄ puer
aliq̄s mercatori vsqz ad certū tē
p⁹ vt discat ab eo officū suuz. ita
vt expleto tpe totā a mercatore
reap̄iat pecuniā. a iterū restit⁹
a sup̄tib⁹ pasceat mercatois: qrit̄
si vsuā ibi cōmittat. **A**d qd̄ sc̄dū
qz si past⁹ a restit⁹ puei p̄l⁹ valēt
qz ei⁹ seruiciū: vsura est. **I**te cō
suetudo ē alicubi qz aliqui liberāt
oues a adfirmāt imōiles q. s. nū
qz morient̄ ei cui⁹ sūt. videlicz cū
aliquis centū oues reap̄it ab ali
quo p̄ annū. p̄ quatuor fructibus
dabit illi triginta solidos vel p̄l⁹.
scdm̄ qd̄ inter se cōuenierint. a in
fine termini tot oues a tā bonas
ei restituēt: queritur an sit vsuā.
Et dicunt quidā qz hic est neces
sariū consiliū boni viri. **S**i enim
sunt oues morbide vel pastuā in
firma. a ita magnū immineat ei
qui reap̄it oues periculū. a ei qui
dat oues nullū: vsura est. **S**i ve
ro dicat qz nō est piculum in rea
piendis ouibus. vel p̄pter infirmi
tatez ouiu vel p̄pter tempis pestē.
vel p̄pter pascue maliciā. a fruct⁹
ouium. s. agni lana casei valeāt

preiū quod solue debet firmari
tunc nulla est vsua. **I**tem ali
casus ē in q̄ licite videt̄ rapī vsu
ra vt si aliquis eccie mee layc⁹ de
amas detineat. bñ possum ei daē
mutuū. a interim reapē deamas
in pignus a dūerte in vsus me
os. nec aliqua est ibi vsua. quia
nichil reapio nisi qd̄ meū est. **S**
quero a simili si aliquis michi bo
na mea rapuit vel me alif̄ defrau
dauit. vt p̄ venditōnem iniustā.
vel stipendiorū meorū vel aliorū de
bitorū detentōne. contra vtilitatē
meā. a sic damnū sustinui. a q̄a
potens ē ille non possum eumcere
ab eo p̄ iudiciū qd̄ michi debet̄.
possum ne ei dare mutuū ad vsu
ram. a tantā in vsuris reapē pe
cuniā quantū in restituē teneſ.
Et dicūt multi q̄ si ei imminet pe
riculū paupertatis a debitu suum
nō pōt aliter recuperare. dūmodo si
ne scādalo faceret eccie. nō cōmit
teret vsurā. quia nichil reapit ni
si quod sibi debetur.

De symonia.

Capitulū

clxxij.

Dicit̄ hoc de altera spē auai
cie ddm̄ est. s. de symonia.
Describit̄ aut̄ symonia
dupliatē. **P**rimo sic symonia ē
studiosa vlūtas emendi vel ven
dendi spūale vel spūali annexum
Vel sic symonia ē pactō de tem
poralib⁹ ppter spūalia facienda
vel ecōuerso. **S**cđm̄ descriptōnem
primā videt̄ q̄ iudex qui vendit
iusticiā. cōmittat symoniā. q̄ iu
sticia res spūal̄ ē. **S**ed quae licet

aduocato pl⁹ videri iustū patro
ciniū q̄ iudiciū iustū iudiciū cum
vtrūq̄ sit eque spūale. **A**d hoc
ddm̄ ē q̄ spūale put̄ hic accipit̄
p̄prie ē illud quo spūscūs hēt̄ vel
datur vt vtutes. vel quo spūs ha
beri significat̄. sicut qd̄a sūt sac̄
mēta eccie. a s̄m̄ hoc decime a ius
p̄cipiendi decimas nō sūt res spū
ales. sed res spūali annexa. s. ordi
ni ecciastico. **E**t bñ sūt annexa. q̄a
ad eundē p̄tinet in q̄ idē ē spūale
sc̄q̄ ordo. **I**udex at̄ nec dat nec ven
dit vtutes nec sac̄mēta eccie nec
aliq̄ eis annexa. **C**ū aut̄ d̄ q̄ iudex
vendit iusticiā. n̄ accipit̄ ibi iusti
cia p̄ vtute s̄ p̄ iusta s̄ma. **N**ñ sci
endū q̄ qd̄a nec vdi p̄nt de iure.
vt sac̄mēta eccie. nec de facto.
vt vtutes. **Q**uedā etiā nō p̄nt v̄
di vel emi de iure. vt sac̄mēta ec
clesie. p̄nt tñ de scō. q̄ ordies a p̄
bende q̄ sūt annexa rei spūali q̄nq̄
v̄dunt̄ de scō. **Q**ñq̄ tñ largi⁹ ac
cipiuntur spūalia. vt sac̄ vasa al
taris. a vestes sacre a talia. a v̄di
p̄nt a emi a ip̄ignozari de iure a
de scō. **D**e illo qui redimit ius suū
a iudice cum aliter nō possit habe
re. dicimus q̄ non peccat. quia ni
chil a iudice reapit nisi quod sibi
debetur. **I**udex autem peccat qui re
cipit a restituere tenetur. **D**abent
enim iudices magnos redditus
pro reddenda iusticiā in dignita
tibus suis. a iō nichil debent reci
pere. **A**duocatus aut̄ non simpli
citer vendit iustum patrociniū
sed patrocinandī laborē. **M**ultū
em̄ laborat studendo a a hīs mo
dis p̄ causa quā suscipit̄ de fēdē a

Si vero ex certa scia causam iniu-
sta defendit. licet symoniā non cō-
mittat. mōlīter peccat. et restituē
tenet qd̄ recepit ab illo. vt dicūt
multi quos suis allegatōib⁹ dā-
nificauit. **E**t nōndū etiā q̄ que-
dā annexa sūt spūalib⁹ etiā spū-
alia. vt p̄dicatō q̄ res ē spūal̄ q̄
p̄ eā spūssanct⁹ sepe cōfertur. et an-
nexa est ordinī sacerdotali. Sūt eti-
am quedā spūalia spūalib⁹ non
ānexa. vt mēmōriū. p̄ qd̄ signi-
ficat̄ cōiunctō xp̄i ad eccl̄iaz. et sūt
quedā spūalib⁹ annexa q̄ nō sūt
spūalia vt sūt sepultuē et deame-
Quicunq; aut̄ vel p̄ lucro tēpali
vel pro humano fauore vel p̄ va-
na gl̄ia p̄dicat: symoniā cōmittit.
Est em̄ triplex mun⁹ qd̄ rece-
ptū symoniā facit sic dicit canō. s.
mun⁹ a manu. mun⁹ a lingua. mu-
n⁹ ab obsequio. **S**ed nōne orat̄ eccl̄ia
pro fructib⁹ tēpali⁹. quae ergo
nō sic p̄dicare pōt̄ pro fructib⁹ tē-
poralib⁹. **I**te nōne p̄dicauit apo-
stol⁹ pro collecta ad op⁹ paupm̄
faciēda q̄ erat̄ in hōspitali iheroso-
limum. **N**ōne et ep̄s alicui cle-
rico dare pōt̄ p̄bendā vt inde pa-
scat paupes. **E**rgo cōferre pōt̄ spū-
ale pro terrenis sibi vel alijs cōfe-
rēdis. sed **I**nū dicit̄ aug⁹. **N**ō de-
bem⁹ euangelizā vt viuam⁹ sed
viuē vt euangelizem⁹. **E**st ḡ
notādum q̄ aliud est de orōne et
aliud de p̄dicatione. **E**x p̄dicatōe
em̄ naturalit̄ fumitur emolimē-
tum. quia cū p̄dicamus corda fi-
delium ad largitatē et ad virtutes
alias exortamus. **V**nde naturali-
ter sequit̄ q̄ succurrant indigen-

tib⁹. **V**erūtū optime dixit aug⁹.
Euangelizare debem⁹ non vt mer-
ces p̄dicatōnis sit ab⁹ qui appet-
titur. sed necessariū qd̄ sequit̄. i.
sustētatio in tēpali⁹ que nes-
cessaria est p̄dicanti. et ita tal̄ p̄-
dicator nō tendit ad aliū finē. ni-
si vt penitētē exortet largitatez
et alias virtutes in cordib⁹ hōim
q̄uis ex hoc sequat̄ alia vtilitas
paupm̄. **C**ū ergo oram⁹ pro fru-
ctib⁹ terre. finis primāpal̄ est vt
p̄ eos honeret̄ deus. et deo seruire
possint qui de fructib⁹ dñt̄ viuē.
et ideo si recte interpret̄ solutō q̄
eccl̄ia orat̄ p̄ tēpali⁹. pot⁹ oāt
vt deo sine impedimēto seruiat̄.
q̄ vt prosperitas sit in tēporalib⁹.
Pat⁹ ergo q̄ nō licet dare p̄bē-
dā vt distribuāt̄ fruct⁹ pauperi-
bus: q̄ ex p̄benda naturaliter
nō cōsequitur qd̄ pauperibus pro-
uideatur.

De symonia misse.

Capitulum .clxxiij.

Quod etiam q̄ exerceat̄ orō-
nes q̄ fiūt pro defunctis
v̄di possint et em̄ licet sp̄i-
rituales sint. **C**ōsuetudo em̄ est in
eccl̄ia q̄ alijs laborās in extremis
certū qd̄ cōfert loco religioso vt
ei⁹ amuerfariū faciat et in orōni-
bus suis memoriā ei⁹ h̄eat. **S**imi-
liter sacerdos stipendari⁹ s̄ certa
pactōne precū recipit. vt diuina
celebret in eccl̄ia. **I**te absolutō ex
cōmūicati res ē spūalis et tñ null⁹
absoluit̄ excoīcat⁹ sine certo pre-
cio de eccl̄ia cōstituto. et sic spūale
em̄it̄ pro corporali. **A**d hoc dicē-
dū est. q̄ viri sancti et angeli qui

orōnes fidelīū dño offerunt nō re
spiciūt munera oblata. sed tm̄ de
uotōne q̄ cognoscit̄ ex oblatōne
munerū. q̄ p̄batō dilectōnis: ex
hibitō ē op̄is. Et ita nō orat eccl̄ia
p̄ munē oblatōnis. s; p̄ deuotōe
offerētis. nec dat̄ spūale nisi pro
spūali. **Excomunicat̄** aut̄ nō dat
p̄cium p̄ absolutōne sua. sed pro
pena p̄c̄i sui. a otumacia. Pro se-
pultura aut̄ mortuorū. a p̄ crisma
te. a p̄ baptismo. a p̄ sponsalibus
nichil licet accipe nisi vt dictum
est sup̄ius. vbi pleni⁹ de talibus
tractauim⁹. **Ad** hoc qd̄ obiectū
est de sacerdote stipendario q̄. s. mi-
nistret p̄ temporalib⁹. **Rōndū** ē qd̄
dñs p̄cipit vt sit ab⁹ in domo sua
a q̄ ē illi qui spūalia a p̄latis su-
is accipiūt vt eis sua tēpalia.
q̄ alii viuere nō possent. **Ūn** ep̄i
a archiep̄i. archidyacom̄ etiā in
uisitatōib⁹ eccl̄iarū p̄curatōnes
suas recipiūt. a ita spūalia mini-
strat̄ p̄ temporalib⁹. vt notet̄ non
causa final̄ sed causa sine q̄ n̄ po-
set hoc fieri. **Ūn** si aliquis de nouo
fundare velit eccl̄iam vel inclusū
intrudere. p̄t̄ ep̄us certā cū eo fa-
cē pactōne vt det̄ ministris eccl̄ie
vel ip̄i incluso necēaria. **Et** sic p̄t̄
qd̄ eccl̄ia triplici ex causa p̄cipit tē-
poralia. vt. s. fidelīū deuotōne co-
gnoscat. a vñ ministri sui viuāt
h̄eat. a itez vt malefactores pu-
niat. **Itē** eccl̄ia deū laudata gr̄as
ei r̄dd̄it p̄ oib⁹ b̄nificijs suis tēpa-
lib⁹. **Si** ḡ possuz deo gr̄as agē. q̄a
sed̄it in equū bonū. q̄re nō possuz
oraē vt det̄ in equū bonū. **Si** em̄
possuz gr̄as agē p̄ p̄teitis: orōes

possuz facē p̄ futuris. **Itē** vbi cōsti-
tutū ē qd̄ dā denarij h̄ijs q̄ ad ma-
tutinas vel ad aliud officiū veni-
unt. mittunt ne symoniā clerici
p̄pter denarios ad eccl̄iam venien-
tes cū aliter nō venirēt. **Ad** hoc
nōndū ē qd̄ q̄tuor modis dat no-
bis dñs tēpalia. s. ad necitatez vt
in malachia d̄. **Inferte** omnē de-
cimatōne in horeā mea vt sit ab⁹
in domo mea. **Ad** cōsolatōnem
vt in ysaiā d̄. **Sicut** cōsolat̄ ma-
filios suos ita a ego cōsolabor vs
Ad negociatōne. vt. s. ex tempa-
lib⁹ q̄ nobis dat emam⁹ vitam
eternā. vt in euāgelio d̄. **Nego-**
ciamini dū venio. **Ad** puocatōne
vt p̄ b̄nificia sua ad dilectōne ei⁹
nos puocet. **Ūn** d̄. **Dabo** tibi ter-
raz fluentē lac a mel. **Quia** ergo
h̄ijs q̄tuor modis dat nob̄ de⁹ tē-
poralia licite possum⁹ ministrare
spūalia. a ab eo petē p̄dictis mo-
dis q̄tuor tēpalia sine omni symo-
niā. s. ad necitate ad cōsolatōnez
ad negociatōne a ad puocatōne
sine oi symoniā a gr̄as ei r̄ddere p̄-
talib⁹. **S; nos** p̄ter p̄dictos mo-
dos q̄nto mō vtimur tēp'alib⁹ vt
sc̄z tm̄ in eis delectemur. a hoc mō
spūalia ministrare symoniā ē
pro temporalibus. **Cum** ergo dī-
citur. iste ministrat spūalia p̄
tēporalibus. si h̄ec p̄posito. pro-
notat aliquam p̄dictarum cau-
sarum speciem: licitum est. si au-
tem notat causam finalez delecta-
tionis: symoniā est. **Primo** autez
modo licet aliquis spūalia mi-
nistret pro tempoalibus. non tū
p̄t̄ ea s̄b precio ministrare.

Ite vnde sup. Ca. clxxv.
Notandū tamē ē q̄ in cōse-
crando eucaristiā nichil
attendī debet p̄ter spūa-
lia siue celestia. Vñ sacerdos in ca-
none misse cōsecrans eucaristiā.
nullā interponē debet orōnez nisi
que p̄tinet ad cōsecratōem. Cum
ergo dicit iste cōsecrat vel celebrat
p̄ temporalib⁹ p̄prie falsā ē locutō.
Solet tñ accipi s̄b h̄c sensu. iste
obligatus est celebrare missam
a cōsecrare eucaristiā. q̄ recipit tē-
poralia. s. decias oblatōes a h̄mōi.
Et nota q̄ temporalia nūq̄ esse de-
bent finis temporalium. sed spūalia
finis temporalium. Vñ h̄c locutō est
falsā. sacerdos tenet dare spūalia
p̄ temporalibus. sed h̄c ē v̄ra. layc⁹
tenet dare temporalia p̄ spūalib⁹.
Non tñ emit ista. s. spūalia p̄ ill
scz temporalib⁹ vt dictū ē. Cū ergo
dicit q̄ sacerdos ministrat eterna
pro temporalib⁹. nō notatur causa
finalis sed tñ causa motiua. Legi-
tur aut̄ in parabol⁹ q̄ mulier for-
tis inuenit agrū a emit illū. Et in
euāgelio dicit q̄ quidā negotiator
preciosā margaritā inuenit a emit
eam. Per margaritā a agrū intel-
liguntur celestia. Si ergo in licet
emere celestia spūalia. quare nō
licet sacramenta spūalia. Et si licet
deo dare temporalia p̄ spūalib⁹ celesti-
b⁹ habēdis. quare nō licet dare ei⁹
ministrato p̄ sacramentis. Ad q̄s di-
cimus q̄ bona celestia s̄b p̄cio ca-
dūt. quia datur p̄ merit̄ nostris
q̄ sūt qualecūq̄ p̄ciū vite eterne.
sed grā dei q̄ dat p̄ sacramenta. om-
nino est imp̄ciabil. q̄a nō h̄t h̄

aliquis vñ grām dei emē possit. Ca-
ritas aut̄ a ceteris virtutes supple-
mentū sūt. a iō p̄ciū eternoꝝ eē
p̄nt. Qui aut̄ aliq̄d dat paupib⁹
vt p̄ eo orēt. orōes eoz nō emit.
sed amicitias. ex q̄b⁹ sequit̄ q̄ p̄
eo orēt. Prouocat ergo h̄c p̄ bñfi-
cia sua paupes ad orādūz pro se
sine oī symonia. Ex h̄c patz solu-
tio q̄stionis q̄ q̄rit̄ vtz liceat da-
re sacerdoti aliquid p̄ tricenario vel
āmuersario. q̄ sicut dcm̄ ē p̄ mis-
sa cātata vel cantāda nūq̄ aliq̄d
dari p̄t aliquo mō. sed dari p̄t sa-
cerdoti vñ viuat. a vt etiā appa-
reat dātis deuotō dari p̄t aliq̄d. p̄
q̄s moueatur sacerdos ad orādū
vel celebrādū. **O**eli⁹ tamē est
vt sacerdos post accipiat q̄ ante
p̄pter scandaluz ecclie. a ne putet
laycus q̄ per pactōez p̄cedentem
taliam possit emere spūalia. **Q**ue-
ritur etiā q̄ si sacerdos sine p̄cio
nolit baptizāe puez. vtz pater
pueri debeat dare p̄ciū vel permit-
tet mori paruulū sine baptismo.
Ad q̄s dicim⁹ q̄ i tali casu dabit
p̄ p̄ciū nec tñ baptisimū emit. sed
furore sacerdotis cōpescit. a q̄s sibi
debet redimita h̄c vnicuiq̄ licet
si alit̄ h̄re nō p̄t. Legit̄ tñ in deute-
ronomij. **E**cce obtulim⁹ maures
a armillas vt dēp̄ceris deū p̄ no-
bis. **I**te i secūdo libro machebeoz
legit̄ q̄ vir fortissim⁹ iudas col-
latōne facta. misit duodeci milia
argētū dragmas iherosolimaz vt
sacerdotes orarent pro animab⁹
occisorum in bello. **S**ed sciendū
est q̄ duplex ibi fuit finis. **P**ri-
mus quia obtulit propter deum.

Secund⁹ fuit vt deus mīazā gra-
tiam sicut p̄dictū ē daret eis. a p-
tales oblatōnes deuotio offerētū
apparuit. a ita sac̄dotes exatā-
tur ad orandum.

Item de symonia.

Solet itez queri si sit symo-
nia dare cōsanguīneo spūa-
le bñficiū tm̄ rōne cōsanguinitatis
Et videt̄ multis q̄ quāuis p̄ctm̄
sit dare cōsanguīneis tm̄ intuitu s̄a-
guinis nō tm̄ ē symonia. q̄ n̄ ē ibi
aliq̄s meramoniū neq; intentio
emēdi vel vendēdi aliq̄s spūale
Est tñ triplex p̄ctm̄ dare intuitu
s̄anguinis Primū ē q̄ nimis tenē
carnē suā diligit Secūdū ē cupi-
ditas. q̄ rē m̄debitā cōsanguīneo
suo dare cupit Tercū ē q̄ rē spū-
alē dās idigno vilipendit Videt̄
tñ q̄ ibi sit symonia si expectat co-
modū tēpale cōsanguīneo suo p
spūali q̄s dat ei Nec minor ē sy-
monia si expectat cōmodū tēpa-
le alicui de suis q̄ si expectet sibi
Sed dicūt ad hoc quidā q̄ iō nō
est ibi symonia. q̄ qui dat cōsan-
guīneo vt cōmodū inde h̄eat. illud
cōmodū nō dat s̄b p̄cio venali vel
meramoniā. licet ibi expectet v-
tilitatē Si tñ ita dat vt s̄b nomi-
ne cōsanguīnei ip̄e fruct⁹ recipiat
symonia ē. q̄ recipit q̄s sibi non
debet Exponit aut̄ dare ḡtis mul-
tipliater Dicit̄ em̄ q̄nq; dāe ḡ-
tis. i. nullā venalē causāz ponē. i.
gratis dāe. i. nichil in dādo respi-
cere. n̄ solū deū vel solam gr̄am. a
iō nō dat ḡtis qui sic dat cōsanguī-
neo suo vt s̄b noīe ip̄i fruct⁹ reci-
piat Vñ a dñs dicit̄ Gratis a ce-

p̄stis gratis date **I**te notandū
q̄ cum d̄r Iste ep̄us dat huic cle-
rico bñficiū p̄ seruiciō suo vel p̄
seruiciō parentū suoz. q̄s duplici-
ter potest intelligi Dicit̄ em̄ canō
q̄ clerici bñ meiti de ecclia debent
bñficiari p̄ meritis suis. p̄t em̄
intelligi ita q̄ ep̄us nichil aliud
cōsidet̄ nisi vtilitatē quā habuit
ex seruiciō clerici vel p̄ntū. a sic da-
re symonia est S; si cōsideret pru-
dentiam clerici sui diligentiam
suā in obsequijs diuinis. a bonā
ei⁹ cōuersatōnem. a ita dare non ē
symonia Dixit̄ em̄ v̄r prudens.
Curie p̄latoz sūt p̄batoria cleri-
coz Debent enim probari in eis
clerici qui sint bñficiō digni ec-
clesiastico vel qui nō Vel p̄t dici
q̄ sicut ordiata caritas mouet ho-
minē vt pri⁹ det p̄ri q̄ filio. a do-
mestico pri⁹ q̄ ext̄neo. a bñ me-
ritū pri⁹ q̄n nō meritū. a de⁹ carita-
tem illā ordinauit. eodē ordine
aliquis spūale bñficiū potest
dāe Si em̄ ille magis diligend⁹
est q̄ seruiuit q̄n q̄ non seruiuit.
dum nō vterq; bonus sit. potius
est dandum priori bñficiū q̄n
secundo Si vero scdm̄ meliōrē cō-
stat a digniōrē sic multis vide-
tur. potius ei q̄n primo bñficiū
conferetur Vnde bō ne memorie
quidā cātor p̄sien̄s dixit Quo-
tiens paibus omnibus circūstā-
tis eadē facilitate possum dare
bñficiū digniōri. pecco mortali-
ter si prepono indigniōrē **Q**ue-
ritur ergo q̄re magister scolay re-
cipere possit precium a discipulis
suis sine symonia. cū cancellari⁹

qui dat scolā a docēdi licentiā mil
possit a mgro p talib⁹ reape s; vi
detur q possit. layc⁹ ei rege pōt sco
las a docē de artib⁹ a auctoribus
a hmōi in qb⁹ nichil est spūale.
ergo wēdere ei licentiā docēdi talia
nō est symonia **Ad p̄mū dīam⁹**
q mgē scolariū. qz non hēt vñ vi
uat de labore suo bñ pōt sibi acci
pere nēcāria **Cancellari⁹** at qui do
cēdo nō laborat reddit⁹ hēt vñ vi
uit. a iō nichil recipere pōt sine sy
monia p docēdi danda licentiā.
Ad hōc autē qd obiaf⁹ qz possit. di
am⁹ q largi⁹ spūalia sumūtur q̄
sup dictū sit. dona ei spūscī spūa
lia sūt. licet in eis nō cōferat⁹ grā.
vt donū p̄phie. donū miraculorū.
interpretatio sermonuz. a expositio
scripturaz **Vñ** quicūqz talia vē
dit. qz sūt dona spūscī. symo
niam cōmittit.

De symonia patronatus.

Capitulū .clxxvi.

Solet etiā quei de iue pa
tronatus vtz vendi pos
sit sine symonia **Et** vide
tur q nō spirituale ei est p̄ntare
clericū ad bñficiūz aliq⁹ ecclīasti
cū. solus em̄ ep̄s oīa dat bñficia
spūalia i ep̄atu suo. s; laycī p̄sen
tāt clericos. i. eligunt quib⁹ dent
ep̄i bñficia in fundo eoz institū
ta **Dixit** papa alexāder q ex ma
gna ecclīe sustinētia iusp̄ronatus
hēt laycī. qz naturalit⁹ hē nō dūt.
Est ergo iusp̄ronat⁹ sic multi dī
cūt cū spūali iure mixtū a seculāe
ius **Qd** vero spūale ē. vēdi nō p̄t.
qz t̄pal sit qñqz cōgressio p tali iu
re in duello. dicit multi q iuspa

tronat⁹ nō vendit⁹ s; trāsit cū vñ
uersitate. vt si q̄s totā villā em̄t
iusp̄ronat⁹ illi⁹ ville em̄t. a cum
ceteris ad emptorē ville trāsit. si
cut etiā abrahā cū totū agz em̄t
ab ephrō cum quo agro ad ip̄m
ius sepeliendi trāsit. dicit tñ mul
ti q si vñiūtas p̄pter ius huius
p̄ronatus cari⁹ qm̄ si nō hēt ven
datur vel emaf⁹: symonia est. i. si
pl⁹ detur p̄c̄ij p̄ter tale ius qm̄ si
ne hoc p vñiūtate daret⁹ **Que**
ritur etiā de decimis vtz possint vē
di vel em̄ **Qd** videt⁹ sic **Si** enim
ecclīa pōt vendē domosa a agros et
p̄dia q sūt data in elemosinā per
petuā cū toto iure suo. sūt p̄ta de
cimas cū omni iue suo **Vel** si ius
p̄cipiendi decimas pure ē spūale
q̄re laycī in multis locis possidēt
decimas a dant a vendūt cui w
lūt **Ad** hōc dicendū q decime pu
re sūt spūales. a sūt a deo institu
te ad sustentatōem mīstroz suo
rū a a nullo possidei p̄t ius deciaz
n̄ a mīstris dñi a ecclīe **Verūtñ** vi
detur q ecclīa ex p̄missione laycī
cōcesserit fruct⁹ decimaz nō ius p
cipiendi **Fruct⁹** ei decimaz sicut
a oblatōnes altaris vendi p̄nt. a
dari vñicūqz sine oī symonia: s;
nullo mō ius p̄cipiēdi **Vñ** licet cle
ricus layco vendat fruct⁹ decima
rū. nō tñ pōt layc⁹ cohercere rusti
cos ad solutōem ipsaz **Quāuis**
at sup dictū sit q pena symonia
cis sit miungēda. s. q oēs irrōna
les sūt a restitue tenent⁹. q̄quid
symoniace possident **Tamen** hic
dicimus q in pena eoz hōc ius
positū ē ab hōminib⁹ a institutū.

Vñ hec pena a hęc ius pñt muta-
ri Sed dubiũ e vtz a solo fũmo
pontifice vel etiaz a minorib9 pla-
tis mutari possint Credim9 aut q
nõ ois symonia irregularitatem
fact. s; illa sola de q pñnet ad ec-
clesiã iudicare a pro ea cõdenare
Vultẽ em sũt symonie occulte. a
qñq; in solawlutate sine effcũ sy-
monia cõmittit. a tales nõ puniũ-
tur p irregularitatẽ Et sũt multi
in hac opmione. q i talib9 symo-
nijs q pãse a exp̃sse nõ sũt ab ec-
clesiã cõdenate. p̃t aliqs retinere
bñficiũ qd sic acq̃siuit Diximus
de qtuor criminib9. s. luxuria. gu-
la. ira a auaricia vt sciat sacdos q
pñie sint talib9 iũgende Restat
adhuc dicẽ de trib9. s. inuidia. ac-
cidia a supbia De hys tũ supra
dixim9. q difficile e talib9 pctis
cõdignã p cõtrariũ assignare peni-
tentia Imungẽda e aut p hmõĩ
pctis pñia p dãm̃is: que cõseq̃ so-
lent ex eis Per supbiã em vel in-
uidia sepe aliqs primo suo nocẽ
in multis. s. detrahẽdo a famã ei9
diminuẽdo. vel bona sua auferẽ-
do. a multis modis alijs Sepe etiã
am hõ p acadia deo aufert orões
qs ei debet. a missay audientia a
vigilias a multa filia Vñ dẽt in-
iungi talib9 vt restitutõnem deo
faciãt de oib9. a de dãm̃is suis ho-
minib9 Discrete ergo a diligẽtẽ
dẽt sacerdos a penitentib9 in qui-
rere de talibus. considerando que
deo damna a que hõibus fecerit.
q; pauci hmõĩ spũalia vicia in se
viderẽt. a pauci de eis cõfiteẽt De
quolibet ergo istorum vicõrum

pauca sunt dicenda.

De inuidia.

Capitulũ clxxvñ.

Quidetur qd inuidia nõ sit
pctm. q; inuidia est de bo-
no alieno tristitia Omnis
aut tristitia dolor est a pena. a ita
nullũ pctm. q; dicit aug9. Omne
pctm ad finẽ tendit delectabilẽ
in creatura In eo em soluz pctm
cõsistit: qd hõ a bono incõmutabi-
li se auertẽs. ad bonũ cõmutabile
vt in eo delectet se cõuertit Cum
aut inuidia nullã in se habeat de-
lectatõnẽ. videt qd nullũ sit pecca-
tum Gentil etia poeta ait Iusti9
inuidia nichil e. nichil equius il-
la Nãq; nec auctori p̃cit acerba
suo Ali9 etia poeta describens in-
uidiam sic ait Pallor i ore sedet.
mãcies in corpe toto Pectora fel-
le virent: squalent rubigine den-
tes S; ex hys verbis aliquatũlũ
haberi p̃t solutõ Delectat enim
inuidus dũ videt vel sperat malũ
alterius. a tal delectatõ est ei pec-
catum Dolor autẽ a cruciat9 que
habet ex p̃speritate alteri9: pena
est. s; illa pena non est sine quo-
dam desiderio mali alterius Et si
desiderium illud placet ei est pec-
catum.

De acadia.

Capitulũ clxxviñ.

Acadia aut grauissimũ e
pctm. a fere omnibus ig-
notũ Debet em hõmo di-
ligenter a deuote diuinis intẽde-
re obsequijs S; cũ hõ tedio affcũs
diligẽtia aufert deo seruiẽdi. a de-
uotõnẽ in obsequijs d̃m̃is tollit

pctm est acadie. a tuc multu pec
cat vt dcm e Qui em mdeuotus
orat iudiciu sibi imploat **P**oc at
pctm tristitia seculi q morte opa
tur ab aplo vocat **E**x tali etiā pec
cato multi seipos ocaderut qn s
ita absorbenf hies q nullaz in
deo in obseqis dms hnt iocundi
tate **S**epe aut orif acadia vel ex
pigricia vel ex negligētia **V**n di
ligent a caute amonedi sut pem
tetes vt n sint ociosi s; honestis o
perib; a negocijs sint occupati: q
b; diligēter mtedat. a sic ait apo
stol; sint hospiales sine murmu
re. a oia eoz opa deo per bonā de
uotōne faciant sapida **A**liter em
nullū hōis obsequiuz deo placet.
Pessimū ergo e acadie pctm qd
per tediū a fastidiū aufert hōi bo
na sua. quib; vitā eternaz merei
posset **S**ollicit; ergo fit qlibet vt
nūq; dyabol; ipm inueniat ocio
sum. q; multa mala docuit ociosi
tas **S**onolentia em a pigricia ex
ocio puemunt: q ab oi obsequio
dino. a ab oi hylaritate dei ser
uiciū hnda cor hōis animant.

De supbia Ca. clxxix.
Supbia at fm augusti
nū e amor pprie excellen
tie **A**mare at dignitate
a excellentiam nature hūane. a eā
mūdā a intactā a sacdotib; cō
seruare bonū e **V**n cū aliq; excel
lētiam nature sue cōsiderat cōtem
nit vicia. scām hēt supbiā a nun
q; sic peccat **S**; p;fus e aliud ppri
am amare excellentiaz: p;or enim
excellētia cōmunis e oi natue hu
mane qn hō appetit veritate a sci

entiā **E**st aut vana excellētia cū
hō pesse vult alijs in reb; tpalib;
vt sint ei sbiecti a ad volūtate su
am eis imperare possit. vt cū glia
tur aliq; in eo q excellit alios in
scia vel dignitate aliq; a talem a
mae excellētia: pctm e superbie
Sūt aut qtuor spēs superbie. sic
ait gregori; que notant hōc vsu.
A se. p meritis. falso. pl; oib; in
flat **P**rima em spēs superbie est
q putat hō aliqd boni hēre a se. a
nō a deo **S**ecunda e spēs. q licet
bona sua putz se hēre a deo. credit
tū q deat ei de; ex debito p meri
tis suis **T**ercia spēs e. q se iactat
in bono aliq; pcellē aliq; a cū tū de
illo bono nū hēat **Q**uarta spēs e.
q licet putat hō pure hēre a deo bo
na sua. tū credit pl; se hēre de boīs
dñi q; aliq; aliū **Q**uelibet aut
spēs istaz qtuor supbia e maxi
mū pctm **S**olet aut dici q incū
ois pcti e supbia a q oē pctm
nascit ex supbia. qd videt; du
rū. q; sicut dicūt sancti. maximū e
supbia pctm **S**; si oē pctm est
supbia. omne pctm e maximū
pctm **S**i aliq; simplex fornicā
tor peccans sb deo: de fragilitate
sua dolz. a nullā hēt spēm supbie
a gregorio descriptā. quō ergo in
eo e supbia? **E**t dicūt multi q su
perbia ois pcti d; incū. q; nō e
aliq; gen; pcti qd nō oriat; ex su
perbia. sicut ex qlibet vicio nasci
pt aliud **V**nde tū q nichil aliud
magis appetit hō q suū honorez.
nullū pctm ita naturale e hōi sic
supbia. a iō vir est hō q careat
supbia **N**ec tū dicim; q in omi

hominē sit supbia licet sepe ita cō
tingat Pōt tñ iō dīa supbia imi
aū oīs p̄cti. qz supbia p̄mū p̄ctm
fuit dyaboli: a q̄ ortū habent oīa
alia p̄ctā Quia tñ oīs p̄ctōz trās
greditur p̄ceptū dēi vidē q̄ deum
cōtēnata ei p̄ceptū Cōtēmnē autē
dēi a ei p̄cepta supbia ē. a ita
vidē q̄ oīs peccator supbiat

Sz sciendū q̄ cōtēmnē multis
modis dī Est em cōtēmnē hīe a
liq̄d tāq̄ vile a oīno indignari cō
illud. sic nō cōtēmnit oīs p̄ctōz dēi p̄
ceptū. qz sic cōtēmnē supbiē est
Item cōtēmnē dī ab aliq̄ p̄ fragi
litate vel leticiam aliquā declina
re. a sic cōtēmnē nō ē supbiē Vñ
p̄t q̄ nō oīne p̄ctm ē supbia

De mendacio Ca. clxxx.

OVia vō tā ex inuidia q̄
ex supbia sepe nascit
mendaciū. pauca de mē
dacio dicenda sūt Est autē men
daciū sicut ait aug⁹. falsa w̄is si
gnificatio cū intentōne fallendi.
Sed qz sepe mentimur operib⁹ si
cut a verbis. vt si q̄s a me rectaz
viā querēta ego manu indirectā
ei oñderem: mentirer ope Vñ vi
detur q̄ debuit dixisse q̄ mendaciū
um falsaw̄is vel operis significa
tio Sed est dicendū ad h̄c q̄ w̄
ces institute sūt a deo a date. ad
perhibendū cordi veritatis testiō
niū. vñde w̄x est q̄si testis cordi.
Et oīne falsū testimoniū est vici
um. a iō omne mendaciū w̄is ē
p̄ctm Sed opa nō sūt ad testifi
candū instituta. licz aliq̄n menti
ri opere. a nō est p̄ctm Vñde simi
lavit dñs longi⁹ ire ope a tamē

nō fuit mentit⁹ nec peccauit Sic
etiā ih̄u simlavit se qd̄ esset sa
crificatur⁹ baal. adducēs hostias
ad templū ei⁹ a ignem p̄parans
vt ita occurrerēt sacerdotes baal
quasi letātes de ei⁹ sacrificio Qd̄
cum factū esset oēs occidit. a tñ il
la simulatōne nō ē mentit⁹ **P**re
terea sciendū. q̄ aliq̄s q̄nqz men
titur dicēdo verū. a tñ non est ibi
mendaciū w̄is. vt quis queit a
me. vtz secure per nem⁹ possit trā
sire. a ego credo ibi esse latrones
cū tñ non sint. a respōdeo ei q̄ p̄t.
ostat q̄ verum dico a tamen mē
tior. quia cōtra mentē eo a fallere
intendo. a est ibi mentis menda
cium a nō w̄is Si quis autē nō
habet intentōnem fallendi: non
mentit⁹. quia nō semper falsa w̄
is significatō est p̄ctm menda
cij. vt cum in disputatōib⁹ fal
se sunt p̄positōnes p̄ doctrina fa
cienda. vt cum dico Estimo q̄ si
mus añ incarnatōem dñi. a post
ea dico. xp̄us nascetur de virgine
constat qd̄ dico falsum. a tamen
nō pecco. quia h̄c p̄pter aliquam
instruatōem vel vtilitatem facō.
licet ergo falsa ibi sit w̄is signi
ficatio. nullū tamen est ibi men
daciū Ideo autē mendaciū ē pec
catum: quia obuiat veritati Veri
tas autē pura valde placet deo vñ
de ip̄e se comparat veritati dicēs.
Ego sum veritas Propter h̄ac er
go puritatez. omnis falsitas que
deformat veritatez: peccatū est Et
ideo omne mēdaciū est p̄ctm.

De varijs speciebus mendacion.
Capitulū .clxxxi.

Quia vero quedā sūt mē
dacia venialia. et q̄dam
mōrta. nō ē s̄c̄dotibus
sc̄re sp̄s mendacōz. vt sc̄at p̄ q̄
b̄ maiorē. et p̄ quib̄ minorē inū
gere debeat p̄maz. Distinguit at̄
bt̄s auḡ. primo tres species mē
dacioz sic Perniciōsū. q̄d est 3̄
deus in articulo fidei. vel i doctrina
eccl̄e. vel q̄d fit cuz dāno p̄rimi. et
istud sp̄ est mōrta. Aliud ē ioco
sū mendaciū. et illud veniale ē. Et
est aliud officiosū q̄d fit p̄ utilita
te alicui sine omni dāno alteri
et hoc similis veniale est. Postea
diuidit mēdaciū in septe species
Primū est capitale mendaciū et
lōge fugiendū: q̄d fit in doctrina
falsē religionis. ad q̄d mendaciū
nullo mō q̄s debet adduci. Secun
dū est q̄d aliquē ledat iniuste. et
tale ē q̄d p̄fit nulli et obfit alicui
vt mēdaciū detractorz vel falsi te
stis in cā criminali. Tercū ē q̄d p̄
dest alicui. ita vt obfit alteri quīs
nō ad mūdiciā corpale obfit. vt
mēdaciū in cā pecuniaria. Quartū ē
q̄d fit solū sola mētiēdi fallēdiqz
libidie q̄d mēdaciū inā ē. Quintū
ē q̄d fit placēdi cupiditate de suo
eloquio. vt mēdaciū adulatōis.
Dñs oib̄ p̄mit̄ euitatis atqz re
iectis. sequit̄ sextū gen̄: q̄d nul
li obest et alicui prodest. ad euitā
dū piculū pecunie. vt si aliq̄s pe
cumā alicui iniuste tollendaz a
sue vel a latrone sc̄it vbi sc̄it se ne
sc̄re mentiat̄. Septimū q̄d nulli
obest et alicui prodest p̄sone. velu
ti si aliq̄s nolens h̄piem prodē q̄
sitū ad mortē mētiat̄. Octauū q̄d

nulli obest et ad hoc p̄dest vt ab
imūdiciā corpali aliquē tueatur
vt si uolētū v̄ginē corrūpe mētiat̄
eā eē cognatā. Nō est ḡ mentien
dū i doctrina pietatis: q̄ magnū
zel̄ est. Primū ergo gen̄ menda
cij detestabile ē. nō est ergo men
tiendū sc̄do ḡne nec tercō ḡne q̄
nulli cū alteri iuria ē cōsulendū.
Et nō ē mentiendū q̄to ḡne p̄p̄
libidinez mentiēdi q̄ p̄ seip̄am
vicōsa ē. nō est etiā mētiendū q̄
to ḡne. q̄ neqz ip̄a veritas placē
di cū h̄piē enūcianda ē: q̄nto mi
n̄ mendaciū q̄d per seip̄m: quia
mendaciū ē. vtiqz turpe est. Nō ē
etiā mētiendū sexto ḡne. neqz ei
recti testimonij veritas pro cuiusqz
tēporali cōmodo ac salute corrūpi
dēt. ad sēpiternā vero salutē nul
l̄ ducēdus ē opitulāte mendacō.
Neqz septio ḡne mēdacij mētiē
dū est. neqz cuiusqz cōmoditas a
sal̄ t̄pal̄ perficiēdi veritati p̄fe
rēda ē. Nec octauo ḡne mētiēdū
ē. q̄a i bonis castitas aī pudicitie
corpis p̄ferē. et de neminē p̄pter
mendaciū diligit. q̄a veritati hoc
filio 3̄dicat. In h̄is octo gen̄ib̄
mēdacij tāto q̄s peccat min̄: q̄n
to magis a p̄mo recedit. Quis q̄s
at eē aliq̄d gen̄ mēdacij putauē
rit q̄d p̄tm̄ non sit. decipit seip̄m
turpit̄ cū honestū se eē deceptorē
arbitret̄ alioz.

Item de mēdaco. Ca. clxxxij.
De h̄is at̄ octo membris
multe sūt disputatōes de
q̄b̄ nō est hic d̄d̄m. sed
de hoc p̄cipue dissentio est inter
multos q̄d dicit augustin̄ p̄tm̄

esse si quis mentiat pro vita ali
cuius seruanda. cum non sit aliquis
ita perfectus si discretus est si aliquis
qui queretur ad mortem apud se ha
beret absconditum: qui non potest me
tetur quod illud morti exponet. Unde
dicunt quod talis non mentitur. quod non est
mentis suae pronuntiat. Dicitur enim
conscientia sua quod potest debeat dicere. non
est hic quod quod dicat hic est in thala
mo. Quod autem dicit augustinus. tale men
dauius esse peccatum. intelligendum
est de illo qui nichil aliud respicit
nisi vitam temporalem. non attendens
spacium penitentiae quod poterit habere ille qui
querit ad mortem. nec etiam attendens
quod qurens a peccato liberat mortali.
Unde legitur quod obstetrices pha
raonis quibus ipse preceperat ut om
nes masculos hebreos interfice
ret. eos reseruarunt ad vitam. et
cum quereret pharaon quare hoc fecis
sent mentite sunt dicentes. quod mulie
res hebreae obstetricandi arte ha
berent. Unde dicit quedam glossa au
gustini super ysaiam quod id dedit eis
dominus domos sempiternas. unde vi
detur quod meruerint mentiendo. Vi
detur autem velle gregorius quod pecca
uerit ita mentiendo. dicens quod mer
ces illarum que poteat in eterna re
tributione recompensari. merito me
daci in temporalem compensationem decli
nata est. Dicit enim scriptura quod dominus
dedit obstetricibus domos in egip
to pro merito suo. Sed potest dici quod ne
sciebatur ut obstetrices menti
te sint pro vita sua seruanda. ita quod
deo vitam suam preponerent. vel ita quod
deum vitam preponerent puulos viuere
finendo. Si primo modo mentite sunt: pec

cauerunt mortaliter. et tamen dedit eis
domos in terra pro naturali pie
tate: quam etiam sic erga puulos ha
buerunt. Si autem secundo modo menti
te sunt. si vitam suam temporali deum pro
ponendo: tunc venialiter peccauerunt.
etsi veniale peccatum non abstulit eis
meritum suum. secundum hoc vitam eternam
meruerunt. Gregorius autem opinaba
tur eas fuisse mentitas primo modo.
Augustinus vero secundo modo. **I**tem quod
inter sanctos. si iacob vir sanctus menti
tus sit cum dixit patri suo ysaac. Ego
sum esau primo genitus tuus. Et dicunt
quidam quod non sit mentitus. quod pro consi
lium spiritus sancti ad hunc sensum locu
tionum assumptus sit. dicens. Ego
sum esau primo genitus tuus. id est ego sum
filius tuus cui debentur primo genita
esau. Si obicitur quod verba sumen
da sunt in eo sensu quem intelligit
auditor. si recte intelligit in sensu
proferentis suppleri sic debet. quod
quandoque verba ita sunt accipien
da sicut utile est intelligere audientem.
Si autem obicitur quod iacob mentitus sit
ope quam arcu dedit manibus a collo
pelles edulinas. potest dici quod super
dictum est quod non est peccatum mentiri opere.
quod opera non sunt instituta ad prohibe
ndum testimonium cordi sic vices.

De prima pro mendacijs.

Capitulum .clxxiiij.

Debet ergo discretus sacer
dos magnam adhibere dili
gentiam. ut interroget a pe
nitente si mendacio assuetus sit. et si a
liquem pro mendacio leserit. ut si eu
dum suum vel alteri boni viri qui ei bene
facere consuevit vel a quo beneficium aliquod
a se habitum spauit odium incurte

o ij

fecerit **T**ūc em̄ ad duo si hoc fece-
rit tenetur mendax satisfaccē. s. ad
restituendū lesō grām. a fauorē
illoꝝ q̄ ei fauorabiles extiterāt a
p̄tērea satisfaccē ei de dānis t̄pali-
b⁹ **Q**uod si non poterit: vniā ab eo
postulet. a sp̄ inquantū p̄t deo a
p̄ximo suo p̄ctm̄ suū emēdet **I**n-
q̄rat etiā diligēter sac̄dos si mēti-
tus sit in h̄is q̄ dei sūt. vt i doctri-
na sacre scripture **P**ericulosū est
em̄ talia iueniē mēdacia que du-
rēt post mortē. q̄ sic legi⁹ pena ar-
ri⁹ est certa p̄f mēdacia sua **T**ot
em̄ penas expectat q̄t h̄oies per su-
as falsitates errāt vel errabunt
Colligat sac̄dos multas autorita-
tes i mēdaciū a dicat eas peni-
tēti. a p̄cipue q̄s dyabolus totū
mundū p̄mo decepit p̄ mēdaci-
um. a q̄ ip̄e sit p̄ mēdaciū **V**nde
vbicūq; generat mēdaciū ibi
ē dyabolus **P**recipiū aut̄ discre-
to sac̄doti sit cōsiliū. vt penitēti cō-
sueto ad mēdaciū inūgat silen-
tiū. maxime cū fuerit in multitu-
dine h̄oim. q̄ ibi sepe fiūt morta-
lia mēdacia. a vix eē p̄t q̄ q̄ mul-
tū ē assuetus mentiri nō diligit
mēdaciū **D**iligē aut̄ mēdaciū
a in eo delectari mortale est pecca-
tum **Q**ui em̄ diligit iniquitatem
odit animā suā **E**t itēz **P**erdes
oēs qui loquunt̄ mēdaciū **N**ō
diat. qui locuti sūt: sed qui sp̄ lo-
quunt̄. a sūt in cōsuetudine men-
tiendi **S**ūma autē sicut p̄dixim⁹
cautela ē inūgē penitenti silen-
tiū p̄ aliquā diem in septimana.
vel saltē p̄ aliquam h̄p̄ā diei **S**i
autē discretum nō p̄t ei inūgē

silentiū. phibeat ei saltem garru-
litate; a multiloquiū. quia sic ait
salomon **I**n multiloquio nō dee-
rit p̄ctm̄ **I**nūgāt etiā garrulis
a mendacib⁹ a vaniloqs orōes
multe si sciant eas. vel vt multoti-
ens saltem orōnez dñicā a simbo-
lum iterādo repetāt. vt sic occupa-
ti vanam a stultā loquendi liber-
tate; nō h̄eant **P**essimā aut̄ cōsue-
tudine habent multi tam cleici q̄
layci in hoc. s. q̄ in ecclia dei vana
a inutilia inter se cōferunt. a diui-
nis que ibi agunt̄ a oratōibus
non intendunt **V**n̄ dici p̄t tali-
bus **Q**uid hic statis tota die oī-
osi **V**alde autē increpandi sūt ta-
les a absterrendi **C**um em̄ diui-
na cum intentōne teneant̄ audi-
re obsequia. nec itendāt. nec ora-
tiones dicāt. graue ē eis p̄ctm̄ va-
na a inutilia loqui **S**icut em̄ enor-
me ē pollue sacrum locū p̄ turpia
opea. ita enorme p̄ctm̄ ē ip̄m ma-
culare per turpiloquia **A**it enim
dñs **D**omus mea domus orōnis
ocabitur **E**t beatus aug⁹. ait **I**n
domo dei nichil aliud faciēdum ē
nisi id ad quod instituta ē. a pre-
cipue dum celebrant̄ in ea diui-
na **Q**ui aut̄ aliud in ea faciunt:
nisi orare vel legere vel cātare: cō-
stitutōne dñi non obseruant **V**n-
de grauem sustinere debent peni-
tentiam tales.

De piurio Ca. cxxxiii.

Quia vero mēdaciū a per-
iuriū vicia sunt p̄rima. ē
aliquid de piurio asserē-
dū **A**d cui⁹ rei euidentia p̄rimo
videndū est q̄d sit iuramentum

Iuramentū autē ē assertō alicui⁹
rei cū attestatōne rei sacre vel nō
sacre **Quā** em̄ est iuramentū mi
si in testimoniu⁹ assertōnis res sa
cra vel non sac̄ inducitur q̄si testis
vt cū dico. per deū ita ē. idē est ac
si dicerē. deū testem inuoco qz ita
est sicut dico **Si** autē dixerō. p. la
pide istū ita est sicut dico. idē est
ac si dicerē. hui⁹ lapidis creatorē
inuoco teste. qd̄ ita est sicut dico
Ois em̄ creatura fm̄ modū suuz
deo phibz testimoniu⁹ qz oīa que
in celo ⁊ in terra sūt dicūt. de⁹ nos
feat. cui⁹ veritati nos ⁊ tradicē nō
possum⁹ **Vñ** qui iurat falsū p. cre
aturā. pot⁹ deū q̄ creaturā ⁊ tem
nit **Qui** em̄ iurat per creaturā. te
stem deū inuocat qd̄ ita est sicut
dicit. vt p̄dictū est **Sed** deū inuo
care teste ad asserēdam falsitatē.
turpissimū ē. ⁊ magnā deo facit i
uriam **Cū** em̄ ipse sit sūma veri
tas. nō vult nec esse pot̄ falsus te
stis **Est** ergo periculosū valde ad
aliq̄d de quo non est hō cert⁹. deū
teste inuocare **Sed** est dubiū.
vty iuramentū in se simpliciter
⁊ consideratū sit malū. ⁊ hęc inuesti
gare disputatōnis ē **Costat** autē
qd̄ iurāe bonū est in casu. vt cuz
aliquis nō vult credere veritatez
nisi p. iuramentū alioz. ⁊ tūc ille
qui iurat nō peccat. ymmo pecca
ret si iurāe nollet **Quā**qz em̄ inno
cens magnū damnū in aliq̄ cau
sa incurret. si per bonos viros qui
b⁹ ⁊ stat veritas nō p̄bāetur **Pt̄**
qd̄ iurare p̄pter bonaz causā non
est p̄ctm̄ **Null⁹** autē sine causā iu
rare debet **Quia** dixit dñs in deca

logo **Nō** assumes nomē dei tui in
uanū **Qd̄** p̄ceptū non seruant q̄
p. nichilo ⁊ sine causā iurāt **Ite**
dicit dñs **Nō** iurabis omnino. i
nō appetes iurāe **Sic** em̄ iura
mentū nō phibetur. sed desideriu⁹
⁊ inutilitas ⁊ ⁊suetudo iurandi.
Qui em̄ iurare desiderat mutili
ter. ille ociose iurāt. vel qui i ⁊sue
tudie hēt iurare sp̄ peccat. vel mor
taliter vel venialit̄ **Nō** autē est cre
dendū hereticis dicētib⁹ qz omne
iuramentū sit phibitū. cum sepe
bonū sit iurāe sicut p̄dixim⁹ **Cau**
se autē in quib⁹ iurandū est sunt
hęc. p. heresi destruenda. p. pace
⁊ amicitia seruāda. vel ne veritas
occulte in damnū alioz. licitum
est etiā iurare de calumnia. sic fit
in principijs causaz qn̄ taz actor
q̄ re⁹ iurat qd̄ credit se h̄e iustā
causā **Item** p. fidelitate faciēda
principibus ⁊ dñis licet iurāe. ⁊
ad certificanduz alium de re de q̄
timet vel dubitat licet etiā iurāe
Vñ si aliquis dat mutuuz michi
⁊ timet vel dubitat qz nō reddaz
ei. licitū est michi certificāe eum
p. sacramētum meuz qd̄ ei reddaz
Item licitum est cuilibet in ecclia
se p. iuramētum expurgare de cri
mine qd̄ ei falso obicit.

De forma iurandi.

Capitulū .clxxxv.

Forma autē iurandi in vete
ri testamēto hęc fuit **Vi**
uit deus ⁊ viuit aīa tu a
quia ita est sicut dico **Sed** in pri
mitiua ecclesia sic iurauerūt **Te**
stis michi est deus qd̄ ita ē **Post**
ea vero hęc formā iurandi hūerūt

p̄ deū vel p̄ factū petz vel p̄ caput
meū ita est. **N**ūc autem addit̄ in
ecclia hęc forma. Sic me adiuuet
deus a hęc sancta. **M**odica tñ est
differētia siue iuref̄ p̄ creaturam
siue p̄ creatorez. **C**reator em̄ sp̄ in
testimoniū ei⁹ vocat̄ qđ aufertur
sicut p̄dictū est. **D**icit tñ bt̄s au
gustin⁹. **Q**uāto factū est illud
p̄ qđ iurat̄: t̄tato magis penale ē
piuriū. **P**otest em̄ aliq̄s ita horri
biliter iuraē. vt p̄ membra x̄ per
que nō est iurādū. sicut solēt gal
lia qđ etiā deo a hominib⁹ displi
cet talis horror: qđ ip̄a falsitas iu
rādī. quia multe p̄nt fieri circūstā
cie circa piuriū que multū aggra
uent ip̄m. **Q**uerit̄ aut̄ vtz pec
catū sit iurare p̄ capā vel p̄ cultel
lum. vel aliqd̄ tale cū multi sole
ant sic iurare. **I**ntelligit̄ em̄ esse
p̄ctm̄. qđ dicit̄ dñs in euangelio.
Sit sermo vester. est est. nō nō.
qđ amplius est: a malo ē. **I**te; in
euangelio. **N**olite iuraē neq; per
celū. qđ thronus dei ē. neq; p̄ ter
rā. qđ scabellum peduz ei⁹ ē. neq; p̄
ihrlm̄. qđ ciuitas regis magni est.
Sed sciendū qđ ita iuramentū
nō phibetur. sed quantū sit in eo
p̄iculū oñditur. **S**ic autē sci expo
nunt illud qđ ampli⁹ est. s. vltra
est ē. nō nō a malo est. i. ab infir
mitate illi⁹ cui iurat̄. qđ alit̄ non
vult credē. **N**ec dicit̄ dñs. ampli⁹
a malo est. i. a p̄ctō est. qđ nec pec
cat ille qui sic iurat. ex quo aliter
nō vult credē verbis simplicib⁹.
a ille qui recipit iuramentū: non
peccat mōzliter. qđ ex infirmitate
sua incredulus ē. **V**idet̄ autē; qđ

x̄piani peccēt mōzliter: qui iuamē
ta a iudeis a a pagamis recipiūt.
p̄ falsam fidē suam a p̄ ydola sua.
qđ nō aliter credēt eis. **S**ed qđ ne
cesse ē x̄pianis vt aliquo mō eis
satisfaciāt iudei a pagani. a quia
aliter nolūt nec forsitā p̄nt eis fa
cere fidē. istud forte sustinet ecclia
a p̄pter maius etiam p̄iculū vitā
dū. **R**ōndū etiam qđ omne iuā
mentū tres debet h̄re comites. sic
legit̄ in iheremia. a qđ iurabunt
viuit dñs i veritate a iusticia a iu
dicio. **V**eritas dēt eē in iuramento
semp. s. veritas iurātis. licz qñq;
sit falsū qđ iuratur. qđ aliq̄s qñq;
omnib⁹ modis credit eē veruz qđ
iurat a forte falsū iurat. a tñ veri
tatē h̄et comitē quantū ad mētez
suā. **I**usticia similis attēdi dēt i iu
ramēto vt. s. licitum sit a iustum
illud fieri sic qđ iurat̄. **J**udiciū
qñq; i. discretō attēdi etiam debz
vt. s. ille qui iurāt qñ a cuiā quōa
vbiā de quo iuret attendat. **N**on
enim in omni tempē etiaz in cau
sis seculaibus est iurandum. vt
in aduentu et in quadragesima
nullus iurare debet. **N**ec etiaz om
nibus iurādum est. quia sicut le
gitur in canomb⁹. clericus nō dē
bet layco iurare. nisi quādo p̄lat⁹
habet aliqd̄ feodū p̄tinens ad ec
clesiam suā. p̄ quo facē debet re
gi fidelitatē. **N**ec etiaz debet exigī
iuramentum nisi in loco honesto.
Similiter de turpi re nō debet p̄sta
ri iuramentum. **S**i autē p̄dictos
comites habeat licitum est a ob
seruari debet. **S**i autem non ha
beat dicit̄ beda qđ oē iuramentū

qđ obseruatū deteriorē vergit in
eritū. salubriori consilio est vitādū.
Dicit em̄ canō In turpi voto mu-
ta decretū. in malis pmissis rescī-
de fidem. Impia em̄ est pmissio q̄
de scēle adimplet. Si quis tñ iu-
rat se nūq̄ futurū ep̄m. vel religi-
onē nūq̄ intraturū. vel aliqđ tale
a si postea cōtingerit qđ necēarium
sit ecclie ip̄m esse ep̄m. vel qđ religi-
onem intret: non tenet̄ priori iu-
ramento.

Quot modis periuriū dicat̄.

Capitulū .clxxxvi.

Sciendū ē ergo qđ multi-
pliciter dī periuriū. Dicit̄
em̄ periuriū falsū iuramē-
tū. vt cū iuro aliqđ falsū. qđ tñ
credo esse. et tale periuriū non
est sp̄ mōrle p̄ctm̄. Dicit̄ etiā quā-
do qđ periuriū trāsgressio iuramēti
vt si iurē aliqđ illicitū. recte trāsg-
redior illud. et tale periuriū non
est p̄ctm̄. qđ non impleo qđ iura-
ui. sed statim fuit p̄ctm̄ qñ hoc iu-
raui qđ facē nō debui. Itē dī piu-
rium indiscretū iuramentū. et tale
sp̄ est p̄ctm̄ vel veniale vel mōrle.
Dicitur et periuriū mendaciū iura-
mento firmatū. tunc dī periuriū
q̄ si peruersū iuramentū. et tale si
fiat ex certa scientia: sēp ē mōrle
p̄ctm̄. Itē dī periuriū illicitū iur-
amentū p̄pter id per qđ iurat̄. vt
cū aliquis iurat p̄ ydolum suum cū
veneratōe ydoli. et tñ illud sacmē-
tum est obligatoriū. qđ qui sic iu-
rat diuinitatē credit esse in ydolo
et ita deum inuocat testē. **Q**ue-
ritur tñ de illo iuramento de quo
dicit gregori⁹. qđ mulier seruans

fidem adultero: mala est. si autē
nō seruat: prior est. **S**ed sciendū
qđ tale iuramentū duplex ē. Iurāt
em̄ adultera qđ supponat se adul-
tero suo. et hoc sēp ē p̄ctm̄. Iurāt
etiā qđ nō supponat se alij adul-
tero. et hoc licitū est sp̄. Vñ si illud
nō facit deterior est. Et tale iura-
mentū quantū ad aliud tenet. et
quantū ad aliud nō tenet. Simi-
liter dicit aug⁹. qđ latro qui iurāt
se iuste cū socijs suis spolia diui-
sū. et si recte diuidit: mal⁹ est. si
autē nō recte: prior. Si em̄ omnia
sibi retinet. maior esset cupiditas
et plus tenetur restituere. **Q**uā-
tū iurauit qđ nō omnia sibi retinet
licitū fuit. et iō quantū ad p̄tē il-
lā iuramentū tenuit. **N**otandū
est etiā qđ si verba iuramenti du-
as habent significatōnes. et qđ iu-
rat intelligit in vna. et cui iuratur
in altera. sic debet accipi sicut ille
intelligit qui decipere non intēdit.
Qui enim in iuramento ad decipi-
endum verbis vtit̄: sēp peccat
mortaliter. Sūt em̄ in eo sēsu ver-
ba accipiēda. quē solēt generare
in animo recte intelligētis. Dicit̄
em̄ in canone. Quacūq; arte ver-
borū iurat̄ sic accipiēda sūt ver-
ba. sicut ille intelligit cui iuratur
scz si recte intelligit vel si vtile esset
ei intelligē. sicut ille intelligit qui
iurāt. Et si iurās sciat verba duas
hēre significatōnes eque forsitan
vilitatis. debet accipere in eo sensu
quem intēdit illum intelligē cui
iurat.

De coactis iuramētis.

Capitulū .clxxxvii.

o iij

De coactis iuramentis dicit beatus aug⁹. q^o nullo modo prohibetur illud iuramentum ad iniquitatis obprobrium: quod conditio illicitae necessitatis extorsit. Dicunt etiam legiste. q^o si aliquis cogitur ad iurandum quod facere nollet. per tale metum qui cadere posset in constantem viam. non tenetur observare illud iuramentum. Si quis autem iurat quod aliter facere nollet per modicum metum coactus. debet observari iuramentum sicut super dictum est. Videtur autem de naturali ratione. q^o quatenus iurata a liquis quod iurando se nunquam propositum observatur. statim in ipso iuramento peius est. q^o ex certa scientia facta necat. nec aliquo metu impellente falsum deus iurare. unde super diximus. si quis per magnam violentiam cogitur iurare aliquid quod non vult. tenetur quod de iuramento. sed quod iurare coegit: nichil ab eo recipere poterit. quia sic cogendo se ad aliquid accipiendum indignum facit. Unde quod dicitur in lege. Quod vi vel metu fit ratum non habet. sic intelligendum est. Non exhibeo ei iustitiam. qui sic alium iurare coegit vel promittere nec compellam eum qui iuravit q^o faciat quod promissit. quia coactor omnino se indignum reddidit. Considerandum est ergo sacerdotibus quales iniungant penitentias in talibus peccatis. Semper enim illi qui per falsa iuramenta alicui damnum intulerint restituere tenentur. et propterea per transgressionem iuramenti quae duntaxat agere peccata. et intima debent talibus peccatis. q^o si publicum fuerit periurium de cetero nunquam est eis in alio iuramento credendum. nec unquam postea eorum debet admitti testimonio.

num. valde ergo sunt reprehendendi in confessionibus qui christum per sacramenta sua ita membratim dilacerant. Christus enim membra nostra propter nos non propter se suscepit. unde sic iurantes per diuisa membra improperant ei q^o infirmitates nostras propter nos suscepit. et ita se excludunt ab hoc dono quod nobis per illa dominus acquisiuit. Propterea omnibus periurians et sine causa et inutiliter iurantibus iniungendum est q^o abstineant a iuramentis. et quatenus recordant se periuros esse genua flectant. vel pedes percutiant. et dominica oratione dicant. Et si forte per obreptionem ab oratione alicuius instantum euolauerint iuramentum. sileat ab omni verbo per longam horam. et postea temerarium iuramentum silentio redimat dicendo oratione dominicam. vel si litterata est. Miserere mei deus et filia decantet. Lingua enim quae perna est ad mendacium vel ad vaniloquium vel ad praua: multiplici sacerdotis consilio refrenanda est. et videat quatenus modis possit malam linguam castigare et ad hoc multiplex consilium debet penitenti.

De voto.

Capitulum cxxxviii.

Donc de voto sunt pauca dicenda. licet enim superius plura de voto dicta sint. hic tamen sunt quedam adicienda. Est autem sicut ibi diximus votum promissio melioris boni cum deliberatione animi voce firmata. De rebus enim omnibus non debet esse votum. sed de illis quae ad artum orationem artant religionem. et ad ea quae deo magis placent. Possunt etiam

quidā p̄ alijs w̄tū facē. sicut fit ī
paruū baptizandis. **I**bi em̄ pa
trini p̄ filios suos w̄ta faciūt a sūt
obligati puuli ac si uisissent ip̄i
Vn̄ d̄z q̄ sint w̄ta p̄me nec̄itatis
a w̄ta sc̄de nec̄itatis. **V**ota p̄me
nec̄itatis sūt w̄ta baptismalia. et
quicq̄d deo p̄mittit̄ in baptismo
w̄tū est. **V**n̄ q̄ dicit Abrenūdo sa
thane uuet q̄d sathane abrenū
dēt a oib̄ opib̄ eius. a iō si post
ea fecerit opa dyaboli: w̄ti fracti
re? ē. **V**ota secunde nec̄itatis sūt q̄
postea sp̄te fiunt. ut w̄tū ieiunij
uel peregrinatōnis. uel tale aliq̄d
a talia w̄ta in principio sūt w̄lū
taria. sed cū facta fuerint sunt ne
cessaria. **Q**d d̄z. **V**ouete a reddite
p̄mū est in consilio. s. uouete. **S**ecun
dū in p̄cepto. s. reddite. **C**ōn w̄tū
āt religiosoz superi⁹ pluā dixim⁹
Sed hic q̄ri p̄t de h̄em̄tis utrum
ex w̄to religionis teneant̄ nō ha
bere p̄pria. **Q**d si tenent̄ nō h̄re
q̄re heremite p̄cora h̄nt a p̄diola
a ea possidet̄ a distribuūt p̄ w̄lū
tate sua: cū tñ nullū h̄ant colle
giū ut dicere possint q̄ talia bona
sint collegij. **I**te; elemosinas fide
liū put̄ w̄lū dispensat̄ a distribu
unt. **Q**uo ergo p̄p̄tates nō h̄nt?
Nā si pauperi dō denariū ad usul
suos. nonne illi⁹ denarij ip̄e dñs
efficit̄ a p̄p̄tate h̄t. sicut tales p̄
p̄rietarij sūt. **A** bono aut̄ viro su
per hoc audiui⁹ q̄ tuti⁹ eēt h̄ere
mitē. q̄ curam ip̄i⁹ a h̄em̄tagij
sui. a oim̄ eozū q̄ ad ip̄m pertine
rent. siue elemosinaz siue alioz
bono h̄pi committeret: q̄ ei in necessa
rijs p̄uideret. a si forte plura reci

peret egemis superueniētib⁹ ero
garet. sicut etiam p̄uisū est in or
dine ḡndemontensi. s. q̄ quidam
layci dñm h̄nt omnū exteriorū a
curā in illis. ita ut p̄uideant clei
cis. qui clerici nichil sunt solliciti
de h̄ys que agunt̄ exterius. **E**t si
q̄ sūt residua in egeis a h̄ospitib⁹
prouisores expendūt. **V**alde est
ergo timenduz heremitis cum nō
h̄ant p̄uisores qui eis p̄uideant
q̄ ip̄i p̄p̄tates habeant. quia si
cut predictū est omnes res suas
prout uolunt expendūt. **D**ictum
est superius q̄ si quis ad probā
dum s̄b cōditōne religionem int̄
uerit. si finito anno manere nolu
erit: nō redibit ad seculuz. sed ad
mitiorē cogetur religionē. nisi in
ingressu suo p̄testatus fuerit. q̄ ī
fine anni ad seculum redibit. si il
la religio non sibi placuerit. **I**ta
enim antiquit⁹ statutū fuit. **N**ūc
autē ita statutum est q̄ siue pro
testet̄ in ingressu suo ut predictū
est siue non. expleto anno licite
potest ad seculuz redire. a oēs red
ditus quos p̄ri⁹ habuit recup̄e.
a recipi debet ad oēs actus legiti
mos siue clericus siue laycus fu
erit. **Q**ueritur autē q̄ si aliq̄s
w̄tū religionis fecerit a claustrū
intrauerit. debito obligatus alic
no. utrū teneatur ad seculū rediē
a soluere debitum suū. **Q**uod uī
detur facere. quia nullū w̄tū ab
soluere potest h̄m̄inem a p̄cep
to dei. **P**receptum autem dei omni
potentis est. reddere quod debes. **D**i
cebatur autem quedam decretalis o
lim. **Q**d si aliquod cenobium ex

certa scientia aliquē alienis debitis obligatū recipet. p̄ eo reddere debet. Si quis autē obligatus debitis a religionē intraē voluerit. omnib⁹ modis anq̄ intret de eis satisfaccē debet. vel per se vel p̄ amicos suos. q̄ regula xp̄iana est. q̄ nō dimitti p̄ctm̄ nisi restituatur ablatum. Si autē ita pauper sit. q̄ nec per se nec per amicos satisfaccē p̄t. intraē p̄t religionē sine p̄ctō ita tñ q̄ astringat se ad orādū p̄ illis quib⁹ est debitor toto tēpore vite sue. **S**ciendū ē etiaz q̄ minus wtum maiori wto soluitur. Vñ si quis wtū pegrinatōnis fecerit a postea religionis: nō tenetur ad primū wtū. q̄ secundū est maius. q̄ magis deo placet. Qd̄ autē magis deo placet. faciendū est magis. Et hac rōne dicunt q̄ si quis an̄ religionis ingressus uerit. q̄ in quarta a sexta feria i pane a aqua ieiunabit. vel tale aliqd̄. postq̄ religionē intrauerit absolutus est ab omnib⁹ talib⁹ wtis minoribus. a tenetur sequi religionis sue consuetudinē. Qz̄ at religionis wtum artius sit q̄n̄ aliud manifestū est. Qui enim ex wto religionē intrauerit. omnez voluntatē suam trāffert in aliu. scz̄ in prelātū suū. nec uelle habet nec nolle. a in omnib⁹ que non sūt d̄ deum debet sequi voluntatē plati sui a q̄ t̄p̄ plurimū deo placeat euidenter p̄t omnib⁹.

De scādalo. Ca. .clxxxix.

Post hęc r̄stat ut dicam⁹ de scādalo. quia scādalu est maximū p̄ctm̄ a mul

tis lap̄is ignotū. Scādalu autē scdm̄ ethimologiā dicit̄ a scādaslon grece qd̄ ē obex̄ i via. ad quē offenditur pes incedentis a hominē facit ruere. Vñ scādalu dicitur quasi offensa vel ip̄ actō pedis ad ruinā. Scādalum autē put trāffatum est ad spūalē h̄is ruinas sic describitur. Scādalu est omne dictū vel factū p̄bēs alijs occasionem ruine spūal. ut si quis religiosus alijs uidentib⁹ fornicet qui sumūt inde exemplū fornicēdi. vel religionem contemnēdi peccant. a ita ruūt spūaliter. Verūta men sciendū q̄ aliud est scādalum actiuū. a aliud passiuū. Ille enim agit siue facit scādalu qui instigat aliū ad peccandū vel peccandi dat exemplū. Ille autē scādalum patit̄ a scādalizatur q̄ per alium ad peccandum amouetur. Vide tñ q̄ nullū scādalum passiuū sit p̄ctm̄. q̄ nulla passio est p̄ctm̄. **A**d qd̄ dicendū q̄ in re ueritate licet dicat̄ scādalu passiuū: nō est tñ passio: sed actō est sed alia actōne orta. ut cū aliqs uides aliū fornicai silē fornicat. ei⁹ fornicatō scādalu d̄. q̄ origi nē sumit de alia fornicatōe. **S**z̄ itez̄ q̄rit̄ de scādalo actiuo utruq̄ sint ibi duo p̄ctā l̄ tñ vnū p̄ctm̄ a utz̄ p̄ma p̄ vno p̄ctō vl̄ p̄ duo b⁹ sit iungēda. Vbi gr̄a. Sacerdos multis scētib⁹ fornicat. fornicatio ē vnū ē p̄ctm̄. mō q̄rit̄ utz̄ aliud sit ibi p̄ctm̄ qd̄ d̄ scādalu. sz̄ eadē fornicatō scādalu ē a fornicatō. a ita duo p̄ctā vnū p̄ctm̄ ē. qd̄ bñ ccedim⁹ q̄ non ē n̄ vna

occasio tñ. s. fornicatio. a ipa est
scādalum. sed sunt ibi due defor
mitates. a hęc faciūt etiā duo pec
cata **V**na deformitas illi⁹ actōis
ē ex eo qđ ē fornicatō a alia e⁹ de
formitas est ex eo qđ aliud iātat
ad peccādum sicut dicunt dyale
tica **E**t sicut si aliq̄s male tractās
virginē deflorando eā ipam inf
fiat. duo pctā cōmittit. fornicatō
nem. s. a hōmiciādiū. licet non intē
dat nisi fornicari. nec tñ cecēdū
est i genere qđ fornicatō sit hōmi
ciādiū. quia diuerse spēs pcti sūt
a vna spēs non pōt ee alia. a so
let dici qđ accidentia nō mutāt spe
ciem rei. sed hęc falsū est in pctis.
quia aliquod accidens qđ ē sba
le alicui pctō. vt hęc circūstantia
corā alijs fornicari sbaalis est illi
pctō qđ dicit scādalum **V**alde at
timendū est scādalizare hōmīnes
Quia dixit domin⁹ **V**e mūdo ab
scādalis **I**tem **Q**ui scādalizauē
rit vnū ex pusill⁹ istis minimis q̄
in me credūt. expedit ei vt suspen
datur mola azimaria in collū eius
a dimergatur in pfundū **V**erūtñ
aliqđ scādalu veniale est pctm̄.
sicut iocosiū mendaciū **S**i em̄ in
stigo aliqūē ad ridendum vel ad
verbū ociosū. ego scādalizo eū ve
nialiter. qđ tale scādalum nō est
mōrle pctm̄.

De scādalo non vitādo.

Capitulū **cxv.**

Sciendū tñ est qđ nō om
ne scādalu ē vitādū **S**e
pe em̄ attingit qđ qđ scād a
lizaf peccat. a n̄ ille qđ scādaliza t

Vn nūq̄ vitādū ē scādalum vbi
triplex veritas ē in piculo. s. veritas
doctrine. veritas iusticie. vel veri
tas bone fame **J**uxta hōs versus.
Scandala p̄ vita doctrina iusti
ciaq; **T**u nō deuites s; cetea sunt
fugienda **I**te **S**cādala nō vitāt.
doctor. iudex. bñ viuēs **V**erbi gē
tia si aliq̄s scādalizaf qđ veritatez
doceo. nō ppter hęc dimittā **S**imi
liter si scādaliza^r aliquis. qđ equi
tatez iudico. nō ppter hęc inique
iudicabo **I**tem si aliq̄s scādaliza
tur. qđ bñ viuo. a qđ nolo cum eo
ire ad p̄stibulū vel ad choreā. vel
qđ inebriari nolo secū vel h̄mōi.
n̄ meā bonā vitā ppter hęc dimittā
Ex qđ videtur qđ oē illud qđ lici
tū ē fieri vel nō fieri in sua natuā.
dēt dimitti p̄ scādalo **V**icit enim
auctoritas qđ. qđ cumq; possumus
vitare scādalum sine pctō. vita
re tenemur. quia in infimū ma
gis diligē debemus aiām p̄rimi
nri qđ res tpales **S**i ḡ scādaliza
tur aliq̄s. qđ repeto qđ in dēt. vel
qđ non do ei libz meū vel vestes
meas quas petit. cū hęc possuz fa
cere sine omni pctō. sed quia h̄js
indigeo repetere debita a negaē
michi non supflua possum **V**nde
dicit apostol⁹ **O**mnia michi licēt
sed non omnia expediunt. **V**ide
tur qđ melius est hōmīni mori qđ
scādalizare fratrem suum quādo
licite potest vitare scandaluz **V**n
de itez dicit apostol⁹ **M**eli⁹ ē moi
fame qđ ydolatriis vsci **S**unt au
tem ydolatrata ydolis ymmolata.
a sunt munda ad comedendum
in sua natura. **S**ed sicut dicit ip̄e

apostol⁹ **Q**ui melius ē fame mori
q̄ talib⁹ cū scandalo fr̄is sui v̄sci
Multa enim sunt licita in sui n̄a
sed nō expediūt q̄nq; q; in casu fi
unt illicita **E**t hoc itelligit aplūs
in triplīca casu **C**ū enim dicit oīa
m̄ licent sed nō omnia expediūt
q; licitum est cuilibet repetē sibi
ablata de natura **S**ed si religiosus
sibi ablata repetit: scādalizantur
illi a quib⁹ repetit. a tūc est illia
tū religioso ablata repetē **A**li⁹ ca
sus in quo itelligit aplūs. s. q; li
cītū est petē sumpt⁹ a s̄b dītis si p
pter hoc nō scandalizātur **T**ercia⁹
casus est. q; licītū est cōedere p̄do
latita. sed nō expedit ppter scāda
lum infirmoz. **E**st ergo dicendū
q; aliquid addendū est p̄dicte re
gule de scandalo ppter triplicem
veritatē non vitādo **S**unt enim
alie quatuor ratōnes p quas li
cet repetē ablata cum scādalo al
terius vel negatē ppria cum scāda
lo petētis **P**rima rō ē r̄frenatō ma
loz **S**ecunda pax v̄mitatis ecclie
Tercia est cōsolatō infirmozum.
Quarta est incertitudo scandali
Ista enim sūt scādalo preponen
da **S**i enim crederēt mali q; facti
viri ablata sua nō repeterēt. eoz
bona tota die diriperent **E**t iō bo
nū est eoz maliciā r̄frenare per
repetitōnem ablatoz. a ita ama
bus eoz cōsulerē ne peccēt retinē
do **S**imilit̄ n̄ cogere r̄p̄tores
ad restitutionem dissipare^t pax
ecclie. a melius est vt scādalizen
tur q̄ pax ecclie destruat⁹ **I**tem
quidā sūt infirmia paupes: qui
n̄ bona sua negare possent ribal

dis petentibus. sustentare se a fa
milia suam nō possent **Q**uidam
etiam boni homines bona sua in
meliores vsus p̄nt expendere. q̄
dare nō indigentibus. a ideo ad
cōsolatōem indigentiu; licītū est
bona sua retinere. cum scandalo
inutiliter a male petētium **I**tem
bon⁹ homo p̄sumere p̄t. q; nō de
beat scādalizari ille qui aliquid
iniuste retinet si ab eo repetatur
nec etiā ille qui iniuste petit si ei
denegat. a in tali dubio nō pec
cabit vir iustus.

De p̄nia p̄ p̄cō scandali.

Capitulum .clxxxii.

Pro p̄cō aut scādali: gē
ue est a diffiale adignā
miungē p̄niam **V**ix cō
tingit q; aliquis aliq; peccet p̄cō
quā p̄ aliquod alios scādalizet
Et dñs sepe magis offendit per
publicatōnē p̄cō: q; p̄ ipm opus
Vn̄ in iheremia legitur p̄cō sua
sodoma publicauerunt a nō ab
scōderunt **Q**ui em̄ peccat in ocul
to: ppriam suā animā tm̄ occidit
a forte nullū n̄ solū deū offendit
Qui at̄ peccat i publico. nō solū
ppriā aiaz s; aīas multoz p scan
dalū occidit. a forte totā eccliaz of
fendit **V**n̄ multo maior p̄nia iū
gēda ē alicui q; peccauit i publi
co. q; si peccass; i occulto **V**n̄ dicit
sapiēs **S**i nō caste tñ caute **V**erū
tñ multi abscondūt p̄cō sua n̄ p̄
honorē a reuerētia dei. s; vt alios
deapiāt a credant̄ boni cū tñ sint
mali. a tales sūt ypocrite. a ppter
hāc causā abscondē p̄cō malū ē.
s; simpliciter p̄t honorē dei p̄ctm̄

suum abscondere bonū est aliqd
Nam aliquā hēt verecundiā q̄ il-
lud vt nesciat abscondit **C**um ḡ
p̄tōr accedit ad p̄niam: dēt sacer-
dos ab eo inquirere h̄c mō. frat̄
q̄n peccasti fuit p̄t̄m tuū occultū
vel notū plurib⁹ **E**t si notū fuerit
dicas michi si multi sunt imitati
p̄t̄m tuum. a si forte per illud ali-
quos commouisti in odium frater-
nū **E**t semper scdm scandali aug-
mentū maior debet iniungi p̄nia
Qui enim multos offendit debet
satisfacē digne **V**nde scriptū est.
Qui publice peccauit: publice pe-
niteat **E**t aug⁹. ait **V**bi ortum ē
malū ibi moriā. -i. si i occulto fa-
ctum est p̄t̄m: extiguat p̄ occul-
tā p̄niam **E**t si quis in aperto pec-
cauerit: p̄ manifestam satisfaciāt
p̄niam. vt gaudeat ecclia p̄ conu-
so. p̄ quo dolebat p̄uso **V**n ille q̄
multos scandalizauit ad eos dēt
accedere a veniam ab eis petē. qz
male lesit eos **E**t talē dēt agē pe-
nitentiā vt oēs qui eā viderint ma-
nifeste cognoscat. qd de p̄tis do-
let commissis **E**t sic vidētes ei⁹ peni-
tentiā ip̄i⁹ misereāt remittentes
ei qd in eis deliq̄t p̄ misericordiā
Quid autē generalit̄ sciendū
est omnib⁹ sacerdotib⁹ q̄ non mi-
nus phibeant publicationem p̄
quā fiunt scandala q̄ ip̄a p̄t̄a. a
multo grauiorē iniungat p̄niaz
p̄ p̄tō manifesto q̄ p̄ occulto.

Et h̄c ad presens de peniten-
tia dicta sufficiant. Amen.

Qerta regula nō p̄t dari de
penitentijs. qz aliter p̄t a de-
bet diues penitere q̄ paup̄ **A**liq̄
iuueis q̄ senex **A**litter liber q̄ s̄u⁹
Alitter cleric⁹ q̄ layc⁹ **I**tez ip̄a cri-
mina n̄ eodē mō committūt **A**liq̄n
homicidiū ē voluntariū. a tūc ḡuio-
ri p̄nia ē purgandū. s. carina pe-
grinatōne. elemosinis si diues ē
Alius ieiunij si paup̄ ē **I**tem vo-
luntariū homicidiū aliq̄n fit p̄ in-
sidias p̄dicialiter. a tūc duplis-
canda ē p̄nia **A**liq̄n p̄ s̄bita rixa
in defensione sui. a tūc sufficit car-
rina a pegrinatō ad aplōz limi-
na a sci iacobi. a septēmis absti-
nētia. s. bis in ebdomada ieiunā-
do **A**liquādo homicidiū fit p̄ pecu-
nia. aut predādis peregrinis. et
tūc restitutis ablatis duplicāda
est p̄nia **A**dulteris fere eadez pe-
nitentia est danda q̄ homicidis p̄-
ter carinas a peregrinationes lō-
gas **A**dulteris sufficit ieiunū sep-
tenne bis in ebdomada in cōmu-
ni quadragesimali cibo. a in solē-
nibus sanctorū vigilijs in pane
a aqua vel vino sine pulmentis.
Si penitens sit debil⁹ a si redimē
p̄t. vinum cum elemosina dena-
rij in paup̄em det. ita tamē si ab
adulterio cessat **I**tem fornicato-
rib⁹ est dicendū vt quāto cito po-
terint vxores legitimas h̄ant. a
vxorib⁹ otenti desinant fornicari
Penitentibus de fornicatōne suf-
ficit ieiunū sextis ferijs cum ele-
mosina. si potest ad min⁹ vnus
denarij vsqz ad quinqz annos
Item furibus vsurarijs a rapto-
ribus est iniungenda restitutio

illis quib⁹ ablate sūt res. à pau
perib⁹. aut hospitalib⁹. à pñs ex
pñs. si inueniri nō pñt illi q̄ sūt
spoliati. post restitutionē modica
pñia sufficiat. si videt sacdos expe
dire a si magna eoz ē cōtritō Si
vero nō pñt restituē. maiori sunt
pena a lacrimis affligendi Hoc
idez dicit⁹ de incēdarijs a sacrile
gis De oppressorib⁹ pueroz diu
sa datur pñia Aut em fuerūt ba
ptizati aut nō. à infirmi. à sani. à
male custoditi. sicut min⁹ coopti
in hyeme à pl⁹ in estate aut pan
nis oppilati ora. à sub cubitu pa
rentuz obruti Si baptizati oppri
munt: min⁹ pñia. si infirmi: du
plo min⁹ Si non baptizati siue
sani siue infirmi: duplo maior Si
neglecti vel oppressi: graui⁹ peni
tebūt Qñ nō baptizati a sani per
neglectū opprimunt siue infirmi.
parētes p quadraginta dies ab
eccia. a p trienniū a corpe dñi. a
per septenniū ieiunēt feria sexta.
a solemnes sanctorū vigilijs in
pane a aqua Qñ baptizati p ne
gligentiā opprimuntur. eadē fere
pñia est iniungēda. excepto q̄ a
corpe dominica ab eccia nō sepa
rantur Qñ baptizati a infirmi si
ne oppressione mortui inueniun
tur modica pñia sufficiat. s. sexte fe
rie simplex ieiuniū i cōmuni abo
vsqz ad trienniū.

¶ Finit liber penitential' ifōrōio.
nē et resolucōnem de varijs casi
b⁹ cōfessionalib⁹ occurrētib⁹ dās
et docens iuxta diuisa scōz patrū
scripta a decreta singul' sacerdoti
b⁹ putil' a necessarius. Edit⁹ autē

a vneabili viro dño Rabano do
ctore eximio. pmo abbate vulde
si. postea archiepo mogūtinēsi. q̄
celeberrim⁹ inter ecciasticos scri
ptores habet. *fri joi de
haukenwage pmet*

... habere
... bate
...
... fact

ES
...
...
...

